IHS

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
8
9/7G
17

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

3.4.54.
3
e
54
3
e
20

Balingem de orōnib.
iaculatorijs

Digitized by Google

Digitized by Google

IHS

DE ORATIONIBVS IACVLATORIIS LIBRI IV.

ASCETICI,

Seu ad exercitationem ſpectantes.

Acceſſit Theſaurus earundem ex Sacris Literis

[BIB]LIOTECA NAZ[IONALE]
ROMA
[VITTO]RIO EMANUELE

Auctore
ANTONIO DE BALINGHEM
è Societate IESV.

B. S.
Coll. Rom. Soc. Iesu Cat. Inscr.

Apud Hæred. MARTINI NVTI,
et IOANNEM MEVRSIVM.

ANTVERPIAE
Anno M.DCXVIII.

Digitized by Google

RELIGIOSISSIMO
ET PER QVAM REVERENDO
IN CHRISTO PATRI
AC DOMINO
D. BERNARDO
DE MONTGAILLARD
DOCTORI THEOLOGO,
VALLIS AVREÆ
Sacri Ordinis Ciſtertienſis Abbati longè digniſſimo, & Sereniſſ. Archiducum Belgij Principum Sacro Oratori primario
S. P.

IAm pridem (Religioſiſſime Præſul) Societas IESV omnem captat tui ornandi occaſionem, quam adhuc pro voto ſuo non inuentam cùm doleret, iſtam qualem qualem

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

nacta, arripuit auidè (dum ſeſe melior daret) tum vt aliquam tibi interim grati ſui in te animi ob tanta tua in eam merita ſignificationem faceret; tum vt publicum virtuti, quæ tanta in te eſt, teſtimonium afferret.

Vir es, vigeſque iam inde à prima adoleſcentia, mundi & carnis inuitamentis valere iuſſis (quæ quidem tibi vt nobili loco nato plena illecebrarum non defuerunt) in ſacra Ciſtertienſi familia in extrema vitæ omnis, victuſque & cultus aſperitate; ac plena Chriſti cruci confixi imitatione educatus, in qua poſt altiùs iacta religioſæ diſciplinæ fundamenta ad eam virtutum omnium perfectionem pertigiſti, vt non magis nomine quàm re Bernardum referres; adeò in te eminebat, orandi ſtudium, animi mundities, & caſtimonia, crucis atque euangelicæ paupertatis amor, obedientia, animi demiſſio, cæteraque viro religioſo digna virtutum ornamenta.

Et

Digitized by Google

Et quoniam D. Bernardi inſtar eras, non tantùm opere potens ſed & ſermone, omnibuſque ad dicendum tum naturæ, tum doctrinæ, tum gratiæ præſidiis inſtructus, moderatores tui ſuper candelabrum adeò illuſtri lampade collocatâ te iuſſerunt ad populum verba facere, quem ſanè cùm Aquitania & Gallia Narbonenſis, tùm Galliarum princeps ciuitas dicentem calamitoſis illis maximè temporibus non ſemel demirata eſt; quando & orthodoxos vt maiorum fidem atque aduerſus Sedem Apoſtolicam obedientiam tuerentur conſtanter confirmabas, & ſectariis acre bellum cùm indixiſſes, illos ipſos virtutis verbo veritatiſque profligabas: quæ quidem omnia plurimáque alia à te ſunt præſtita, dum tibi illo in regno eſſe licuit ſecuro, donec tempeſtatis grauitate coactus ſolum vertere, in Belgiam hanc appulſus es, quæ te ſinu magno ſanè bono ſuo excipiens mirata eſt ſe in te vno excepiſſe, & Eliam alterum

Lucæ 14.19. Matth. 5.15. Eph. 1. 13. Eccl. 48.14

rum, cuius verbum quaſi facula ar-
1. ad Cor. 10.4. deret, & alterum Paulum, cuius arma militiæ nõ carnalia ſed potẽtia Deo.

Quis enim te vnquam aut auorum religionem vindicauit acriùs, aut errones noſtros inſectatus eſt vehemẽtiùs, aut perditos mores reformauit ſtudioſiùs, aut vitia euellit penitiùs, aut virtutes inſeuit altiùs? Teſtes Bruxellæ & Antuerpia, quibus in ciuitatibus dum te omni laude cumulatum præſtas Chriſti oratorem & legatum, hæreſes expugnas, verbi Dei malleo conteris petras, confrin-
Hier. 13.29. gis cedros Libani, præparas ceruos,
Pſal. 28. 5.8.9. concutis deſertum, reuelas condenſa, emittis verbum tuum & fluunt a-
Pſ. 147. 18. quæ, dum peccantibus iuxtà ac piis cies lachrymas, illis quidem doloris, his autem deuotionis; adeò vox tua
Pſ. 28. 4 vox virtutis eſt: adeò eloquium tuum
Cant. 4.3. eſt non modò dulce, ſed & efficax &
Ad Hebręos 4. 12. penetrabilius omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animi ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum.

Quæ

Quæ cauſa fuit cur te præ cæteris Sereniſſimi Archiduces Principes noſtri, tum principem Oratorem ſuum, tum ſacræ Vallis Aureæ familiæ Præfectum eſſe voluerunt. Et ſanè quem potiùs Aureæ Valli quàm virum verè aureum præficerent aurei ipſi ſapientiſſimique Principes?

Aureum eſt os tuum, alter Chryſoſtomus: aureus ſermo, ſecundus Chryſologus: aurea mens tua, caput enim tuum aurum optimum: opera tua aurea, quia manus tuæ aureæ: nempe à te emptum aurum illud de Apocalypſi ignitum, probatum, vt locuples fieres.

Cant. 5. 11.
Cant. 5. 14.
c. 3. 18.

Summa, ne te ſcribendo teneam, es quaſi vas auri ſolidum, ornatum omni lapide pretioſo: ſolidũ quidem, quia à ſapientia & charitate purè aureum; ornatum verò, quãdo variarũ ſplendore virtutum, orationis, pietatis in Deum, temperantiæ, & manſuetudinis nitent tua hæc ſapientia & charitas: quæ omnia & ſingula, vtinam quemadmodum rerum euentus ex-

Eccl. 50. 10.

† 4 perien-

perientiaq́ue confirmat,ita mihi per tuam modeſtiam liceret fuſiùs enarrare.

Quæ eadem (vt & anguſtiores huiuſce epiſtolę,quibus me coarctatum video,termini) effecêre,vt nihil dicere liceat, de hoſpitalitate tua, qua nõ comiter magis quàm liberaliter & prolixè quoſuis accipis ſummos infimoſq́ue.

Nihil de patientia tua raraq́ue animi æquitate in aduerſis,ſiue morbis, qui te frequenter periculi pleniſſimi lecto affigunt,ſiue calumniis quarum tenebras dum in ſilentio & ſpe eſt

Iſa. 30. 15. fortitudo tua, veritatis luce diſſipatas penitus, gaudent boni omnes.

Nihil de accenſo boni publici zelo tuo,quo(vt cætera taceam)quâ conſilio, quâ auctoritate, quâ re, quâ vigilantia & ſolicitudine, quâ operâ præſtitâ non poſtremas tibi vendicas in Collegij iſtius Luxenburgenſis ſectandis procurandiſq́ue cõmodis.

Nihil de prudentia tua, cùm ciuili tum œconomica,quam vtramque in

te

te ineſſe ſummam fatentur vniuerſi: & vt ipſi ſileant eam loquuntur tum ordinum Ducatus iſtius Conuentus, in quibus eximia cum prudentiæ conſilijque laude ſententiam dicis: tum Vallis Aureæ res familiaris, quæ ſapienti tuâ adminiſtratione magnũ cepit incrementum, & quod inde fit Religioſorum Deo famulantium numerus, qui per te altero ferè tanto auctior effectus eſt: eam denique prudentiæ laudem ſingularem loquitur eiuſdem familiæ regimẽ tuum tam forte quàm ſuaue, imò veriùs ſuaue fortiter forte, ſuauiter (quod quidem caput eſt rectoris optimi) quo dum attingis à fine vſque ad finem fortiter, & diſponis omnia ſuauiter, nihil eſt quod à tuis ea fortitudine & ſuauitate non impetres; præſertim cùm eos non verbo tantùm ſed & vitæ exemplo, quo in omnibus ipſe præis omnibus, ad ea quæ ſunt religioſi inſtituti prouoces vehemẽter, ſiſque eius ſimillimus, qui priùs cœpit facere quàm docere.

Sap. 8. 1.

Act. 1. 1.

Quibus ſanè rebus id à te perfectum conſtat, & ſi antè fuerit Aurea Vallis cui præes, auguſto hoc nomine, nunc quidem eodem illa meritiſſimò ſit appellanda.

Thren. 4. 2. Ibi viſuntur filij Sion inclyti & amicti auro primo, primo inquam & notæ primæ, quoniam præ illo diuini amoris auro, quo collucent

Iob 28. 15. 19. ipſi, ſordet aurum obrizum. Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi ſardonycho pretioſiſſimo, vel ſapphiro. Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundiſſimæ componetur.

Iac. 3. 17. Ibi micat aurum ſapientiæ veræ illius germanæque, quæ deſurſum eſt, quæ pudica, quæ pacifica, quæ modeſta, quæ ſuadibilis, quæ bonis conſentiens, quæ plena miſericordiâ

Apoc. 5. 8. & fructibus bonis. Ibi ſpectare licet phialas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum, quas benè longas in nouo illo D. Virginis Mariæ Aſpricollis ſeceſſu, à te in cœnobio tuo tam operosè

&

Digitized by Google

.ommodè quàm piè & ſapienter
edificato, te præeunte fundunt
.tis horis filij tui.

Quid plura? verè loquar, tuæ fi- Exodi
lei credita familia eſt inſtar arcæ 37.2.
teſtamenti, quam veſtiuit cæleſtis
Beſeleel auro mundiſſimo intus &
foris. Eſt velut templum Salomonis, 3.Reg. 6.21.
in quo nihil erat quod non auro te-
geretur. Æmulatur denique cæle- Apoc.
ſtem Hieruſalem, cuius vel platea 21.21.
ipſa aurum mundum, quòd in fami-
lia tua aurea ſint omnia, adeò vt Val-
lis iſtius etiam glebæ ſint aurum,
quandoquidem minima etiam filio- Iob 28. 6.
rum tuorum opera aurea ſunt, au-
reoque micant fulgore charitatis.

Neque verò te aut ſuperſtite aut
etiam vitâ functo eſt extimeſcēdum
ne de hac Aurea Valle tua occina-
tur lugubre illud de Threnis: Quo- c.4.3.
modò obſcuratum eſt aurum, muta-
tus eſt color optimus? Tam eſt enim
præſtans, tam probatum, tam purga-
tum quod à tua fornace exit aurum,
vt Deo dante nulla ſit vmquam tem-
poris

poris iniuriâ obſcurandum, nulla maculâ offuſcandum, rubigine
Eccl. 44.11. nullâ inficiendum. Relinques ſcilicet aureos virtutum tuarum hæredes, atque hæreditas Sancta nepotes tui, neque aurum tuum ærugiṇabit vnquam, quod quidem opulentis atque auaris fore comminatur D. Iacobus.
e.5.3.

Atque his aliiſque Præſul Religioſiſſime cæleſtia (nè dubita) & verè aurea præmia te manent, quãdo coronâ aureâ caput redimitus
Eccl. 45.14. apparebis & extabis toti orbi conſpicuus: quando quoniam ſapientiæ & doctrinæ fulſiſti auro, eris
Dan. 12.3. ſicut ſplendor firmamenti quod auro ſplendidius lucet, & quia ad iuſtitiam erudiiſti quàm plurimos, eris ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates.

Quæ quidem tibi ex animo opto voueoque: vouet item mecum Societas Iesv, cuius tu fuiſti ſemper
Eccl. 6.14. & es etiam modò fautor eximius, protectio fortis patronus atque acer-

Digitized by Google

cerrimus defenſor, ſummi in eam affectus creberrima, ſummæque ac prolixæ beneuolentiæ ſignificatione: eoque factum vt nihil ipſa magis habuerit vnquam in votis quàm luce palam profiteri quantum tanto debeat parenti, atque tot ac tantis eius benefactis aliquam ſaltem rependere vicem cùm aliud non poſſit, grati ſcilicet animi teſtificationem.

Accipe itaque ſapientiſſime & optime Præſul hoc qualecumque à me memoris animi teſtimonium. De orationibus iaculatoriis lib. 4. exile illud quidẽ donum quà meum eſt, nec ſatis dignum Valle tam Aurea: ſed verè Aureum tum quòd Sanctorum Patrum aureis atque imprimis tui Bernardi verè aureo eloquentiæ fonte manantis ſit ſententiis refertum: tum quòd ab animo verè aureo ſit (abſit verbo aſſentatio) profectum, incenſo nempe tui ſtudio, tuique honeſtandi flagrantiſſimo.

Deus

Deus Opt. Max. te, Præſul digniſſime, in multos annos Aureæ ſuæ Valli, Societati IESV, toti denique Reip. Chriſtianæ ſeruet incolumem. Inſulis 6. Ianuarij, Anno 1618.

Admodum Reuerendæ Dominat. tuæ

ſeruus in Chriſto humillimus

ANTONIVS DE BALINGHEM.

Digitized by Google

CANDIDO LECTORI

S. P.

OCcaſio ſcribendi de iaculatorijs orationibus, ea fuit, (Amice lector:) cùm mihi ad priuatos vſus meos (& fortaſſè ſuo etiam tempore ad publicos) ſacri vtriuſque inſtrumenti volumina; adhibito breui commentario percurrenti, non paucæ, eæq; præſtantes occurrerent breuiter orandi formulæ: cogitabam operæ pretium me facturum, & verè optimo cuique gratum futurum, ſi eas in varias claſſes pro varietate eorum quibus piorum mens in Deum fertur affectuum diſpertirem.

Et quoniam ea res ſolitaria, minùs fuiſſet vtilis, minúſque ad vſum accommodata (neque enim aliud erat id,

quàm

Digitized by Google

quàm orandi materiam ſuggerere) addenda videbatur tractatio aliqua, quæ orationum iaculatoriarum vi, naturaq́ vniuerſa explicata, earum notitiam omnem complecteretur.

Ad quodquidem Deo duce aggreſſus ſum eò libentiùs, quòd ſperabam me ea re pleriſque (atque adeò mihi ipſi) quibus diutiùs per afflictam valetudinem orare non liceret, haud parum conſulturum; cum & qua ſeſe ratione ſuauiter ijs, citráque valetudinis læſionem exerceant, quamq́ præſtabiles id generis exercitatio pariat fructus, magno bono ſuo perſpexiſſent.

Totis autem his quatuor libris (in totidem enim viſum eſt ratione hanc diſputationem diſtribuere) ſanctos Patres, ac Doctores Orbis Magiſtros, ſecutus ſum Duces & Auctores, eorúmque teſtimoniis adhibitis ſum conatus quæ in rem præſentem faciebant, confirmare. Cùm enim duo ſint genera quid probandi; vnum per auctoritatem; alterum per rationem; in Theologia quidem primas obtinet auctoritas, poſtremas

*mas ratio. quod contra ſit in Philoſo-
phiâ, quamquam & quas attuli auctori-
tates, rationibus grauidæ ſunt, argumen-
torumq́; pleniſſimæ.*

*Neque verò mihi velim vitio dari,
quòd multus ſim in afferēdis Sanctorum
Patrum lucubrationibus: Etenim ſi illos
ipſos Eccleſia vniuerſa, Oecumeniciq́; cœ-
tus in rebus fidei diiudicandis, in hære-
ſum damnatione, in Sacrarū litterarum
explanatione, Magiſtros adhibet (quod
quidem multis probare poſſem, ſi id modò
ageretur) cur non iidem ipſi adhibeantur
in quæstionibus morum, in diſputationi-
bus virtutum, atque orationis imprimis,
cuius ſanè eximios fuiſſe cultores, vita
eorum vniuerſa teſtatum facit? ſi quis
iam inde à Chriſto Sanctorum Patrum
fuerit ſenſus in credendis, tam ſtudioſè
tantaq́; cura exquiritur; cur non item in
agendis? Si Diuo Baſilio ſcribere licuit ſe,* In epiſtolâ ad Antiochenã Eccleſiam.
*quæ à Sanctorum Patribus erat edoctus,
ea ipſa interrogantibus dare: cur id mo-
dò ſi fiat quando nobis poſt tot ab illo ſæ-
cula, tot, támque præſtantes viros proui-
dit Deus, reprehendatur? Atque etiam*

eorum ipſorum attuli verba; conſultò quidem & cogitato, tum vt ipſos eò maiore afficerem honore, quò eos Sectarij antiquo more ſuo excipiunt indigniùs, eorúmque vel ſimplex nomen execrantur; tum quò maior ineſſet dictis fides. Quæ ipſas etiam arbitror eſſe cauſas, quamobrem paſſim ab huius æui Scriptoribus pijs de re magis quàm de verbis ſolicitis idem factitari videamus.

At nihil noui affertur (dixerit mihi quiſpiam) ſi & res ipſa & verba à Patribus ſuggeruntur; quando cuique eſt integrum ea ipſa penes ipſos legere. Quid tum? quaſi verò id ſit curandum magnoperè vt noua afferantur. Eadem (monitũ eſt Sanctiſſimi iuxta ac doctiſſimi Vincentij Lirinenſis aurea illa tractatione de prophanis nouitatibus) quæ didiciſti doce, vt cùm dicas nouè, non dicas noua. Nouè autem dicitur, dum quæ à Sanctorum Patrum litterarum monumentis conſignata ſunt, nouo aptantur modo, & dum ea quilibet ſuo nouâ quâdam ratione adaptat propoſito, inuentioniq́ſ ſuæ, atque operi, & tamquam fœtui accommodat.

Itaque

Digitized by Google

Itaque noua eſt adaptatio, noua accommodatio, nouus eſt item ordo, licet res quæ aptantur veteres ſint & vſitatæ: ex quâ quoque adaptatione noua cõſurgit gratia, nous ſplendor, noua lux, noua pulchritudo. Vide mihi Phrygiones, qui licet ſericũ, aurum, argentum, margaritas, adamantes, pyropos, quibus artis ſuæ opera partim contexant, partim diſtinguant, aliunde mutuentur, nec ea noua ſint: At noua eſt textura ipſa, eorumq́ ſingulorum diſtributio & ordo, vnde etiam noua ſpecies naſcitur nouuſq́ decor. Qua eadem ferè ſimilitudine vtitur etiam Lirinenſis, Eſto, inquit, ô Doctor quaſi Beſeleel, & pretioſas diuini dogmatis gemmas exſculpe, fideliter coapta, adorna ſapienter, adijce ſplendorem, gratiam, venuſtatem. Intelligatur te exponere illuſtrius, quod antea obſcurius credebatur. Quæ quidem ab eo de fidei doctrinâ diſputata, cur non meritò ad morum diſciplinam accommodata transferantur? Denique ne te adeò nouitas ſolicitum habeat, quam vix vſpiam reperias: quid enim ſub ſole nouum? Eccleſ. 1.10.

,, *Nullum eſt iam dictū, quod non dictum*
Terēt. in Eunucho. *ſit priùs. Et quidem ſi ſuperioris memoriæ Patrum attentè monumenta euolues, eáque ipſa cum huiuſce ætatis Scriptoribus conferes, videbis ſanè hos pleraque omnia ab illis deprompta ad ſuos vſus conuertiſſe: ita vt vix quicquam ſibi in rerum inuentione, inueſtigationeq́ tribuere poſſint, quamquam negari nequit eos aliquid etiam de ſuo ad ordinem, diſpoſitionem, perſpicuitatemq́ attuliſſe.*

Neque verò hæc velim ſuperfluè commemorata exiſtimes: tibi enim, tuiq́ conſimilibus, Lector beneuole, ſuperuacanea vt ſint: habent tamen ea ipſa iuſtam & probabilem cauſam quamobrem dicātur, quam quidem ex te ipſe facilè ſine monitore coniicere poſſis.

Multa porrò hic occurrent, quæ orationi generatim ſumptæ aptari poſſint; eſt enim Rhetorum præceptio, hypotheſim ad theſim reuocari oportere: ad hæc fieri nequit, vt de vnâ aliquâ parte generis, aut de ſubiecto accidente quopiam affecto differenti, ipſa generis ſubiectiue natura non ſeſe ſuâ ſponte ingerat atque intrudat:

dat: eſt autem iaculatoria oratio, aut pars aut accidens orationis: vtrum verò ſit è duobus, hîc non diſputo, neque verò inſtituto meo congruit, qui tantùm Aſcetica perſequor.

Ad dictionem quod attinet, in eâ ſi non aſſecutus, at ſecutus certè ſum facilitatem, ſimplicitatem, ac perſpicuitatē: dicendi elegantiam atque ornatum, verborumq́; floſculos aliis concedens, memor 1. Cor. 4.20.
regnum Dei non eſſe in ſermone, neque 1. Cor.
in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ ver- 2.4.
bis, parumq́; decorum eſſe, vt ad ſacra percipienda, grammaticus quæratur interpres: neque clauem quòd lignea ſit, & non aurea, idcircò repudiandā (vt præclarè S. Proſper) ſi modò officio fungatur Sentē-tia 266
clauis, & fores ad quod facta eſt poſſit reſerare, quando nihil quærimus, niſi patêre quod clauſum eſt.

Habes Lector optime conſilij mei rationem, quam, quia tibi ſpero probatum iri, Deo fretus, tuiſq́; ad eum precibus, ad inſtitutum aggrediar. Vale.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis Ieſu in Prouincia Gallo-Belgica.

SErenissimarum Celſitudinum ſuarum auctoritate, ac priuilegio, noſtræ Societati pro libris edendis, decimo Septembris, Anno 1612. Bruxellis conceſſo; Ego Ioannes Herennius, Societatis IESV in Prouinciâ Gallo Belgicâ Prępoſitus Prouincialis, concedo heredibus Martini Nutij, & Ioanni Meurſio, Typographis Antuerpienſibus facultatem excudendi libros quatuor De orationibus iaculatoriis, Auctore Patre Antonio de Balinghem, Societatis noſtræ Theologo. In cuius rei fidem, has literas, manu meâ ſubſcriptas, & ſigillo officij mei munitas dedi, Inſulis, 6. Iulij. Anno 1617.

Ioan. Herennius.

Digitized by Google

APPROBATIO.

HAec de Iaculatoriis orationibus tractatio, per libros quatuor diſtincta, ſtudio & pietate R. P. Antonij de Balinghem è Soc. IESV: *vti argumentũ longè vtiliſsimum cuiuis hominum generi pertractat: ita admodum vtiliter, magno Chriſtianæ Reipub. bono prælo committetur. Datum Antuerp. Non. Martij* CIↃ.IↃCXVII.

Laurentius Beyerlinck Archipresbyter, & Cenſor librorum Antuerp.

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTVS & ISABELLA CLARA EVGENIA Archiduces Auſtriæ, Duces Burgundiæ, Brabantiæ. &c. Sereniſſimi Belgarum Principes diplomate ſuo ſanxerunt, ne quis *libros IV. De orationibus iaculatoriis, auctore* R. P. *Antonio de Balinghem, Soc.* IESV, præter voluntatem hæredum Martini Nutij, & Ioannis Meurſij Typographorum Antuerpienſium, vllo modo in Belgio intra ſexennium excudat, aut alibi excuſos in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venaleſq; habeat. qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & alia graui pœna multabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ 27. Aprilis anno 1617.

Signat

Steenhuyſe.

INDEX CAPITVM

Libri primi.

Cap.I. Earum natura & cur vocentur iaculatoriæ. fol.3.
Cap.II. Cur dicantur aſpirationes, quatuorque huius cauſæ. 8
Cap.III. Quinta cauſa cur vocentur aſpirationes. 15
Cap.IV. Earum materia. 21
Cap.V. Proſecutio ſuperioris capitis. 26
Cap.VI. Quænam è ſupra memoratis frequentiùs oranti adhibendæ, & de oratione Dominica. 36
Cap.VII. Frequentanda his precatiunculis memoria peccatorum. 40
Cap.VIII. Quid à ſanctis Patribus traditum de ſuperioris capitis doctrinâ. 47
Cap.IX. Quo fructu frequententur hæ aſpirationes circa peccata. 57
Cap.X. Admodum Deo gratas eſſe aſpirationes circa peccata probatur exemplo. 67
Cap.XI. Quæ ex iaculatorijs extra dictas vſurpandæ crebrius. 74
Cap. XII. De laude Dei & gratiarum actione per orationes iaculatorias frequentandis. 81
Cap.XIII. De nonnullis aſpirationibus cæli-

cælitus inſpiratis frequentandis. 96
Cap.XIV. De frequentanda aſpiratione, quæ fit oblatione ſacratiſſimæ hoſtiæ. 166.
Cap.XV. Pauculas aliquot de ſupradictis aſpirationibus cuilibet deligendas, neque earum varietate gaudendum. 120
Cap. XVI. Quibus oporteat concipere verbis haſce aſpirationes commendaturque frequens vſus verſiculi: *Deus in adiutorium meum intende.* 128
Cap.XVII. Statas cuilibet ſuas eſſe oportere orationes iaculatorias: & quando iis ſuperſedendum aliis adhibitis: item quàm variis modis Deus mentem ad ſe trahat. 138

Libri secvndi.

Cap.I. Omnibus omnino conuenire hoc orandi genus, alias tamen orationes aliis conuenire. 159
Cap.II. Negotioſis hominibus frequentandas orationes iaculatorias. 172
Cap.III. Calamitoſis ærumnoſiſque crebrò ad Deum aſpirandum & quomodo? 176
Cap.IV. Quomodo ægris corpore maximéque quibus ſalus eſt deſperata, ad Deum aſpirandum. Ac primùm de con-

tritione & fide. 190
CAP. V. De aſpirationibus à ſpe & charitate. 200
CAP. VI. Quomodo imminente morte aſpirandum. 215
CAP. VII. Quinam his oratiunculis compellandi. 225
CAP. VIII. Eorum quæ proximè dicta ſunt de cæleſtium inuocatione praxis. 234
CAP. IX. Pro quibus fundendæ ſint preces iaculatoriæ. 237

LIBRI TERTII.

CAP. I. Orandum ſemper ex Chriſti Domini præſcripto & Sanctorum, & quomodo id accipiendum. 249
CAP. II. Chriſti Domini ſeu præcepto, ſeu conſilio hiſce orationibus iaculatoriis fieri ſatis. 252
CAP. III. Cur neceſſe eſt frequẽtes eſſe in hiſce ad Deum aſpirationibus ex Ambroſio, Auguſtino & Cypriano. 260
CAP. IV. Quid ſancti Leo, Gregorius, Bernardus, Bonauentura & Laurentius Iuſtinianus de ea ipſa re ſentiant. 265
CAP. V. De neceſſitate creberrimè orandi ex mente Græcorum Patrum. 272
CAP. VI. De crebritate orationum iaculatoria-

toria-

Digitized by Google

toriarum quanta ea eſſe debeat. 279
CAP.VII. Vberior & magis practica explicatio eorum, quæ de horaria aſpiratione dicta ſunt. 288
CAP.VIII. Superioris capitis proſecutio. 297.
CAP.IX. Alia quædam ratio horariæ orationis ex Chriſti paſſione deprompta, quâ ſingula ſuis quæque horis in ea geſta redduntur. 306
CAP.X. De particularibus Chriſti perpeſſionibus ad horarias aſpirationes accommodatis. 311
CAP.XI. Vita Chriſti Domini horariis aſpirationibus aptata. 319
CAP.XII. Nonnullæ aliæ rationes in horas ſingulas aſpirandi compendio traditæ. 322.
CAP.XIII. Alia quædam ratio horariæ aſpirationis longè facillima, quæque non tam oratione quàm actione perficitur. 326.
CAP.XIV. Reſponſio ad eos qui quominùs id præſtent, occupationes ſuas cauſantur, temporiſque diſpendium. 333
CAP.XV. Reſponſio ad eos qui ſubuerentur, ne ſi mentem breui precatiuncula ad interna reuocent, excidant numquam reditura, quæ in rem præſentem faciebant. 343

CAP.

Cap.XVI. Reſponſio ad eos qui memoriam incuſant bonâ aliàs præditi voluntate. 351

Cap.XVII. Reſponſio ad eos qui opponũt ſe in huiuſmodi aſpirationibus exiguam percipere oblectationem aut ſenſibilem deuotionem, ſolaque ferè conſuetudine ductos eas obire. 361

Cap.XVIII. Iiſdem reſpondentur & alia quædam. 375

Cap.XIX. Reſponſio ad eos qui queruntur defectum attentionis. 383

Cap.XX. Quis locus breuioribus hiſce orationibus ſit adhibendus. 391

Cap.XXI. Quis ſitus, habitúſve corporis ſit in aſpirationibus ad Deum ſeruandus. 399

Cap.XXII. Sintne huiuſmodi orationes, voce an mente tantùm perficiendæ. 403.

Libri Qvarti.

Cap.I. De tribus orationum iaculatoriarum effectis. fol.407.

Cap.II. Fuſior explicatio tertij effectus, & vtrùm orationes iaculatoriæ minùs mereantur, quia breuiores. 410

Cap.III. De aliis earum ſed ſecundis effectis, ex Græcis Patribus. 425

Cap.

Digitized by Google

CAP. IV. Proſecutio ſuperioris capitis ex Patribus Latinis. 430
CAP. V. Quibus externis præſidiis opus habeant orationes iaculatoriæ vt benè fiant. 438
CAP. VI. De internis earumdem præſidiis. 448.
CAP. VII. Quibus externis rebus impediantur. 461
CAP. VIII. De iis quæ ab interiore cauſa ortum habent. 469
CAP. IX. Epilogus ad laicos. 480
CAP. X. Epilogus ad Eccleſiaſticos. 506
CAP. XI. Epilogus ad Religioſos. 524.

Index S. Aſpirationum ex ſacris litteris.

Admiratio. 555
Amor diuinus. 557
Auxilium diuinum. 558

Beatitudo. 560
Bellum. ibid.
Benedicere. 561
Beneficium. 564

Calumnia. ibid.
Caſtitas. 565

Chri-

Chriſtus Dominus.	566
Cogitatio.	570
Conſolatio.	ibid.
Conſortium.	572
Deuotio.	ibidem.
Deus.	573.
Eccleſia.	576
Euchariſtia.	577
Examen diuinum.	578.
Fides.	579
Fortitudo.	ibid.
Gaudium.	580
Gloria cæleſtis.	ibid.
Gratia Diuina.	582
Gratiarum actio.	584.
Homo.	587
Hæreſis.	ibid.
Humilitas.	588.
Infirmus.	590
Impij.	ibid.
Ira diuina.	592
Iudex. Iudicium diuinum.	ibid.
Iudex. Iudicium humanum.	593.
Lachrymæ.	ibid.

Læti-

Digitized by Google

Lætitia. 594
Laus Dei. 595
Lex Dei. 605
Lingua. ibid.
Lumen diuinum. 606

Mandata. 607
Maria virgo ſanctiſſima. 611
Miſericordia diuina. 612
Morbus. 614
Mors. ibidem.
Munditіes. 617

Oratio. ibid.

Paſſio Chriſti. 623
Patientia. 626
Pax. ibid.
Peccator, peccatum. 627
Perſeuerantia. 631

Reſignatio. 633
Reſurrectio. 634

Salus animæ. 635
Sanitas. ibid.
Sapientia. ibid.
Spes. 636
Spiritus Sanctus. 638
Superbia. 641

Tentatio. ibid.
Terra. 643

Timor

Timor Dei.	644
Tribulatio.	ibid.
Verecundia.	649
Victoria ex hoſtibus.	ibid.
Vindicta diuina.	651
Virtus.	ibid.
Vita.	652.
Zelus.	653

Digitized by Google

DE ORATIONIBVS IACVLATORIIS LIBRI QVATVOR

ASCETICI.

Q*Voniam tota hæc diſputatio, his ferè continetur terminis, nimirum explicatione principiorum, accidentium, effectorum, rerumque illarum, quibus aut iuuantur, aut impediuntur iaculatoriæ orationes; idcirco nobis principiò de earum cauſis tum interioribus, forma & materia, tum exterioribus, efficiente & fine erit agendum. Deinceps de earum accidentibus & qualitatibus, tempore, loco, ſitu habituque in ijs tenendo. Ad hæc*

Digitized by Google

de effectis tum principibus, tum ſecundis. Tandem de earum adiumentis impedimentiſque tam intrinſecus quàm extrinſecus: quorum quidem omnium explicatione ita conſtat hæc tractatio, vt & ſine illis manca, & ſi quid præter hæc addatur, ſuperuacanea videri poſſit.

Digitized by Google

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Earum natura, & cur vocentur iaculatoriæ.

QVÆ de orationis natura, à SS. Patribus tradita ſunt, ea non tam videntur afferenda (quoniam omnium ſermone trita) quàm non omittenda. Damaſ- l.3. de
ceno quidem, Oratio eſt aſcenſio mentis in fide c.
Deum vel petitio decentium à Deo. Augu- 24.
ſtino autē eſt aſcenſio animæ de terreſtribus Serm.
ad cæleſtia; inquiſitio ſupernorum, inuiſibi- 230. de
lium deſiderium. temp. Atque alia alij de oratione in eandem ſententiam ferè. Quæ quidem ſi vlli ex varijs ſupplicandi formulis quibus in Deum fertur mens hominis conuenire videntur; ea ſanè ſibi præcipuo quodam iure ſuo vendicant orationes iaculatoriæ, quibus non aſcendit modò in Deum pij cuiuſque animus, verùm imitatione ſponſæ inter aſcenſum etiam currit, in odorem ſcilicet vnguentorum eius. Cant. 1. 4. Neque verò eo contentus tamquam tardiore motu, & remiſſio-

re (adeò feruet, nullaſque patitur moras incenſa eius adhærendi ei cupiditas) ſibi etiam
Pſalm. 54 7. poſtulat cũ Propheta dari alas columbæ, quibus perniciſſimo volatu ad eum feratur, in quo vno requies, extra quem non niſi labor, & dolor, & afflictio ſpiritus.

Parum dico in rei dignitate, nulla exiſtit volucris, non columba, non aquila, non hirundo, quibus pernicitatis palmam indulſit natura, quas non volando, longo poſt ſe relinquant interuallo, tantaque emetiuntur celeritate, quidquid eſt ſpatij cælum inter & terram ſeſeque ipſæ Deo ſiſtunt, vt omnino nihil ſit quod cùm tanta velocitate valeat conferri. Atque hinc quidem factum vt à iaculo nomen ſint ſortitæ, quod à forti brachio, validiſque intortũ lacertis & emiſſum, incredibili fertur in eam partem rapiditate quò dirigitur, nec modò fertur, verũ magna vi penetrat etiam, & obuia quæque perrumpendo euincit, vt ſibi facilè paret viam: Ad eundem planè modum tanto emittũtur impetu iſtiuſmodi orationes, vt nihil ſit quod non peruadant, vt veriſſimè dixerit Sapiens;
Eccl 35. 21. *Oratio humiliantis ſe, nubes penetrabit, & donec propinquet non conſolabitur, & non diſcedet, donec aſpiciat Altiſſimus.*

Quis hîc orationis efficacitatem non demiretur, cui diuino oraculo, principiò tribuitur aëris nubiũmque penetratio, tum aſcen-

ſus

ſus ſupra eas, vt neque ſumma altitudine iter eius, neque aduerſis nubibus impediatur: Neque verò ei ſit ſatis, nubes ſuperaſſe; omnino cõtendit etiam Deo propinquare, Deo inquam, qui cæleſtia cuncta tranſgreditur, adeò vt nullam admittat cõſolationem, nec deſiſtat priùs magno clamore interpellare, quàm ad eum acceſſerit. Sed neque ea re cõtenta eſt, vrget porrò, premit, ſollicitat, nec ab eo vel latum diſcedit vnguem, donec votis ſuis fiat ſatis. Euincit tandem, eiúſque poſtulatio pronis auribus exauditur, quod ipſum eſt à Sapiente his expreſſum verbis. *Et Dominus non elongabit, ſed iudicabit iuſtos, & faciet iudicium, & fortiſſimus non habebit in illis patientiam*. Nempe orationes hæ iacula ſunt quæ feriunt atque adeò vulnerant cor Dei, & ad ipſum molles ſibi aditus parant. Verſu 22.

Vulneraſti cor meum (exclamat cæleſtis ſpõſus) *ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui*. Videre eſt ſanè eum, cui propoſitum eſt iaculum collineare aliquò, aut ſagittam, quemadmodum id probè vt faciat, ſcopumq; attingat, alterũ oculorum claudere conſueuit, ne adhibito vtroque diſtrahatur, & in diuerſa rapiatur oculorum acies. Idipſum oranti factitandum tum innuitur ſatis à ſponſo, tum ſuadetur à rerum diuinarum peritis: claudendus quippe eſt alter oculus, ne humana- Cant. 4. 9.

Digitized by Google

rum rerum intuitu mens interpellata, huc illucq́ue cogitatione diuagetur, atque propoſito ſibi fine excidat atque fruſtretur. Alter autem quo ſpectantur cæleſtia, eſt aperiendus, quo vno duce, & attingitur ſcopus, & vulneratur cor ſponſi.

At vulneratur etiam vno crine colli, quē non abſurdè has orationes interpreteris: Quemadmodum enim vix ille nimiam ob gracilitatem apparet; ſic & hæ, quoniã momento ferè exiſtunt, diſparent citiùs quàm percipiantur. conſultò cęteræ excidunt analogiæ & comparationes; oculum inter crinéſque ex altera parte, atque orationem ex altera. Ea tamen non videtur omittenda, quam ſuggerit non ignobilis ſcripturæ interpres. Quemadmodum (inquit) qui ſe libidinoſo depereunt amore, ab oculorum argutijs, mutuiſq́ue obtutibus, & ornatu capillorum incenduntur maximè: ita vix ferè aliud, diuino conciliando amori, æquè eſt efficax, atque oratio, eòq́ue magis, quò ea breuior eſt, feruidior atque vehementior, quales ſunt hæ noſtræ iaculatoriæ. Quas ô vtinam, vel cæleſtis amoris flammæ, noſtris in præcordijs excitandæ & áugendæ, vel dæmonum in nos furori cohibendo, vel eorum denique diſtrictis gladijs in iugulum noſtrũ retinendis frequentiùs adhibeamus. Iacula ſunt (mihi crede) quibus omnia tela nequiſſimi

Franc. Titelmanus.

Epheſ. 6.16.

ſimi

Digitized by Google

ſimi ignea extinguuntur. Oratio frequens (ait mellifluus Bernardus) diaboli iacula ſubmouet; Quis det iugiter mentis arcum habere contentum, memoriæque pharetram harum ſagittarum plenam? ſagittæ ſunt ſalutis Domini & ſagittæ ſalutis contra Syriam (dæmonem accipe) percutieſque Syriam donec conſumas eam. Similes ſunt earum quas peritiſſimus ſagittandi Ionathas adhibebat, numquam abeunt retrorſum, numquam ictu irrito excutiuntur ab arcu, ſemper in eam feruntur partem quò à ſagittario diriguntur; modò quidem in corda inimicorum regis (vt loquitur pſalmographus) modò verò in cor ſponſi vt modò vidimus ex canticis: illos vt deſtruat, diſſipet & perdat, hunc vt beneuolum, amicum, propitiúmque efficiat. Ad ſummam ſagittæ ſunt electæ (vt Euangelici Prophetæ vtar verbis) abſconſæ in pharetra Domini; quas quidem quibus viſum eſt impertit gratis, cum orationis donum, vt & cæterarum virtutum, deſurſum ſit, deſcendens à Patre luminũ. Quos vult ipſe lætificat in domo orationis ſuæ. Ipſe qui introducit in cellaria & in cellam vinariam. Ipſe eſt qui inebriat ab vberibus conſolationis ſuæ. Ab eo itaque frequentibus cordis ſuſpirijs iteratiſq; votis donum hoc imprimis petendũ: *Si enim Dominus magnus voluerit* (ait Sapiens) *ſpiritu intelligentiæ.*

lib. de modo viuendi ad ſororem c. 49.

4. Reg. 13. 17.

2. Reg. 1 22.

Pſalm. 44. 16.

Iſai. 49. 2.

Iac 1 17.

Iſa. 56 7.

Cant. 1 3.

Cant. 2 4.

Eccl. 39. 8.

Digitized by Google

gentia replebit illum (iuſtum ſcilicet) veramque illi, non adumbratam conferet ſapientiam, cuius quidem fructus ac tamquam fœtus eſt, non communis tantùm atque vſitata oratio, ſed altiſſima diuinarum rerum, atque earum quæ ſenſus fugiunt contemplatio cognitioque. Atque hęc de ratione nominis quo orationes hæ, communiori appellatione ſunt notatæ.

CAPVT II.

Cur dicantur aſpirationes, quatuorq́ hius cauſa.

VARIÆ poſſent, & multiplices illius nomenclaturæ ſtatui cauſæ, perſequar præcipuas, maximéque obuias. Ac primùm quidem ita vocari cenſeo, quod per eas optimi cuiuſque mens aſpirat, anhelat & pertingit ad Deum, ſummum & infinitum bonũ, non minori ſanè cupiditate quàm ceruus vel à canibus agitatus fatigatuſque, vel deuorato ſerpente maximè ſitiens, anhelare ſolet ad fontes, vt meritò prophetæ ſuccinẽs, prorumpere is poſſit in has voces. *Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarũ, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Deinde cùm per eas aſpiret Deus

Pſ. 41. 1.

bonam

bonam mentem hominibus, variaq; earum interuẽtu ijs impertiat chariſmata, fidei, ſpei, amoris, cæterarumque virtutum, cur non iure vocentur aſpirationes? Ad hæc iis ipſis aſpiret laboribus & conatibus noſtris, qui quidem ad eius gloriam ſuſcipiuntur & exercẽtur, id eſt, faueat, adiuuet atque promoueat. Et quemadmodum exiſtit quædam terrarũ aſpiratio (vt ait Tullius) id eſt vapor tenuior, quem emittunt ex ſe atque efflant ſurſum in aëra, ex quo & conſtant nubes, & generatur imber, & impreſſiones meteorologicæ oriuntur ſexcentæ. Sic & orationes hæ, ſunt quædam veluti aſpirationes, exhalationes, efflationeſque cordis noſtri, quæ ad Deum in ſublime tendunt ac pertingunt. 1. de diuinatione.

Quod quidem mihi ad mentem reuocat ſacræ Apocalypſis locum illuſtrem, quo ſanctorum orationes, vocantur odoramenta. Meminit eo loco D. Ioannes, cecidiſſe coram Agno in facies ſuas ſeniores quatuor & viginti (hoc eſt primarios quoſque cæleſtis aulæ principes) habuiſſeque ſingulos, ſingulas cytharas ac phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ ſunt (inquit) orationes Sanctorum. Quàm appoſitè iuxta ac verè cum odoribus & aromatibus æquatur oratio? Quorum quidem tenuior ſubſtantiæ pars, ſi incaleſcat maximè, euolat ſurſum: oratio c. 5. 8.

Digitized by Google

verò Spiritus ſancti igne ſuccenſa, nubes ipſas penetrat, Deoque ſe momento ſiſtit. Atque hinc exiſtit illud regij vatis. *Dirigatur*
Pſalm. 140. 2. *Domine oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.* Fac, inquam, vt ſicut aſpiratio, & thuris ſuffitus, ad tui venerationem in altari excitatus in altum ſubuolat; ſic & oratio mea aſcendat feliciter, ante conſpectum tuum: & quemadmodum quod ſuper altare aureum intra ſacratiora adita, ſanctáque Sanctorum, tibi incenditur thymiama, longè eſt gratiſſimum; ſic & oratio mea, quæ inſtar incenſi ex corde meo tamquam altari euaporat, tibi placeat, acceptáque ſit. Accipe & aliam analogiam; Suaues odores id præſtant, tum ne vitiatæ ingratis odoribus auræ, tum ne loca graueolentia offendant; eóque odoramenta, aromatáque ijs adhibentur, vt qui ab iis efflatur gratus vapor, tetrum illum, grauem atque fœdum conſumat: ſic proborum orationes pro improbis fuſæ, hoc demum conſequuntur, vt iucundo earum odore diuina allecta bonitas, tantum abeſt vt eos perdat, funditusque deleat, vt parcat etiam, atque in gratiam receptos, variis augeat donis. Neque ingratam ſpero hanc tertiam fore, quamquam parum à ſuperiori diſſentientem. Quemadmodum res odoriferæ magnoperè ſenſus recreant; ſic ex piorum orationibus incredibilem Deus Opt.
Max.

Max. beatæque mentes accipiunt voluptatem, multóque maiorem quàm nos ex nardo, croco, fiſtula, cinamomo, & vniuerſis lignis libani, ex myrrha & Aloë cum omnibus primis vnguentis. Eoque fit vt huiuſmodi odorem, abſque intermiſſione, ex terra in cælum, tamquam ſuaueolentia aromata deferant Angeli; cùm vt eorum iucundiſſimo ſeſe afflatu recreent, tum vt eiuſmodi thure Deum colant atque venerentur. Cuius quidem rei cùm faciat fidem Raphaël cæleſtis nuntius, de ea certè dubitare ſit nefas. Quando (inquit ille ad Tobiam) orabas cum lachrymis, ego obtuli orationem tuam Domino. Quò etiam ſpectare videtur, quod de Noë ſacrificio ſacræ produnt litteræ. Odoratuſque eſt Dominus (inquiunt) odorē ſuauitatis. Et quod in Leuitico de ſacrificijs eò loco prēſcriptis, inculcatur identidem hiſce verbis; oblatio eſt ſuauiſſimi odoris Domino. Atque vt vnde digreſſa eſt, redeat oratio, non ſic debet abire quod ſuperiùs B. Ioannes, de cæleſtis huius odoris receptaculo tradit: concludebantur ſiquidem orationes illæ phialis aureis, quo tum earum pretium non vulgare (aurum namque metallis & dignitate & vſu longè præſtat) & commodior vſus indicatur; nempè vt naribus (humano enim more loquendum) adhiberentur faciliùs, gratoque earum odore

Cant 4. 31.14.

c.12.12.

Gen. 8. 21.

c.13.& 17.

re

re reficerentur frequentius: quod ſi eæ vaſis maioribus contentæ eſſent, pondus ſanè eorum & moles, vſum hunc, commoditatemque denegaſſent. Ad extremum hiſce phialis, quæ parum capiunt liquoris, anguſtoque ſunt orificio, non obſcurè delineare videtur B. Ioannes iaculatorias orationes, quòd eæ perbreues ſint & fugaciſſimæ, & ferè tantùm momento ſubſiſtunt. Atque etiam ſi Gregorio credimus, illæ ipſæ ſignificantur virgula illa fumi apud Salomonem, ex aromatibus myrrhæ, & thuris, vniuerſique pulueris pigmentarij. Fumus (inquit) ex aromatibus, compunctio eſt orationis, concepta ex virtutibus amoris. Non virga autem ſed virgula dicuntur, vt potiſſimũ breuiores hæ mentis aſpirationes adumbrẽtur. Verùm illud non omittendum, quod iterum D. Ioãnes habet de hiſce odoramentis, eorumque aſpirationibus & euaporationibus. *Et alius* (inquit) *Angelus venit & ſtetit ante altare, habens thuribulum aureum, & data ſunt illi incenſa multa, vt daret de orationibus Sanctorum omnium ſuper altare aureum quod eſt ante thronum Dei & aſcendit fumus incenſorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli corã Deo.* Cõmuni omnium ferè ſententia receptum eſt, non eſſe Angelum iſtum, vnum aliquẽ vulgarem, neque verò vnũ de ſeptem illis principibus, qui throno Dei adſtant iugiter, præcipui

Homil. 22. in Ezech.

Cant. 3. 6.

c. 8. 3. 4.

Digitized by Google

cipui diuinæ iuſtitiæ adminiſtri; ſed eſſe ipſummet Chriſtum Dominum, quem quidem ſacræ litteræ non ſemel Angelum compellant, quod Patris ſui nomine legatione functus ſit ad homines. Apparet verò Sacerdotis perſonam referens, vt eius pro nobis Malach. 3. 1.
apud partem interceſſio detur intelligi: danturq; ei incenſa multa, id eſt electorum omnium orationes (analogiã has inter & illa diximus ſuperius) quod orationes Eccleſiæ per ſummum Pontificem Chriſtum Deo offerantur. Et quoniam Chriſti interceſſio, longè Patri gratiſſima accidit, idcirco ſubijcitur, aſcendiſſe fumum incenſorum de orationibus ſanctorum de manu Angeli, coram Deo. Iſa. 9. 6. Heb. 13. 13. Hebr. 7. 25.

O pretioſos ſanè & eximios odores, quos ſolus Chriſtus ſummus Pontifex dignus habitus eſt ęterno Patri ſuo adolere, & offerre? ô ſuaues orationum aſpirationes, quæ aërem cæleſtiaque ipſa corpora ſupergreſſæ mira velocitate ad Deum perueniunt, quarum quidem gratiſſimo attractus odore & delinitus, iram ponit, peccata condonat, omniſque generis chariſmata mortalibus indulget! Quid his maius potuit, ô ſacri orationum odores, à ſacro propheta ad veſtri commendationem afferri? Qui vos incendit, cuique incendimini vterque Deus eſt: quo vtitur thuribulum, aureum eſt: ara ſuper Exodi 30. 3.

Digitized by Google

Exodi 27.2. per quam itidem aurea (neque enim erat hoc altare holocauſti quod quidem æneum, verùm thymiamatis quod aureum) & in conſpectu altiſſimi poſita: qui à vobis afflatur ſacer fumus, immenſa aëris cælique præteruectus ſpatia, nuſquam conſiſtit, donec ſeſe det in conſpectū Dei, eumque grauiſſimis offenſum mortalium flagitijs placidum iis ipſis ac beneuolum reddat. Digna omnino ſunt hæc præſtantia veſtra & valore, qui quidem eſt ſuprà æſtimationem omnem.

Iob. 28. 27. Cui ſanè non adæquabitur aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vaſa auri. Excelſa & eminentia non memorabuntur in comparatione eius. Non adæquabitur ei Topazius de Æthiopia, neque tincturæ mundiſſimæ componetur. non dabitur

Verſu 15. aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius. Non conferetur tinctis Indiæ coloribus nec lapidi ſardonycho pretioſiſſimo, vel ſapphiro. Tanti ſcilicet ſunt hi odores, vt nihil cum earum pretio æquandum videatur, hæ inquam aſpirationes ſacræ & orationes, quæ (vt ad odorem redeam) fragrantia ſua, longè omnia latéque complent, vt iis illud de Canticis non ineptè accommodari queat.

Cant. 4.13. Emiſſiones veſtræ, paradiſus malorum punicorum cum pomorum fructibus cipri cum nardo, nardus & crocus.

Digitized by Google

crocus. O felicem illum cuius diuini amoris igne ſuccenſus animus, haſce continenter emittit aſpirationes & cæleſtes vapores: felicem inquam atque adeò feliciſſimũ qui ſuper arca cordis ex voluntatis thuribulo, odoramenta hæc Deo miniſtrat: quorum quidem odore ſuper omnia aromata fieri id non poteſt, quin ab eo cumulatè (quando ei ſunt acceptiſſima) impetrat vniuerſa referátque etiam ſupra ſpem & vota ſua. Cant. 4. 10.

CAPVT III.

Quinta cauſa cur vocentur aſpirationes.

TRADVNT artis medicæ periti, naturam, id eſt Deum Opt. Max. eius auctorem, cordi tribuiſſe (quòd immenſo quodam caloris ęſtu, quodammodo efferueſcat (certam facultatem cientem, perpetuiſque motionibus agitãtem: qua quidem agitatione, tum aërem idoneum refrigerationi ad ſe rapit, tum à ſe excrementa fuliginis plena expellit. Conſtat autem huiuſce facultatis exercitium, cordis & arteriarum pulſatione, quæ duplici perficitur motu; diaſtole quidẽ, qua ſeſe arteria diffundit vt aërem attrahat; ſyſtole verò, qua ſe contrahit, & in ſe ipſa con-

Google

conſidet, vt noxia extrudat. Sed quia cor ingenti calore tamquam flamma exardeſcens, non ſatis poterat aptè, ſola arteriarum pulſatione ſubſiſtere & conſeruari, maioreque aliquo adminiculo, refrigerationeque indigebat; idcirco natura illi admirabili ſollertia flabellũ prouidit, quod quidem ijs in animalibus, quæ ſanguine multo & calore æſtuant, ſunt pulmones; in cæteris porrò frigidioribus atque exanguibus, cuiuſmodi ſunt piſces, branchiæ. Neque verò aut ab inſtituto alienum, aut iniucundum fuerit, quemadmodum illud ipſum quantaque arte perfecerit natura paucis complecti. Cùm itaque ardoris quaſi incendio cor flagrat, neque ei ſua pulſatio & agitatio ſatis eſt, ad cõgruam refrigerationem, tum ipſum, pulmones atque ipſam ſentiendi vim premit, ſtimulat atque excitat ac neceſſitate quadam id perficit, vt mouendi vis diaphragma (Latini ſeptum vocant tranſuerſum) & thoracem, huicque annexos pulmones crebrò tollat, deprimatque. Vide mihi hîc naturæ admirabilem induſtriam, dum enim pulmones attolluntur, in eos tamquam in follem ſpiritus adducitur, qui idem redditur & emittitur cùm deprimuntur, & concidunt in ſeſe: prior motus vocatur inſpiratio, poſterior expiratio: priore quidem, frigidior hauritur aër, qui celerrimè intima quæque pene-

penetrat, iiſque (præcipuè cordi) refrigerationis cõmoda ſubminiſtrat: poſteriore verò purgatur cor, ab eóque fumoſa excrementa propelluntur: ex vtroque autẽ motu conficitur integra reſpiratio, ſeu aſpiratio, ita animantibus neceſſaria, vt ſine ea vix momento ſubſiſtere poſſint, quin ſuffocentur. Omnino idem vſu venit vitæ illi, quæ vt ſola vera vita eſt, ita & dici debet: Illi inquam qua Deo & rectæ rationi viuitur: ſine qua nulla eſt vita.

Quis non quotidie inuitus licet experitur quanta vis ſit ignis illius quem progenitores noſtri in ſinum & intima quęque viſcera iam inde ab ortu noſtro iniecere? Ah quomodo quamque crudeliter depaſcitur & exedit ipſos artus, & penitiſſimos cordis receſſus, niſi frigidioris auræ beneficio nimius eius ardor hebetetur? Quis nõ miretur ipſum Paulum quamquam vas electionis & Deo imprimis charum, ſenſiſſe tamen huius ignis, concupiſcentiæ, inquam, impetum & ardorem: nec ſenſiſſe modò, ſed & ipſum grauiſſimis hiſce verbis queſtum eſſe. *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Quid quæſo eſt aliud hæc lex membrorum diſſidens à lege mentis, quàm ignis concupiſcentiæ, qui ſua vi hominem Rom. 7. 23.

Digitized by Google

quò non vult abripit, nec patitur ire quò vult, agítque illum tranſuerſum, & præcipitem in deuia & auia quæque, quaſi quodam
Iob. 31. 12. œſtro percitum? & vt Iobi verbis vtar. Nonnè ignis eſt vſque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans genimina? Sed temperat huncignem. eiuſque ardorem mitigant frequentes ad Deum aſpirationes, quibus mens nouum quaſi ad ſe trahit aërem, & rorem gratiæ cæleſtis. Itaque quod reſpiratio corpori & cordi, multo id ipſæ excellentiùs pręſtant animo.

Atque vt à B. Paulo non longiùs abeamus, quid ab eo factum quando ſe vehementiùs acriuſq; hoc igne interiùs torreri & torqueri ſenſit? An non reſpirat, aſpirat, orat denique vt nouũ hauriat ſpiritum? *Propter quod ter Dominum rogaui* (ita enim loquitur) *vt auferetur à me*: noxius ſcilicet hic ardor, quem hoc loco ſtimulum carnis appellat. Ternario autem numero ſignificatur phraſi Hebręa multa oratio, quæ quidem ab Apoſtolo tot & tam grauium negotiorum multitudine obruto, atque in totius orbis ſalutem die noctéque grauiter incumbente commodiùs fieri non potuit, quàm iaculatorijs hiſce orationibus iteratis, & frequenti aſpiratione ad Deum.

Iam verò, quis adoleſcentes Hebræos in Babylonicam illam fornacem inaudito crudelita-

delitatis & immanitatis exemplo coniectos, illam inquam vnde effundebatur & erumpebat flamma nouem & quadraginta cubitis, illæſos ſeruauit? Quis excuſſit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem, vt ignis eos omnino non tangeret, nec quidquam moleſtiæ inferret? Nonne oratio? Nonne frequens ad Deum aſpiratio: Omnino ita res habet: non alia ferè ſuppetit ratio, interiorem medullarum ardorem ſi non reſtinguendi, ſaltem refrigerandi, quàm frigidioris aëris immiſſione, qui frequēti aſpiratione & oratione hauſtus, & in vitalia demiſſus, vim ignis nobis innati ita cohibet, ne grauem perniciem afferre poſſit. *Os meum aperui* (canit cæleſtis vates) *& attraxi ſpiritum*: cùm ſentirem (inquã) me ab interiore æſtu tantùm non ſuffocari, & tanto malo medicinam quærerem, mihi in mentem venit os aperire, & orare. Aperui itaque os, felici ſanè exitu, attraxi namque ſpiritum, hauſi puriorem aërem, quo mentis ardor, qui mihi antea incendium minabatur, ferè ex toto ſeſe remiſit.

Daniel 3.50.

Pſ. 118. 131.

Atque ex his intelligitur quamobrem ſit inditum breuioribus hiſce orationibus nomen aſpirationum. Conficitur item frequētiſſimum earum vſum eſſe oportere nec rariorem, quã reſpirationis. Quemadmodum igitur in ſingula momenta reſpiramus, no-

uumque per aſperam arteriam ſpiritum excipimus, ne cor à nimio æſtu ſuffocetur; ita ad temperandum interioris ignis ardorem; Ioel 1. 19. & concupiſcentiæ feruorem compeſcēdum ne commedat ſpecioſa deſerti, & ſuccendat omnia ligna regionis: hoc eſt ne animi virtutibus exitium ferat, perfamiliaris & continuus ſit oportet harum aſpirationum vſus, vt non immeritò ſcripſerit Gregorius cognomento Theologus, In 1 oratione Theologica. non tam ſæpe debere nos reſpirare, quàm Dei meminiſſe; ſed de hoc aliàs.

Interim ſibi quiſque dictū putet illud Dauidis, *dilata os tuum, & implebo illud*. Pſal. 80. Noli mærere fili, noli queri quaſi non ſit reſina in Galaad, & conſiliarius non ſit tibi. Hier. 8. 22. Inſolens fortè aliquis tentationis ignis venas populatur, nec requiem vllam indulget, oppreſſuſq; gemis ſub pondere variorum dolorum, & ærumnarum: en tibi in promptu remedium: dilata os tuum & implebo illud, tantùm aperi fauces. Quid hoc facilius? reſpira. Quid magis in tua poteſtate? ora, pateat aditus ad viſcera tua, ne dubita, complebo illa rore cæleſti, aëre ſalutari, aqua hauſta de fontibus Saluatoris, cuius vel ſolo conſpectu Eſaiæ 12.3. flamma omnis quamlibet accenſa opprimitur, momentoque extinguitur.

CAPVT

CAPVT IV.

Earum materia.

QVÆ huic orandi modo ſubiecta eſt materia, latiſſimè patet. Quid enim in vlla orbis parte exiſtit vel tam abditum, vel tam poſitum extra hominum conſpectum, quod non is in finem ſibi præſtitutum adhibeat? complectere animo & cogitatione ſubſtantias, accidentia creata, increata, viſibilia & inuiſibilia, cæleſtia terreſtriaque vniuerſa; perſpicies ſanè hæc eadem ambitu ſuo comprehendere, atque in iis commentandis occupari, orationes iaculatorias: Neque verò potuerunt anguſtiæ & flamma Babylonicæ fornacis, non vincula quibus erant colligati, Sidrach, Miſach, & Abdenago continere eos, quin liberè ſolutoque animo totum orbem percurrerent, & ad Dei laudes ſecum celebrandas creata omnia, breuibus hiſce aſpirationibus prouocarent. Idem paſſim factitaſſe Dauidem in ſuis Pſalmis, omnibus eſt notum. Neque verò vniuerſæ ſolùm creaturæ ijs ſubſternuntur tamquam materia, verùm complectuntur etiam eas actiones interiores, quibus Diuina maieſtas religiosè coli poteſt: quandoquidem ſunt actio- Daniel 3.21.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

nes religionis; quemadmodum etiam oratio. Multo autem ſeſe fundunt latiùs quàm virtus religionis, cùm ad omnia omnino virtutum exercitia extendantur, fidei ſcilicet, ſpei, charitatis, obedientiæ, pœnitentiæ ac humilitatis maximè. Et vt de ea re aliquid dicamus ſigillatim, lubet partri virtutem omnem, referẽdo illam, priùs ad Deum & Chriſtum Dominum, deinceps ad cuiuſque proximum: tum ad ſeipſum, (non loquimur autem de hiſce virtutibus ita preſsè vt Theologi, ſed pingui vt aiunt Minerua) ex qua partitione infinita propemodum oritur, huiuſmodi orationum varietas. Si ad Deum animum conuertas, occurret eius infinita & inexhauſta in te bonitas, cõtinuis teſtata officijs & beneficiis, tum creationis, & conſeruationis, tum adoptionis in filium, redemptionis & cæterorum: prorumpeſque in il-
Pſal. 15. 12. lud Dauidis, *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* occurret eius interminata potentia, ſapientia, iuſtitia, fortitudo, aliaque ſexcenta, quibus diuina illa natura, numeris omnibus abſolutiſſima efficitur; quippe quæ nihil ab ea perfectionis abeſſe patiantur: nec te continebis quin exclames
c. 32. 19. cum Hieremia: Fortiſſime, magne, & potens;
c. 9. 19. Dominus exercituum nomen tibi. Magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu. & cum ſancto Iobo. Si fortitudo quæritur, robuſtiſ-

buſtiſſimus es.apud te eſt fortitudo & ſapiētia. Adducis conſiliarios in ſtultum finem,& iudices in ſtuporem, baltheum regum diſſoluis,& præcingis fune renes eorum. Dignè te inuenire non poſſum, magnus es fortitudine, & iudicio, & iuſtitia,& enarrari non potes. Hæc afferuntur tantùm gratia exempli, theſaurus enim inferiùs ſubijciendus multo plura ſuggeret. c.12.16. 17. c.37.23.

Si à Deo Opt. Max. ad Chriſtum Dominum tranſire voles, illico ſeſe offeret immenſus ille amor, quo nos improbos licet, facinoroſos, & mortis æternæ reos proſecutus eſt, amor ille inquam, qui (vt eſt apud Apoſtolum) ſupereminet omni ſcientiæ, etiam beatarum mentium, vt viſum ſacris Interpretibus; adeoque eſt immenſus, vt omnium omnino rerum creatarum cognitionem fugiat, vnique Deo reſeruetur: Quantus hic ſupplicanti ſeſe aperit campus ad liberè quoquouerſum excurrendum; in mentis aſpirationes omnis generis? aliàs agendo gratias pro collatis in ſe donis, aliàs offerendo quidquid eſt & valet in obſequium tam munifici patris. Paratum cor meum Deus (inquiebat Dauid) paratum cor meum; Idem mi Domine repeto quia æquè paratus ſum in aduerſa atque in proſpera. Nihil mea intereſt quid de me fiat, ſanúsne ſim an æger, inops an diues, vi- Epheſ. 3 19. Pſ.107. 2.

uamne an moriar nil moror; id mihi tantum tribue, vt tuus ſim, tibi viuam: da vt ſanctiſſima voluntas tua in omni vita mea ſemper compleatur; quod ſupereſt, paratum cor meum Deus, paratum cor meum.

Aliàs agnoſcat ingenuè auctorem ſe, tum turpiſſimæ, tum atrociſſimæ necis
Iſa. 53. 4 Chriſti Seruatoris. Verè languores noſtros tuliſti, ô bone Ieſu, & dolores noſtros ipſe portaſti, & nos putauimus te quaſi leproſum & percuſſum à Deo & humiliatum: tu autem vulneratus es propter iniquitates noſtras, attritus es propter ſcelera noſtra, diſciplina pacis noſtræ ſuper te; & liuore tuo ſanati ſumus, omnes nos quaſi oues errauimus, vnuſquiſque in viam ſuam declinauit, & poſuit Dominus in te iniquitatem omnium noſtrûm, quid plura? doleat aliàs de peccatis, illaque ſuis momentis æſtimando, ſupplicibus votis diuinam efflagitet gratiam, dicatque;
Lucæ 15:19. Pater peccaui in cælum & coram te: ſanguinem teſtamenti quo ſum ſanctificatus,
Hebr. 10. 29. pollutum duxi; Spiritui gratiæ contumeliam feci. Rurſus crucifixi te filium Dei,
Hebr. 6. 6. & oſtentui habui, & conculcaui. Iam non ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis.

Et quoniam non eſt ſatis angi de præteri-

teritis, at neceſsè eſt etiam vitæ deinceps meliùs gerendæ conſtans propoſitum, vt ſe vero ſenſerit germanoque ſuperioris vitæ dolore perculſum; tùm in hæc erumpat aut ſimilia verba. Sufficit præteritum tempus ad voluntatem gentium conſummandam, mihi qui ambulaui in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſſationibus, potationibus. Quæ conuentio Chriſti ad Belial? quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Abieci opera tenebrarum & indui arma lucis. Expoliaui me tunica mea (vetere & ſquallida peccatorum) quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? ſed non capiunt anguſtiæ pectoris noſtri, omnem quæ hic latet affectuum & aſpirationum varietatem, nec modò animus eſt niſi præcipuas delibare.

1. Petri 4.3.

2. Cor. 6.15.

Rom. 13.12.

Cant. 5. 3.

B 5 CAPVT

CAPVT V.

Proſecutio ſuperioris capitis.

NE nimius diuinæ lucis fulgor cuiquam perſtringat oculorũ aciem; à Deo, Chriſtoque ſaluatore, deſcendat Aſceta ad proximum, videátque totum mundum in maligno poſitum, quærere omnes quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti, in eo nihil aliud reperiri præter concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum & ſuperbiam vitæ; cõtempletur otioſè Dei leges peſſundari, & (vt loquitur Spiritus ſanctus) diſſipari, nec eas pluris haberi, quàm ſi à quopiã idolo vita & ſenſu carente, & nõ à Deo viuo & vero eſſent profectę: Neque verò inſaniam hanc & amẽtiam vulgi tantùm eſſe, pauperumq; & plebeorũ, qui ignorant viam Domini, iudicium Dei ſui: ſed eſſe etiã optimatum, qui cognouerunt viam Domini, iudicium Dei ſui; ecce etenim hi magis ſimul confregerunt iugum, ruperunt vincula, & dixerunt nõ ſeruiemus.

1. Ioan. 5.19. Philipp. 2.21. 1. Ioan. 2.16. Pſal. 118. 128. Ierem. 5.45.

O quanta hîc ſeges piarum aſpirationum ad Deum! dum hinc quidẽ illum videt proteri, flocci pendi, nihili fieri, idque à ſceleratis, à terræ filijs, à vilibus homulis; illinc verò tot perſpicit mortales, quorum ſaſus Chriſto tam magno ſtetit, ſeſe turmatim præcipites

Ierem. 2.20.

in

in infernum agere, qui quidem dilatauit ani- Iſaiæ 5.
mam ſuam & aperuit os ſuum abſque vllo 14.
termino, & deſcendunt (eheu) fortes & po-
pulus, & ſublimes glorioſique ad eum. Ex-
clama, ô quiſquis hæc vides, cùm Apoſtolo: 1. Cor.
Si quis non amat Dominum noſtrum Ieſum 16. 22.
Chriſtum ſit anathema, Maranatha. Expro-
me zelum gloriæ Dei quo tabeſcis, dic cum
Dauide: Exurge Deus, iudica cauſam tuam, Pſ. 75. 22
memor eſto improperiorum tuorum, eorum
quæ ab inſipiēte ſunt tota die. Ne obliuiſca-
ris voces inimicorum tuorum, Vindica Do-
mine ſanguinem non ſeruorum tuorum, ſed
vnici tui qui effuſus eſt.

Si tibi leniores affectus placent magis, &
te miſeret ærumnarum proximi, non deſunt
quos duces ſequaris etiam in hac via; Incla-
ma modò cum Ioële: Parce Domine, parce c. 2. 17.
populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in
opprobrium, vt dominentur eis non natio-
nes ſed dæmones. Modò cum Dauide, ne Pſal. 73.
tradas beſtijs animas confitentes tibi, & ani- 19.
mas pauperum tuorum ne obliuiſcaris in fi-
nem. Quæ vtilitas in ſanguine eorum dum Pſal. 29.
deſcendūt in corruptionem? Tandem ſi ipſe 10.
mentem ad te reduces, non languebis otio,
argumenti inopiâ, abundè id ſanè ſuppedi-
tabunt tum miſeriæ quas pateris, tum ſcele-
ra, quibus te olim per ſummam impietatem
obſtrinxiſti; & illæ quidē has tibi expriment
voces:

Digitized by Google

Iob.9. voces: Tædet animã meam vitæ meæ, quan-
21. do veniam & apparebo ante faciẽ Dei? heu
Pſ.41.3. mihi quia incolatus meus prolongatus eſt.
Pſalm. 119.5. Ex his verò tantum animi dolorem capies,
vt lacrymas includat mœror, exclaméſque
vehementer præeunte Hieremia, Quis da-
Iere.9.1 bit capiti meo aquam, & oculis meis fon-
tem lacrymarum, & plorabo die, ac nocte
non interfectos filiæ populi mei, ſed mei-
pſum, ſpirituali vita defunctum? conferes
lugens extremam præſentis temporis miſe-
riam, cum vitæ anteactæ felicitate. O fili
Thren. Sion (inquies) quondam inclite, & amicte
4.2. auro primo, quomodo? quomodo reputa-
tus es in vaſa teſtea, opus manuum figuli?
Qui veſcebaris voluptuosè, interiiſti in
vijs, qui nutriebaris in croceis, amplexa-
tus es ſtercora: heu quomodo obſcuratum
eſt aurum, mutatus eſt color optimus, di-
ſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite om-
nium platearum.

Creſcente porrò dolore, creſcet item af-
fectus, malediceſque cum Iob diei ortus
c.3.3. tui, quo tam tetrum impietatis monſtrum
in lucem editum eſt. Maledices & nocti,
qua dictum eſt, conceptus eſt homo. Ite-
rabis dolenter iuxta ac frequenter illa eiuſ-
verſ.10. dem: Quare non in vulua mortuus ſum?
Eſter egreſſus ex vtero non ſtatim perij. Quare
14.16. exceptus genibus, cur lactatus vberibus?

Sed

Sed cur ſaltem non ſum illico ab ortu ex hac hominum frequentia ſublatus? cur non in ſolitudinem vſpiam collocatus? cur mihi hominis omnino aſpiciendi poteſtas data eſt? degeneraui, fateor, ab hominum natura, in feritatem belluinam: æquum igitur eſt vt eijciar ab hominibus, vt cor meum ab humano commutetur, corque feræ detur mihi, & cum beſtijs feriſq; ſit habitatio mea; denique vt fœnum tamquam bos comedam, & rore cæli infundar, ſeptemque tempora mutentur ſuper me, donec capilli mei in ſimilitudinem aquilarum creſcant, & vngues mei quaſi auium. Dan. 4. 22.

Quid? diſperea ſi non belluis ipſis longè ſum deterior, cognouit namque bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui, ego autem boue ſtupidior, aſino ſtolidior Dominum meum nec cognoui, nec intellexi: Nonne miluus in cælo cognouit tempus ſuum: turtur & hirundo, & ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui? ego autem non cognoui iudicium Domini. Et quoniam te ipſe deteſtaberis tamquam pannum menſtruatæ, nec verò ferre te poteris, atque niſi diuina eſſet lege ſancitum, nemo vt manus ſibi afferat; diſcerperes & dilacerares in mille partes te immanè parricidam, qui Deo tuo necem intuliſti: ideo inclamabis montes, vt cadāt ſuper te, & colles, vt ope- Iſa. 1. 3. Iere. 8. 7.

operiant te; mortemq́; frequentibus accerſes votis, vt te de medio tollat, qui vita ipſa es & luce longè indigniſſimus. Propter quid (inquies) irritauit impius Deum? peream, itaq; peream ego, quoniam ad amaritudinē concitaui Deum meum; Omnino nulla æſtimabis ſupplicia æquare vmquam poſſe, atrocitatem, & cumulum flagitiorum tuorum. Ignis, crux, (ita tu inſtar ſanctiſſimi, & ignitiſſimi Ignatij quamquam in diſſimili cauſa) beſtiæ, confractio oſſium, membrorum diuiſio, totius corporis contritio, & vniuerſa tormenta diaboli in me veniant.

Pſ. 9. 34.

Oſee 14. 1.

Sed quoniam ita non expedit, triſtitiæ laxare habenas, vt ea te tranſuerſum abripiat, nō inutile fuerit, reſpirare nonnihil, animū́que abiectum erigere in ſpem diuinæ miſerationis & bonitatis. Quamquam igitur peccaſti (ita te ipſe compellabis) ſuper numerū arenæ maris, & multiplicatæ ſint iniquitates tuæ, & non ſis dignus videre altitudinē cæli prę multitudine iniquitatum tuarum, ne deſperes; flecte cum Manaſſe genua cordis. dic: *Peccaui Domine, peccaui Domine, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus reſerues mala mihi. Quia tu es Deus, Deus inquam pœnitentium. Oſtende in me omnem bonitatem tuam, indignum ſalua ſecundùm magnam miſericordiam tuam.*

In oratione Manaſſe regis poſt 2. paralip.

tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ.

Si te breuiores aſpirationes afficiunt magis, en tibi eas ex propheticis libris. Dele Domine vt nubem iniquitates meas,& quaſi nebulam peccata mea. Erue animã meam ne pereat, proijce poſt tergum tuum omnia peccata mea. Miſerere mei, & depone iniquitates meas,& proijce in profundum maris omnia peccata mea: ô fons patens domui Dauid, & habitantibus Ieruſalem in ablutionem peccatoris & menſtruatæ: amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Accipe & has pauculas ex nouo teſtamento. Domine ſi vis potes me mundare. O Chriſte emunda conſcientiã meam ab operibus mortuis ad ſeruiendũ tibi Deo viuenti. O primogenite mortuorum & princeps regum terræ dilige me, & laua me à peccatis meis in ſanguine tuo.

Iſa. 44. 22.
Iſa. 38. 17.
Zachar. 13. 1.
Pſ. 50. 4.
Matth. 8. 2.
Hebr. 9. 14.
Apoc. 1. 7.

Atque vt hæ oratiunculæ exhibeant reipſa quod nomine promittunt, & tamquam iacula forti brachio intorta, ferantur rectà in aduerſum ſcopum, atque à Deo impetrent quod petunt, nec incaſſum fuſæ ſint, optimum erit cælum, terramque conteſtari te ſolam nixum diuina bonitate, nulliſque tuis confiſum meritis rem tam arduam poſtulare. Habes quem ſequaris Danielem huius rei auctorem. *Inclinaui* (inquit) *Deus meus* c. 9. 18.

au-

aurem tuam & audi: neque enim in iuſtificationibus noſtris proſterno preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis. Exaudi Domine, placare Domine, attende, fac, ne moreris propter teipſum
Pſal. 24. 11. *Deus meus.* Habes & Dauidem illo priorem: *Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo, multum eſt enim. propter gloriam Domine nominis tui libera me, & propitius eſto peccatis meis*
Pſ. 78. 9. *propter nomen tuum.*

Ex his videre licet quàm pateat latè aſpirationum materia: quocumque enim te vertas, ſiue ad Deum, ſiue ad proximum, ſiue ad teipſum, ſeu libeat magis orbes cæleſtes, & quidquid horum ambitu continetur animo perluſtrare, aliud occurrit nihil quàm cæleſtis huiuſce flammæ pabulum, & fomes: Baruch quidem dum mentis defigit oculos in vaſtiſſimam huiuſce mundi molem, eamque vniuerſam in ditione eſſe ac poteſtate Dei conſiderat, admirabundus ita exclamat. *O Iſrael quàm magna eſt domus*
c. 3. 24. *Domini, & quàm ingens locus poſſeſſionis eius!* Magnus eſt & non habet finem, excelſus, & immenſus; ſed æquè immenſus (abſit verbo inuidia) eſt harum aſpirationum dominatus, par imperium: ijdem termini finéſque poteſtatis. Etenim per eas conficit mira celeritate humana mens quidquid ſpatij eſt à centro terræ ad vſque conuexum cæli ſupremi, vbi demum ſumma cum tranquillitate, pro-

Digitized by Google

procúlque ab omni perturbatione inter dulces amplexus & ſuauia oſcula ſponſi conquieſcit. Itaque verendum non eſt, ne deſit hiſce orationibus materia. Quàm latè patet orbis, tàm latè patet earum argumentum. Atque vtinam ei non deſimus nos ipſi: vtinam quouis momento emicet ex noſtro pectore ſi minùs flamma, at certè ſcintillula aliqua ſalutaris huiuſce ignis, vt & ipſi dicere poſſimus. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. Pſal. 38. 4.

Neque verò ea ſolùm quæ ſunt ſubſiſtuntque, hiſce orationibus conſideranda obijciuntur, verùm etiam quæ non ſunt, nec aliud habent eſſe, quàm non eſſe, cuius generis ſunt tum priuationes tum negationes, quas quemadmodum diuinus Intellectus infinita ſua notitia complectitur, & comprehendit. Sic etiam breuiores hæ precationes vim in illas ſuam exerunt atque exercent. Quæ quidem res nec obſcura eſt nec ignota. Quàm enim frequenter prorumpit Dauid in Dei laudes, quòd tum à ſibi infeſtiſſimis hoſtibus, tum à variis periculis, quibus vita eius perpetuò circumſepta erat, etiam cæleſtibus portentis, ſit ab illo liberatus.

Viuit Dominus (inquit) *& benedictus Deus meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ. Deus qui*

Pſal.17. 47. *das vindictas mihi, & ſubdis populos ſub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.* Pſ.65. 8 *Benedicite gentes Deum noſtrum, & auditam facite vocem laudis eius. Qui poſuit animam meam ad vitam, & non dedit commoueri pedes meos. Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui redimit de interitu vitā tuam. Benedictus Dominus qui non dedit nos in ca-* Pſalm. 102.1. *ptionem dentibus eorum*? Nimirum non tradi in manus hoſtium, mortem, interitũ, & ſi quæ ſunt generis eiuſdem, quę hîc grato commemorat animo, annumeranda negationibus quis non videt? An verò non exiſtunt peccata innumera (quorum natura priuatione honeſtatis continetur, quam quidem ineſſe oporteret humanæ actioni) in quæ Dei miſeratione freti non labimur? Verùm quàm portentoſa ſcelera, quā fœda flagitia, quàm inauditæ exiſtunt turpitudinum libidines, quibus (quæ Dei in nos eſt bonitas) non implicamur, aut commaculamur, nullum eſt enim peccatum (Auguſtino teſte) quod facit homo quin idem faceret alter homo, niſi teneretur à te ô Deus, à quo factus eſt homo.

Quod ſi ij ſimus qui eſſe debemus, non ſic abibunt hæc ſine actione gratiarum: Gra- Lucæ 11.18. tias tibi ago Deus meus (liceat vſurpare ſuperbi Phariſęi orationem quamquam longè

diſpa-

Digitized by Google

diſpari ſenſu) quòd non ſum ſicut plerique Deuter.
hominum, raptores, iniuſti. adulteri. Sed tu 32.27.
ô Domine, non manus noſtra excelſa, fecit Iſa 34.
hæc omnia: Abſque te onocrotalus, & eri- 11.
cius & ibis & coruus habitaſſent in me. Abſ-
que te ortæ eſſent in domo mea ſpinæ & vr-
ticæ & paliurus in munitionibus meis. Abſ-
que te fuiſſem cubile draconum, & paſcua
ſtruthionum: hoc eſt omnis generis vitia, li-
bidinéſque ſedem in me ſuam fixiſſent. Dic
inſuper cum Auguſtino, gratiæ tuæ deputo l. 2. cõf.
Domine Deus, & quæcumque nõ feci mala, c.7.
& ſicut in multa peccata decidi, ſic in multo
plura niſi me cõſeruaſſes cecidiſſem. D. qui- S. Bona,
dẽ Franciſcum ſolitum dicere accepimus, ſe c 6. vi-
ſibi facinoroſiſſimum omnium ſceleratiſſi- tæ.
múmque videri, non quòd re talis eſſet, ſed
quòd talis ſuo quidem iudicio futurus fuiſ-
ſet, niſi eum gratiæ ſuæ præſidio diuina be-
nignitas confirmaſſet. Idem etiam, grato re-
colebat animo peccata ea, quibus ſe olim
non obſtrinxerat: & cùm paſſim haberetur
ſanctus. Nolite (inquit) laudare vt ſecurum:
(verba ſunt ſancti Bonauenturæ) filios & fi-
lias adhuc habere poſſem: nemo laudandus,
cuius incertus eſt exitus. Difficile eſt eloqui
quàm Deum iucundè afficiant aſpirationes Pſalm.
hæ ex germano humilitatis ſpiritu profectæ: 112.6.
Deum, inquam, qui humilia reſpicit, & alta Matth.
à longè cognoſcit, qui humiles exaltat, ſu- 23.12.

Digitized by Google

Iac. 4. 6. perbos humiliat; qui reſiſtit ſuperbis, qui humilibus dat gratiam.

CAPVT VI.

Quænam è ſuprà memoratis frequentiùs oranti adhibendæ, & de oratione dominica.

CVM harum aſpirationum nullis circumſcripta terminis materia propemodum ſit infinita, neque verò poſſit in ea vniuerſa conſideranda pia mens occupari; nobis ex hac infinitate deligenda ea videtur potiſſimùm, quæ aſſidua exercitatione reddita familiaris, vberiorem etiam fructum ſpiritualem afferre poſſe videatur. Ac Tertullianus grauis imprimis auctor commẽdat admodum orationem dominicam, tum ab auctore Chriſto Domino, qui diſcipulis noui teſtamenti nouam orationis formam determinauit, vt in hac quoque ſpecie (ſic enim loquitur) nouum vinum, nouis vtribus reconderetur, & noua plagula nouo aſſueretur veſtimento.]

l. de oratione c. 1.

Deinde à breuitate, quantum enim ſubſtringitur verbis (verba ſunt Tertulliani) tãtum diffunditur ſenſibus: neque enim tantum propria orationis complexa eſt, veneratio-

rationem Dei aut hominis petitionem, ſed omnem penè ſermonem Domini, omnem commemorationem diſciplinæ, vt reuera in oratione breuiarium totius euangelij comprehendatur.]

Ac poſtquam ſubiecit ſingularum huiuſce orationis petitionum explanationem, ita in eius laudem exclamat. Compendijs verborum paucorum quot attinguntur edicta Prophetarum, Euangeliorum, Apoſtolorum, ſermones Domini, parabolæ, exempla, præcepta? quot ſimul expunguntur officia Dei, honor in patre, fides, teſtimonium in nomine, oblatio obſequij in voluntate, commemoratio ſpei in regno, petitio vitæ in pane, exomologeſis debitorum in deprecatione, ſollicitudo tentationum in poſtulatione tutelæ. Quid mirum? Deus ſolus docere potuit, vt ſe vellet orari.]

Idem alibi eam vocat legitimam orationem, quòd ſit ex omnibus maximè conſentanea legibus, & iuri & placito diuino. In eandem ſententiam ſanctus Cyprianus dum Tertulliani magiſtri ſui veſtigijs inſiſtit: Poſtquã enim oſtendit veros adoratores adorare debere patrem in ſpiritu & veritate, atque oratione dominica id abundè effici; hæc ſubdit. Quæ enim eſſe poteſt magis ſpiritalis oratio, quàm quę verè à Chriſto nobis data eſt, à quo nobis & Sp. Sãctus miſſus eſt?

De fuga in perſecutione c. 2.

l. de oratione Dominica.

Ioan. 4. 23.

Digitized by Google

Quæ vera magis apud patrem precatio, quàm quæ à Filio qui eſt veritas, de eius ore prolata eſt?]

Quiſquis itaque huic tam ſalutari exercitationi frequenter ad Deum aſpirandi aſſueſcere volet, id faciat licebit vna aliqua orationis dominicæ, petitione, enixeque rogabit; modò vt diuina bonitas ab omni omnino creatura agnoſcatur, colatur, diligatúrq; , in cælum vibrato hoc ſpirituali iaculo, ſanctificetur nomen tuum: modò ſe planè diuinæ ſubijciet voluntati, ad omnes omnino æquo animo ferendos caſus, vt illi viſum erit, dicetque non primoribus tantùm labris, ſed ex animo: Fiat ô Domine voluntas tua ſicut in cælo & in terra. Eodem ſe habebit modo in cæterarum petitionum vſu, aliàs hac, aliàs illâ ad Deum aſpirando.

Quanta autem ſit dominicæ præcationis vis & dignitas, vel ex hoc patet, quod certum ſit & exploratum, longè nos Deo fore acceptiores, ſi eius verbis potius, quam ſi ex ſenſu noſtro ſpiritúque oremus. An non faciliores æternus Pater vnici filii, ſibique deuinctiſſimi precationi, aures prębebit quam noſtræ? Ab ipſo ordinata (iterum Tertullianus) religio orationis, & de ſpiritu ipſius iam tunc cùm ex ore diuino ferretur animata, ſuo priuilegio aſcendit in cælum, commendans patri quæ filius docuit.]

cap. 9.

Ne

Ne dubita: humi tua non repet oratio, alata eſt pennis Chriſti, atque viuifico eius ſpiritu habitúque animata, cùm eam ore ſuo ſacroſancto pronuntiauit. Itaque fieri nequit quin volatu transcendat omnia, ſeſeque det in conſpectum Dei. Audiet ille vocem innocentiſſimi & ſibi obſequentiſſimi Iacob: non ſe continebunt paterna viſcera, quin te ſinu ſuo confotum amicè amplexetur, paternaque benedictione ditatum, & primogeniti iure donatum, auctumque dimittat. Gen. 27. 22.

Omnino reſpiciet in faciem & in orationem Chriſti ſui, qui modò ad dexteram maieſtatis ſedet in excelſis, quando illũ in diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationéſque ad Deum, qui poterat ſaluum facere à morte, cum clamore valido & lacrymis offerentem, exaudiuit pro ſua reuerentia. Hanc eandem cum Tertulliano rationem grauiſſimis hiſce verbis inculcat Sanctus Cyprianus. Oremus fratres dilectiſſimi ſicut magiſter Deus docuit. Amica & familiaris oratio eſt Deum de ſuo rogare, ad aures eius aſcendere Chriſti orationẽ. Agnoſcat pater Filij ſui verba cùm precem facimus: qui habitat intus in pectore, ipſe ſit & in voce. Et cũ ipſum habeamus apud patrem aduocatũ pro peccatis noſtris, quando peccatores pro delictis noſtris petimus, aduocati noſtri verba promamus. Nam Pſal. 83. 10. Hebr. 1. 3. Hebr. 5. 7. l. de oratione. 1. Ioan. 16.

Digitized by Google

cùm dicat, quia quodcumque petierimus à patre in nomine eius dabit nobis, quanto efficaciùs impetramus quod petimus in Chriſti nomine, ſi petamus ipſius oratione?]

Homilia 31. His accedat Sanctus Cęſarius idipſum cōfirmans, qui & ſuadet omni orationi pręmittendam orationem dominicam: quia ſine dubio (inquit) libenter eam orationem exaudit, qui ipſe pro ineffabili ſua benignitate inſtituit. Nec videtur omittendum quod à S. Thoma reliquoq; Theologorum cœtu traditur, dominicæ orationis recitatione venialia dimitti, quod quanti ſit, ſatis per ſe conſtat.

CAPVT VII.

Frequentanda his precatiunculis memoria peccatorum.

SVADENT vitæ ſpiritualis duces ac magiſtri vt numquā ponat homo memoriam peccatorum, ſed ea ſemper oculis, atque animo ſubijciat, vt iugi eorum recordatione ſeſe animus demittat, atque humiliet ſub potenti manu Dei; idque ſub orationis tempus præſtandum maximè. Neque verò obſcurum eſt in ea re Dauidis factum, qui quāquam dubitare nō poſſet veniam ſibi indultam, neque ſe adulterij amplius reum teneri, quan-

Digitized by Google

quandoquidem id prophetico oraculo didicerat, audieratque à Nathan Dei vices agente, Dominum tranſtuliſſe peccatū ſuum: non abiecit tamen ob id omnem recordationem ſui criminis, cuius rei teſtis eſt vel hæc eius oratio: *Quoniam iniquitatem meam* (inquit) *ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper*, hoc eſt, coram me: quaſi dicat non nocte, non die intermitto memorari ſcelera mea, continenterq; clamo: *Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me*. Nec clamore contentus, magnā item exteriùs profero ſignificationem doloris: lauo per ſingulas noctes lectum meum, & lachrymis meis ſtratum meum irrigo. Pſal. 50. 3. Pſal. 6. 7

Præclarè ſanè deſcribit Sapiens, quale ſibi vir iuſtus proponat orandi argumentum. *Sapiens* (inquit) *cor ſuum tradet ad vigilandum diluculò ad Dominum qui fecit illum, & in conſpectu altiſſimi deprecabitur. Aperiet os ſuum in oratione, & pro delictis ſuis deprecabitur*. At ſi ſunt deleta? nihil intereſt. Pro delictis ſuis deprecabitur vt perfectiùs adhuc deleantur: neque enim neſcius eſt nequaquam ſimplici & qualicumque ad Deum conuerſione conſequi peccatorem perfectam ſuorū criminum remiſſionem & curationem. Nouit item, ijs etiam dimiſſis nonnullas adhuc purgandas, curandáſque reliquias ſupereſſe; ideo pro delictis ſuis deprecabitur, eò maximè quòd Eccleſ. 39. 6.

 igno-

ignoret adhuc ne ijs ipſis teneatur irretitus, quamquam ea ſæpius ſacra exemologeſi & ſacramentali cõfeſſione ſit conatus expiare.

Eccleſ. 9.1. Quis enim ſcire poteſt odiòne an amore dignus ſit? An non omnia in futurũ ſeruantur incerta? An non ſunt iuſti & ſapientes, quorum opera in manu Dei? Ibi abdita, occultaq́; & illi ſoli cognita: Ibi omnibus ignota etiam illi à quo profecta ſunt? An non poteſt meritò quilibet quantumuis ſanctus, c.9.21. queri cum Iobo. *Etiamſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea, & tædebit me vita mea.* Quocirca quantumlibet iuſtus, ſapientem tamen is audiet, in oratione pro delictis ſuis deprecabitur.

Neque enim tã eſt rudis ſacrarum litterarũ & ignarus, vt id neſciat quod ab illo ipſo Eccli. 5. 5. ſapiente monemur. De propitiato (inquit) peccato noli eſſe ſine metu: aut vt habet alia lectio, de propitiatu peccatorum. Metue, inquam, periculum relapſus; & ne ſint tua no- Matth. 12.45. uiſſima peiora prioribus. Metue etiam atque etiam ne tibi contingat illud veri prouerbij. 2. Petri 2.22. Canis reuerſus ad vomitum, & ſus lota in volutabro luti: Metue quòd ne priſtinam gratiam redditã, nec peccatum cõdonatum eſſe, certum tibi ſit, & exploratum. Metue denique (ſi non iſta ſufficiunt) quoniam etiam remiſſione impetrata, digna pœnitentiæ opera ſunt, cum timore & tremore peragenda,

da, quò temporalia ſupplicia, debitamquè vindictam relaxatis etiam peccatorum vinculis effugias.

Num tibi fortè metus cauſæ deſunt? An non meritiſſimò potius ob hæc, & ſi quæ ſunt generis eiuſdem, iuſtus in oratione pro delictis ſuis deprecabitur? Mitto quod quãtauis ſit iuſtitia præditus, poteſt ſeſe Deo ſiſtere, tamquam etiamnum configuratum prioribus ignorantiæ ſuæ deſiderijs tãquam immundum, menſtruatumque. Ex ſe enim certè eſt talis, idemque permanſiſſet in omnẽ æternitatem, niſi ſingulari Dei bonitate ablutus eſſet, ſanctificatus eſſet, iuſtificatus eſſet in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri. Ipſe, ipſe eſt qui delet iniquitates noſtras propter ſe, & peccatorum noſtrorum non recordatur, quæ nec nos ipſi nec creata vis vlla conatu quantumlibet magno obliterare poſſit; perditio tua Iſrael (ſic Deus ad Hebræos) tantummodo in me auxilium tuum. Fouea profunda non tãtùm os alienæ, id eſt adulterium (vt ait Sapiens) ſed omne peccatum: in quàm qui ſit prolapſus, niſi Deo manum dante, & adiuuante liberatur nemo. Iniquitates ſuæ (teſte eodem) capiunt impium & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur itaque implicatur vt ab iis ſe expedire niſi diuina gratia nullo modo poſſit. Peccata quidem Nodus ſunt Gordius atque

1.Petri 1.14.

1 Cor. 6.11.

Iſa.43.25.

Oſee 13.9.

Prou. 5.22.

atque adeò Herculeus, id eſt à quolibet præterquàm à Deo indiſſolubilis.

Ex his intelligitur quàm meritò commendarit Sapiens viro iuſto, vt in oratione pro delictis ſuis deprecetur. Neque verò afferas te olim accuratam inſtituiſſe ſuperioris vitæ vniuerſæ generalem confeſſionem, & aliquot egiſſe dies in fletu, planctu & lachrymis: adeſſeque modò reſpirandi tempus, neque gemendum ſemper ſub onere grauique ſarcina peccatorum: ac ſacrificium ſpiritus contribulati, cordiſque contriti & humiliati, commutandum tandem in ſacrificium laudis & gratiarum actionis, cantandum deinceps canticum nouum, ob equum & aſcenſorem proiectos in mare, ob peccatum & dæmonem ſuperatos. Horridam rigentemque tranſiſſe iam hiemem, imbremque abiiſſe & receſſiſſe peccatorum; flores gratiæ apparuiſſe in terra tua, vineáſque omni virtutum genere florentes dediſſe odorem. Quocirca ſurgendum è puluere, detergendas lacrymas, pœnitentiæ opera, laborem & ſquallorem procul abijcienda, ad oſcula properandum & amplexus ſponſi.

Pſal. 50. 19.

Exodi 15.

Cant. 2. 11.

Sed audi quiſquis es tu, quem tædet lugere diutiùs, cuique moleſtum eſt tãto tempore iacere ad pedes, animumque diſtinere recordatione peccatorum, audi inquam quid ſuper ea re D. Bernardus. Minimè ſibi (in-

Serm. 3. in Cant.

(inquit) arroget mihi ſimilis anima onerata peccatis, ſuæque adhuc carnis obnoxia paſſionibus, quæ ſuauitatem ſpiritus necdũ ſenſerit, internorum ignara, atque inexperta penitus gaudiorum, non audeat talis anima dicere cum ſponſa. Oſculetur me oſculo oris ſui. oſtendo tamen ei, quæ huiuſmodi eſt, locum in ſalutari ſibi congruentem. Non temere aſſurgat ad os ſereniſſimi ſponſi, ſed ad pedes ſeueriſſimi Domini mecum pauida iaceat, & cum publicano terram tremens, non cælum aſpiciat, ne confuſa in luminaribus cæli, facies aſſueta tenebris opprimatur à gloria, atque inſolitis reuerberata ſplendoribus maieſtatis, denſioris rurſum cæcitate caliginis obuoluatur.] Cant. 1.7.

Hæc quidem ſuadet D. Bernardus diuino ſi quis alius afflatus ſpiritu, quæ vt perſuadeat; pergit proponere quo fructu & emolumento ea fiant. Non tibi (inquit) ille locus, ô quæcumque es talis anima, non tibi ille locus vilis aut deſpicabilis videatur, vbi ſancta peccatrix peccata depoſuit, induit ſanctitatẽ. Ibi Æthiopiſſa mutauit pellem, & in nouum reſtituta candorem, iam tunc fiducialiter, veracitérque, reſpondebat exprobrantibus ſibi verbum. Nigra ſum, ſed formoſa filiæ Hieruſalem.] Cant. 1. 5.

Paulò poſt impudentem vocat animam illam, quæ Chriſti relictis pedibus (quibus

ac-

accidere debet miſera, vt deſinat eſſe miſera, quos amplecti, quos placare oſculis, quos rigare debet lacrymis) audet tamen ad oris oſculum præpoſtero ſanè ordine conuolare. Longus (inquit) ſaltus & arduus eſt de pede ad os, ſed nec acceſſus conueniens. Quid enim? Recenti adhuc reſperſus puluere ora ſacra continges? Heri de luto tractus, hodie vultui gloriæ præſentaris?]

I nunc & præpropero præpoſteróque volatu feſtina ad os ſponſi, da te exercendis actionibus excellentioribus, & ſublimioribus diuini amoris. Faceſſant lacrymæ indices doloris, nil tibi ſit ampliùs cum ieiunio, fletu & planctu. Apage memoria vitæ prioris turpis, fædæ & flagitioſæ; ſponſi pedes deſerere, quos certè quidem D. Bernardus vult te amplecti, nec antea ſuffuſum pudore & mærore vultum ſuſtollere, quàm & ipſe audias cum beata Magdalena. Dimittuntur tibi peccata tua: quàm audias, Cõſurge, conſurge captiua filia Sion, conſurge excutere de puluere. Quæ ſi vera ſunt, vt ſunt veriſſima, non alium profectò eſſe oportet terminum recordationis peccatorum & vitę, quãdoquidem nemo dum viuit (rariſſima pauculorum excipe priuilegia) certus ſit de obtenta venia. Quotus quiſque eſt, enim, cui audire datum ſit illã Seruatoris orationem, dulciorem vtique ſuper mel & fauum. Fili dimit-

Lucæ 7.
Iſa. 52.

dimittuntur tibi peccata tua? Paranda eſt itaque magna ſupellex aſpirationum earum ad Deum,(vt varietate ipſa pellatur tędium) quibus mens lugendis peccatis exerceatur in omni vita, donec noſtri miſertus Deus manu porrecta nos ſubleuet ad ſublimiorem orandi gradum, dicatque Amice, aſcende ſuperius. Et quoniam maioris eſt ſanè momenti hæc doctrina quàm externa ipſa ſpecie appareat eam ſanctorum Patrum auctoritate & teſtimonio confirmare viſum eſt. Lucæ 14.10.

CAPVT VIII.

Quid à ſanctis patribus traditum de ſuperioris capitis doctrinâ.

PLÆRIQVE reperti ſunt ſuperioribus temporibus, Ioannis Gerſonis æuo maximè (contra quos ipſe neruoſè iuxta ac prudenter) qui cùm minori ijs curæ eſſet ſpirituales eſſe quàm videri, ambulabant in magnis & in mirabilibus ſuper ſe, obliuionemque accipientes purgationis veterum ſuorum delictorum, ita eorũ memoriam obliterarãt atque ſi ijs numquam ſe commaculaſſent. Nulla amplius apud eos vigebant exercitia viæ purgatiuæ: non recogitatio annorum in amaritudine animæ ſuæ, non pœnitentia

Ioan. I. epiſt. ad quemdã Fr. Carthuſ.

Pſalm. 130.2.

tentia in cilicio & cinere, non planctus velut draconum & luctus quaſi ſtruthionum, non contritio, non dolor de peccatis. Hæc tamquam ſe indigna & prima rudimenta relinquebant Tyronibus. Se autem B. Paulo adiungebant, & cum illo in tertium cælum conſcendere nitebantur. Aliud quidem nihil crepabant ipſi quàm Anagogias, deificationes, transformationes, metamorphoſes in Deum, raptus, ecſtaſes, coniunctiones cum ſummo bono abſque medij vllius interuentu. Subuerſiones (ita enim loquebantur) in abyſſali profundo, amores annihilantes & ſimilia. Subdam paucula ex patribus, à quibus diſcat Aſceta, quantum ipſi momenti in aſſidua ponant recordatione ſuorum cuiuſque peccatorum, ad beatam vitam, virtutiſque perfectionem conſequendam.

Michez 8.8.

Tantum boni (inquit Chryſoſtomus) confert meminiſſe frequentiùs hominem peccati ſui, vt etiam Paulum Apoſtolum videamus, ea quæ iam abolita fuerant & deleta, adducere tamen in medium, & cùm culpam de præſentibus non haberet; tamē quoniam recordationes peccatorum, & luctum, gemitumque ſciebat animæ prodeſſe, etiam illa commemorat, quæ per ignorātiam commiſſa, gratia baptiſmi & confeſſio fidei aboleuerat. Oportet ergo recordari nōs priora delicta,

l. 2. de compūctione cordis ad calcem.

licta, etiam ea pro quibus veniam conſecuti ſumus, vt intuentes quod ingentem modum debiti nobis remiſit Deus, & ampliùs eum diligere poſſimus, & verecundiam, pudoremque concipere, atque ex his corde compungi: conſiderantes quòd niſi miſeratio illius nobis ſubueniſſet, tantum illud peccatorum pondus ſine dubio in imis nos inferni pœnis ſupplicij preſſiſſet.]

Quid his poteſt euidentiùs adferri, imò quid validiùs ad ea confirmanda quæ ſuperiùs diſſeruimus, cùm velit Chryſoſtom. etiam peccata deleta frequenter in memoriam reduci, eiuſque recordationis tam eximios fructus proferat? His planè conſentanea Sanctus Auguſtinus in hæc verba. Si Apoſtolus etiam peccata per baptiſmum dimiſſa aſſiduè plorat, nobis etiam ſuper fundamẽtum Apoſtolorum poſtricijs quid præter plorare reſtat? Quid niſi ſemper dolere in vita? Vbi enim dolor finitur, quid relinquitur de venia? Tamdiu gaudeat & ſperet de venia, quandiu ſuſtentatur à pœnitentia. Dixit enim Dominus, Vade & iam ampliùs noli peccare; non dixit ne pecces, ſed nec voluntas peccãdi in te oriatur: quod quomodo ſeruabitur, niſi dolor continuus in pœnitentia cuſtodiatur? Hinc ſemper doleat, & de dolore gaudeat, & de doloris pœniten-

l. de vera, & falſa pœnitẽtia c.13.

Ioan. 8.

nitentia ſi contigerit ſemper doleat, & non ſatis quod doleat, ſed ex fide doleat, & non ſemper doluiſſe doleat.

Noli, obſecro te, oſcitanter præterire hæc & his ſimilia, aſſiduè, ſemper continuus dolor, &c. Quibus eundem ſanè præfigit limitem pœnitentiæ, & vitæ. Neque verò id minùs re & actione quàm verbis & ſcripto docuit. Refert enim Poſſidius Epiſcopus Calamenſis eius familiaris, illum vltima quâ defunctus eſt ægritudine, ſibi pſalmos Dauidicos iuſiſſe ſcribi, ipſoſque quaterniones iacentem in lecto contra parietem poſitos legiſſe, & inter legẽdum iugiter atque vbertim fleuiſſe. Et ne à quoquam interpellaretur, antè dies fermè decem quàm exiret è corpore, iuſiſſe, ne quis ad eum ingrederetur, niſi ijs tantùm horis quibus medici, vel cùm ei ferretur refectio.]

In vita Auguſt. c. 31.

Quis non miretur virum tantum, poſt 40. annos in Epiſcopali munere ſanctiſſimè exactos, poſt tot labores pro Dei eccleſia contra ſchiſmata, hæreſes, idololatriam, ea debellando, expugnandoque monſtra cõſtantiſſimè exantlatos, eundémque ampliſſimorum meritorum gloriâ ornatum, heroicarum virtutum laude percelebrem, nec dum tamen depoſuiſſe iuuenilium errorum memoriam, quos iampridem & tot annorum pœnitentia, & vita irreprehenſibili expun-

Digitized by Google

ctos eſſe oportebat. Verùm illos ſub mortem etiam amaris lacrymis vindicaſſe & expiaſſe?

An non tibi ſatis erant Auguſtine confeſſionum libri tredecim, à te iam Epiſcopo conſcripti, quibus delicta iuuentutis tuæ ſigillatim & ignorantias tuas non perſequeris modò, omnibuſque tamquam in ampliſſimo quodam theatro ſpectandas proponis, ſed etiam lamentis & lacrymis proſequeris? cur morte impendẽte, & quãdo morbi vi & acerbitatibus plus ſatis proſtratus animus eſt in ſpem meliorum erigendus, etiam tum lacrymis habenas laxas, quas adducere potiùs & contrahere oportebat? facis nimirum ipſe quod cæteros docueras prior: neque laudatos Chriſtianos, neque verò ſacerdotes, etiam poſt perceptum Baptiſmum (quo tamen omnes eluuntur maculæ) abſque digna & competenti pœnitentia exire debere de corpore. Inſiſtis feliciter S. Petri veſtigijs, de quo graues tradũt ſcriptores oculos quaſi ſanguine reſperſos habuiſſe, quòd Chriſti negationem, quæ tanto ante cõtigerat, quæque iam millies erat condonata, aſſiduo fletu continenter in ſe vindicaret. Poſſidius ſuprà. Citãtur à Baronio ad an. Chriſti 69.

Eandem porrò eamque aſſiduam criminum ſuorum recordationem multis cõmendat etiam Ambroſius. Quidquid perſonuerit (inquit) quidquid increpuerit ſapienti- Apologia Dauid c. 9.

 cul-

Digitized by Google

culpa propria ſemper occurrit, quidquid fuerit dictum aut lectum, in ſe dictum putat: quidquid intenderit, ſe nutu, ſe oculis ſignari putat. Si epuletur, ſi cogitet, ſi oret ac deprecetur, ante oculos eius ſemper eſt error proprius, & momentis omnibus culpa pulſat conſcientiam, nec quieſcere nec obliuiſci ſinit, velut grauis cenſor exagitat ſe terrore perpetuo.]

Quid ad hæc ij, qui cùm vix pedem extulerint è cœno peccatorum & è limo profun-
Pſalm. 68. 2. di, in quo non eſt ſubſtantia, vixque à limine ſalutarint virtutis domicilium; proijciunt tamen ipſi poſt tergum ſuum peccata ſua, om-
Iſa. 38. 17. níque ſoluti metu & ſecuri inire volunt viã, vitámque perfectorum, atque Rachelis am-
Iſa. 1. 15. plexibus frui. Quanto ſaniore conſilio accíderent ad pedes Chriſti, ibique nocte &
Pſalm. 118. 136. die deducerent oculi eorum exitus aquarum, quia non cuſtodierunt legem Domini?
Lucæ 18. 15. Quanto ſatiùs percuterent cum publicano pectus dolore oppreſſum, frequentibúſque & flebilibus vocibus iterarẽt illud eiuſdem: Deus propitius eſto mihi peccatori? ſubli-
Serm. 46. in Cant. miora verò illa relinquerent; Diui Bernardi imitatione, Apoſtolis, Apoſtólicíſque viris, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.]

Hebr. 5. 14. Magna etenim opus eſt diſcretione, & diuina quadam ſollertia ad iudicandum quę

mo-

motiones, delectationes, inſpirationes à Deo proficiſcantur, quæ item à dæmone. Ipſe enim Angelus Satanæ transfigurat ſe in Angelum lucis, vt ſic incautis hominibus per ſuperbiam & vanam ſui opinionem imponat & illudat: longè ſanè eſt ſecurius, aſſiduè iacere ad pedes Chriſti. Verè enim regius Propheta cecinit: Montes excelſi ceruis, petra refugium herinaceis, conſcendantur montes contemplationis ijs, qui inſtar ceruorum velociſſimè feruntur ad perfectionem; mihi hericio, peccatorum ſpinis & aculeis horrido & aculeato, tutum petra erit perfugium, Chriſtus, inquam, vera & angularis petra: Ibi abſcondar à facie furoris Domini. Ingrediar foramina huius petræ, ſanguiniſque riuis inde manantibus me aſpergam, & mundabor: ijs lauabo me & ſuper niuem dealbabor.

2.Cor. 11.14.

Pſalm. 103. 18.

Planè ſapis ſi id præſtas, deſipit omnis, quamquam ſibi admodum ſapere videatur, qui contrà facit. Petra ſit refugium herinaceis. Ibi geme & frequentia ex imo cordis duc ſuſpiria, ibi lacrymę teſtes doloris cieantur. Ibi deduc quaſi torrentem lacrymas per diem & noctem, non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui; quoniam cõtritione magna contritus es, plaga peſſima vehementer. Ibi clama in fortitudine vocis & dic. O me inſenſatum? quis? quis me fa-

Thren. 2.18.

Hier. 14. 17.

ſcinauit non obedire veritati, ante cuius oculos Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt, & in
Gal.3.1. me crucifixus? Itanè debui citò immemor eſſe talis, tantique beneficij? dic aliâs. Væ mihi mater mea, quare genuiſti me virum rixæ, virum diſcordiæ in vniuerſa terra? Ir-
Hier.15. ritaui enim ô Domine vniuerſas creaturas
10. in me, quas honoris tui zelo æſtuantes, ſentio meritò armari contra me inſenſatum.
Ioel. 2. Aliàs. Quis mihi reddat annos quos com-
25. edit locuſta: bruchus & rubigo & eruca & omnis generis monſtra vitiorum? Quis mihi præteritos referat dies! ô quam eos aliter
Ephe.5. exigerem in omni bonitate & iuſtitia & ve-
9. ritate. O quis mihi tribuat vt ſim iuxta men-
Iob 29. ſes priſtinos? ſecundùm dies quibus Deus
2. cuſtodiebat me? Quando ſplendebat lucerna eius ſuper caput meum & ad lumen eius ambulabam in tenebris? ſicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, quando ſecretò Deus erat in tabernaculo meo? Quando erat om-
verſ.14. nipotens mecum? Quando indutus eram & veſtitus ſicut veſtimento & diademate iuſtitia mea? Eheu vbi nūc es ô iuſtitia, ô amici-
Ad Titum 3.6. tia & gratia Dei mei? Vbi illa quæ mihi collata in lauacro renouationis & regenerationis Spiritus ſancti, qui effuſus eſt in me abūdè per Ieſum Chriſtum ſaluatorem noſtrum quando renatus ſum ex aqua & Spiritu ſan-
Ioan. 3. cto? At vbi illa quæ mihi, toties & tam in-
dul-

dulgenter, pœnitentiæ ſacramento operanti reſtituta eſt? Candidior tunc eram niue, nitidior lacte, rubicundior ebore antiquo, Sapphiro pulchrior: At eheu denigrata eſt modò ſuper carbones facies mea, quomodò? quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſint lapides ſanctuarij in capite omnium platearum? In me omnia ſquallida, deformia, confracta, diſſipata, horroris pleniſſima, Vbi? Vbi priſtina illa ſpecies & venuſtas, quâ cæleſtem ſponſum amore vulnerabam in vno oculorum meorum, & in vno crine colli mei, quãdo me amicam, formoſam columbam, ſororem, ſponſam compellabat? Quando ad ſuos amplexus blandiſſimis verbis inuitabat? Eheu quomodo egreſſus eſt à filia Sion omnis decor eius?.

Thren. 4.7.

verſu 1.

Aliàs perpende & defle quòd tantum decorem, tam infinitum bonum, quale eſt Deus, eiuſdemque gratia, & amicitia, tam vili mercede tibi eripi paſſus ſis. Dic: ſiccine demens propter pugillum hordei & fragmẽ panis, nihili exiſtimaui amicitiam Dei mei? Siccine rem infinitæ dignitatis commutaui pretio ſcorti, quòd vix eſt vnius panis? ô quoties abſtuli membra Chriſti vt facerem membra meretricis? ô quoties corruptibilibus auro & argento viliorem & poſteriorem duxi pretioſum ſanguinem Agni immacu-

Thren. 1.6.

Ezech. 13.19.

1. Cor. 6.13.

1.Petri 1.18. lati, & incontaminati Chriſti? ô quam me facti piget! ô quàm me pudet inſaniæ meæ: ô vtinam non eſſent peccata quibus iram merui; ô vtinam me mors è viuis abſtuliſſet eo momento, quo tot & tanta flagitia tanta temeritate perpetraui: quo tot voluptatum libidinibus me per ſummam obſcœnitatem, fœdaui.

Rom.6. 21. Quem fructum habes modò ô anima mea in illis in quibus erubeſcis? procùl à me deinceps iſta Deus meus: faceſſant hinc abeant in malam crucem, renuntio illis repudium ſempiternum, tranſeant vetera, noua ſint Pſ.118. omnia. Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. In æternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas, quia in ipſis viuificaſti me: Rom.6. 19. diſcedite autem à me omnes vos qui operamini iniquitatem, quoniam ſtat animo ſicut exhibui membra mea ſeruire immũditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ſic ea in poſterum exhibere ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Rom.8. 35. Nil me deinceps ſeparabit à charitate tua ô Chriſte: non tribulatio, non anguſtia, non fames, non nuditas non periculum, non perſecutio, non gladius, non mors, non vita, non angeli, non principatus, non Virtutes, non inſtantia, non futura, non fortitudo, non altitudo, non profundum, non alia creatura poterit me ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Viuet anima

mea,

Digitized by Google

mea, & laudabit te deinceps ô Deus meus miſericordia mea, viuet tibi; Mihi viuere Chriſtus erit, & mori lucrum: viuam ego, ſed non ego, viuet verò in me Chriſtus. His & eiuſmodi mentis aſpirationibus, ſi inſiſtas, affirmare poſſum te incredibiles idque paucis annis in omni genere virtutum progreſſus facturum. Et quod caput eſt, non patet hæc orandi ratio dolis & fraudibus dęmonum, qui animi ſubmiſſionem, non ferunt, adeóque magis quàm capitali odio auerſantur, nec ſe facilè inſinuant vbi eius vel tenuem ſpeciem & vel ſumma veſtigia deprehendunt.

CAPVT IX.

Quo fructu frequententur hæ aſpirationes circa peccata.

TOT tamque eximij exiſtunt fructus crebrioris huiuſce recordationis peccatorum, vt ſi ſingulos perſequar, fines tranſiliam propoſitæ mihi breuitatis; reuocabo autem omnes ad duos: quorum alter eſt humilitas, virtutum omnium princeps; alter cautio & prouiſio futuri. De priore quidem Bernardus (poſtquam attuliſſet illud Apoſtoli, fidelis ſermo & omni acce- Serm. 3. in ſolẽnitate Apoſt.

1.Tim.1 ptione dignus, quoniam Dominus Ieſus venit peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum.) Hoc ergo (ſubdit) apud beatum Paulum fiduciæ & conſolationis accipite fratres, vt ad Dominum iam conuerſos non nimis cruciet præteritorum conſcientia delictorum, ſed tantùm humiliet vos ſicut & ipſum. Ego ſum (inquit) minimus apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quia perſecutus ſum Eccleſiam Dei: ita & nos humiliemus ſub potenti manu Dei & fiduciam habeamus, quia & nos miſericordiam conſecuti ſumus: abluti ſumus, ſanctificati ſumus, & hoc quidem omnibus nobis, quia omnes peccauimus & egemus gloria Dei.]

Atque hæc de priore, de poſteriore ſic habeto, nullum omnino exiſtere potentius amuletum ad peccati peſtem auertendam, quàm frequentèm eius memoriam. Quî enim fieri poteſt, vt qui immortali illud odio, inexpiabilique proſequitur: vt is quem ſummè pœnitet dereliquiſſe ſe aquæ viuæ fontem, fodiſſeque ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas: vt is qui præferret omni potius tormentorũ, ſuppliciorumque genere cruciatus, necatúſque perire, atque extrema quæque perpeti, quàm vel tenui labecula mentem ſuam Deo ſacram, Deique domicilium & templum comma-

commaculare; Quî fieri inquam poteſt vt huic vel minima peccandi ſubrepat cogitatio? vt ita affectus redeat ad vomitum? rurſus vt approbet quæ improbauit? reſumat quæ abiecit? omnino id impoſſibile eſt quocumque etiam metu propoſito.

Si mortem intentes, vſurpabit illud Suſannæ, *Melius eſt mihi abſque opere incidere in manus hominum, quàm peccare in conſpectu Domini.* Dan.13. 23.

Imitabitur atque exprimet fortiſſimum illud & omni laude præſtantius, Eleazari ſenis facinus, nec admittet illicita propter vitæ amorem, & glorioſiſſimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens voluntariè, eius exemplo præibit ad ſuppliciũ, exclamans præmitti ſe velle in infernum, quàm grauiſſimas ac ſanctiſſimas Dei ſui leges violare. Quid plura? ſuccendantur licet ſartagines, & ollæ æneæ, omniſque generis torméta adhibeantur ad eum molliendum, nihilo magis his mouebitur, quàm rupes aut ſcopulus aliquis, reſpondebitque cum Machabæis, nihilo illis virtute inferior, paratum ſe mori magis quàm patrias Dei leges præuaricari. Ad ſummam nihil ei poteſt in omni vita adeò triſte, adeoque calamitoſum accidere, quo eius conſtantia, animique magnitudo labefactari poſſit; Obduruit ſcilicet & percalluit ad omnia acerba & aſpera, adeoque forti nexu, arctiſque amicitiæ vinculis

2.Mach. 6.23.

c.7.3.

Deo

Deo cohæret, vt nulla poſſit ab eo ſiue vi ſiue induſtriâ, diuelli: nempe nodi ſunt aheni, vincula adamantina, quæ nulla humana vi reuelluntur: & licet fractus illabatur orbis, non eum loco ſuo mouebit, ſed immotum & vt priùs Deo colligatum ferient ruinæ.

Quid hoc ſtatu quæſo, & animi fortitudine vel iucundius ad vitam, vel clarius ad gloriam, fingi vel excogitari poteſt? Is eſt, ni fallor, præclarus fructus & quaſi fœtus & partus frequentioris huiuſce recordationis peccatorum. Contra verò qui eorum memoriam procul abijcit, nec ei curæ eſt ea iterum atque iterum noua pœnitudine delerè, continuiſq; lacrymis in dies eluere, magnoperè profectò eſt verendum in eadem ne recidat, & fiant poſteriora illius peiora prioribus. Præclarè id Chryſoſtomus quidem vt cetera omnia: Conſuetudine (inquit) contemnendi dum de præteritis nullus dolor eſt, faciliùs ſuperuenientibus malis locum damus, quod ſi omnis ex anima ſtimulus auferatur & cuncta ei ſecuritatis fræna laxentur, quis eam poſt hæc tenebit? aut quis eam de præcipitijs reuocabit?]

I. de cō-punct. cordis ad finē.

Nempe eſt aſſidua iſta peccatorum cogitatio frænum, quod ſibi ipſi mens ſpontè inijcit, vt eo coercita, nequeat vagari quocumque eam rapit impetus, ſed contineat ipſa

ſeſe

ſeſe intra terminos honeſtatis, motus animi turbatos cohibeat, appetitionéſque obedientes efficiat rationi, cui tamquam rectori & moderatori ſubſit, à quo etiam in omnibus compeſcatur, ne fines virtuti prǽſtitutos, præfixóſq; vel latum vnguem trāſiliat. Atque vtinā multorum retro ſæculorum experientia non feciſſet fidem, quàm ſit id veriſſimū: non mœreremus modò tot tamque triſtes plurimorum caſus, exitúſque verè lugendos, qui dum hoc ſalutare frænum recordationis peccatorum mordere detrectauerunt, neque ſe eo infrænari paſſi ſunt: effuſiſſimis inter hæc habenis ſeſe in vitiorum barathrum præcipitauerunt, eoque extitêre flagitioſiores quò deterius eſt obtenta venia peccatorum: rurſus illum ipſum exacerbare à quo tam amicè & indulgenter gratiam impetraris.

Sed ferenda eſſet hæc tanta calamitas, ſi triuiales quoſque tantùm, & de grege homines inuaſiſſet; ſed heu videre erat (quod luget Ioannes Gerſon) etiam duces gregis, lumina mundi, viros ab omni virtutum genere inſtructos, & orandi ſpiritu ſaltem in ſpeciem excellentes huic tanto malo ſuccubuiſſe: dum enim eò curam omnem ſuam, cogitationem operámque potiſſimùm conferebant, vt potiùs alta & ſubtilia, quàm vtilia & ſuo ſtatui commenſurata meditarentur

tur, & animo reuoluerent inter orandum, nihilque aliud ijs ſacris exercitationibus, quàm vel oblectatiunculas vanáque ſpiritus ſolatiola, vel quod deterius eſt, auram etiam popularem ementitis reuelationibus, futurorúmque prænotionibus conſectarentur, ſuipſorum intereà cognitione memoriáque peccatorum (qua mens intra terminos humilitatis & diuini timoris continetur,) valere iuſſa: ſubrepſit paulatim ſecuritas, nimiáque ſui fiducia, atque abſtêre timor & formido iudiciorum Dei, qua tamquam fræno dum amplius non coercentur, ſenſim ſui obliti, miſerè ſe illaquearunt ijs ipſis vinculis, à quibus ante tam feliciter erãt expediti. Itaque hîc mihi liceat cum Auguſtino, exclamare. Vidimus (inquit) multos ô Domine ex patribus noſtris, quod vtique ſine magno timore non recolo, ſine multo tremore nõ confiteor aſcendiſſe primitus quodammodo vſque ad cælos, & inter ſydera nidum ſuum collocaſſe; poſtmodum autem cecidiſſe vſque ad abyſſos, & animas eorum in malis obſtupuiſſe. Vidimus ſtellas de cælo cecidiſſe ab impetu ferientis caudæ draconis, vidimus viuos morientes, & eos qui inter filios Dei ambulabant in medio lapidum ignitorum, quaſi lutum ad nihilum defluxiſſe.]

In ſoliloquiis c. 19.

Sed veſtrûm erat, ô infœlices! humilitatem

rem amplecti, timorem Domini tenere, nimiam fidentiam; ſæcuritatemque abijcere. Veſtrûm anteactæ vitæ errores aſſidua mentis cogitatione reuoluere. Ipſa eſt quæ fugat ſuperbiam, arcet arrogantiam, prohibet vanam de ſeexiſtimationem, quâ prolapſi eſtis (vt & quotquot ferè lapſi ſunt dum ſuæ ſanctitati & virtuti plus æquo innituntur) & præcipitati non in illicita modò, ſed in obſcena, & homine indigna, dictuque turpia. O ſi humilitatem tenuiſſetis (& quæ eius perpetua comes eſt) memoriam peccatorum; adhuc ſtaretis eo gradu honoris & dignitatis, quo vos gaudens vidit aliquando mundus: adhuc ſtaret, nec loco motum eſſet candelabrum veſtrum; inde tamquam lucernæ ardentes in caliginoſo loco, ſe diffunderet, ad omnes lumen veſtrum. Inde emicarent virtutum veſtrarum radij, haberentque mortales quod intuerentur vitæ probatorumque morum exemplar: nec modò veſtra clades nobis, acerbuſque caſus lacrymas teſtes doloris exprimeret, nec lugeremus nobis eos ademptos, quibuſcum eiuſdem fidei profeſſione, eorumdémque ſacrorum communitate pluſquam fraterna ſocietate eramus colligati.

O rem lugubrem! ô caſum luctuoſum, ſanguineiſque lacrymis deflendum! ſed quid fruſtra his lamentis immoror. Inſanabilis Iere.30. 12.15.

fra-

fractura & dolor eorum, peſſima & deſperata eſt plaga eorum. Non eſt ijs reſina in Galaad, fruſtra medicamina, ſanitas non erit eis, neque herba, neque malagma ſanabit eos. Plaga inimici percuſſi ſunt, caſtigatione crudeli, dolor eorum perpetuus & plaga eorum deſperabilis renuit curari. Rudentibus etenim inferni detractos in tartarum tradidit omnipotens cruciandos, vnde nulla redemptio. Frater non redimit, redimet homo? non dabunt Deo placationem ſuam & pretium redemptionis animæ ſuæ, laborabunt in æternum & viuent adhuc in finem, & poſt millia millium, & decies millies centena millia annorum eheu miſeri adhuc viſitabuntur, id eſt, punientur.

Micheæ 1.9. Ierem. 46.11. Sapien. 16.12. Ierem. 30.14. Ierem. 15.18. 1.Petri 2.9. Pſal.48. Iſa. 24.22.

Ah cur non ſapimus nos tam triſti horum infœlicium, terque miſerorum calamitate & plaga? cur non prouidemus in futurum ne idem nobis accidat? accidet autem ſi noſtræ conditionis obliti, & quantuli ſimus quamque abiectæ ſortis, quantis quamque grauibus obnoxij peccatis, quàm indigni diuina miſeratione, quàm inquam indigni ipſius cæli conſpectu, aëris inſpiratione & expiratione, terræ frugibus & fructibus multiplicique tot animantium obſequio, varióque cæterarum rerum vſu ad vitam tum tenendam, tum tuendam: ſi quam digni vt terra dehiſcens ſe nobis ſubtrahat, & in infernum tranſ-

tranſmittat in perpetuum cruciandos, Dei nimirum cauſam vindicans, pro qua pugnaturus eſt orbis terrarum contra nos inſenſatos: ſi quàm digni qui ligatis manibus & pedibus tradamur tortoribus, proijciamurque viui in tenebras exteriores, vbi nihil niſi fletus & ſtridor dentium, & in ſtagnum ardens igne & ſulphure, quod eſt mors ſecunda; ſi horum inquam omnium obliuione capti, nec ea magis memorantes, quàm ſi nos non ſpectarent, tradamus nos totos ſublimioribus cōmentationibus, quę magis oblectant, quàm proſunt, omneſq; cogitationes & ſtudia noſtra eò dirigamus, vt alta potiùs & inania quàm ſalutaria, quæque imperitæ multitudinis plauſum excitant, quàm ſolidum fructum pariant, conſectemur. Sap. 5. 18.

Quotidie itaq; exercebit ſeſe animus noſter, imò in ſingula penè momenta recordatione peccatorũ, non ſigillatim quidē (maximè ſi memoriã rei turpis inuehant, aut quæ ſit æqualis periculi, ne ſe iterũ priſtinæ voluptatis cœno cõmaculet) ſed vniuersè. Quiſq; agnoſcat ingenuè, nec diffiteatur ſe nefariũ, ſceleſtũ & omni turpitudine inquinatiſſimũ. Miretur diuitias bonitatis, patientiæ & longanimitatis Dei aduerſus ſeipſum, quem, quamquã eſſet vas iræ, aptum in interitum, ſuſtinuit, tamen in multa patientia, vt oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ. Obſtupeſcat vehe- Rom. 2. 4. Rom. 9. 22.

menter quomodo cùm toties templum Dei violarit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, non diſperdiderit illum Deus. Iterum atque iterum cogitet apud ſe, quàm ſint acerbi fructus, quamque triſtes & lugendi exitus peccati: dicátque dolore ſaucius
Iere.16. 19. maximè cum ſenſu doloris: Verè mendaciũ poſſedi, vanitatem, quæ mihi non profuit.
Iere. 17. 13. Expectatio Iſrael Domine, omnes qui te derelinquunt confundentur, recedentes à te in terra ſcribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viuentium Dominum. Sed tu ô Domine ſana me & ſanabor, ſaluum me fac & ſaluus ero, quoniam laus mea tu es.

Et quoniam ad iuſtitiam conſequendam firmum vitæ deinceps meliùs degendæ propoſitum omnino eſt neceſſarium; neque ſufficit auerſio à peccato, niſi adſit etiam vera totóque animo ad Deum conuerſio, vſurpet
Oſeæ 2. 7. & verbo & re illud Prophetæ: Vadam & reuertar ad virum meum priorem, quia benè
Iere.3.4 mihi erat tunc magis quàm nunc. Amodò ô Deus meus vocabo te, pater meus, dux virginitatis meæ tu es.

Denuò repeto rem nullis vmquam verbis ſatis commendatam, & in qua vis eſt maxima ad vitæ perfectionem conſequendam: nullo vmquam tempore nos peccatorum capiat obliuio, nulla vetuſtate patiamur eorum memoriã obliterari. Exaremus ea ſtylo

ferreo

Digitized by Google

ferreo vel plumbi laminâ, & celte ſculpamus in ſilice cordis noſtri: dicatur de nobis, licet diſpari longè ſenſu, peccatum eorum ſcriptum eſt ſtylo ferreo in vngue adamantino & exaratũ ſuper latitudinem cordis eorum, videlicet vt ea ſemper habeamus ob oculos, nec eorum memoriã deponamus vmquam, ſed in ijs cogitandis toti ſimus, quoad auditui noſtro det Deus gaudium & lætitiam, dicátque; fili remittuntur tibi peccata tua: Vade in pace, & ampliùs noli peccare.

Iob 19. 24.

Iere. 17. 1.

CAPVT X.

Admodum Deo gratas eſſe has aſpirationes circa peccata, probatur exemplo.

THAIDEM Alexandrinam Paphnutij abbatis operâ & cohortatione ad Deum cõuerſam, accepimus, ea omnia quæ meretricio ſibi quæſtu paraſſet in foro congeſta, frequẽtiſſimâ ſpectãte & ſtupente multitudine combuſſiſſe, eiuſdémque Abbatis conſilio feminarum monaſterium ingreſſam, cellâ ſe incluſiſſe, ibique continenter & ſine intermiſſione anteactæ vitæ ſordes lacrymis eluiſſe, ſolóque pane & aqua vitam ſuſtentante corpus inediâ maceraſſe. Cúmque ab

In vitis PP.

ea digrederetur ſanctus Abbas, quęſiuiſſe ex eo vt traderet ſibi orandi certam aliquam rationem, quam teneret deinceps. cui Paphnutius. Caue auſis impurâ linguâ, oréque obſcœno tuo, atque tot turpitudinum fœditate inquinatiſſimo, vſurpare Sanctum Dei nomen. Hæc autem tibi erit poſtquam procideris in genua orientem verſus, oratio. *Qui plaſmaſti me, miſerere mei*, huiúſque orationis aſſidua repetitione diem noctemque conſumes. Accuratè illa quidem obſecuta eſt Sancto Abbati, neque auſa toto triennio ſacroſanctum Dei nomen proferre: nimirum vna erat ei cura & cogitatio delendorum peccatorum, in idque toto pectore incumbēs ſupplicibus votis Dei efflagitabat opem, à cuius etiam nomine præ reuerentia abſtinebat, aliud interea nihil animo, nihil ore agitans, quàm quòd ſibi præſcriptum erat. *Qui plaſmaſti me miſerere mei*: tali autem labore & prece exacto triennio viſum eſt Paphnutio magnum Antonium conſulere, an ſua eſſent huic pœnitenti condonata crimina: Itaque magno Antonius religioſorum cœtu in vnũ coacto, iubet eos noctem inſomnem ducere, orationique vigilantes inſtare, vt cuius rei ſciſcitandæ, cognoſcendæq; cauſa venerat Paphnutius eam diuina bonitas patefacere dignaretur. Dum fit vt iuſſum erat, ecce tibi Paulum, ſancti Antonij diſcipulorum
omnium

omnium facilè principem, qui cælum ſuſpiciens, erectum ibi cubile auro gemmiſque præfulgens miratur, erat id cùm magnitudine nobile, tum artis varietate diſtinctum, ad cuius cuſtodiam quaſi excubabant quatuor auguſtâ ſpecie & miri decoris puellæ virgines. Interea dum oculos tam iucundo tamque inſolito paſcit aſpectu, venit ei in mentem cogitare, nulli alteri inſtructum illud regium cubile, quàm magiſtro ſuo Antonio, quo quidem aut virtute præſtantiorem, aut meritis ſuperiorem ſciebat neminem. Inter hæc, voce de cælo delapſa monetur, non Antonio hanc gloriam, at Thaidi meretrici pię paratam. Quintodecimo itaque die poſt, cùm vitâ deceſſit ſancta peccatrix, ad cæleſtes amplexus & nuptias Agni, euocata cæleſtis huiuſce thalami facta eſt conſors.

O quàm tibi grata accidit ſumme Deus animi demiſſio! ô quantum placet peccatorum aſſidua recordatio! Verè de te pronuntiauit Iudith. ſuperbi ab initio non placuerunt tibi, ſed humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. Verè pſalmographus: Tu populum humilem ſaluum facies & oculos ſuperborum humiliabis. Reſpicis in orationem humilium, & non ſpernis preces eorum. Quis ſicut Dominus Deus noſter qui in altis habitat, & humilia reſpicit in cælo & in terra? Verè de te cecinit

c. 9. 16.

Pſal. 17. 28.

Pſalm. 101. 18.

c.5.11. Iobus. qui ponit humiles in ſublime & mœrentes erigit ſoſpitate. Quæ autem maior humilitas, aut quódnam illius illuſtrius argumentum, quàm toto vitæ tempore perpetuò figere obtutus in miſeriam ſuam, ſuáque facinora? quàm numquam ſuperſedere laborioſa hac & moleſta ſanè cogitatione? quàm continenter Dei miſericordiam, ſuppreſſo prę reuerentia eius nomine, implorare? Se ręam, ſe omni ſupplicio digniſſimam, nocte diéque inclamare? Iacerę in puluere? ſqualloréque & ſitu marcere, & carcere cõcluſam, vitam aqua & pane egrè tenere?

Sed non abiêre hæc omnia ſine ampliſſima mercede. Quàm breuem triennij laborem, quàm longum quietis tempus eſt conſecutum! quid per breue triennium ad æternitatem quæ finem neſcit? quæ nullo circumſcribitur aut clauditur termino? Quàm momentaneum & leue tribulationis ipſius, quàm ęternum gloriæ pondus operatum eſt. Et quæ Dei nomen vſurpare præ humilitate & reuerentia erubuit, tenet modo calculum Apoc.2.17. candidum & in calculo nomen nouum ſcriptum, quod nemo ſcit niſi qui accipit. Habet, Apoc.14.1. inquam, nomen Agni & nomen patris eius fronti ſuæ inſcriptum, vt ab omnibus agnoſcatur eſſe non alterius quàm Dei.

O quàm diſpar temporum conditio & ſtatus! Vetatur in hac mortali vita Deum nomi-

nominare. In illa immortali, aliud nihil habet in ore, aliud nihil in pectore: aſſiduè eius laudes prædicat: aliàs quidem cum beatis ſpiritibus identidem clamat, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria eius: aliàs verò cum quatuor & viginti ſenioribus. Benedictio & claritas & Sapientia & gratiarũ actio, honor, virtus & fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæculorum. Sic mutantur vices: ſed eas mutat pœnitentia, humilitas, iugiſque peccatorum recordatio, longèque à vero abſumus, ſi nos alia re acceptiores Deo fore arbitramur. Et licet magna ſit humilitas, etiam à Dei nomine præ reuerentia ſe abſtinere, non eſt tamen immoderata: iuſta ea eſt & ſumma cum æquitate coniuncta. Enimverò multis eſt nominibus indigniſſimus peccator, qui lingua ſua tot fœdata impuritatibus, tot inquinata ſpurcitijs, tot libidinibus deturpata, puriſſimum illud, ſanctiſſimum omniq́ue honore proſequendum Dei optimi maximi nomen proferat. In quam ſententiam adduci poteſt illud regij vatis, quo improbis interdicitur, tum præcepta & iuſtificationes altiſſimi memorare, tum pactum cum prioris teſtamenti patribus initum inſolenter iactare. Quare (inquit) tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Si enim improbus Pſal.49. 16.

Dei leges inſtitutaque enarrare, multo magis ipſum eorum auctorẽ nominare vetabitur. Quæ quidem non ſic volo accipi, quaſi peccatori quantumuis impuro, impio & ſceleroſo nefas ſit ſacroſanctum Dei nomen proferre: quo id enim iure quáve ratione prohibitum? hoc tantùm contendo, licitè id nec ſine merito & ingenti diuinæ beneuolentiæ acceſſione fieri: nemo enim diffiteri poteſt inſigne illud eſſe demiſſi animi, Deoq; ſubiecti argumentum, necnon illuſtre quâ illum proſequitur & colit obſeruantiæ pignus & monumentum.

Atque vt concludam quidquid huc ſpectat: equidem exiſtimo nihil habendum antiquius, nihil crebrius vſurpandum frequenti recordatione peccatorum, & hoc affirmare poſſum, vt quiſque huic exercitio inſiſtat maximè, ita maximè ſpiritualis viri perfectionem, laudemque conſequetur. Atque vt tandem plurimorum occurram querelæ (iuſtæne an iniuſtæ, modò non diſputo) qui nec ſe orare poſſe, & continenter diſtrahi, nec ſuppetere quod cogitent inter orandum aſſiduè queruntur, hoc vnum addo. Imitentur hi, quam ſupra dixi ſanctam peccatricem, neque mentem altis & ſubtilibus paſcere cogitationibus, in quibus plerumque multa latet vanitas, eis ſit curæ, diſtineantur Dei ope imploranda: humilient ſeſe ſub potenti ma-

nu Altiſſimi; agnoſcant ob multitudinem & grauitatem peccatorum ſuorum omni ſe bono vitáque ipſa indignos.

Et quamquam ſexcenties & amplius vſurparint illud, de quo paulo antè. Qui plaſmaſti me, miſerere mei. Iterum atque iterum eadem repetant, intelligantque non capi Deum artificio orationis aptè & eleganter contextæ, neque verborum ornatu diuinam maieſtatem deliniri. A page iſta, capitur autem, deuincitur, & tamquam irretitur humilitatis actionibus, animóque contrito & humiliato, qui quoties ſe eius ſiſtit obtutibus, quamlibet eaſdem ingeminet preces, eaſque ſermone horrido, inculto, agreſti & incondito, qualis erat ſanctæ illius peccatricis, nouerit tamen nihil ſe illi auditu iucundius exhibere poſſe. Verùm de eiuſdem inter orandum repetitione ſermonis, haud ita multo pòſt agendum.

CAPVT XI.

Quæ ex iaculatorijs extrà dictas vſurpandæ crebriùs.

HACTENVS dictum aſpirationibus iis, quæ tum ab oratione dominica, tum à ſuorum cuiuſque peccatorum recordatione petuntur, frequentiore vſu exercitioq́; conſueſcendum. Quod idem ſpiritualis diſciplinæ periti intelligi volunt de aſpiratione illa, qua profitemur nos omnibus in rebus Dei gloriam honoremq́ue, non noſtra commoda aut voluptatem ſequi. Quæ eadem eſt

1.Cor. 10.31. D. Pauli ſententia: *ſiue manducatis* (inquit) *ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam*

Regula 196. *Dei facite.* Quærit autē D. Baſilius in breuioribus regulis, quomodo quis manducat & bibit ad gloriam Dei? Reſpondet, ſi hæc ad laudem Dei referat, nihil ſollicitus de cibi voluptate, ſed eam ipſam quam percipit ad

Homilia in Iulitam martyrem. Dei gloriā & obſequium ordinet. Alio quodam loco non explanat ſolùm, quomodo huic ſeu præcepto ſeu conſilio Apoſtolico, in his duobus naturæ officijs cibo & potione faciamus ſatis, ſed idipſum tradit de qualibet ferè alia vitæ actione. Accumbens (ſic enim loquitur) menſæ, ora: eſitans panem, largitori gratiam rependito: bibis vinū, memento

mento eius, qui tibi illud dedit ad lætitiam, & infirmitatum ſolamen: tunicam indueris, gratias agito benigno datori: ſuſpicis in cælum & in ſyderum pulchritudinem, procide Deo & cole eum, qui cuncta hęc in ſapientia condidit. Pari modo oriente ſole & occidente, in ſomno & vigilia, Deo gratias age, qui hæc omnia ad tuum commodum creauit & ordinauit, vt creatorem agnoſcas, ames & laudes.

Hactenus Baſilius. Qui quidem Apoſtolicum pręceptum contineri vult duobus hiſce capitibus; vel gratiarum actione, vel omnium quæ à nobis naſcuntur relatione ad diuinam gloriam. Atque aſpiratio à poſteriore capitete ducta, ſi nihil melius occurrat, ſic formari poſſit.

Te vnum ô Deus meus maioremq́; tuam gloriam ſpecto in hoc opere, in hoc ſermone, hoc in negotio. Illud aggredior vt tibi placeã, vt tibi gratificer, quòd probè intelligam eo te capi & oblectari. Ad illud me accingo, quia ita vis à me fieri. Idem mihi tecum in omnibus velle eſt & nolle, eadẽ ſtat ſententia, eadem oblectatio, quod tibi voluptati eſt, & mihi; viuo ſi tibi viuam, ſi tibi obſequi poſſum: perij ſi mihi aufertur occaſio tibi ad nutum ſeruiendi.

Et vt ad ea ſigillatim naturæ officia, de quibus Apoſtolus, pariter veniamus, Aſpirationum

tionum quidem, quæ ab eis ducuntur, hoc ſtatuo qualecumque paradigma. Vtinam mihi liceret, mi Domine, vitam hanc tranſigere abſque omni cibo & potu: O quando de hiſce neceſſitatibus erues me? Quãdo dabitur edere de ligno vitę quod eſt in paradiſo Dei mei? Quando dabitur guſtare manna abſconditum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit? Sed dum hæ cæleſtes epulæ differuntur, vis & iubes vt hiſce terrenis corpus foueam, vitamq́ue ſuſtentem: Id pariter volo, quia idem tu vis: & voluntas tua mihi melle omni & fauo dulcior. Volo autem non ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus, edere & bibere: ſed Chriſtiano more: cibumq́ue ſumere in animo eſt, tamquam pharmacum; neceſſitatis gratia non voluptatis: Quis mihi huius dabit nullum habere ſenſum, nõ magis quàm ſi eſſem aut truncus aut rupes? Sed quoniam hunc qualiſcumque ſenſum voluptatis hiſce naturæ officijs inditum voluiſti, vt ab ea homo tamquam illecebra ſtimularetur ad cibum; perplacet mihi tua ſanctiſſima voluntas, prudentiſſimumq́ue conſilium. Aliàs multò mallem omni hîc carere voluptate (cùm eius percipiendæ tempus nondum aduenerit beatæ vitæ reſeruatum) volo tamen ea ipſa moueri & affici, quia ita vis, & quoniam ita tibi viſum eſt: omnia ad tui nominis gloriam, laudem, honoremq́ue refe-

Apoc. 2. 7.

referendo, cui vni omnia mea ſeruire & famulari vnicè exopto.

Et quoniam B. Apoſtolus præſcribit vt quæcumque à nobis proficiſcuntur opera, Dei Opt. Max. gloriam ſpectent, & cogitationes animíque motus omnes ſint quædam etiam mentis opera: non abs re fuerit ſuggere quemadmodum etiam in his Dei honorem, non ipſi nos, noſtráque commoda conſectemur. Res eſt eo ſubtilioris difficilioríſque conſiderationis quàm ſuperior, quo magis latent abditæ, minúſque ſeſe produnt actiones mentis quàm corporis; Surrepunt frequentiſſimè minus aſſuetis inuigilare animi ſui motionibus, occulta quædam & inania gaudia de rebus bene impræſentiarum geſtis, de fauore & laude hominum, de honore, de re familiari ampla & copioſa, de ſanitate, de viribus corporis, de ingenij acumine & præſtantia, de bona indole, de oblectatione ſpirituali, cæleſti lumine, aut ſimili quopiam Dei munere, de virtutis actione, de victoria contra dæmonem aut carnis ſtimulos partâ, & de ſexcentis eiuſdem rationis.

O quàm ſæpe vſu venit vt eiuſmodi gaudijs mens plus æquo diſtenta, ijſque inani quadam complacentiâ adhęreſcens, & cæca quadam φιλαυτία in hiſce delinitionibus conquieſcens, impetu quodam ſeſe abripi ſinat, totumque ſe effundat ad ijs perfruendum

dum. His autem vir pius, cuique cordi eſt ne minima quidem maculâ mentem inficere, duplici occurret ratione. Altera eſt vt breui iaculatoria oratione illas ipſas motiones gaudij, ad earum auctorem reuocet, dirigat, cõteſteturque ſe eas niſi ad Dei gloriam admittere nolle. Altera vt eas etiam repellat, & à ſe, ſi fieri poteſt, procul abijciat, & ad triſtitiam ſeſe componat.

Non eſt hoc tempus (ita ſecum ipſe loquatur) oblectationis, ſed triſtitiæ, quæ pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Vbi triſttiia, ibi ſapientia. Extrema gaudij luctus occupat. Quæ materia gaudij, vbi omnia periculorum miſeriarúmque pleniſſima? vbi nulla ſalutis ſecuritas? vbi incerta omnia, nutantia omnia? Placet eſſe me deſolatum, tota die mœrore confectum. Bonum mihi repleri dolore, bibere calicem mœroris & triſtitiæ, & epotare illum vſque ad fæces. Didici iampridem beatos qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Scio vertendam triſtitiã in gaudium, & gaudium quod nemo tollet à nobis: Et quamquam in præſenti moleſta videatur & acerba triſtitia ſecundum Deum, poſtea tamen fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet iuſtitiæ.

2.Cor. 7.10. Eccl.5.5 Prou. 14.13. Thren. 1.13. Ezech. 33.33. Heb.12. 11.

Aliâs ita cum Deo ſermocinetur. Tibi ô rex ſæculorũ immortali & inuiſibili honor, gloria & imperium, tibi quies & oblectatio

Digitized by Google

in ſæcula ſæculorum, Amen. Dignus es ô Domine Ieſu omni gaudio & exultatione, qui propoſito tibi gaudio ſuſtinuiſti crucem confuſione contempta. Bonum mihi tuis inſiſtere veſtigijs. Bonum mihi cruce tua configi, non eſt equidem ſeruus maior Domino ſuo, neque diſcipulus ſupra magiſtrum; ſatis eſt ſeruo ſi ſit ſicut Dominus eius, & diſcipulo ſicut magiſter eius. An non dedecet ſub capite ſpinoſo membrum eſſe delicatum? An non iniquum gaudere famulum dum amaritudine repletur Dominus, & triſtis eſt anima ipſius vſque ad mortem? Quocirca vertatur in luctum cithara mea, & organa mea in vocem flentium.

Heb. 12. 2.
S. Bernardus.
Matth. 26.
Iob. 30. 31.

Atque hęc de motionibus gaudij: ſed quia non infrequentiores ſunt triſtitiæ affectus, ob varias calamitates, aduerſoſque caſus quibus ſubiecta eſt hominum vita, ſi quando mens his affectibus vexabitur, etiam in ijs B. Paulum audiat, eamque ipſam quæ in triſtitia ineſt moleſtiam, æquo animo & lubente ad Dei laudem perferat. Volo, mi Domine (ita ad Deum aſpiret) hæc quantumcumque triſtia, grauia & acerba, propter te perpeti; offero me inſuper paratiſſimũ ad grauiora, ſi ita ferat maior diuinæ tuæ maieſtatis gloria, obſequiũ, cultus, cui ſi per me vel minima acceſſio fieri poteſt, nihil detrecto, nihil reformido, nihil auerſor quamlibet durum, imma-

immane, intolerabile videri poſſit. Ad hæc paratum cor meum Deus, paratũ cor meum, non modò in hoc tempus quod certo eoq́ue breui annorum numero circumſcribitur, ſed in omnem æternitatem, quæ tibi coæua, ter-
Act. 20. 24. minum neſcit: non facio animam meam pretioſiorem quàm me. Animam meam pro te
Lucæ 22.33. ponam. Tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire. Atque vt ſe ipſe ſoletur ſpe
Iſa. 61. 3 futuri, dicat. Veniet ſcio, veniet tempus illud, quando lugentibus Sion dabitur corona pro cinere, oleũm gaudij pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris. Quando ad vbera portabimur, & ſuper genua blandientur no-
Iſa. 66. 12. bis. Quando gaudebit cor noſtrum, & oſſa noſtra quaſi herba germinabunt.

Si quem triſtitiâ affectum delectat magis cogitare ſe meritò ea affligi atque adeò contabeſcere ob Dei leges toties à ſe, & tanta cum proteruia violatas: dicat cum quodam
Micheæ 7. 9. propheta. Iram Domini portabo, quia peccaui ei. Præclarè ſanè mecum agitur quòd adhuc ſpirem, nec me repentina mors æternis ſupplicijs tradidit cruciandum. Vbi eſſem modò ſi ſummo iure mecum voluiſſet agere
Pſ. 10. 6. omnipotens Deus? An non eſſent ignis & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis
Apoc. 19. 20. mei? An non portio mea, ſtagnum ardens igne & ſulphure, quod eſt mors ſecũda? mors vitalis, mors immortalis, quæ cùm hominem mori

mori non ſinat, eum miſera immortalitate donatũ, perpetuis ſubijcit ærumnis? Quantula harum miſeriarum pars eſt, ea quam patior triſtitiâ? Quid dico pars, quando nec vmbra earum eſt, non imago, nec vlla ratione cum ijs conferẽda? Patere igitur hæc qualiacumque ô anima mea, perfer & obdura quandoquidem longè promerita es grauiora & acerbiora. Atque hæc de frequentandis aſpirationibus, quibus ad Dei gloriam omnia noſtra reuocamus, & earum occaſione quemadmodum triſtitia vel gaudio affectos ad Deũ aſpirare oporteat, paucis dicta ſint.

CAPVT XII.

De laude Dei & gratiarum actione per orationes iaculatorias frequentandis.

LAVDE & gratiarũ actione, Deo nihil gratius poſſe accidere traditũ à Sãctis Patribus. Ac Chryſoſt. quidem ita ratiocinatur. Propheta Iudæos alloquens non dicit; Tollite armenta boum aut similæ menſuras, ſed tollite vobiſcum verba; quoniã maximũ & pretioſiſſimum ſacrificium ſunt verba & laudes Dei, idque probat ex pſalmo 68. vbi cùm Deo bonorũ omnium largitori gratias ageret Dauid pro victoria: Laudabo, ait, nomen

Homil. cũ preſbyter eſſet deſignatur tom. 5.

Oſeæ 14. 3.

Dei cum cantico, & magnificabo eũ in laude. Et placebit Deo ſuper vitulum nouellũ, cornua producentem & vngulas. Bernardus verò poſtquam fusè eſt proſecutus laudes vnguenti contritionis(ſic enim appellat) lõgè eidem præfert vnguentum deuotionis, quo gratiarum actio, quam modò commemoraui, continetur. Sed præſtat ipſummet audire: cuius eloquium ita dulce, vt mel & lac ab eius ore fluere videantur. Secundi huius, inquit, vnguenti aromata terra noſtra nequaquam profert, ſed procul & de vltimis finibus ea nobis conquirimus, nempe omne datum optimum, & omne donũ perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum. Fit enim vnguentum iſtud de diuinis collatis humano generi beneficijs. Fœlix qui ipſa ſibi ſtudiosè colligere, & ante mentis ſuæ oculos digna cum gratiarum actione reducere curat. Profectò cùm fuerint in vaſculo pectoris piſtillo crebræ meditationis contuſa atque contrita, deinde igne Sancti deſiderij ſimul decocta omnia, & demum impinguata oleo lætitiæ, erit vnctio longè precioſior, excellentiorque priore. Sufficit ad id probandum eius teſtimonium qui ait: Sacrificium laudis honorificabit me. Nec dubium quin excitet ad laudandum beneficiorum recordatio. Porrò cùm ſcriptura hoc ſolùm teſtetur de priore vnguento, quia nequaquam

Sermone 10. in Cant.

Iacob 1.

Pſal. 49.

quam

quam deſpicitur, liquet amplius eſſe cõmendatum quod & honorificat. Denique illud pedibus apponitur, hoc capiti. Si enim in Chriſto caput ad diuinitatem referendũ eſt, dicente Paulo; Caput Chriſti Deus: procul dubio, caput vngit, qui gratias agit, quoniam Deum tangit, non hominem. Itaque illud pedibus, hoc capite exhibetur. En quale vnguentum propoſui vobis, quo ſe nimirum tangi caput illud tremendum principatibus non ducit indignum, imò & honoris inſigne iudicat, dicens: Sacrificium laudis honorificabit me.] 1. Cor. 11.

Pergit idem diſſerere quemadmodũ non ſit cuiuſlibet, tanti pretij vnguentum hoc cõficere, aut ora ſoluere in Dei laudes, magnis ad id opus eſſe facultatibus, opibúſque, nec à tenuioribus exhiberi poſſe. Quamobrem (inquit) non eſt pauperis & inopis, ſeu puſilli cordis animæ, conficere iſtiuſmodi vnctionem, nempe cuius aromata & ſpecies ſola confidentia poſſidet, quę tamen de libertate ſpiritus & cordis puritate deſcendit. Quæ enim puſillanimis eſt & modicæ fidei mens, rei ſuæ familiaris tęnuitate cõſtringitur, nec valet præ inopia ociari ad vacandum diuinis laudibus, ſeu his quæ laudes pariunt, intuendis beneficijs. Et ſi quando certè conatur aſſurgere, confeſtim domeſticarum neceſſitatum curis vrgentibus, reuocatur ad ſua, &

ſti dilectus diſcipulus) *audiui quaſi vocem tubarum multarum in cælo dicentium, Alleluia, laus & gloria, & virtus Deo noſtro eſt. Iterum audiui ſicut vocem aquarum multarum, & ſicut vocē tonitruorum magnorum dicentium, Alleluia: quoniam regnauit Dominus Deus noſter omnipotens.* Quod itaque nos æternum facturos ſperamus, cur hîc non inchoemus? Cur non repleatur os noſtrum laude, vt cantemus gloriam altiſſimi, & tota die magnitudinem eius? An fortè deeſt materia laudum eius? At conſidera, (ait mellifluus Bernardus) quanta tibi largitus eſt ad ſuſtentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad conſolationem, quanta ad correptionem, quanta etiam ad delectationem.

Tobiæ 13.22.

Apoc. 19.1.6.

Pſ.70.8.

In pſal. Qui habitat. ſerm.14

Vnde hæc innumerabilia (quærit Seneca) oculos, aures, & animum mulcentia? Vnde illa luxuriam quoque inſtruens copia? neque enim neceſſitatibus tantùm noſtris prouiſum eſt, vſque in delicias amamur. Sed vnde tibi iſtum quem trahis ſpiritum? Vnde iſtam quā per actus vitæ tuæ diſponis atque ordinas lucem? Vnde ſanguinem cuius curſu vitalis continetur calor? Vnde iſta palatum tuum ſaporibus exquiſitis vltra ſatietatem laceſſentia? Vnde hæc irritamenta iam laſſæ voluptatis? Vnde iſta quies in qua putreſcis ac marces? nonne ſi gratus es dices? Deus nobis hæc otia fecit.] Hæc Seneca.

lib.4 de benef.c. 5.&6.

Quidni igitur pro his (vt poſt Oſeam loquitur

Digitized by Google

quitùr Apoſtolus) offeres hoſtiam laudis ſemperDeo, id eſt, fructum vel vitulos labiorum confitentium nomini eius? qua quidem oratione, vel ipſo Hieronymo teſte, aliud nihil ſignificatum voluere quàm laudes Dei & gratiarum actionem. Quæ eò etiam magis ſunt adhibenda, quòd vt ſcribit Chryſoſtomus, quamquam nos Deus innumeris proſequatur beneficijs, nihil aliud à nobis exigit præter gratiã, non quòd eius ſit egens, ſed vt eâ ipsâ eius munificentiam, largitatemque ad ampliora etiam in dies danda prouocemus.]

cap. 14.

In Geneſim ad c. 18.

Sed videndus ne Bernardus nobis imprudentibus excidat. Is enim varias quodam ſermone ſuggerit rationes & dona ob quæ negat nos vnquam ab actione gratiarum ceſſare debere. In quotidianis (ita fratres ſuos compellat) exercitijs & bellis quæ nulla hora, piè in Chriſto viuentibus deſunt, à carne, à mundo, à diabolo, ſicut militiã eſſe vitam hominis ſuper terram inceſſanter experimini in vobiſmetipſis, quotidiana neceſſe eſt cantica pro aſſecutis victoriis innouari. Quoties tentatio ſuperatur, aut vitium ſubiugatur, aut imminens periculum declinatùr, aut laqueus inſidiantis deprehenditur, aut annoſa & inueterata quæcumque animæ paſſio ſemel perfecteque ſanatur, aut multum diuque cupita & ſæpiùs petita, virtus,

Serm. 1. in Cant.

tus, tandem aliquando Dei munere obtinetur, quid niſi toties iuxta prophetam, perſonat gratiarum actio & vox laudis, & ad ſingula quæque beneficia benedicitur Deus in donis ſuis? Alioquin ingratus reputabitur cũ diſcuſſio venerit, qui non poterit dicere Deo, Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Arbitror vos in vobiſipſis illa iam recognoſcere, quæ in pſalterio nõ cantica canticorũ, ſed Cantica graduum appellantur, eò quòd ad ſingulos profectus noſtros, iuxta aſcenſiones quas quiſque in corde ſuo diſpoſuit, ſingula ſint cantica depromẽda ad laudem & gloriam promouentis. Quonam modo impleatur aliter verſiculus ille non video: Vox exultationis & ſalutis & in tabernaculis iuſtorum. Aut certè Apoſtoli illa pulcherrima ſaluberrimáque exhortatio: in pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino.] Hactenus Bernardus.] Pſal.118 Pſ.83.6. Pſ.117. Coloſ.3 Epheſ.5

Ex quibus fit ampliſſimam vtique eſſe diuinarum laudum ſegetem ſi ad ſingula eius beneficia (vt merito præcipit Bernardus) gratiarum actio ſit vſurpanda. Quod idem alio quodam loco planiùs etiã explicat hiſce verbis. Diſce in referendo gratiam non eſſe tardus aut ſegnis, diſce ad ſingula dona gratias agere. Diligenter (inquit Sapiens) con- Serm. 51. in Cant.

 ſidera

diſcretionis ab eo cõſecuti ſumus, vel quòd ſuis nos armis inſtruxit, & virtutis cingulo communiuit, vel quod inimicorum noſtrorum nobis præbuit dorſum, & tribuit virtutem comminuendi eos vt puluerem ante faciem venti, intimo cordis affectu clamemus ad Deum: Diligam te Domine virtus mea, Dominus firmamentum meum & refugium meum, & liberator meus. Deus meus, adiutor meus & ſperabo in eum. Protector meus, & cornu ſalutis meæ, & ſuſceptor meus. Laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis ſaluus ero.] Atque hæc Caſſianus. Pſ.17.1.

Cuius vt & Diui Bernardi, cæterorumque ſummorum virorum ſi præceptiones ſunt ſeruandæ, quænam quæſo vitæ noſtræ pars gratiarum actione vacabit? Imò verò quomodo ei ſufficiet omnis vita noſtra, quamquam omnes curas, operam, tempus, cogitationes vigiliáſq; noſtras ad id potiſſimùm conferamus? An fluit temporis momentum, quo nobis non benignè faciat Deus? quo non profundat in nos infinita omnis generis beneficia? An non in ſingula momenta infinitas conſeruat, continétque creaturas, quæ noſtri cauſa & ſunt, & verè laborant: vtputa cælum & elementa, aſtra, ſydera, ſolem, & lunam?

Atque vt præclarè monet Seneca, tot ar-

buſta non vno modo frugifera, tot herbas ſalutares, tot varietates ciborum per totum annum digeſtas, vt inerti quoque, fortuita terræ alimenta præberent? Iam animalia omnis generis, alia in ſicco ſolidóque, alia in humido innaſcentia, alia per ſublime dimiſſa, vt omnis rerum naturæ pars tributum aliquod nobis conferret. Flumina hæc amœniſſimis flexibus campos cingentia: illa præbitura commercijs viam vaſto & nauigabili curſu vadentia: ex quibus quędam ſtatis diebus mirabile incrementum trahunt, vt anhela & feruenti loca ſubiecta cælo ſubita vis æſtiui torrentis irriget. Quid medicatorum torrentium venas? quid in ipſis littoribus aquarum calentium exundationes? Quid tot metalla defoſſa; tot ſola aurum vehentia, tam immane argenti, æris, ferri pondus omnibus locis obrutum, cuius inueſtigandi tibi facultatem dedit, ac latentium diuitiarum in ſumma terra ſigna diſpoſuit.]

Et non ita multo poſt, Ille (Deus ſcilicet) tot artes, tot vocum varietates, tot ſonos, alios ſpiritu noſtro, alios externo, cantus edituros commentus eſt. Neque enim noſtra iſta, quæ inuenimus, dixeris, non magis quàm quòd creſcimus, quàm quòd ad conſtitutum tempus ſua corpori officia reſpondent.] Hæc Seneca.

Quæ quidem eò attuli libentiùs quòd ab

ido-

idololatra nec Chriſtianis ſacris initiato proficiſcuntur: ex quibus liquet gratiam ſeu gratitudinem, eiuſque principem partem, gratiarum actionem, hominum generi ab ipſo ortu eſſe innatam, vt pręclarè etiam obſeruat Chryſoſtomus.

Ad ſuperius autem recenſita beneficia, addendum hominum obſequium qui quaquauerſum per orbem diſperſi, alius in aliud incumbit, vnde ad ſingulos aliquid emolumenti dimanat: Vt omittam Angelorum obſequia & quaſi famulatũ, diuorum interceſſiones & ſuffragia: & totum cæleſtis curiæ patrocinium & pręſidium, quod mortalibus deeſſe patitur numquam propenſa eorum in nos beneuolentia; verùm ſingula volentẽ percurrere tempus deficit, mentiſque hebeſcit acies. Quod enim ſufficiat tempus ſpiritualibus recenſendis beneficiis? diuina amicitia & gratia, quâ diuinæ conſortes efficimur naturæ? virtutibus, donis & fructibus, & quaſi ſacris fœtibus Sancti Spiritus? ope Dei ad ſingulas actiones, & imprimis ad eas quæ naturæ facultatem excedunt, præſentanea ſemper, & in promptu? Homil. 27. in Gen.

Quid commemorem diuinam prædeſtinationem, vocationem, iuſtificationẽ? Quid Eccleſiæ Sacramenta, Sacroſanctum Miſſæ ſacrificium, quo Chriſtus ipſe continetur & offertur? Quid filij Dei laborioſiſſimam vitam,

Digitized by Google

vitam, crudeliſſimamq́; mortẽ in cruce pro nobis obitam? Quid cæleſtem gloriã, eiuſq́; ſpem, certumq́; pignus nobis tot promiſſis, tot Sacramẽtis, tot largitionibus confirmatum? Quid infinita alia quibus ſupputandis calculi nulli, Arithmetica nulla poſſit par inueniri? Et quidẽ his in ſingula momenta fruimur. Vnde conſequitur diuinam munificentiam quodlibet vitæ noſtræ punctum infinitis, imò infinitè infinitis proſequi donis & largitionibus: Quibus ſi vicem quodammodo rependere volumus, quis non videt nos infinitis partibus longè ab ijs ſuperari? nec ſingulorum hominum aut ætates aut vires, in vnum licet coaleſcerent aut conflarentur, poſſe vllo vmquam tempore tam immenſæ largitati, benignitatique pares inueniri?

Et ſanè eam ob cauſam credo toties & tam enixè commendatam ab Apoſtolo hanc gratiarum actionem. *Ambulate in Chriſto* (ita
c.2.7. ſuis Coloſſenſibus) *abundantes in ipſo in gratiarum actione. Sine intermiſſione orate*, (ita allo-
1. Epiſt. quitur Theſſalonicenſes) *in omnibus gratias*
c.5.17. *agite. Implemini Spiritu Sancto* (ita ſibi chariſſimos Epheſios) *gratias agentes ſemper pro omni-*
c.5.20. *bus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Deo & Patri.*

An non idem, rudi licet, & inculto Iu-
c.61.6. dæo incúlcat Iſaias grauiſſimis hiſce verbis? *Qui*

Digitized by Google

Qui reminiſcimini Domini ne taceatis, & ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Ieruſalem laudem in terra. Vetat eos Propheta, Dei laudes ſilere & reticere, neque nos patitur ab iis vllo vmquam tempore feriari: Si igitur eos nos eſſe volumus, qui debemus, & nos ipſi Deo probare, maioráque in dies promereri beneficia, erimus toti in gratiarum actione, prima, media, poſtrema, omniſque noſtra cogitatio in id vnum ſummo conatu feretur: nulla quantumuis exigua vitæ noſtræ portio ab hac tam pia tamque neceſſaria exercitatione erit immunis. Semper (monet grauiter Auguſtinus) magnificetur Dominus. Peccator es, magnificetur vt vocet. Confiteris, magnificetur vt ignoſcat. Iam iuſtè viuis, magnificetur vt regat. Perſeueras vſque in finem, magnificetur vt glorificet. Magno itaque nos ſcelere exiſtimabimus obſtrictos, ſi vel vnum nobis temporis abeat momentum Deo illaudato, ſi vel punctũ effluat, quo nos eius cœperit obliuio. Illud, *Deo gratias* tam familiare Beatæ Virgini Dei genitrici, in omni ſermone noſtro vſurpabimus, de qua ſcribit Sanctus Bonauentura poſt D. Hieronymum in hæc verba. Sine intermiſſione benedicebat Deũ, & ne fortè in ſalutatione ſua à Dei laudibus tolleretur, ſi quis eam ſalutabat, illa pro ſalutatione ſua, *Deo gratias* reſpondebat. Denique primum ex ipſa

In pſ. 59

In meditat. vitæ Chriſti c. 3.

ipſa exiit, vt dum ſalutantur homines, ſancti, *Deo gratias* dicant.] Hæc Sanctus Bonauent.

Scimus quidem laudabilem hanc eandem conſuetudinem iam inde à primo ſuo ortu, à familia quadam religioſa vſu receptam, & in hodiernam vſque diem fœliciter propagatam, ſiue enim alium appellent, ſiue appellentur ab alio, ſeu ſalutem impertiant ſeu reddant, & in omni ſermone adhibent præmittuntque hoc quaſi præludium, *Deo gratias*: tum vt Sancta quadam æmulatione Dei matrẽ imitentur, tum vt hac ratione abſque vlla parentheſi & interruptione Dei laudibus cui ſe omnia debere profitentur, cuiuſque beneficentia in ſingula momenta perfruuntur, inſiſtant. At vtinam quemadmodum hoc patrũ ſuorum inſtitutum Sanctè inchoatum hactenus viguit floruitque: ita ad poſteros integrum, illibatúmque perpetuóque vſu magis quàm litteris conſignatum, confirmatúmque tranſmittatur.

Atque vt eò vnde egreſſa eſt referat ſe oratio. Benedicemus Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore noſtro. Neque verò eo contenti: Inuitabimus item alios hâc Propheticâ voce ad idem præſtandum. *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipſum*. Et, *laudem dicite Deo noſtro* Apoc. 19.5. *omnes ſerui eius: & qui timetis eũ, puſilli & magni:*

Gau-

Gaudeamus & exultemus & demus gloriam ei. Eccleſ. *Glorificate eum quantumcumque potueritis, ſuper-* 43.32. *ualebit adhuc, & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum poteſtis; maior enim eſt omni laude. Exaltantes illum replemini virtute, ne laboretis, non enim comprehendetis.* Quod ſi quos inuitabimus, minus ſequentur, tardioréſque ſe exhibebunt, agamus nos ipſi perſonam eorum, æmulemúrque Patrem Fabrum, cui tanti érat hæc gratiarum actio, vt non modò ſe ingratum eſſe nollet, ſed ne cæteros quidem: quocirca etiam aliorũ nomine diuinæ maieſtati identidem gratias agebat.

Et quoniam ſe tanto huic muneri longè imparem exiſtimabat, inuocabat (ait hiſto- 1.3. ria Societatis Ieſu) inter peregrinandum Sanctos cuiuſque loci patronos ac tutelares, quẽ in vſum longâ peregrinatione quamplurimorum nomina collegerat, vt pro habitatoribus ſuis aut gratias agerent, aut veniam à Deo peterent, parteſque illas officij, atque gratiarum, quas ipſi incolæ vel negligerent, vel ignorarent, ipſi vltrò ſuſciperent atque peragerent. Eiſdémque egentes auxilio & ſolatio, & ſingula nominatim calamitoſorum nomina commendabat.]

O fœlicem illum cui omnis vitæ momenta ſic decurrunt! Cui viuere, eſt conditorem ſuum laudibus indeſinenter celebrare! cui

mors

mors eſt omni triſtior morte, vel minimum de Deo ſilere. Quid enim beatius (quærit Baſilius) quàm Angelorum concentum in terra imitari? quàm ſtatim oriente die in preces excitari? quàm in hymnis & canticis venerari creatorem?]

Epiſt. de vita ſolit. ad Gregor. Nazian.

Sed ô fœlicem; imò verò mortalium omnium fortunatiſſimum, ſi mors illum his pietatis in Deum actionibus incumbentem occupet. Nequaquam mors dicenda talis vitæ exitus: aut ſi mors dicenda, equidem eam mortem longè omni vitæ, quantumlibet beatè omniumq; bonorum copiis affluenti anteponendam cenſeo. Pleriqueſpero, pedibus ibunt in eam ſententiam.

CAPVT XIII.

De nonnullis aſpirationibus cælitùs inſpiratis frequentandis.

ADMODVM Reuerendus Dominus Bloſius vir eximiæ pietatis & eruditionis pias aliquot iuxta atque vtiles rationes ad Deum aſpirandi ſuggerit, quas nõnullos Chriſti familiares aſſerit diuina reuelatione didiciſſe. Earum præcipuas paucis cõplectar.

Inſt. Spirit. c. 9.

Prima eſt, quâ quæcumque à nobis emanant, ſiue actiones ſint exteriores, ſiue ſermones, ſiue interiores animi motiones, cuiuſ-

cuiuſcumque generis, amoris, ſpei, deſiderij, gaudij, triſtitiæ &c. nō referimus tantùm ad Dei honorem, quemadmodum ſuperiùs monuimus, ſed etiam eadē ſociamus actionibus, ſermonibus, animiq́ue motionibus Chriſti ſeruatoris. Idipſum ſcribit vt fiat in rebus aduerſis, quas quidem vult coniungi cum vniuerſis doloribus & laborioſiſſima vita eiuſdem.

Hîc mihi dicat quiſpiam quo id fructu præſtet? Huic reſpondet Bloſius, non pœnitendo ſanè, opera enim & labores aduerſaq́ue omnia, aliàs per ſe vilia, obſcura atque imperfecta tali coniunctione nobiliſſima, clariſſima, ipſiq́ue Deo multo fore acceptiſſima. Et quemadmodum aquæ momentum in vas generoſo vino plenum ſi infunditur, illico à vino abſorbetur, deſinit eſſe aqua, & eximio vini colore, viribus, ſaporeq; receptis in eius naturam vertitur. Sic & illa infinitam quandam dignitatem ex Chriſti meritis, quibuſcum copulantur & quaſi vinciuntur; conſequi neceſſe eſt. Harum aſpirationum vſum his aut conſimilibus verbis docet contineri.

Pater Sancte (inquit) offero tibi has meas actiones, hæc exercitia, hæc verba mea per vnicum Filium tuum in virtute Spiritus Sancti ad æternam laudem nominis tui, omniumq́ue hominum ſalutem. Offero

tibi preces meas ſociatas orationibus Domini mei Ieſu Chriſti. Ieiunia mea cōpulata eius ieiunijs: refectionem meam, ſomnum meum, coniuncta inæſtimabili illi charitati, quâ ipſe Chriſtus pro nobis factus homo, cibo & ſomno inſtar hominis voluit refici. Offero verba mea, tamquam vnum ſint & idem cum ſacratiſſimis verbis Chriſti. Item lacrymas meas offero immerſas infinito pelago lacrymarum, quas toties, tantoque cum pietatis affectu immenſoque merito profudit.

Secunda ratio aſpirandi eſt, quâ calamitates, afflictioneſque noſtras omnes, qualeſcumque demum ſint, ſeu graues, ſeu leues; ſiue interiores, ſiue exteriores, Deo offerimus in hunc ferè modum. Dulciſſime Domine Ieſu Chriſte, ego tibi hanc tribulationem, hunc mœrorem, hanc tentationem, hos dolores, & quidquid vnquam acerbi & aduerſi ſum perpeſſus, offero coniuncta acerbiſſimæ, atrociſſimæque paſſioni & morti tuæ: totiúſque ſacratiſſimæ vitæ tuæ doloribus & moleſtijs. Offero inquam illud omne ad æternam laudem nominis tui, totiuſque Eccleſiæ ſalutem.

Tertia ratio ea eſt, quando in omnimodam expiationem peccatorum, & cumulatam ſolutionem debitorum, quibus diuinæ maieſtati homo eſt obſtrictus: Item pro ſalu-

te vniuerſorum, tam viuentium quàm vitâ functorum, offert deo Patri merita infinita Chriſti ſaluatoris. Vel eidem offert tremenda, & omni obſeruantia cultuque digniſſima myſteria eius Incarnationis, Natiuitatis, conuerſationis, paſſionis, mortis, Reſurrectionis, glorioſæque aſcenſionis in cælum. Quo reduci poteſt, quando pro ſuperbia ſua, offert eius humilitatem, pro iracundia manſuetudinem, pro incontinentia continentiam, pro malitia ſua, eiuſdem innocentiam.

Poterit item Chriſtum dominum ſic compellare. Eia mi Domine Ieſu vim patior, Iſa.38. reſponde pro me, exſolue debita mea, fideiube pro me apud Patrem, offer illi inexhauſta humanitatis tuæ merita, quibus placatus omne mihi debitum condonet. Poterit etiam dum miſſæ ſacrificio intereſt eius ſacratiſſimam hoſtiam, id eſt corpus, ſanguinem, animam, & diuinitatem filij Dei (ita loquitur Concilium Oecumenicum) quæ à ſacerdote æterno Patri immolantur, etiam ipſe eidem offerre in holocauſtum, idque pro ſuis totiuſque vniuerſi delendis peccatis. Vide Trident. ſeſſ. 13. can. 1.

Addit Bloſius hanc eandem immaculatam, infinitique pretij hoſtiam, poſſe diuinæ maieſtati offerri ad augmentum gaudij ac gloriæ (intellige accidentariè) eorum qui Diuis aſcripti ſunt. Sic etiam (inquit vir verè pius) dulciſſimum cor Ieſu (quod à ſacra ho-

Digitized by Google

ſtia nõ abeſt, cùm ſit eius corporis pars princeps) tamquã totius beatitudinis gazophylacium poterit in augmentũ gloriæ Sanctorũ offerri Sanctis ipſis. Poſtremò quia cuilibet noſtræ actioni, etiam illis quæ ad Dei gloriã obeũtur, variæ ſeſe ingerũt imperfectiones, conſultum erit Chriſtũ enixè rogare, vt has vniuerſas ſuppleat, & de ſuo benignè largiatur, quod in noſtris deſideratur operibus.

Ieſu bone (ita Bloſius) ego nimis imperfectè tibi ſeruio, laudo, diligo: nimis longè adhuc abſum à vera mei abnegatione atque mortificatione, à vera humilitate, manſuetudine, patientia, charitate, continentia. Rogo ergo, vt quod minus eſt in me, tu digneris ſupplere, offerens Patri diuinum cor tuum. Aliàs ſequentem adhibeat formulam: Ego laudum tuarum pênſum perſolui, ac tepidum diſtractumque ſeruitium meum commendo diuino & mellifluo cordi tuo bone Ieſu (quod diuinitatis cordi inſeparabiliter vnitũ eſt, & vnde omne bonũ promanat) emendandum atq; perficiẽdum, ipſumq; tibi offero ad gloriam nominis tui, totiúſque Eccleſię ſalútẽ, iunctum dilectioni illi, quâ tu Patrem oraſti & laudaſti in terris, & te rogo, vt teipſum perfectiſſimè laudes in me. Hæc ferè Bloſius.

Qui quidem tanti has aſpirationes facit vt aſſerat Chriſtum Dominum certò ſupple-

re

Digitized by Google

re quod homini deeſt. Credamus (inquit) hoc & procul dubio ita fiet. Neceſſe enim eſt, vt obtineamus à Deo quælibet vtilia, ſi humili & certa fiducia ſperamus nos ea obtenturos. Is qui rogat Chriſtum, vt ſuo nomine ſatisfaciat, pro ſe ſuppleat, ſeque ſuis exornet & ditet meritis; ſi dubius, nimiumque meticuloſus permanet, ſimilis eſt ei, qui vilibus ſordidiſque veſtimentis exutus, repenteque regijs indutus, non nouit decenter & compoſitè pro ratione regiarum veſtium incedere, ſed pro ruſticitate cui aſſuetus eſt, ineptè, & incompoſitè graditur. Speret ergo & ſentiat de Domino in bonitate; ſperet, inquam, ſe facilè impetraturum quæcumque ſalutaria poſtulauerit per merita & in nomine Ieſu Chriſti; fieri enim nequit, vt non ſit ea petitio aut oblatio Deo Patri acceptiſſima: quemadmodum neceſſariò apparet aureum vel purpureum quidquid per lucidam gemmam, ſiue per vitrum aurei, purpureíve coloris conſpicitur, neque enim vel in cælo vel in terra quidquam habet carius Pater vnico filio ſuo. Vnde & Sancta Eccleſia omnes ſuas petitiones ita concludit. Per Chriſtum Dominum noſtrum.

Sanctus Bernardus multò ante, hæc eadem & docuit, & reipſa præſtitit. Explanans namque illud Canticorum, Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera Serm. 43. in Cant. c. 1.

mea commorabitur: Ego (inquit) fratres ab ineunte mea conuerſione pro aceruo meritorum, quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſciculum colligare, & inter vbera mea collocare curaui, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus domini mei. Primum videlicet infantilium illarum neceſſitatum, deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, vigiliarum in orando, tentationum in ieiunando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo: poſtremò periculorum in falſis fratribus, conuitiorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clauorum, horumque ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis ſilua Euangelica copioſiſſimè noſcitur protuliſſe. Hunc faſciculum nemo tollet à me, inter vbera mea commorabitur. Hæc meditari dixi ſapientiam, in his iuſtitiæ mihi, perfectionem conſtitui, in his plenitudinem ſcientiæ, in his diuitias ſalutis, in his copias meritorum.

Quod autem ſe iam inde ab ineunte ætate dicit per omnem deinde vitam præſtitiſſe, maximè id quidem præſtitit in graui morbo, ex quo etiam ferè abreptus eſt è viuis. De quo auctor vitæ ipſius, qui ei ægrotanti inter cæteros aderat, ita narrat. Infirmabatur aliquando homo Dei phlegmate inceſſanter ab

Lib 1. vitæ c.12.

ab eius ore fluente. Cumque extremum iam trahere ſpiritum videretur, in exceſſu mentis ſuæ ante tribunal domini ſibi viſus eſt præſentari. Affuit autem & ſathan ex aduerſo, improbis eum accuſationibus pulſans. Vbi verò ille omnia fuerat proſecutus, & viro Dei pro ſua fuit parte dicendum, ille territus aut turbatus ait: Fateor non ſum dignus ego, nec propriis poſſum meritis regnum obtinere cælorum: cæterûm duplici iure illud obtinens Dominus meus, hæreditate ſcilicet Patris & merito paſſionis: altero ipſe contentus, alterum mihi donat, ex cuius dono, iure illud mihi vendicans non confundor. In hoc verbo confuſus inimicus, conuentus ille ſolutus, & homo Dei in ſe reuerſus eſt.]

Et ſanè meritò gloriatur Bernardus ſibi à Chriſto communicata ſuæ paſſionis merita: ſi enim Apoſtolo credimus: *Chriſtus factus eſt nobis ſapientia à Deo, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio*; quia vt viſum Chryſoſtomo, Ambroſio, Theophilacto, Anſelmo, & S. Thomæ, fuit nobis auctor & cauſa veræ ſapientiæ, redemptionis, ſanctitatis, & iuſtitiæ, idque non vno modo ſed variis, quos proſequi non eſt noſtri inſtituti. Præcipuus, & quò maximè ſpectat Apoſtolus fuit is, quo Chriſtus vniuerſi generis humani debita iuſtiſſimo ſanguinis ſui pretio exoluit & exhauſit, vt loquitur idem Apoſtolus, nobiſque me- 1. Cor. 1.

ruit iuſtitiam, ſapientiam, & ſanctitatẽ: adeóque ita factus eſt nobis iuſtitia, vt iuſtitia, id eſt ſatisfactio Chriſti & merita, noſtra ſint perinde, ac ſi nos ipſi Deo ſatisfeciſſemus, & eius gratiam, peccatorumque condonationem promeriti eſſemus. Hinc communi Theologorum ſenſu, in iuſtificatione per Sacramenta, quaſi prius natura Chriſti ſatisfactio, paſſio, mors, vniuerſaque eius merita nobis applicantur, vt deinde poſterius natura, propter eadem ipſa remittantur peccata & gratia infundatur.

O quantum in hac re probis pariter & improbis vitæ ſolatium! Cùm defecerit virtus mea (ait Bernardus) non conturbor, nõ diffido, ſcio quid faciam: confugiam ad Chriſti merita, quæ nunquã nõ Pater exaudit. Quomodo non accepti ſimus æterno Patri, quos Chriſti dilectiſſimi filij meritis viderit locupletatos? Qui fieri poteſt vt nos non recipiat in gratiã, cõdonétq; ea debita, quibus diſſoluẽdis tantũ perſoluit Chriſtus pretiũ! Illudq; ipſum eo voluit haberi loco tamquã ſi ipſi de theſauro noſtro prolatũ repræſentaſſemus, tanquã ipſi immaniter flagris cõſciſi, ſpineâ coronâ redimiti, clauis per ſummã crudelitatẽ cõfixi, mortui deniq; morte cruciseſſemus.

Vnde noua etiã exſurgit ratio aſpirandi ad Deũ, eiq; exhibẽdi filij ſui merita, nõ modò vt nobis aliena, & ipſius tãtùm Chriſti propria

(quam

Digitized by Google

(quam ratione ſupra attigit Bloſius) ſed etiã vt noſtra, noſtríq; quaſi iuris & dominij. Itaque nihil vetat nos hoc modo Deum cõpellare. Largire mihi, Pater æterne, humilitatẽ, patientiam, charitatem, cõcede abſtinentiã, continentiam, contemptionẽ terrenorum, fac me pauperẽ ſpiritu, verè obedientẽ, &c. Neq; gratis ea peto, habeo quod numerem pretiũ: En tibi viciſſim reddo merita Chriſti, non modò vt Chriſti, ſed vt mea ſunt, nam verè titulo gratuitæ donationis mea ſunt. Ipſe enim, ô Pater æterne, factus eſt nobis à te ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio. Ne me igitur repellas à te, fac me voti cõpotem. Si attendas datum & repenſum, ampliora cõperies me reddere, quàm abs te accipere. Quamquã & idẽ ipſum quod reddo, tuũ eſt. Quid enim nõ tuũ? tuæ diuitię, & tua eſt gloria, tu dominaris omniũ: cũcta quę in cęlo ſunt & in terra, omnia tua ſunt, & quę de manu tua & benedicti filij tui accepi, reddo tibi. Cũ huiuſmodi precatio iaculatoria nõ nitatur ſolũ Dei clemẽtiâ & bonitate, verùm etiam æquitate & iuſtitiâ; fieri nequit vt repulſam patiatur ab illo, qui æqui & recti amantiſſimus, non tãtùm noſtra merita æquabit, ſed liberaliſſimus & munificentiſſimus cùm ſit, menſuram bonam & confertam & coagitatam, & ſupereffluentem, & ſupra omne meritum inferet in ſinum noſtrum.

1. Paral. 29.14.

Lucæ 6.38.

 CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XIV.

De frequentanda aſpiratione, quæ ſit oblatione ſacratiſſimæ hoſtiæ.

BLOSIVS ſuperiori capite nobis exhibuit ſalutarem admodum mẽtis exercitationem, quâ ſacerdote rem diuinam faciente, & nos ipſi pariter cum eo ſacris operamur, eandemque immaculatam hoſtiam corporis & ſanguinis pretioſiſſimi, quam ipſe æterno Patri litat, vnà cum ipſo immolamus. Equidem arbitror genus hoc iaculatoriæ orationis inter omnes omnino principem locum tenere, nec quidquam gratius accidere Deo poſſe, nihilque iucundius eum intueri, quàm vnici filij ſui, ſummè à ſe dilecti oblationem & ſacrificium. Verùm vt huius tam ſalutaris praxis ſeſe latiùs diffundat vtilitas, moneo non eſſe neceſſe eam oblationem vel loco ſacro tantùm, vel dum ſacerdos ſacris operatur peragi perficique. Quidni poſſit quouis loco etiam prophano, & omni tempore, horaque tum diei tum noctis extra miſſæ ſacrificium fieri?

Et vt res tanti momenti vſu ipſo doceatur; de ea ſic habeto. Quiſquis ſancta hac exercitatione volet aſſueſcere, is ſtata ſibi præſtituat eius obeundæ tempora, (exempli cau-

ſa,

ſa, minimum ſingulas horas tum diei, tum noctis ſi quando euigilabit) mentemque conuertat ad ſacratiſſimæ Euchariſtiæ ſedem ac domicilium, atque ad ſacram pyxidem quæ ibidem condita, auguſtiſſimum Chriſti corpus continet, hocque aut ſimili modo aſpiret. Offero tibi ô beatiſſima Trinitas quidquid ſacratiſſima illa hoſtia conſecrata continetur, corpus ſcilicet, ſanguinem, animam, diuinitatem; vniuerſaque merita filij Dei,(vel filij tui ſi Patri ſolùm expreſsè ſacrificare velit) offero inquam ad hoc vt ſanctificetur nomen tuum, vt adueniat regnum tuum, vt fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra: Similiter pergat ad cæteras, ſi ita ei viſum erit.

Vel offerat ſacratiſſimam hoſtiam in gratiarum actionem pro infinitis beneficiis ſibi ab æterno adhuc collatis, & quæ in æternum poſthac conferentur: in ſuorum remiſſionem & expiationem criminum totiuſque mundi, in ſubſidium eorum omnium qui (vbi vbi exiſtant) doloribus, calamitatibus, ærumnis preſſi, diuinæ opis egentes ſunt. In adiumentum animarum, quæ purgatorio igne cruciantur. Ad incrementum & acceſſionem gloriæ beatorum. Ad improborum, eorumque maximè quos longa peccandi conſuetudo irretitos tenet, conuerſionem. Ad proborum conſtans in virtute ſtudium,

ne

ne vllis aut ſecundis rebus aut aduerſis ab honeſto deflectant. Offerat pro ſibi infeſtis, ſi quos patitur, ijſque à quibus vel eſt vel fuit animo alieniore: difficile eſt eloqui, quàm capiatur Deus hoc inſigni Christianæ dilectionis officio.

Item pro vniuerſis catholici nominis, & fidei hoſtibus, pro hęreſum radicitùs extirpatione, Ethnicorum conuerſione, Sãctiſſimæ noſtræ fidei propagatione: Eccleſiæ pace & tranquillitate, Apoſtolicæ ſedis auctoritate, Principum, Optimatumque Chriſtianorum mutua beneuolentia & coniunctione. Sexcenta alia ſuggererem, niſi res eſſet in promtu. Poteſt enim eadem hoſtia Sacratiſſima & merita, offerri pro ſacris religioſorũ familijs, vniuerſóq; ordine eccleſiaſtico, deſcendendo etiam ſigillatim ad ſingula eius corporis
1.Tim. 5.17. membra, ijs inhærẽdo, potiſſimũ quos Apo-
2.Tim. 2.15. ſtolus ipſe commendat, qui laborãt in verbo & doctrina, & incõfuſibiles operarios ſe ex-
2.Cor. 6.6. hibẽt in patiẽtia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtijs, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in vigilijs, in ieiunijs, in caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuauitate, in Spiritu Sancto, in charitate non ficta, cæteriſque virtutum ornamentis, quæ Apoſtolus fuſè proſequitur.

Neque verò memoriâ excidant publicæ omniúmque cõmunes calamitates, peſtilentiæ,

tiæ, famis, bellorum, vt vel ea Deus auertat, ſi abſint, vel ab eis liberet, ſi adſint. Ad extremum ſi animo & cogitatione percurrere volet vniuerſum orbem, atque ſe in illam Beati Cypriani ſpeculam transferre, quomodo ei deeſſe poſſit, cui applicet huius fructũ oblationis? Inde mundum omnẽ proſpiciens, varia eaq́; peruerſa mortalium ſtudia, curas, cogitationes, negotia, ſermones, curſitationes, labores, nundinationes, & facta omnia improba, eminus cõtemplabitur. Ibi ſe obijciet tanta vanitas omnium inanitatũ, tanta etiam fœditas omnis generis impuritatum, tãta obſcœnitas & turpitudo flagitiorum, tantum malorum diluuiũ (quo enim id alio nomine appellẽ?) ſuper vniuerſam terræ ſuperficiem exundantium; vt tot tãtorúmque malorum commiſeratione, & ob tam tetrum, tamq́ue miſerabilem ac funeſtum mundi ſtatum dolore affectus, facere non poſſit, quin eius ſaluti hoſtiam ſalutarem voueat, diuinamq́ue meritò accenſam iram, reſtinguere & placare eximiâ hac oblatione pro virili contendat. l. 2. epiſtol. 2.

Et quoniam ſuimet immemorẽ exiſtere, ordinata charitas non patitur, atque vt eſt in ſacro prouerbio, qui ſibi nequam cui bonus? nullus ei dies abeat, imò ne hora quidem (quoad eius fieri poterit) quâ infinitum illum theſaurum, ſacrâ contentum hoſtiâ, Eccleſ. 14. 5.

pro

pro ſe non offerat;per eamque Deum obteſtetur, vt quas ſibi deeſſe ſentit virtutes affluenter benigneque concedat. Exempli cauſa vt ſe humilitate,patientiâ,charitate erga Deum & proximum,caſtimoniâ, cæteriſque dignis chriſtiano nomine ornamentis locupletet. Illud tamen admonendum cenſeo: licet qualibet huiuſmodi aſpiratione & oblatione poſſit ferri animus in ſuperiora omnia ſigillatim, ſicque paulò eſſe diuturnior, id tamen vt ita fiat non eſt opus omnino:poteſt enim quiuis vnum, aut alterum ſibi ex ſuperiùs dictis deligere, cui ſuam oblationem applicet, ſubiiciendo generatim optare ſe vehementer illam vniuerſis atque adeò ſingulis eſſe fructuoſam.

Et quoniam plurimorum frequens eſt querimonia, non poſſe ſe cum Deo ſermocinari,neque ita mentem ſupernarum rerum atque cæleſtium contemplatione exercere, quin ſtatim ab irruentibus rerum externarum imaginibus & phantaſmatibus auocentur aliò, quaſique facta vi rapiantur, neque poſſe animum attendere ad vnam aliquam rem,vnde magnum eis rerum diuinarum atque orationis innaſcatur tædium: Equidem arbitror huiuſmodi tædio cęteriſque incommodis vitandis, poſſe illos nonnihil opis conſequi,ſi materia quę in manibus eſt commutata animum transferant ad hanc oblationem

tionem paulò diuturniore aſpiratione perficiendam, inhærendo videlicet aliquantiſper rebus ſingulis, pro quibus eam Deo immolatam volunt. Quas quidem deeſſe non poſſe quis non videt, quandoquidem orbem vniuerſum poſſit, eiuſque prouincias ſingulas menti ſuæ obiicere?

Quot enim nationes fidei lumine deſtitutæ, quot populi hæreſum peſte & contagione infecti; quot regiones ſchiſmate ſciſſæ, & à ſanctæ ſedis Apoſtolicæ obedientia & communicatione diuulſæ: Sed quot mortales fœdiſſimorum peccatorum cœno ſordidi. O ſi poſſis (inquit Cyprianus) oculos tuos inſerere ſecretis, recludere cubiculorum obductas fores, & ad conſcientiam luminum, penetralia occulta reſerare, aſpicias ab impudicis geri, quod nec poſſit aſpicere frons pudica. Videas, quod crimen ſit & videre. Videas quod vitiorum furore dementes geſſiſſe ſe negant, & gerere feſtinant, quorum quò ſecretior culpa, maior eſt audacia]

Ferreus ſit quiſquis hæc videt, nec miſeretur. Quiſquis hæc videt neque gemit & dolet ſuper cunctis hiſce abominationibus. Impius ſit quiſquis gemit, nec ei curæ eſt iis pro virili occurrere. Ezech. 9.4.

Tu igitur cui meditatio, & cum Deo ſermocinatio faſtidium parit, cogitationem conuerte ad infinita, quibus mundus (heu nimis)

nimis) exuberat, crimina. Vide mihi quomo-
Oſeæ 4. 2. do maledictum & mendacium, adulterium, furtum & homicidium inundauerunt, & ſanguis ſanguinem tetigit. Quomodo non eſt miſericordia neque veritas, neque ſcientia Dei in terra. Vide quemadmodum omnes adulterantes quaſi clibanus ſuccenſus à coquente; Heu mihi quia circuiui vias Hieru-
Ierem. 5. 1. ſalem, & aſpexi, & conſideraui & quæſiui in plateis eius, nec inueni virum qui faciat iudi-
Mat. 25. 1. cium, & quærat fidem; Omnes, omnes, decli-
Iſa. 1. 23. nauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum. Principes infideles, ſocij furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. Populus grauis iniquitate, ſemen nequam, filij ſcelerati: ſicut populus, ſic & ſacerdos, omne
Iſa. 1. 6. caput languidum & omne cor mœrens. A planta pedis vſque ad verticem capitis non eſt in eo ſanitas.

Quis tot malorum eluuionem, tam profligatum mundi ſtatum, tam labefactatam Chriſti diſciplinam, ſiccis poſſit oculis præterire? neque tu mihi crede, niſi ſis adamante
Iſa. 1. 22. durior lacrymas continebis. Vertetur tibi orandi faſtidium in oblectationem, ſcoria tua in argentum, aqua teporis in vinum accenſę in Deum charitatis; quâ inflammatus, ô quàm illa citò tibi fluet hora, quæ antea annum durare viſa eſt: breuior erit illa voto tuo,
eam-

eamq́ue reuocare contendes, vt vacanter & liberiore otio hac Sacroſancta hoſtia Deo repræſentata, ſingulorúmque ordinum corruptis deprauatiſq́ue moribus deploratis, tot tantiſq́ue malis ſi non omnino, ex parte vtique medeare.

Neque verò exiſtimo vllũ aliud orãdi genus exiſtere quod cũ iſto vel facilitate, vel iucũditate, vel fructu certare poſſit. Quæ enim oratio minore mentis contentione, niſuq́ue perficiatur, quàm hæc oratio? Quid autem eâ iucundius ob rerum perſonarúmque varietatem, quarum ſibi ſalutẽ proponit? Quid ea deniq; fructuoſius ad immenſum propè quæſtum ex ſpirituali cum Deo colloquio, conſuetudineq; colligendum? cùm ſummarum hîc nobiliſſimarúmq; virtutũ actiones obeantur, vt paulò pòſt diſſeremus. Neque verò cuiquam videatur exoticum & peregrinum quod modò ſum dicturus: poſſe nõ incongruè hanc ipſam oblationem ad eadem ipſa exoranda, quæ ſupra à me ſunt commemorata, fieri Virgini Deiparæ. Scio equidem vni Deo in ſignum & teſtificationem ſupremi, quem in creaturas omnes exercet dominatus, imperiíque, ſacrificari; nihil tamen vetat, quin huius ſacrificij diuiniſſima hoſtia offeratur (nullo intuitu Sacrificij) & repræſentetur illi vt genitrici, à qua humanitatem ſeſe habere Chriſtus Dominus

non ſemel eſt teſtificatus; nimirum vt per immenſa ipſius merita, perque ipſius corpus, ſanguinem, animam, & diuinitatem, quæ omnia non ſine matris beneficio poſſidet (neque enim abſque illa eſſet hæc perſona, quæ Deus homo, vel homo Deus dicitur) ea largiatur, quæ vel nobis vel alijs poſtulamus. Equidem reor tam fore efficacem huiuſmodi oblationem ad quælibet etiam maximè ardua impetranda, quàm eſt vehemens amor, & ardens charitas, quâ mater proſequitur filium, atque adeò talem filium.

Ad fructus quod attinet huiuſce oblationis, tam ſunt innumerabiles, vt nullâ poſſint oratione comprehendi: & quoniam ea res non habet difficultatem, ſatis erit verbo attingere. Omiſſa autem impetratione, quæ per ſe patet, non exigui ſanè colligũtur hinc fructus meritorum à nobiliſſimarum virtutum exercitio: quod ſuperiùs diſſerere cœperam: ac primùm fidei (cui quidem tamquam firmæ baſi cæteræ innituntur actiones) dum certo certiùs primæ veritati aſſentimur, quâ à Chriſti dilecta ſponſa, quæ eſt columna & firmamẽtum veritatis, docemur ipſum eundem Chriſtum Dominum, ipſiúſque corpus, ſanguinem, animam, & diuinitatem verè & reipſa, Sacratiſſima Euchariſtia contineri.

1. Ad Tim. 3. 15.

Magni eſt profectò meriti hæc fides, quâ homo

homo captiuat intellectum in obſequium Chriſti, omnique ratione & humanæ ſapientiæ argutijs compreſſis, poſthabitiſque, ſubijcit ſeſe Dei verbo, paratus dicere Anathema euangelizanti quidquam præterquam quod in hanc diem euangelizatum eſt. Gal. 1. 8. Fidem porrò ſequitur actio religionis, ſummæ ac principis virtutis inter morales, ad quam ſpectat huiuſce ſacrificij oblatio. Deinceps gratitudo ſi eam referat ad gratiarum actionem. Hanc excipit contritio ſi ad criminum condonationem; tum zelus animarũ quando eius fructum hæreticis, ſchiſmaticis, ethnicis, vniuerſiſque ijs, qui qualibet ratione Deo ſunt inuiſi, vult applicatum. Denique tot charitatis aduerſus Deum & proximum actiones, quot ſunt perſonæ quibus hac ſalutari oblatione bene precatur.

Quis igitur non videt quàm exiguo labore, quàm nullo ferè tempore, quàm incredibili facilitate, quantum meritorum cumulum, vel otiosè domi reſidens vir pius, vel in medijs occupationum moleſtijs, atque in turba poſitus, & hominum frequentia hac ſibi oblatione colligat & coaceruet? Neque enim attinet ad ſingulas vices ad templum itare, ibique Sacratiſſimam hoſtiam venerari coram: Quomodo enim id præſtiterit, qui in ſingulas horas vel frequentiùs (quod faciet ſi me quidẽ conſulet ob incredibiles huiuſce

Digitized by Google

exercitij commoditates, quas niſi expertus vix credat) genus hoc aſpirationis vſurpare in animum induxerit?

Accepimus quidē pleroſq; ſanctiſſimos viros vix vmquam è loco ſacro pedē extuliſſe: atq; inter cæteros B.Dominicum, cui ipſum templum erat cella, ad quā ab annorum cultura, ſpiritualiq; meſſe ſeſe recipiens, ibi lectioni, orationi, contemplationiq; rerū diuinarū habenas laxabat. Cuius veſtigijs dū inſiſtūt pleriq; alij veræ pietatis cultores, quādo id quidē per alias occupationes ſit integrū ad ædem ſacram tamquā ad Domini ſui thalamum magno animi ardore cōfugiunt, vt ibidē illum coram venerentur & adorent, ſeq; Angelicis miſceant choris, quorum infinita multitudo in Sacratiſſima etiā hoſtia exiſtēti & millia millium, miniſtrare decieſque millies centena millia aſſiſtere non ſemel viſa.

In eius vita.

Daniel 7.10.

Chryſ.

Franciſcum ſanè Borgiā priùs Gandienſem Ducem, poſtmodum generalē Soc. Ieſu prępoſitum tertiū, tradunt ſepties quotidie ſeſe corā Venerabili Euchariſtia, grauiſſimis etiā poſthabitis negotijs ſtitiſſe, atque ad ſingulas vices vnum è ſeptem Spiritus Sancti donis, adiuncta ei vna quapiam virtute, magno animi ardore poſtulaſſe, prę miſſa ad idipſum oratione Dominica, & Salutatione Angelica, adhibitáq; vehementi obſecratione per ſeptem vices quibus pretioſus Chriſti Domini

Ribad. in eius vita.

P. Paz de vita religiosè inſtituenda ſect. 2. cap. 7.

Digitized by Google

ni Seruatoris cruor nobis abundantiſſimè profluxit. De Beato vero Aloyſio Gonzaga altero Soc. Ieſu lumine, hæc auctor vitæ. Antequã gymnaſij intrandi ſignũ daretur atque item indidem domũ reuerſus, cũ ante, tũ poſt meridiem, ædẽ Sacram celebrabat quotidie, ſanctiſſimæ Euchariſtiæ adorãdæ. Aliàs cùm ob cõtinentem capitis dolorẽ, orandi genus omne illi ſui moderatores interdixiſſent: eius loco (ait auctor) creberrimè in templi odeũ aſcendere Sanctiſſimæ Euchariſtiæ adorãdæ. Ibi ſimul acciderat in genua, confeſtim ſurgere, ac ne qua cogitatione à ſenſibus abriperetur in Deum diſtineretúrve, inde ſe obediendi amore curriculò proripere.] P. Cepparius l.2.c.5. c.13.

Sed quibus intra domeſtica ſepta nõ aſſeruatur Sacroſancta Synaxis (quo quidẽ gaudẽt priuilegio religioſi ferè ordines) iiſnè neceſſarius erit ad ſingulas haſce oblationes egreſſus, vt ſeſe reipſa Chriſto Domino in Sacra Euchariſtia verè cõmoranti præſentes ſiſtant. Non arbitror equidẽ: iis enim ſatis ſupérq; ſit, ſi in ſingulos dies, dũ Miſſæ Sacrificio intererunt, idẽ ipſi Sacrificium Deo immolent, & vnà cum Sacerdote item ſacrificent. Atque ſi per occupationes licebit, & iter ita feret dum negotiorum cauſa egredientur, pedem, me quidẽ auctore, inferẽt in Sacram ædẽ (ſi quæ fortè occurreret) ibíque paucis Chriſto adorato ipſum æterno Patri

offerent, eâ formulâ de qua ſuperius pluribus.

Illud tamen monendum: religioſis viris quibuſcum Chriſtus Dominus eodem vritur quaſi hoſpitio & tecto, per diem ſæpius adeundum tam bonum hoſpitem, atque adeò contubernalem: Quod factu quidem erit facillimum, ſi ad id ſtata deſignent tempora, exempli cauſa, quibus eis opus eſt ob varia quæ occurrunt cùm obedientiæ, tum charitatis officia, cellâ exire: quò numquam pedem referant Chriſto in Sacratiſſima Euchariſtia inſalutato.

Et quoniam eſt cauendum diligenter, ne nobis interdiu labilis & fluxa memoria, multoties huiuſce tam Salutaris oblationis ſurripiat fructum, ne id accidat, monitore opus eſt. Qui meo quidem ſenſu, imò verò ex patrum vſu (vt inferiùs cùm de harum frequētia aſpirationum ex profeſſo diſſeremus) erit horæ ſonus ſeu integræ ſeu dimidiatæ. Matutino verò tempore vbi moris eſt ad ſingula Sacrificia cùm ad extrema ferè, verbi cauſa ad Agnus Dei ventum eſt, ære campano multitudinem conuocare ad ſubſequens Sacrum, ſuaderem vehementer vt tunc fieret hæc oblatio: tum quòd recens conſecrata hoſtia, quæque rationem habet non modò Sacramenti, verùm etiam Sacrificij nondum peracti omnino (quando ſumptio paulò

poſt

Digitized by Google

pòſt conſecutura, pars eius eſt non exigua neque ignobilis) magnopere mouet afficitque animum: tum quòd ſimul cum oblatione non leuis ſeſe dat occaſio ſpiritualis communionis, quæ ritè obita non exiguam facit huic oblationi meritorum acceſſionem: tum denique quia quiſquis hoc temporis articulo ita ad Deum aſpirat, ſuam poteſt Deo repræſentare oblationem copulatam & connexam huic Chriſti oblationi (cum miſſæ ſacrificium Chriſti ſit Sacrificium, quod à ſacerdote tamquam miniſtro peragitur) quâ quidem coniunctione nouam eamque incredibilem ſortitur & dignitatem, & pretium.

Iis autem in locis vbi vel ante conſecrationem, aut ea ac Sacrificij ſumptione peracta cogitur populus ad ſacra myſteria: offeratur modo ſuperiùs explicato idipſum, quod eo ſacrificio vel oblaturus eſt, vel obtulit Sacerdos. Neque verò interdiu tātùm, ſed etiam poſt diei labores dum decumbet, huic oblationi incumbentem ſomnus opprimat, deinceps noctu dum expergiſcetur, prima ſit de ea cogitatio, in eaque quieti ſe tradat, in ea è ſtrato ſurgat; Ipſa labia eius tum mentis tum oris aperiat, In eâ ſit totus, Hæc ſit ei α & ω, atque adeò omnium actionum, principium, medium, extremum, & vt præclarè Tertullianus, quāquam aliò quopiam ſpe- Pſal. 50. De corona militis c. 3.

ſpectans: ad omnem progreſſum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & calceatum, ad lauacra, ad mēſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quæcumque nos conuerſatio exercet, eam adhibeamus.

Hæc habui quæ de vniuerſo hoc aſpirandi genere diſſererē. Faxit Deus optimus, maximus, vt par eius ſit vſus ſummæ quæ eā cōſequitur vtilitati, & vt queādmodum experiētia conſtat, vix quidquam eſſe accōmodatius menti Deo coniungendæ nobiliſſimarúmq; virtutum actionibus exercēdis & ingēti meritorum meſſi colligendæ: ita quotidiana cōſuetudine, & in ſingula penè momenta, ab omni hominum genere & ordine vſurpetur.

CAPVT XV.

Pauculas aliquot de ſupradictis aſpirationibus cuilibet deligendas, neque earum varietate gaudendum.

QVAMQVAM ſuperioribus capitibus indicata à nobis ſunt vniuerſa quędā earum aſpirationū capita, & ſedes, quæ cæteras lōgè antecedunt tum dignitate tū fructu, quas ob id diximus etiā crebriùs frequētandas; id tamen admonendū eſt: non laborandū Aſcetę vt iis omnibus ſeſe exerceat, & in vniuerſum, ne earū varietate delectetur, (niſi fortè vitādi tædij cauſa) quin potiùs vni præcipuè inſiſtat,

ſtat, atque in ea colenda conſtanter perſeueret. Tradit enim B. Thomas orationē & deſiderium eò ſanctius exiſtere & efficacius quò magis ad vnū reducitur: affertq; illud pſalmi. Vnam petij à Domino, hanc requirā, vt inhabitē in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Vnum inquā, bonū petij, quia vnicū illud me beare poteſt: humana quidē bona deſpicio, quoniā nō ſatiant, cæterarúmq; rerum omnium iacturā flocci pendo, modò rem vnam habere promerear. Ideo hanc vnā petij, de hac vna ſum ſollicitus, hanc aſſiduè ab eo requiram, poſcam, atq; adeò flagitabo tādiu, dum voti cōpos fiam: nihil enim extra illam petendum iudico: Ea denique eſt, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. In hac enim mortali & ærumnoſa vita quamquam (quod quidē ſpero) Deo carus, non habito tamen, verùm adhuc ambulo, & iter facio, neque verò domi, ſed in tentorio caſtrorum more requieſco; Atque hoc ipſum vnū peto, non ad tempus, ſed omnibus diebus vitæ meæ, quamdiu ſtabit Deus ipſe, quamdiu ſe cælitibus fruendum dabit; id eſt in omne æuum, neque enim alia eſt animæ immortalis menſura, quæ cum Deo æquans ſeſe, æternùm durabit.

2.2. qu. 83. a. 14.

26. 4.

En tibi ſanctū Prophetam, en virum ſecundū cor Dei, qui in omni vita ſua vnū petit, & in vnum vota omnia ſua colligit. Et quidē ſi

Actor. 13. 22.

Luc. 10. 42. vnum eſt neceſſarium (vt ipſa affirmat veritas) non eſt magnoperè curandum mentem in diuerſas partes multitudine ac varietate petitionum diſtrahi ac diſſipari. Quemadmodum enim, cui propoſitum eſt artis aut ſcientiæ qualiſcumque ea ſit perfectionem conſequi, non aggreditur modò ad hanc, modò ad illam, ſed in vnâ pedem figit, eique totum ſe addicit: donec vel in ea excellat, vel eam notitiam ſit adeptus, quam ſibi initio propoſuerat: ita cui animus eſt aſpirando, cæleſtia à Deo auferendi dona, non ei per varias poſtulationes vagandum, nec aliàs hæc, aliàs iſta vſurpanda: verùm vna aut altera de omnibus ſeligenda cui inhæreat, quã proſequatur, quam intermittat numquam: cui indormiat, quæ in ipſa etiam quiete recurrat, cum qua euigilet, quamque Deo omni tempore, omni loco, omni occaſione repræſentet.

Neque verò cuiquam inſolens videatur idem toties ingerere, cùm eius rei ſanctum Dauidem habeat auctorem, qui diuinis illis & numquam ſatis laudatis poëmatibus eadem iterum atque iterum inculcat. Argumento ſit pſalmus quintus decimus ſuprà centeſimum quo ſepties & vicies hæc iterat verba. (*Quoniam in æternum miſericordia eius,*) adeò vehementi diuinæ bonitatis prædicandæ atque illuſtrandæ tenebatur deſiderio.

Digitized by Google

derio. Pſalmo verò centeſimo quinquageſimo, vndecies nos intra pauculos verſus ad Dei laudes inuitat. Quid? quod Chriſtus ipſe prodendi exempli cauſa idem factitauit? numquid in horto Gethſemani appetente morte tertiò orauit in hæc eadem verba, Pater ſi poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte, verumtamen non mea ſed tua voluntas fiat? Matth. 26.44.

Sed & Sanctiſſimi quique viri eius imitatione idem vſurparunt: è quorum numero vt reliquos ſileam, Beatum Franciſcum accepimus noctes ipſas quatuor verbulorum horum commentatione (*Deus meus & omnia*) & creberrima repetitione non ſemel ſumma cum animi ſui voluptate tranſegiſſe. Laudanda itaque, crebroque tenenda vſu exercitatio hæc, eaſdem mentis aſpirationes repetendi identidem: cùm tantos tamq; præſtantes viros auctores habeat. Imò verò vnius omnino de omnibus in omni vita repetitio, ſatis ſupérque fuerit illi, qui ab ea ſe adiutum, & virtutum perfectioniſq; ſtudio prouectum ſenſerit. Vt quid enim varietas & multitudo medicaminum adhibeatur ei, cui vel vnicum ſalutem præſtet. Itaque ſi vel te cum Paulo delectat iugiter exclamare. *Domine quid me vis facere?* Aut cum regio Propheta. *Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram?* aut cum Chriſto Domino: *Pater non mea ſed tua voluntas fiat.* Aut cum ſponſa. Actor. 9.6. Pſal. 72. 25.

Dilectus

Cant. 4. 6. *Dilectus meus mihi & ego illi, donec aſpiret dies & inclinentur vmbræ. Ego dilecto meo, & ad me cõuer-*
Cant. 7. 10. *ſio eius*. Si de his, inquam, aut eiuſdem generis aſpirationibus, vel vnica ſolùm cæleſti replet adipe & pinguedine animam tuã, optatumque tibi præbet fructum tum deuotionis, tum cæterarum virtutum; nihil eſt quod de alia cogites. Illi immorare, in ea totus eſto eam iterum atque iterum animo verſa, ſi conſtat quidem operæ pretium, & ſi modò fructus adeſt, abeſtque faſtidium.

Sed quę tandem de tot aſpirationibus, tãque diſparibus vſurpanda crebriùs? Arbitror eam quæ poſtulationem continet, eiúſq; rei maximè cuius ſumus egentiſſimi: verbi cauſa humilitatis, patientiæ, cõtemptionis ſui, humanarúmq; rerum deſpicientiæ, charitatis, aut alicuius cęterarũ virtutum, cuius quidem abſentia ſit tanquam radix, vnde plurimi vitiorum perturbationumq; infructuoſi ſurculi pullulent, quâ excisâ oppoſitæ virtutes germinent, atque effloreſcant. Itaque ea virtute quâ maximè deſtituimur partâ, princeps quod nobis dominatur vitium cum comitatu ſatellitioque ſuo vniuerſo, varijſque animi perturbationibus principatu ſuo cædet, locumque concedet fortiori.

1.2. qu. 65. ar. 1. Atque ſi vera eſt (vt eſt quidem veriſſima) quæ traditur à S. Thoma doctrina, virtutes nempe omnes, quæ quidem ad mores pertinent

nent, ſibi inuicem cõnexas, & neceſſitudinis quodã vinculo inter ſe aptas colligatáſque, vt qui vnam perfectè conſequatur, vniuerſas ſit conſecuturus: nemo non videt quanto vtatur compendio, qui virtuti illi à qua maximè inops eſt, petendæ inſiſtit; quandoquidem illâ habitâ cæteras conſequi neceſſe eſt. Ex quo fit vt qui frequenti aſpiratione humilitatem à Deo exorabit, non à ſuperbiæ modo tumore, & tyrannide ſit futurus immunis, verùm ea ipſa humilitas reliquorum quoque vitiorum profligatis tenebris, cognatarum etiam ſibi virtutum ſplendore, ornatu, atque lumine animum mirificè decorabit.

Fac itaque te eſſe humilem (quod idem de cęteris virtutibus dictum accipe) eris item obſequens ſuperiorum iuſſis, eris eximiæ charitatis in Deum & proximum, iniuriarum, dolorum, ærumnarum, variarumq; calamitatum, quibus diuina prouidentia variè hominum vitam exercet, patientiſſimus. Si humilitatem tenes, in vtraque fortuna tum proſpera tum aduerſa moderatè te habebis, neque illâ effereris aut inſoleſces, neque hac animo cades, aut deſpondebis; temerè iudicabis neminem propriæ conſcius infirmitatis & miſeriæ: potiores omnibus deferes partes, tanquã is, qui ſe omnium mortalium deterrimum exiſtimabit. Quid plura? nulla

nulla exiſtet virtus, cuius officiis actionibuſque non incumbes, vitium nullum, à cuius turpitudine non eris alienus, quodque non oderis cane peius & angue. Quæcumq; igitur te deficit virtus, eam ipſam continentibus orationibus iaculatoriis à Deo enixè auferre contende, neque prius à iaculando deſiſtas, quàm præfixum tibi ſcopum attingas.

lib. 1. de orando Deo. Præclarè ſanè Chryſoſtomus confert orationem aquæ illi, qua hortus aliquis varijs plantis arboribuſque conſitus irrigatur: hac inquit aqua (orationis nimirum) nos mẽtem oportet rigare aſſiduè. Siquidem hac omnes homines nõ minus opus habemus quàm arbores aquarum humore: neque enim valent illæ fructus producere niſi bibant humorem radicibus, neque nos pretioſis pietatis fructibus poterimus eſſe grauidi niſi precibus irrigemur.

Iam verò quemadmodum in hortis non ſunt arbores, flores, plantæ omnes, æqualis exiſtimationis, nec æquè omnes caræ Dominis ſuis, aliæ alias ſuperant & pretio & curâ & operâ, aliæ aliis operoſiùs & frequentiùs irrigantur; & licet his deſit aqua, aut temporis opportunitas, illis deeſt numquam: ita in colendo quaſi mentis horto, licet orationis aquam ad eum vniuerſum, eiuſq; plantas ſingulas dimanare neceſſe ſit, ad virtutes omnes in ſuo decore & venuſtate tuendas; ſingulari

tamen

tamen curâ eſt prouidendum ne orationis præſidium ei ſubtrahatur virtuti, quâ maximè déſtituimur: cęteris quidem vt deſit tempus, huic numquam: aliarum cultura intermittatur aliquando, huius numquam: eius cogitatio totos nos abripiat & diſtineat, alijs ad tempus valere iuſſis.

Claudat hoc caput S. Ephrem qui tum auctoritatis ſuæ pondere (quæ quidem grauiſſima eſt) ſuperiùs à nobis diſputata confirmabit, præclaroque exemplo, eorum omnium vſum praximque declarabit. Poſtquam enim multis cōmendauit attentionem inter orandum, peregrinarumque fugam cogitationū, hanc ſubdit cohortationem. Quapropter, mi frater, quod vrget magis, quęq; in omni tempore tibi magis neceſſaria ſunt, ea à Deo poſtula. Conſidera enim duos illos cæcos ad eū accedentes atque clamantes. Miſerere noſtri fili Dauid. Et quid ad illos Dominus? Quid vultis (inquit) vt vobis faciam? At illi ſecundum dolorem & affectū cordis ſui petierunt vt ſibi aperirentur oculi. Numquid petierūt ſibi donari aliquid, etiam earum rerum, quibus reuera indigebant? Numquid dixerunt: da nobis veſtimentum quoniam pauperes ſumus? Minimè verò, ſed illud poſtularunt potiùs quod magis vrgebat.]

De panoplia ſpirituali tom. 2.

Matth. 9

Idipſum pluribus probat facto Chananeæ & hemorroiſſæ, cæterorumque, qui ſanitatis cau-

Matth. 15.

Matth.9 causâ ad Chriſtum adierũt. Ex quo ſatis conſtat, quòd quæ de eius rei ſupra cæteras aſſidua poſtulatione, cuius inopia premimur maximè, dicta ſunt hactenus, non ea ex ſenſu noſtro, verùm ex Sanctorum Patrum ſcriptis hauſta depromptaque ad communem omnium vtilitatem ſuggeſſiſſe.

CAPVT XVI.

Quibus oporteat concipere verbis haſce aſpirationes commendaturq́ue frequens vſus verſiculi: Deus in adiutorium meum intende.

MEMINI me multos abhinc annos audire quemdam quærentem ex altero, quo idiomate vteretur inter meditandum, latinóne an vernaculo: cui alter huiuſcemodi quæſtione attonitus, ego verò, inquit, nullum peculiare idioma adhibeo commentationi rerum cæleſtiũ, quæ quidem ſola mentis agitatione perficitur, nullaque eget verborum prolatione. Sed longè is fallebatur: neque enim homini licet aliquid mente verſare, quin idipſum illi certa verborum forma coarctatum contemtúmque obijciatur: nec interior locutio (vt quilibet in ſe ipſe experitur) aliter perficitur, neque verò perfici poteſt

reſt, niſi mens voces ipſas concipiat (hos conceptus vocant dialectici non vltimatos) nemo enim aliter intra ſe loquitur, quàm mente exprimẽdo verba eo idiomate, cuius eſt peritus: tam eſt ipſo vſu hæc res explorata, vt eam inficiari poſſit nemo. Hîc igitur quærimus quibuſnam potiſſimùm verbis nobis vtendum aſpirando ad Deum: (ſeu id voce fiat, ſeu mente tantùm) à nobíſve profectis, an aliunde, & vnde quæſitis.

Communis quidem peritorum omnium ſenſus eſt, ſacrarũ litterarum verba accõmodatiſſima eſſe ad hoc orandi genus, neq; eorũ modò eſt ſenſus, verùm vſus etiã & quotidiana praxis longâ conſuetudine firmata. Nimirum cõtinent in ſe latentem quandam vim & energiam ſanctiſſima ſcripturæ verba ad hominum percellendos, permouendoſq; animos: *viuus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingẽs vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoq; ac medullarũ & diſcretor cogitationũ & intentionum cordis.* Heb.4. 12. Noſtri autẽ ſermones cũ diuinis collati, paleæ ſunt leues & inanes. *Quid paleis ad triticum dicit Dominus? nũquid non verba mea ſunt quaſi ignis dicit Dominus, & quaſi malleus cõterens petras?* Hier.23. 29. Sermo noſter vt plurimum infructuoſus eſt & ſterilis: diuinus ferax eſt, vberrimũque fructum profert. *Quomodo enim* (ait cæleſte oraculum) *deſcendit imber & nix de cælo,* Iſa.54. 10.

& illuc vltrà non reuertitur, ſed inebriat terram & infundit, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti: ſic erit verbum meum quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcumque volui, & proſperabitur in his ad quæ miſi illud. Sed quæ ad ſacrarum litterarum commendationem faciunt, longiorem requirunt diſputationem quàm hic permittat locus: nobis modò ſit ſatis maiores noſtros, eoſdémq; viros Sanctiſſimos (cuius quidem rei quæ hic paſſim inſeruntur exempla faciunt fidē) ſuas ad Deum aſpirationes tū à Sacra ſcriptura mutuatos eſſe, tū eas ipſiſſimis eius verbis integras cōtexuiſſe.

Et ſanè multò ſuauius & iucundius animum afficit aſpiratio verbi cauſa gratiarum actionis, pro liberatione à ſupplicijs inferni, ſi ea hiſce ſcripturę verbis concipiatur, quàm
Pſ.85.11 ſi cuiuſque priuatis. *Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum: quia miſericordia tua magna eſt ſuper me, & eruiſti animam meam ex inferno inferiori.* Vel ád varietatem hiſce eiuſdem Dauidis. *Niſi quia Dominus adiuuit me, paulominus habitaſſet in inferno anima mea.* Item longè aliter ſapit animo veniæ petitio, ſi hâc ſacrâ verborum formâ concipiatur, quàm ſi quibuſlibet verbis cuique temerè fortuitóque occurren-
Pſ.24.11 tibus; *propter nomen tuum Domine propitiaberis*
Pſ.78.9. *peccato meo, multum eſt enim. Adiuua nos Deus ſalutaris*

lutaris noſter, & propter gloriam nominis tui libera nos: & propitius eſto peccatis noſtris propter nomen tuum. Conſtabit quidem operæ fructus ſi ex ſenſu tuo aſpires ad cæleſtem patriam, at multo vberiorem cùm fructum tum oblectationem inde conſequeris, ſi præeuntem Dauidem ſecutus in hæc verba prorumpas. *Educ de cuſtodia Deus animam meam ad confitendum nomini tuo, me expectant iuſti donec retribuas mihi. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt, habitaui cum habitantibus Cedar, multùm incola fuit anima mea. Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum?* Idem de reliquo aſpirationum genere tradi poteſt, quibus longè maior eſt vis, ſapórque iucundior, ſi ſacrarum litterarum verbis conſtent & quaſi condiantur.

Pſ.141. 8. Pſ.119.5 Pſal.72. 26.

Porrò inter omnes quę à ſacra pagina petuntur aſpirationum formulas principem locum (Caſſiani quidem ſenſu non infimæ notæ ſcriptoris) tenere videtur ea, quam ſuggerit pſalmus 69. de qua tam admiranda (vera tamen) prædicat, vt pio lectori, nec vlla animi perturbatione præpedito facilè perſuadeat, ſubijciam aurea eius verba quamquam paulò longiora. Ad perpetuam Dei memoriam poſſidendam hęc inſeparabiliter ſit vobis propoſita formula pietatis, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum*

Collat. 10. c. 10.

me feſtina, hic namque verſiculus non immeritò de toto ſcripturarũ excerptus eſt inſtrumento, recipit enim omnes affectus quicunque inferri humanæ poſſunt naturæ, & ad omnem ſtatũ atque vniuerſos incurſus propriè ſatis & competẽter aptatur: habet ſiquidem aduerſus vniuerſa diſcrimina, inuocationem Dei, habet humilitatem piæ confeſſionis, habet ſollicitudinis ac timoris perpetui vigilantiam, habet conſiderationem fragilitatis ſuæ, exauditionis fiduciam, cõfidentiam præſentis ſempérque aſtantis præſidij, qui enim iugiter ſuum inuocat protectorem, certus eſt eum ſemper eſſe præſentem, habet amoris & charitatis ardorem, habet inſidiarũ contemplationem, inimicorúmq; formidinem, quibus perſpiciens ſemetipſum noctu diuq; vallatum, confitetur ſe non poſſe ſine ſui defenſoris auxilio liberari; Hic verſiculus omnibus infeſtatione dæmonum laborantibus, inexpugnabilis murus eſt, & impenetrabilis lorica ác muniτiſſimus clypeus; Iſte in acedia & anxietate animi collocatos, ſeu triſtitiâ vel cogitationibus quibuſcumque depreſſos, ſalutis remedia deſperare non patitur, oſtendens illum quem inuocat inſpicere iugiter noſtra certamina, atque à ſuis ſupplicibus non abeſſe. Iſte nos in ſpiritualibus ſucceſſibus cordiſque lætitia conſtitutos admonet extolli penitus non debere, nec in-

flari

ſtati de proſpero ſtatu; quem ſine protectore Deo retineri non poſſe teſtatur, dum non ſolùm eum ſemper, ſed etiam velociter vt ſibi auxilietur implorat. Iſte inquam verſiculus vnicuique noſtrum in qualibet qualitate degenti neceſſarius & vtilis inuenitur. Nam qui ſe ſemper & in omnibus deſiderat adiuuari, manifeſtat quòd non tãtùm in rebus duris ac triſtibus, ſed etiam in ſecundis ac lætis pari modo Deo egeat adiutore, vt quemadmodum ex illis erui, ita in iſtis faciat immorari, in neutro ſciens humanam fragilitatẽ ſine illius opitulatione ſubſiſtere.]

Quid grauius quæſo quídve fortius efficaciúſve afferri poteſt ad huiuſce verſiculi laudem & commendationem? Sed hæc leuiora ſunt collata cum ijs quæ conſequuntur: Tantaq́; eorum eſt vtilitas & præſtantia, vt ea prætermittere nefas videatur, ſic itaque pergit, gaſtrimargiæ paſſione præſtringor, cibos quos eremus ignorat, inquiro: dicendum mihi, *Deus in adiutorium meum intende*: Volente me ob ſtabilitatem cordis inſiſtere lectioni, interpellari capitis prohibet dolor, horaque tertia faciem meam, ad ſacram paginam ſomnus allidit, ac deputatum quieti tempus vel tranſgredi vel præuenire cõpellor: ipſum denique canonicum Synaxeos Pſalmorum modum intercidere me grauiſſima ſomni cogit impreſſio: Similiter pro-

clamandum eſt mihi, *Deus in adiutorium meum intende*. Adhuc me in colluctatione vitiorum poſitum, titillatio carnis repentè compungit, & ad conſenſum pertrahere dormientem blanda oblectatione conatur, ne ignis alienus exæſtuans vrat ſuaueolẽtes floſculos caſtitatis, clamandum mihi eſt; *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina*. Extincta ſentio libidinis incentiua, & genitalem in membris meis intepuiſſe feruorem, vt parta hæc virtus, imo gratia Dei, in me diutiùs vel perpetuò perſeueret, intentè dicendũ eſt mihi, *Deus in adiutorium meũ intende*, Iræ, Philargyriæ, triſtitiæ ſtimulis inquietor, cogorque propoſitam atque amicam mihi interrumpere lenitatẽ, ne in amaritudinem fellis perturbatione furoris abducar, cum ſummo mihi gemitu proclamãdum eſt *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina*. Acediæ, cenodoxiæ, ſuperbiæ elatione pertentor, ac de aliorum negligentia vel tepore quiddam ſibi mens ſubtili cogitatione blanditur, ne in me præualeat hæc inimici pernicioſi ſuggeſtio, cum omni contritione cordis orandum eſt mihi, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina*. Humilitatis & ſimplicitatis gratiam ſuperbiæ tumore. Depoſito, iugi compunctione Spiritus, acquiſiui, ne rurſum veniat mihi pes ſuperbiæ & manus peccatoris

Digitized by Google

catoris moueat me, grauiuſque de victoriæ meæ elatione confodiar, totis mihi proclamandum eſt viribus, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina:* Euagationibus animæ innumeris ac diuerſis, & inſtabilitate cordis exæſtuo, nec cogitationũ diſperſionem valeo coërcere; ipſamq́; orationem meam fundere abſque interpellatione atque phantaſmate inanium figurarũ ſermonumq́ue & actuum retractatione non poſſum, tãtaq́ue me ſentio ſterilitatis huius ariditate conſtrictum, vt nullas omnino ſpiritualium ſenſuum generationes parturire me ſentiam, vt de hoc animi ſquallore merear liberari. Vnde me gemitibus multis atque ſuſpirijs expedire non poſſum, neceſſariò proclamabo: *Deus in adiutorium meum intende; Domine ad adiuuandum me feſtina.* Directionem rurſus animæ ſtabilitatemq́ue cogitationum, alacritatem cordis, cum ineffabili gaudio & mentis exceſſu, & viſitatione Spiritus Sancti me ſentio conſecutum, vt in his merear diutiùs immorari, ſollicitè mihi eſt frequenterq́ue clamandum: *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina.*]

Patere Chriſtiane lector, me quæ ſuperſunt paucula ſubijcere, non te, (ſpondeo,) temporis aut operæ malè collocatæ pigebit, nolo te eorum quæ reliqua ſunt, (quæ quidem

dem ijs quæ ſuperiùs diſſeruit nullâ ex parte cædunt) vrgeri deſiderio. Sic itaque concludit diuinus Caſſianus.

Huius igitur verſiculi oratio in aduerſis, vt eruamur in proſperis, vt ſeruemur ne extollamur, inceſſabili iugitate fundenda eſt: huius inquam verſiculi meditatio in tuo pectore indirrupta voluatur. Hunc in opere quolibet ſeu miniſterio, vel in itinere conſtitutus decantare non deſinas, Hunc & dormiens, & reficiens, & in vltimis naturæ neceſſitatibus meditare; Hæc volutatio cordis velut formula tibi ſalutaris effecta, non ſolùm illæſum ab omni dæmonum incurſione cuſtodiet, ſed etiam cunctis te vitijs terrenæ cogitationis expurgatum, ad illas inuiſibiles harmonias cæleſteſque perducet, atque ad illum ineffabilem & perpaucis expertum prouehet orationis ardorem; hũc verſiculum meditanti tibi ſomnus irrepat, donec inceſſabili eius exercitatione formatus, etiam per ſoporem eum decantare conſueſcas. Hic tibi expergefacto primus occurrat, & te euigilante cogitationes anticipet vniuerſas. Iſte te de tuo ſurgentem cubili curuationi genuum tradat, atque illinc deinceps ad omne opus actuſque deducat. Hic te omni tempore proſequatur, hunc meditaberis, ſecundum præcepta legiſlatoris ſedens in domo, & ambulans in itinere,

nere, dormiens atque conſurgens; hunc ſcribes in limine & ianuis oris tui; hunc in parietibus domus tuæ ac penetralibus tui pectoris collocabis, ita vt hæc ad orationem procumbenti ſit tibi accliuis decantatio, & exinde conſurgenti atque ad omnes vſus vitæ neceſſarios incedenti fiat erecta & iugis oratio. Atque poſt aliquot verſus, verè inopem & pauperem ſpiritu eum eſſe probat, qui indeſinenter hanc orandi formulam tenet. Et reuera (inquit) quæ maior aut ſanctior poteſt eſſe paupertas, quàm illius, qui nihil ſe præſidij nihil virium habere cognoſcens, de alienâ largitate quotidianum poſcit auxilium & vitam ſuam atque ſubſtantiam ſingulis quibuſlibet momentis diuina ope intelligens ſuſtentari. Verùm ſe mendicum Domini non immeritò profitetur, ſuppliciter ad eum quotidie clamans: Ego autem mendicus & pauper ſum, Deus adiuua me.] Hæc Caſſianus.

Cuius quidem præceptionem doctrinámque cum Sanctiſſimi quique amplexi ſunt, tum imprimis D. Catharina Senenſis, de qua B. Raymundus in hæc verba; ſolebat autem vulgari idiomate crebrò repetere illum verſiculum, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina.*]

Quid? quod ſancta Eccleſia Dei edocta ſpiritu, ad canonicas quaſque horas ipſo ſta-

tus, cui cordi eſt primo quolibet ictu ſcopum attingere, certas ſibi deligit ſagittas, nec primò obuias eiaculatur imprudens: ita Aſceta, cui non ſcopum è ceſpitibus coagmentatum attingere, ſed Dei cor iaculis ſuis quaſi configere propoſitum eſt, ea multo ante parata ſelectáque adhibeat, neque illis quæ aut caſus aliquis, aut leuis quælibet occaſio obijcit me quidem auctore vtatur.

Prudens autem harum inſpirationum delectus peti debet ex fine atque ex fructu, quem ſibi quiſque præfigit, diuinâ inſpirante gratiâ conſequendum. Si tibi præſtituas dolorem peccatorum, aut Chriſti Domini imitationem, vel efficax propoſitum peculiaris alicuius virtutis adipiſcendæ, vel coniunctionem cum Deo frequentatis actionibus amoris, vel quid ſimile, eas adhibe aſpirationes, quæ huic fini aptiores ſunt, & accõmodatiores; iiſque identidem repetitis, non temere patiaris te ab illis diuelli, neque aliis, (piis licet,) ſi præſtituto fini minùs cõgruant, diſtineri: aliàs magna datur peregrinis cogitationibus anſa ſeſe in animum inſinuandi, paratur aditus diſtractionibus mentis, & quod caput eſt, exigua fit ad virtutem. Veramque pietatem progreſſio, dum vel à vitio quo premimur vehementiùs, eradicando, vel à virtute cuius egentiſſimi ſumus poſtulanda deſiſtimus.

Omni-

Omnino duæ ſunt cauſæ ob quas ſe Aſceta à ſtatis inſpirationibus conſuetiſq; abduci ſinat: Neque enim illas ita obſtinatè pertinaciterq; tenere debet, vt non ſe aliquando ab ijs diſtrahi patiatur. Altera Deum ſpectat, altera nos ipſos. Quàm accidit frequenter, vt nos Deus, cùm interiore motione tum inſoliti cuiuſpiam affectus infuſione, nouique luminis irradiatione, etiam nihil minùs cogitantes longè aliò abducat, in diuerſumque trahat à conſuetis aſpirationibus? Proteruus ſanè ſit & peruicax qui huiuſmodi motionibus, vocantique Deo obſecundet, atque indignus cui ſe iterum communicet Deus, cuius conſuetudini & amicitiæ tam obfirmatè reſiſtit.

Verùm de tota hac re, S. Laurentium Iuſtinianũ vberrimè & copioſiſſimè differentem audiamus. Poſt quã enim pluribus planũ feciſſet, quãti ad diuini amoris flãmmã concipiendã interſit, verſari aſſiduè in Chriſti Seruatoris vita, factis, dictis, morteq; meditãda, hæc habet. In his vtique ardenter aſſidueque incumbendum eſt, & ſingula diligenter pertractanda ſunt, niſi fortè ex ſuperuenienti nouo gratiæ lumine, aut ex abundantiori caritatis affectu, cor ad alia meditanda raperetur. Nam huiuſmodi infuſionibus numquam reſiſtendum eſt. Quidquid enim tunc cogitatur vel cogitandũ proponitur boni, inter-

De diſciplina, monaſt. cõuerſ. c. 18.

ter-

termittendum eſt, & ad tẽpus ſeponendum, ac ſic tota ſpiritus alacritate cęleſti immiſſioni ſubdendum eſt cor, atque, prout gratia communicauerit, obedire non renuat. Repugnare autem & vocanti Deo nolle humiliter acquieſcere, nihil eſt aliud quàm fluenta gratiæ deſiccare, & ad ſui præiudicium aditum internarum deuotionum obſtruere, ac Dei iram contra ſe fortiter aduocare; Propterea Propheta dicebat, terribili & ei qui aufert Spiritum, & Paulus: ſpiritum nolite extinguere. Alibi quoque dicitur. Quum Spiritus poteſtatem habens irruerit ſuper te, da ei locum : Hoc quippe beato tempore conſueuit anima perfundi ſplendore nimio aut ſolito ardẽtiori ſpiritus caloreigneſcere.] Hæc & alia ſanctiſſimus Pontifex, quæ ex ipſomet petat licet cui libebit. Pſal. 75. 1. Theſſ. 5. Eccl. 10.

Quæ quidem à B. Franciſco accuratè ſeruata, tum quæ mox ſubijciam, tum quæ Paulo poſt fuſiùs dicentur ex S. Bonauentura fidem faciunt: Solitus erat (inquit) nullam viſitationem ſpiritus cum negligentia præterire, ſiquidem cùm offerebatur, ſequebatur eam, & quãdiu Dominus concedebat dulcedine perfruebatur oblata. Cùm autẽ intẽtus itineri, diuini ſpiritus aliquos ſentiret afflatus, ſocijs præcedentibus gradũ figebat, nouamque inſpirationem ad fruitionẽ conuertens, gratiam non recipiebat in vacuum.

Quam porrò exiſtant variæ occaſiones quibus mens noſtra repentè nobíſque inſciis nec aduertentibus quidem rapitur in Deum, atque vt loquitur Caſſianus ad orationes puras & feruentiſſimas incitatur: præclarè ille ipſe quidem quodam loco; Nonnũquam inquit Pſalmi cuiuſcumque verſiculus occaſionem orationis ignitæ decantatus nobis præbuit, interdum canora fraternæ vocis modulatio ad intentam ſupplicationem ſtupentium animos excitauit. Nouimus quoque diſtinctionem grauitatemq́ue Pſallentis etiam adſtantibus plurimum contuliſſe feruoris: nec non exhortatio viri perfecti & collatio ſpiritualis frequenter ad vberrimas preces iacentium erexit affectum. Scimus etiam fratris ſeu cari cuiuſlibet interitu, non minùs nos ad plenam compunctionem fuiſſe raptatos. Recordatio quoque teporis ac negligentiæ noſtræ nonnumquam nobis ſalutarem ſpiritus inuexit ardorem. Atque in hunc modum nulli dubium eſt occaſiones innumeras non deeſſe, quibus per Dei gratiam tepor ac ſomnolentia noſtrarum mentium valeat excitari.] Hæc Caſſianus.

Collat. 9.c.26.

Qui quidẽ verè dixit innumeras: id enim exploratum eſt, Deum ſeſe pro immenſa ſua bonitate in hiſce motionibus & inſpirationibus vt plurimùm attemperare ſe mortalium propenſionibus, naturæq́ue inclinationibus,

Digitized by Google

nibus, ac vnumquemque eâ re mouere, quæ cuique conſentanea eſt maximè: cùm autem naturarum infinita propemodum ſit varietas, conſequens eſt eamdem eſſe rationum atque occaſionum.

Narrat de ſeipſo B. Auguſtinus vehementer ſe affici ſolitum cantu eccleſiaſtico: quãtum (*inquit*) fleui in hymnis & canticis tuis, ſuaueſonantis eccleſiæ tuæ vocibus commotus acriter: voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meũ, & ex ea æſtuabat affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis. lib. 9. confeſſ. cap. 6. Accepimus B. Ignatium de Loiola ſepenumero orationis cauſa ſolitum aſcendere in ſolarium, vnde liberè cælum poſſet ſuſpicere, ibique aliquantiſper corpore immotum fixis in cælum oculis ſtare, tum genuflexo Deum venerari; deinde capite aperto in humili ſcabello ſedere ob ſummam corporis imbecillitatem, itáque ſedentem & ſuſpicientem, continuo ſolutum in lacrymas, idque ſuauiter moderatèque, abſque vllo vel eiulatu ſingultúue aut ſtrepitu vel corporis motu. Ribad. lib. 5. c. 1

Sed quid mirum ſi cæli corporis, omnium nobiliſſimi intuitu ita afficeretur, quando etiam ex tenuiſſimis rebus ad Deum, qui in minimis etiam maximus eſt, aſcendebat? Vidimus illum frequenter (ait idem Ribadeyneṙa)

nera) ex plantulæ, frondis, floris, fructus vnius aſpectu, ex vermiculi alicuius aut beſtiolæ conſideratione ſupra cælos attollentē ſe,& ad ea quæ à ſenſibus remota ſunt, penetrantem capientemque ex ſingulis vtiliſſima documenta ad totius reformationem vitæ. Atque hoc familiare noſtris optabat eſſe vt Deum in rebus omnibus præſentem cernerent: & mentes ſuas omni tempore, non inter orandum modò, ad cæleſtia attollerent.] Hæc Ribad.

Cuius votis monitiſque tamquam à Sanctiſſimo parente profectis, piè obſecutus Ioannes Maldonatus vir æterna dignus memoria, quippe qui non modò dum ſeſe orationi conſulto & cogitato dabat Deo fruebatur; ſed minimi etiam floſculi aſpectus ita ſublimes præſtanſtanteſque eius menti ſuppeditabat conceptiones, vt ijs ipſe non tantùm Dei amore incenderetur, ſed ſocios pariter, qui fortè tum aderant, eodem igne correptos inflammaret. Et vt ad antiquiora ſe referat ſermo, tradit S. Bonauentura B. Franciſcum vel nondum religioſæ vitæ initiatum, ad ſolam vocem diuini amoris ita ſolitum commoueri, vt non ſine cordis immutatione ab eo perciperetur. Ex quo illud erat, vt nullum à ſe non beneficè acceptum dimitteret inopem, qui quidem diuini amoris allato titulo à ſe ſtipem popo-

c.1. vitę.

ſciſ-

ſciſſet. Mirum hoc ſanè in inſtitore, & terrenis inhiante lucris, qualis erat B. Franciſcus. Vt proinde non ita ſit demirandum, ſi poſtquam ſeculum valere iuſſiſſet, dum pſallenti atq; horarũ canonicarũ penſum perſoluenti nomẽ Domini occurreret, tantâ Spiritus fuerit ſuauitate affectus, vt quaſi eã guſtatu perciperet, labia ſua quodammodo lingere viſus ſit. Sacratiſſimum autem nomen Ieſu ab eo aut pronuntiatum aut auditum tanto ipſius mentem complebat gaudio, vt id in corpus etiam redundaret, ipſumque ita afficeret ac ſi mellis ſaporem guſtu, aut ſuauem aliquem concentum auditu percepiſſet.]

O nos miſeros, lugendoſque, quibuſcum ipſe Ieſus licet commorans, atque intra cordis penetralia Sacroſanctæ Euchariſtiæ perceptione receptus, nec minimũ quidẽ ſapit, (atq; vtinam faſtidio non ſit multis, dicantq; Num. cũ faſtidioſis Hebræis: Nauſeat anima noſtra 21.5. ſuper cibo iſto leuiſſimo,) quando huic cæleſti viro vel ſola nominis ipſius auditio aut vſurpatio, dulcior erat ſuper mel & fauum.

Sed pergit Bonauentura recenſere quibus aliàs modis ſanctiſſima hæc anima in Deum à terrenis auocaretur; ita erat (inquit) paſſionis Christi Domini memoria viſceribus cordis eius impreſſa, vt dũ eius crucifixionis recordaretur, vix ſeſe poſſet à lacrymis gemitibuſq; etiã externis continere: ex cõtinuò igi-

tur fletu, oculorum infirmitatē incurrit grauiſſimā: ita vt adhibitus medicus ei ſuaderet, vt ſi oculos ſaluos vellet, à lacrymis ſibi tēperaret omnino: cui vir verè pius, Nō eſt inquit frater medice ob amorem luminis, quod habemus commune cum muſcis, viſitatio lucis æterna vel modicùm repellenda: quia nō ſpiritus propter carnem, ſed caro propter ſpiritum beneficium lucis accepit. Malo equidem corporei viſus lumen amittere, quàm lacrymas, quibus oculus mundatur interior, vt Deum videre valeam, repreſſa deuotione Spiritus impedire.]

Pręclarum ſanè, dignumq; tali viro reſpōſum & factum, quod vtinam ſibi proponāt, qui nimiâ valetudinis aut tuendæ aut recuperandæ curâ, cæleſtes viſitationes, motiones, inſpirationeſq; timidi nimiùm & incauti repudiant; quibus quidē obuijs (vt aiunt) vlnis occurrere, quáſque potente ſinu excipere oporteret. Pulſat fortè, ſuauiſſimâ dilectus tuus voce hac ianuam cordis tui: *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenū eſt rore, & cincinni mei guttis noctium*; Et tu eum, neſcio quo inani valetudinis nomine, quàm vel minimùm offendere formidas, aditu prohibebis? Tam benignum, inquam, tuique amantiſſimum ſponſum reijcies repudiabiſque, ne ſaluti tantillum incommodes, vſurpabiſque

Cant. 5. 2.

im-

imprudens illud inertis & improuidæ ſponſæ: *Expoliaui me tunica mea* (ô frigidam, ô inanem excuſationem!) *quomodo induar illa*? *Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos*?

Vide ne hac offenſus inhumanitate tua, eodem te cum ſponſa illa afficiat ſupplicio, cuius fores cùm fruſtra pulſaſſet, blandiſque vocibus compellaſſet vt ſibi aperiret. Surgit ipſa è ſtratu vt aperiret dilecto ſuo: ſeq́; tanto hoſpiti recipiendo quantâ poteſt diligentiâ & impensâ aptat,(eius quippe manus ſtillabant myrrham, & digiti eius erant pleni myrrha probatiſſima) vt ſe hac odoris fragrantia ſponſo ſuo probaret;ſed ecce tibi dū oſtij peſſulo remoto fores reſerat, atque in eius amplexus ruere apparat, iam multo antea declinauerat atque tranſierat. Cant. 5. 5.

Heu miſeram ſponſam, quietíſq; quondā nimis cupidam: erit,erit,erit tempus, cùm tu ipſa ſponſi impatiens,eiúſque non ferens deſiderium,auidiſſimè eum ſequeris,nec conſequeris tamen.Inclamabis cum ſponſa,*quæſiui illum, & non inueni; vocaui, & non reſpondit mihi.Inuenerunt me cuſtodes,qui cuſtodiunt ciuitatem, percuſſerunt me,& vulnerauerunt me,tulerūt pallium meum mihi cuſtodes murorum: Adiuro vos filiæ Ieruſalem ſi inueneritis dilectū meum vt nuntietis ei, quia amore langueo*. Tanti eſt, cordis oſtium aperire Chriſto pulſanti, quaſque offert, admittere inſpirationes & oblectatio- Cant. 5. 6.

nes,

nes,vt poſtmodũ eo frui cùm velis,nõ poſſis. Iuſtum ſanè ſupplicium, neque aptiùs poteſt hæc tua cæcitas imò repulſa coërceri, quàm vt ipſum viciſſim aliquanto tempore operiaris,ſicq; & tu aliquamdiu inſtar gentis Hebrææ quodammodo ſine rege,ſine Principe, ſine ſacrificio, ſine altari, ſine Ephod, ſine Theraphim id eſt, omni deſtitutus cæleſti tũ præſidio tum oblectatione:Hęc quidem occaſione B. Franciſci, qui cæleſtes viſitationes etiam ſalutis diſpendio non admittebat modò; verùm arctè etiam complectebatur, paucis ſint explicata.

Oſe. 3.4

Ad propoſitum reuertamur.Cùm aliquãdo (ita Bonauentura) idem B.Franciſcus ex multarum infirmitatum concurſu aggrauato corpore, ad iucunditatem Spiritus excitandam, alicuius audiendi ſoni harmoniaci deſideriũ habuiſſet,nec id honeſtatis decentiâ per miniſterium fieri pateretur humanũ, adfuit angelorum obſequium ad viri Sancti placitum implendũ. Nocte etenim quadam vigilante ipſo ac meditante de Domino, repentè inſonuit cithara quædam harmoniæ mirabilis,ac ſuauiſſimæ melodiæ: non videbatur aliquis, ſed tranſitum & reditum citharædi ipſa hinc inde auditus volubilitas innuebat. Spiritu in Deum directo, tanta fuit in illo dulciſſimo carmine ſuauitate perfruitus, vt aliud ſe putaret ſæculum commutaſſe.

Digitized by Google

mutaſſe. Hoc & fratres ſibi familiares nō latuit, qui per certa frequenter conſpiciebant indicia eum tam exceſſiuis & crebris conſolationibus à Domino viſitari, vt nec ipſas omnino occultare valeret.]

O quàm verè cecinit is propheta qui ſecūdum cor Dei, deſiderium pauperum exaudire Dominum, & præparationem cordis eorum audire aurem eius, nec qualecumque deſiderium & votum, ſed inſolentis rei, atque ſupra naturæ vires poſitæ omnino. Pſal. 10. 17.

Hoc extremum afferam de hoc Seraphico planéq; diuino viro; ſubitò (verba ſunt Bonauenturæ) ad auditum amoris Domini excitabatur, afficiebatur, inflammabatur, quaſi plectro vocis extrinſecæ chorda cordis interior tangeretur, & quaſi quidam carbo ignitus, diuini amoris flammâ videbatur abſorptus. Atque vt ex omnibus rebus excitaretur ad amorem diuinum, exultabat in cunctis operibus manuū Domini: & per iucunditatis ſpecula in viuificam conſurgebat rationem & cauſam. Contuebatur in pulchris pulcherrimū, & per impreſſa rebus veſtigia proſequebatur vbiq; dilectū de omnibus ſibi ſcalā faciens, per quā conſcenderet ad apprehendēdum eum qui eſt totus deſiderabilis; inauditæ namque deuotionis affectu fontalem illam bonitatem in creaturis ſingulis tanquam in riuulis deguſtabat, & quaſi cæleſtem

concentum perciperet in conſonantia virtutum & actuum eis datorum à Deo, ipſas ad laudem Domini more prophetæ Dauid dulciter hortabatur. Chriſtus Ieſus crucifixus intra ſuæ mentis vbera vt myrrhæ faſciculus iugiter morabatur, in quem optabat per exceſſiui amoris incendium totaliter transformari.]

Quis non miretur, quàm diſparibus, quã multiplicibus modis diuina bonitas hunc ſibi imprimis carum Franciſcum à terrenis ad cæleſtia cogitatione euocabat. Verùm exiſtimandum non eſt, abbreuiatam eſſe manum Domini, nec illum modò minùs quàm tum, aut poſſe, aut velle: æquè eſt ſemper potens, æquè ſemper benignus, æquè munificus Dominus: delitiæ eius quouis tempore eſſe cum filiis hominum: ſtat ad eorum oſtium, & pul-
Prou. 8. 31. ſat, ſi quis audierit vocem eius & aperuerit
Apoc. 3. 20. ianuam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo, & ipſe ſecum. Quantos enim vel in hac morum corruptela, diuinarúmque legum contemptione reperias, qui diuini Spiritus impulſu (quamquam in terra commorantes) ima deſerunt, atque minimarum etiam rerum occurſu occaſionéque ſuperiora conſcendunt?

Sed quot exiſtunt, qui ſolo cæli intuitu cõmouentur toti, nec ſe à lacrymis abſtinent, prorumpúntq; in has Prophetę voces; Quid mihi

mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper ter- Pſal. 72.
ram? Quando, quando, quando veniã & ap- 25.
parebo ante faciem Domini? Hæc tibi patria Pſ. 41. 3.
ô anima mea; terra autem exilium, peregri-
nationiſque locus, niſi carcerem malis tene-
bricoſum ergaſtulúmq; vocare. Ad hæc, alios
quidem ad ſe trahit Deus floſculi obiectu, at-
que à pereunte venuſtate ad permanentem
numquamque deſituram transfert.

Ecce tu pulcher es (inquiunt hi) dilecte mi
& decorus, tu flos campi, tu lilium conual- Cant. 1.
lium, tu candidus & rubicundus, tu electus 15.
ex millibus. Genæ tuæ ſicut aureolæ aroma- Cant. 5.
tum conſitæ à pigmentariis, labia tua lilia 10.
diſtillãtia myrrhã primam; ſpecies tua vt Li-
bani, electus es vt Cedri. His verò è palmite
dependens vua in memoriã reuocat illud è
Cãticis: Botrus cypri in vineis Engaddi dile-
ctus meus mihi. Iſtis deniq; pomiferæ arbo- Cant. 1.
ris conſpectus recordationẽ ingerit ſponſi, 14.
qui & ipſe à ſacris litteris pomo cõparatur,
cogitant nimirum quãto hæc eſt præ illa tum
fructu lætior, tum aſpectu pulchrior, tũ vſu
ipſo vberior, tum ſpecie ornatior, tum vmbra
ipſa iucundior: vſurpantq; credo identidem
illud Salomonis: *Sicut malus inter ligna ſylua-* Cant. 2.
rum, ſic dilectus meus inter filios, ſub vmbra illius 3.
quem deſideraueram ſedi, & fructus eius dulcis gut-
turi meo. Perfectiores vero, & quibus corpus
ſpiritui obſecundãs, carnis motiones omnes

Digitized by Google

compreſſit, eximia humanæ formæ venuſtate oriſque capti pulchritudine, ſeſe ad illam, quæ creatam omnem longè antecellit, ſuſpi-
Pſ.91.5. ciendam transferunt: delectantur & ipſi cum propheta in factura eius, & in operibus
Sap. 13. 3. manuum eius gloriantur: Si tam eſt eximia & illecebroſa ſpecies (inquiunt) rerum creatarum, quanto tu his, qui earum dominaris, ſpecioſior es: ſi tanti vitrum, quanti margaritum? Itàne mentem afficiunt pictura & vmbra? quid igitur res ipſa? quid veritas? ſi riuuli tam copioſâ manant aquâ, quid Oceanus ipſe?

Infinitus ſim ſi ſingulos quoſque modos perſequar, quibus ſuos Deus à creaturis & per creaturas ad ſui contemplationem amoremque auocat. Omnem certè indagat rationem piiſſimus noſtrique amantiſſimus parens, vt qualibet occaſione, quacumque re viſa vel auditâ, vel ſenſu aliquo perceptâ mentem noſtram à terrenis & caducis ad æterna cæleſtiaque referat. Ipſa etiam arte facta, quæque humana induſtria & opera conſtituta ſunt, ad id adhibet. Quantos enim videre eſt quotidie qui lugubri campanarum ſono; qui pro vita functis eccleſiaſtica lege inſtitutus, Deo interim alio quopiam ſtrepitu eorum aures circumſonante, ex graui, quo premuntur peccatorum lætargo ad ſeſe redeunt, omníque excuſſa
oſci-

oſcitantia vitæ meliori ſe reddunt? nimirum & ſibi cogitant breui de hac ſtatione diſcedēdum: ſtatutúmque eſſe omnibus hominibus ſemel mori & poſt hoc iudicium. Hebr. 9. 27. Inde acerbus dolor vitæ malè actæ: inde propoſitum in meliùs commutandæ, expiandique, ſupplicijs ſponte aſſumptis, præteritos errores: inde ſuimet demiſſio cogitantibus non ita multo poſt in puluerem ſe & cinerem conuertendos: inde caducarum rerum omnium contemptio, honorũ, opum, voluptatúmque deſpicientia, vt quæ etiam ab inuitis mors auferat: & quemadmodum nihil in hunc mundum intulimus, haud dubium quod nec auferre quid poſſumus. Inde 1. Tim. 6. 7. pietatis exercitia atque eleemoſynæ, vt ſibi parent amicos de mammona iniquitatis à Lucæ 16. 9. quibus recipiantur in æterna tabernacula, Inde amor cæleſtium, odium terrenorum. Ibique figuntur deinceps corda, vbi vera ſunt gaudia.

O quàm eximios fructus, ô quantum boni parit mortis memoria vel campanarũ ſono, vel aliorum viſa auditáve morte excitata! Sed ſeipſe quiſque conſulat, cordiſque arcana ſcrutetur ſui, obſeruet accuratè animi motiones, perſpiciétque nullum abire diem quo non ſæpiùs à Deo viſitetur, doceatur, inſtruatur, ab eóque impellatur, (captatâ occaſione ex rebus quæ ſe offerunt, quáſque

præ manibus habet) ad meliora ſanioraq́; cõſilia: atque adeò ea nonnumquã vi & efficacitate, vt ei ſit difficile reluctari, & contra ſtimulũ calcitrare: Itaque quotieſcumq; te diuina bonitas vehemẽtibus hiſce motionibus ad ſe trahit, & quaſi aurẽ vellicat, I, ſequere, perge ſecurus quò te vocat: I, ſequere eius ductũ, tali quidẽ duce errare non poteris: ſequere aurã diuini ſpiritus, numquã ſecũdiore vento nauigaſti: explica, daq́ue vela, quantúmq; vales laxa vento colligendo, & ne dubita inſtitutum nauigationis curſum abrumpere, in diuerſúmq; flectere, id eſt, ſolitis orãdi formulis prætermiſſis, eos affectus orationiſq́ue rationem adhibere, quas tibi Spiritus Sanctus ſuggerit, qui vbi & quãdo, & quem-
Ioan 3. admodum & cui vult ſpirat: atque vbi ſpirat, quomodocúmq; & quandocumque ſpirat, audienda eſt vox eius, omni aliâ neglectâ: etiam ipſiuſmet Spiritus Sancti (cuiuſmodi eſt ea, quam ſtato tempore tibi audiendã ſtatueras) neque enim nouum eſt in pietate exercitatis, Deum ipſum Dei cauſa deſerendum. Ad extremum puta tibi, quando hac ratione à Deo viſitaris, dictum illud Marthæ ad ſo-
Ioan. 11. 28. rorem: Magiſter adeſt, & vocat te; quæ quidem dicto citiùs & alacris perrexit ad eum. Idem tibi faciendum exiſtima, quando à conſueta orationis materia ad aliam te diuinitus vocari ſentis.

Altera

Altera erat cauſa cur ſtatis orationibus iaculatoriis ſuperſedendũ, à nobis ipſis petita; quando ſcil. aliæ ſapiunt proſuntque magis quàm quas nobis pręfiximus. Aliàs enim nobis Deus ſapit vt Iudex & vindex peccatorũ, aliàs vt remunerator meritorũ; hodie vt Dominus, cras vt ſponſus: modò oblectat nos cum eo tamquam medico ſermocinari, eiq́; vulnera morboſque mentis detegere: modò illi tamquã Regi potentiſſimo ſupplices accidere, vt inopiæ noſtræ miſertus, donis cęleſtibus locupletet. Tantáque eſt Dei aduerſus nos & beneficentia & amor, vt quãdo hãc in animis noſtris affectuũ varietatẽ (cuius ſine dubio ipſe eſt auctor) obſeruat, pro variis animæ deſideriis (verba ſunt melliflui Bernardi) diuinæ guſtum præſentiæ variat, & infuſo ſapore diuerſæ dulcedinis, diuerſa appetentis animi aliter atq; aliter oblectat palatum. Aduertiſti in hoc amatorio carmine (intelligit cantica canticorũ) quoties mutauerit vultũ, & in quanta multitudine dulcedinis ſuæ coram dilecta dignatus ſit trãsformari, & quomodo nunc quidem inſtar verecundi ſponſi Sanctæ animæ, ſecretos petat amplexus & oſculis delectetur: nunc verò in oleo & vnguentis medicũ exhibere appareat. nimirum propter teneras & infirmas animas iſtiuſmodi adhuc egentes fomentis & medicamẽtis. Nunc rurſum quaſi viator quiſpiam, itineranti-

Serm. 31. in Cant.

rantibus, ſponſæ ſimul atque adoleſcentulis ſeſe aſſocians, iucundiſſimis confabulationibus ſuis, à labore viæ omnem releuat comitatum, ita vt eo diſcedente loquantur; Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis de Ieſu dum loqueretur nobis in via? Item aliquando occurrens quaſi prædiues aliquis Pater familias, qui in domo ſua abundet panibus: Imò tamquam rex magnificus & potens, qui ſponſæ pauperis videatur puſillanimitatem erigere, prouocare cupiditatem, demonſtrans illi omnia deſiderabilia gloriæ ſuæ, diuitias torculariuм ac promptuariorũ: Hortorum & agrorũ copias, demum etiam introducens eam in ipſa ſecreta cubiculi. Nimirum cõfidit in ea cor viri ſui, & non eſt ex omnibus quod ab illa exiſtimet abſcondendum, quam redemit inopem, probauit fidelem, amplexatur amabilem, atque ita nõ ceſſat ſiue hoc, ſiue illo modo, interno iugiter apparere conſpectui quærentium ſe, vt ſermo impleatur quem dixit: Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi. Et in his omnibus ſuauis & mitis & multæ miſericordiæ. Nam in oſculis quidem affectuoſum & blandum, in oleo autem & pigmẽtis atque vnguentis clementem & affluentem viſceribus pietatis & compaſſionis: Porrò in via hilarem, affabilem, plenum gratiæ & ſolatij: in oſtenſione verò diuitiarum

rum ac poſſeſſionum munificum ſe ac largum, pro regia liberalitate remuneratorem demonſtrat. Hæc D. Bernardus.

Si quis autem ex me quærat, vnde proficiſcatur varietas illa guſtus, & ſaporis & ex conſequenti orationum iaculatoriarũ, quas ita affecti vſurpamus: Intelligat is eius rei originem tum à Deo eſſe, vt ſuperiùs dictum eſt, tum à nobis, quod poſterius. Malo hiſce Caſſiani verbis quàm meis exprimere. Aliter quiſque ſupplicat (adde ad noſtrum propoſitum, alitérq; Deus illi ſapit) cùm alacer eſt, aliter cùm triſtitiæ ſeu deſperationis pondere prægrauatur: aliter cùm ſpiritualibus ſucceſſibus viget: aliter cùm impugnationum mole deprimitur: aliter cũ veniã peccatorũ, aliter cùm acquiſitionem gratiæ ſeu cuiuſlibet virtutis expoſcit, vel certè extinctionem cuiuſlibet vitij deprecatur. Aliter cùm conſideratione gehennæ ac futuri iudicij timore compungitur. Aliter cùm ſpe futurorum bonorum deſiderióque inflammatur. Aliter cùm in neceſſitatibus ac periculis, aliter cùm in ſecuritate & tranquillitate verſatur: Aliter cùm ſacramentorum cæleſtium reuelationibus illuſtratur: Aliter cùm ſterilitate ac ſenſuum ariditate conſtringitur.] Collat. 9. c. 8.

Verùm ſi quiſpiam non tantùm vnde oriatur varietas illa affectuum, atque adſpirationum ad Deum (atque vt Caſſianus

loqui-

loquitur, de intimis animę conclauibus proferatur) ſed etiam quemadmodum oriatur perſpicere volet, audiat illum ipſum Caſſianum ea ſplendidiſſimè diſſerētem: frequenter (inquit) per ineffabile gaudium, & alacritatem ſpiritus, ſaluberrimæ compunctionis fructus emergit (idipſum aptabis cuilibet piæ in Deum motioni) ita vt etiam in clamores quoſdam intolerabiles, gaudij immenſitate prorumpat, & cellam vicini, iucunditas cordis, & exultationis penetret magnitudo. Nonnumquam verò tanto ſilentio mens intra ſecretum profundæ taciturnitatis abſconditur, vt omnem penitus ſonum vocis, ſtupor ſubitæ illuminationis includat, omneſq; ſenſus, attonitus ſpiritus vel contineat intrinſecus, vel admittat, ac deſideria ſua gemitibus inenarrabilibus effundat ad Deum, interdum vero tanta compunctionis abundantiâ ac dolore ſuppletur, vt aliàs eam digerere, niſi lacrymarum euaporatione non poſſit. Ita Caſſianus. Qui quidem huic primæ parti, qua de aſpirationum materia cęteriſque eodem ſpectantibus dictum eſt, finem imponat, deinceps verò de cauſa earum efficiente, fauente Deo diſſerendum.

Collat. 9. c. 27.

LIBER

Digitized by Google

DE ORATIONIBVS IACVLATORIIS

LIBER II.

CAPVT I.

Omnibus omnino conuenire hoc orandi genus, alias tamen orationes alijs conuenire?

VNIVERSORVM hominum alij quidem improbi Deoque inuiſi, alij verò probi ſunt, Deoque accepti: ſitne his conueniens frequẽtes ad Deum orationes eiaculari, id quidem dubitari non poteſt; dubitationem aliquam fortè habere videtur illíſne id ſit vſurpandũ & cum Deo colloquendum, à quo alieniore ſunt animo, cuique bellum ſceleribus ſuis indixerunt, atque adeò gerunt perpetuum. Verùm qui rem penitiùs inſpexerit, intelliget is nõ modò non ſubtrahendum impijs hoc orandi genus, vt potiùs ad id vehementiùs eos cohortari

hortari oporteat, cùm nihil eorum rationibus magis conducat, quàm vt ſtatis temporibus conſiderata tum periculi ſui magnitudine; miſerrimoque in quo verſantur ſtatu, tum diuinæ bonitatis immenſitate, ſupplices ſeſe Deo ſiſtant; ab eóque id exorent, quo adiuti emergant è tenebris, cœnóque vitiorum, cui iam pridem miſere immerſi iacuere,
2. Tim. 2.6. pœnitentiamque impetrent ad cognoſcendam veritatem & reſipiſcant à diaboli laqueis à quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem.

Exhort. ad baptiſm. Baſilius quidem grauiſſimis ſanè verbis peccatori ſuadet vt imitetur Chananæam, identidémque inclamet illud, *Miſerere mei fili Dauid.* At inquis filium malè à dæmone poſſeſſam non habeo: habes tamen animam immundo ſpiritu occupatam. Quid ait Chananæa? miſerere mei, filia mea male à dæmone torquetur: magnus enim dæmon peccatum: qui dæmonium patitur miſericordiam inuenit: qui autem peccat, odium ſibi contrahit, ille venia dignus, hic nequaquam excuſatur. Miſerere mei, breue admodum verbum: magnum verò Chriſti humanitatis pelagus. vbi miſericordia, non exigitur ratio: vbi inquam miſericordia, iudicium vacat, ſalus permiſſa, denique ſalutaria omnia. Itaque quamuis extra gratiam ſis, clama, dic Miſerere mei, non labra mouendo, ſed mente

mente vocem emittens, nam & ſilentes audit Deus.]

Hæc Baſilius ad peccatorem, quem eundem multis iterum hortatur, vt nullâ omnino loci qualis qualis ſit habitâ ratione, vbíque orando ſe exerceat, Deíque opem efflagitet, cùm vt ait non locus, ſed propoſiti initium requiratur. Sed hæc alias.

At fruſtra orauerit impius cùm peccatores non exaudiat Deus: illiúſque qui declinat aures ſuas ne audiat legem ſit oratio execrabilis. Quamquam non exaudiat impium iure & merito ſuo, id facit tamen pro benignitate & clementia ſua, cuius proprium eſt miſereri ſemper & parcere: Etenim ſi peccatores non exaudiret Deus (inquit Auguſtinus) fruſtra diceret publicanus, *Deus propitius eſto mihi peccatori.* Quomodo conſtaret illud Chriſti Domini, *omnis qui petit accipit*; ſiue iuſtus ſiue ſit iniuſtus ait Chryſoſtomus? Duo namque ſunt (vt luculenter D. Thomas) conſideranda in perſona impij. Alterum eſt natura, quam Deus impensè diligit: Alterum impietas, cui vehementer aduerſatur. Quando igitur quidpiam ab impio petitur quà eſt impius, quódque cum impietate connexum eſt, & ad eam refertur & adminiculatur, ſic repulſam patitur nec auditur: quod quidem magno eſt ei, bono eximięque erga eum beneuolentiæ argumentũ. Quamquam

Ioan. 9.

Prou. 28

Tract. 44. in Ioannem.

Matth. 7. 8.

Homil. 18. in Matth.

L

quam etiam hæc petenti ſubinde Deus faciat ſatis, eumq́ue grauioribus adhuc ſceleribus commaculari ſinat, quod genus eſt vindictæ acerbiſſimum. Nam vt rectè Auguſtinus, Deus quædam ſubinde negat propitius, quæ concedit iratus.

De verbis Domini Serm. 53.

Verùm quoniam non tantùm quâ impius eſt, ſed etiam quâ homo aut qua fide & ſpe Chriſtianis virtutibus inſignitus (ſola enim charitas lethali crimine exulat) multa à Deo poteſt depoſcere: In his ſimilibúſque pronas ei Deum aures exhibere non eſt dubitandum; nòn id quidem, vt ſuperiùs dictum, vllo ſuo merito, ſed pro mera Dei beneficentia & clementia, quæ licet immeritos, indignoſq́ue munificentiâ ſuâ, doniſq́ue continenter proſequitur. Præſcribit tamẽ D. Thomas huic eorum orationi quatuor conditiones, vna vt pro ſe ipſi, altera vt neceſſaria ſaluti, deinceps vt piè, ad extremum vt perſeueranter poſtulent.

At preces impiorum ab omni vacant merito; Quid tum? non ſpectat Deus quid commereantur, ſed quid exigat infinita ſua bonitas: neque verò idem ſunt & vnum mereri & impetrare, meritum namq́ue iuſtitiâ, vis impetrandi gratiâ beneficentiâq́ue innititur. Quæ autem orationum iaculatoriarum formula improbis ſit adhibenda, quamquam ſatis patet ex ſuperioribus, theſauri ad cal-

cem

Digitized by Google

cem huius opuſculi lectione ampliùs adhuc patebit.

Ad bonos quod attinet (ſupereſt enim alterum è diuiſione membrum), quamquam dubitet nemo, quin eorum ſit proprium, frequentibus ad Deum aſpirationibus piè mentem exercere, idipſum tamen non ita facilem habet explicationem. Communi verò omnium calculo receptum, vt tripartitâ diuiſione contineantur iuſti omnes. Alteri quidem ſunt in primo quaſi limine probitatis, vocantúrque incipientes. Alteri autem paulo vlterius prouecti, proficientes dicũtur. Deinceps ſequũtur, qui vel metam currendo attigerũt, vel perparum vtique abſunt ab ea, eoſq́; perfectos placuit nuncupare. Horum verò omnium inter ſe ipſos diſcrimẽ à diſparis gradibus charitatis petendũ. Alia eſt namque inchoantium; alia progredientium, alia denique perfectorũ charitas. quod quidem 2.2.q. 24.ar.9.
diſcrimen D. Thomæ non ſumitur ex intenſionis gradibus, ſed ex varijs ſtudijs actionibúſque hominis charitate præditi, ad perfectionem vſumq; eiuſdẽ charitatis ordinatis.

Itaque inchoantiũ ſtatus initium ſumit ab ipſa iuſtificatione, impijq́; ad meliorem frugem Deique amicitiam traductione: Durat autem is ſtatus donec animi perturbationes ita habeat compreſſas, & domitas, vt ſaltem in grauiora non erumpant ſcelera, nec quæ

Digitized by Google

maioris ſunt mométi legis præcepta violent. Vbi verò motus animi nimij eſſe deſierunt, & ad auream mediocritatem redacti certum quemdam tenent modum, rectæque rationis regulâ continentur, ita vt facilè à grauioribus ſe abſtineat, licet ad leuiora pronior ſit; quòd caducarum rerum affectum, inaniúmque voluptatum nondum poſuerit omnino: quamquam ſtudioſè interim virtutes ſequatur, totúſque ſit in earum adoptione: proficientibus accenſenſus eſt.

Perfectorum denique (quorum quidem perexiguus numerus) tum cenſetur inchoari ſtatus, quando ita eſt mens ab omni re, quæ Deus non eſt aliena, vt extra ipſum cogitet nihil, ſapiat nihil, tantáque fruitur pace & tranquillitate, vt non ira, non dolore, non cupiditate, non metu, vllo vnquam tempore crucietur, atque æquabilis ſemper vultus, eiuſdémque oris in rebus aduerſis iuxta ac bonis perſeueret. Quandò denique ſibi ipſa ſufficit, omniáq; ſua in Deo poſita arbitratur, nullius egens niſi Dei, neminē requirens, niſi Deum, cuius deſiderium non fert amplius, cuius amore ardet, in quē frequentibus votis ſuſpirat, & à quo vel momento temporis cogitatione diuelli, mortis inſtar exiſtimat.

O præclarum illum ſtatum! ô expetēdum vitæ genus! quo mens terrenis rebus omnibus, tamquam hominis præſtantiâ longè inferio-

ferioribus, magna animi celſitate ſpretis, vni Deo, perenni boni omnis fonti indiuulsè adhæreſcit! Iam verò à ſuperiùs dictis tribus gradibus charitatis, eorúmq; diſcrimine, qui in ea diſparem nacti ſunt perfectionem, tres pariter exiſtunt gradus triplexq; orationum iaculatoriarum differẽtia. Quarum vna quidem propria eſt incipientium, dirigiturq; ad mentis expurgationem: Altera autẽ ſpectat proficientes, refertúrque ad virtutum nitorem ornatúmque cõſectandum, priùs fœditate omni vitiorum profligata: Tertia demũ eſt perfectorum, quæ eò tendit in idque collimat, vt hominem ſupra hominẽ ſublatum, cæleſtiúmque concilio inſertum, Dei conſortio conſuetudinique adiungat.

Nititur autem hæc diuiſio non modo auctoritate magni Dionyſij Pariſiorum Epiſcopi, ceterorúmque conſenſu doctorum, qui quidem myſticam & reconditam tradunt Theologiam: verùm etiã ratione. Cùm enim oratio, cæleſtiúmque rerum commentatio omnibus veræ pietatis cultoribus ſit apprimè neceſſaria, (quod quidem diffitetur nemo) ob eximias quas parit vtilitates omni ſermone dicendique vi longè præſtabiliores: cumque non poſſint vniuerſi eundem orãdi modum tenere, quia non ſint eodem modo affecti, nec eâdem facultate præditi: vtique ex orantium varietate, varij etiam orandi gradus

c.3. de cæleſt. hierarc. & de Eccleſ. c.3. & 5.

gradus rationéſque conſtituendæ ſunt. Rectè itaque ad haſce tres hominum conditiones, hæ item tres orationis differentiæ accommodantur. Quæ autem orationis ſpecies ſigillatim tum ab incipientibus, tum à proficientibus, tum à perfectis ſint vſurpandæ, ſatis ſupérq; habetur ex ſuperiùs dictis. Spectato enim vniuſcuiuſque fine haud difficile eſt, quid cuique orandum ſit, præſcribere.

Primi itaq; quibus animi expurgatio propoſita eſt, frequentes ſint actibus cōpunctionis doloriſq; exercendis, quibus mens ad iuſtitiam diſponitur, ſeſeq; generosè obfirmēt aduerſus illecebras, aduerſáq; omnia ne fortè ab inchoata virtutis via pedē referant, atque vſurpēt identidem quo maximo poſſunt
Pſ.118. affectu, illud prophetę: Iuraui & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ; Portio mea Domine: dixi (id eſt conſtitui omnino) cuſtodire legē tuam. Iterum atque iterum repetant illud
cap. 27. Sāctiſſimi Iobi, donec ſupereſt halitus in me, & ſpiritus Dei in naribus meis, nō loquentur labia mea iniquitatē, nec lingua mea meditabitur mendacium: donec deficiam non recedam ab innocentia mea; & iuſtificationem meam, quā cœpi, tenere non deſeram. Hinc referant ſeſe ad regium vatem, dicantque: In
Pſ.118. æternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas,
Pſ.136. quia in ipſis viuificaſti me; adhæreat lingua mea faucibus meis ſi non meminero tui.

Si

Si oblitus fuero tui, ô Domine, obliuioni detur dextera mea, ſi non propoſuero te in principo lætitiæ meæ.

Et quoniã inchoatio iuſtitiæ vt plurimum ducitur à timore, ijs aſſueſcãt aſpirationibus, quæ diuinæ iuſtitiæ metum, quæ pudorem ſuíque cõfuſionem, quæ denique verũ anteactæ vitæ dolorem excitent atque ingenerent. Ab his proximi, quando ſibi virtutum omnium ornamẽta volũt decoraq́; comparare, eos quidem in Chriſti Domini ſanctiſſimã vitam, omníque heroïcarum virtutũ genere longè cultiſſimam, tamquam in perfectionis omnis abſolutum exemplar eos cõtinenter oculos defigere oportet, aſſiduiſque precibus ab eo efflagitare, vt quia eum omnimoda imitatione conſequi non valent, illis vel tenuem virtutũ ſuarum vmbrã, & ſimulachrum impertiat: totiq; ſint in petendo, in poſtulando, neque recedant vnquam priuſquam exorent: ſanctè eis licet eſſe impudentibus, importunis & improbis, vt ſi non quia amici ſunt, & propter improbitatem det illis Deus quidquid opus habent.

Atque aliàs humilitatem poſcant: Domine fac diſcam à te quia mitis es & humilis corde, vt ita inueniam requiem animæ meæ. Aliàs charitatem, præceptum à te eſt, vt diligamus inuicem, ſicut dilexiſti nos: hoc item voluiſti eſſe ſymbolum quo tui Matth. 11.29. Ioan. 15. 12.

 inter-

internoſcerentur diſcipuli, ſi alij alios diligerent: ô Domine da quod iubes, & iube
Ioan 13. 35. quod vis, vis me perfectum eſſe ſicut & Pater noſter cæleſtis perfectus eſt: vis me in pati-
Matth. 5. 48. Lucæ 21. 19. Rom. 12. 20. entia mea poſſidere animam meam. Præcipis dilectionem inimicorum, &, ſi eſurierint, vt cibem illos, ſi ſitierint potum dem illis, vt ita carbones ignis congeram ſuper capita eorum: da itaque quod iubes, & iube quod vis.

Tandem perfectorum eſt (quibus quidem familiaris cùm Deo conſuetudo quæritur) actionibus amoris & beneuolentiæ occupari: dilecto, vnicéque ab ijs amato quoad eius licet in hac miſera & ærumnoſa vita paſci, delectari & perfrui, atque ad Chriſti pedes
Lucæ 10. 40. Cant. 2. 14. Cant. 7. 9. Cant. 5. 13. Pſalm. 118. 31. aſſidere beatæ Magdalenæ; ibiq́; audire verbum illius, cuius vox dulcis, & facies decora; cuius guttur ſicut vinum optimum: cuius labia lilia, diſtillantia myrrham primam: cuius dulcia eloquia faucibus noſtris, ſuper mel ori noſtro. Eorum eſt denique Chriſti amplexibus ſtringi, foueri, ibique ſomnum capere, ijſque indormire, vehementi additâ ſponſi obteſtatione per capreas ceruoſque camporum: ne ſuſcitent filiã Hieruſalem, neque euigilare faciant dilectã donec ipſa velit.

Omnino nihil hoc ſtatu felicius, nihil in omni vita expetendum magis. Hic eſt dies ſereniſſimus & ſabbathum mentis (vt loqui-

Digitized by Google

tur Bernardus) in quo tamquam emeritus miles, in laboribus vniuerſis viuitur abſque labore. Hic eſt finis ait idem, hæc eſt conſummatio, hæc eſt perfectio, hæc eſt pax, hoc eſt gaudium Domini, hoc eſt gaudium in Spiritu Sancto, hoc eſt ſilentium in cælo, ea eſt inceptio felicitatis æternæ, ad quam conditi ſumus; neque vllum homini præſtantius in hac quidem vita ſolatium, aut vberior voluptas contingere poteſt, quàm ſi ſe ad eum ſtatum viderit pertigiſſe, quando rebus caducis omnibus valere iuſſis, iiſque mortuus vni Deo viuit, vnum Deum ſpirat, vni Deo adhæreſcit. Huius autem aſpirationes ſtatus propriæ è canticis potiſſimùm, nonnulliſque pſalmis ignitioribus petendæ, quas quidem indicabit theſaurus.

Serm. 3. de circumc.

l. de Amore Dei c. 4.

Extremùm hoc monendum cenſeo, non eſſe hoſce tres probitatis ſtatus ita inter ſeſe diſcrepantes, vt nulla re conueniant aut communicent, quin etiam quemuis illorum aliquid cum cæteris habere commune. Peculiarem tamen, quâ internoſcantur, appellationem eſſe ſortitas, ab eo quod in ijs emicat magis atque eminet. Error quidem fuit quondam Begardorum & Beguinarum, poſſe in hac vita hominẽ eum perfectionis gradum tenere, vt quo vltra progrediatur non habeat, eoque celſitudinis loco conſiſtere, vt neque ei timendum quidquã, neque per-

Clemẽtina ad noſtrũ de hęreticis.

turbationes prauique motus animi, ſint ei rationis freno compeſcendi. Verùm concilium Viennenſe Clemente V. ſummo Põtifice habitum, hanc hęreſim anathematis damnauit; quantumlibet enim perfectionis in hac vita ſis adeptus, tibi eſt porrò pergendũ, ne fortè regrediaris: in via namque Dei non progredi, Gregorio teſte, regredi eſt. Communicas igitur cum proficientibus, eorumque exercitijs inſiſtis, muniáque obis.

Ad hęc iuſtã ſanè habet quiuis anſam tum timoris, tum ſæuiendi in ſe ipſe pœnis, ad coërcendam carnis rebellionẽ ſpõte aſſumptis (quod inchoantium eſt proprium) ne cũ bene de ſe exiſtimat, ſibiq; videtur perfectus, reprobus tandẽ inueniatur. neque enim pręſtantior eſt Apoſtolo, qui quamquã vſque in cęlũ vi ſpiritus abreptus, vbi etiam audita ab eo arcana verba quę non licet homini loqui, fortiſſimáq; ei electionis ſuæ, & adſcriptionis inter cælites ſuppeterent argumenta: caſtigabat tamen corpus ſuum, ſeu vt verti etiam poſſunt Græca, liuidum faciebat, atque in ſeruitutem redigebat, ne forte cùm alijs pręedicaſſet ipſe reprobus efficeretur.

1. Cor 9

Neque verò incipienti, perpetuò immorãdum actionibus affectibuſque ſui ſtatus proprijs; etiam illi maiora nonnumquam perfectioraq; tentare licet: neque licet modò, verùm expedit omnino interdum de induſtria

&

& conſultò animum affectibus amoris exercere: quod idem dictum ſit de proficiētibus. Cùm enim ex omnibus pietatis exercitijs nullum omnino præſtãtius, nullum quod vberiores afferat fructus, nullum denique diuinæ maieſtati gratius amoris diuini actionibus, cur non frequenter obeantur ab omnibus? cur non eas enitantur ſinguli quãtâ maximâ valēt perfectione exercere? At diuinus amor, dicet quiſpiam, vt bonorũ eſt omnium cõſummatio, ita niſi cõſummatâ virtute viris nõ videtur cõuenire; ſit ita ſanè, verũ nonne ille ipſe bonorũ etiã omnium eſt fons & origo? An non ipſemet impij ad Deum reditus amicitiæque redintegratio ab amore initium ducat oportet vt ſit perfectus?

Quin etiã Deum ipſum non raro eos qui ſe tũ primùm obſequio ſuo deuouerũt, accepimus ſolitũ eſſe in ipſo ferè nouæ vitæ limine, tãto cõplere gaudio frequẽtatis hiſce actionibus amoris, vt ſeſe ipſi vix caperent. Cuius quidẽ rei teſtis locuples S. Bernard. ita ſcribit. Ad hãc perfectionẽ (contemplationẽ intelligit rerũ diuinarum cui ſunt perfamiliares actiones amoris) pauci (ni fallor) perueniunt in hac vita: neque enim ſi quis aliquãdo videtur hãc habere continuò credat ſibi neceſſe eſt, maximè ſi nouitius eſt, nec per præfatos aſcẽdit gradus (intelligit ſapientiæ, humilitatis cæterarúmq; virtutũ) Pius enim Serm. 3. de circumc.

Domi-

Dominus noſter Ieſus Chriſtus, puſillos corde blanditiis talibus ſolet allicere: ſed nouerint qui huiuſmodi ſunt, gratiam hãc præſtitam ſibi eſſe, non datam, longéque aliter perfectos, & qui exercitatos habent ſenſus, huiuſce amoris fœlici frui iucunditate. Ex dictis habetur tam improbis quàm probis, iiſque ipſis ſeu ingrediãtur virtutis ſtadium, ſeu decurrant, ſeu denique ad eius calcem peruenerint, crebris hiſce ad Deum aſpirationibus conſueſcendum.

CAPVT II.

Negotioſis hominibus frequentandas orationes iaculatorias.

ERROR eſt quo quidem tenetur nõ imperita ſolùm multitudo, verùm etiam ij qui ſe ſapientes haberi volunt, orãdi ſtudiũ, ſeſeq; ſtatis horis colligẽdi tantùm eſſe otioſorum, neque ad eos pertinere, qui negotijs aut publicis aut priuatis vitã exigunt. Verùm longè alius fuit ſenſus verè ſapientũ, eorúmque qui ſe mallent eſſe tales quàm videri. Ac primum quidẽ ita de ea re Gregorius. Actionis feruor tunc rectè diſponitur, cùm ſic inſiſtimus operi; vt tranquillo corde eum, cui opera noſtra conſecrare nitimur videamus (quod quidem prꝑſtat oratio, quę Deum nobis præſentem exhibet.) Quid eſt namque nimie-

in 1. lib. Regum ante finem.

nimietas ſollicitudinis, niſi confuſio ſupremæ intentionis? (Id eſt, attẽtionis) quia dum ſe erga plurima diuidit, diuiſa iam ad ſupremorum intuitum non aſſurgit. Illud enim æternum & ſimplex bonum æternæ viſionis, anima quia vix vnita comprehendit; ſe nimirum ad id diuiſa non erigit.]

Sentit itaque Gregorius intermiſcendam negotijs orationem; quamq; id ſit arduum, mente nimirum in diuerſas diſtractâ partes, & quaſi diuulsâ, explicat: cui ſubſcribit Bernardus. *Signum eſt* inquit, *feruoris & deuotionis, actiuos contemplationem capere, & inter ipſos labores vitæ actiuæ orationis ſpatium quæritare, & aliquod tempus ſibi ipſis concedendum ſuffurari.*] Sermone 3. de aſſumption.

Nec ab his diſſentit S. Laurentius Iuſtinianus, *Sanctis* (inquit) *cogitationibus occupãda mens eſt cùm corporale ſit opus, vt pariter cordis & corporis gratiam altiſſimo offeratur holocauſtum.*] de diſc. monaſt. c. 22.

Vtinam grauiſſima horum auctoritate permouerentur non modò religioſi; ſed & Principes viri tum ſacri, tum prophani & qui his accedunt proximè, prætores, ciuitatum moderatores, belli duces, præſides, magiſtratus, conſiliarij, cauſidici, inſtitores, cæterique omnes, quorum vita omnis actione continetur, quæ ne ſit inanis & ſine fructu, atque adeò ne maximis pateat damnis, inſi-

infinitiſq; ſubiecta peccatis edat mortis fructus; eam ipſam oportet orationis præſidio communitam.

Quotidie itaque ſtatutis horis ad Deum aſpira, quiſquis in negotio vitam agis, mentemque continenti actionis labore feſſam, cum Deo ſermocinando recrea nonnihil: eas ipſas actiones quas obis, ad examen reuoca, eaſque iuſtâ appende ſtaterâ, obſerua num leuiores ſint; Si quid deſit, adijce: charitatis igni oleũ addito ne extinguatur, mentiſque vires vt ſint labori continuando aptiores, inſtaura, inſtauratas conſerua, conſeruatas nouis acceſſionibus amplifica, totũ te tuoſque labores vniuerſos, Deo optimo maximo offer, diuinæque eius prouidentiæ vera cum reſignatione committas. Denique te mente ad Chriſtum confer ſeruatorem: ab eoque non modo bene operãdi negotiáque ex animi ſententia perficiendi peritiſſimo, verùm etiam liberaliſſimo virium ſpiritualium largitori, cùm ſtudioſe agere diſces, tum bene operandi facultatem conſequeris.

Atque vt non deſit, quem in hoc genere imiteris, aut ſi te tantam orationis præſtantiam imitatione conſequi diffidas, ſaltem vt quam accedas proximè enitaris: Subijciam
l.5. c.1. quod litteris conſignauit Ribadineira de B.Ignatio Societatis Ieſu Parente, primóque generali Præpoſito, viro ſanè occupatiſſimo, cui

cui & naſcentis tum primum Societatis ab omni ferè hominum ordine in inuidiam vocatæ defenſio, eiuſdémque toto orbe ad extremos vſque Iaponas propagatæ, cura omnis incumbebat: is tamen in horas ſingulas (verba ſunt hiſtorici) ſeſe colligebat, & à reliquis animum ad Deum auocabat, cõſcientiamque ſuam diſcutiebat diligentiſſimè. Quod ſi negotium intercederet grauius, vel occupatio aliqua tanta, quæ piæ conſuetudini impedimentum adferret proxima hora vel certè primò quoque tempore interpoſitam morã compenſabat: Non tamen externarum rerum, occupatione vſq; adeò diſtringebatur Ignatius, vt deuotionis illius curſus retardaretur: hæc Ribadineira. Et tu aliquãdo, ſi me audis, licet negotiorum mole obruto ne reſpirandi quidem ſpatium detur, neque neceſſaria vitæ officia obeundi, otij nonnihil ſumes, & cogitatione ſaltem à cœtu hominum frequentiáque interdum, tamquam in portum, ſic te in cordis ſolitudinem orandi cauſa recipies. Experieris eâ re profectò tum incredibilem animi voluptatem, tum in negotijs benè & ex animi ſententia gerendis facilitatem tantam, eorumque tam optatum exitum, vt nihil ampliùs requiras.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT III.

Calamitoſis ærumnoſiſq; crebrò ad Deum aſpirandum, & quomodo?

EXPERIENTIA conſtat eum, qui calamitate ærumnâque aliquâ preſſus, aut dolori ſuccumbit, aut cum eo certat ne ſuccumbat, ægrè admodũ ſeſe diutiùs colligere longioriq; orationi inſiſtere, quòd doloris ſenſus, qui eſt acerrimus, omnes ad ſe animi vires attentionémque auocet. Et quoniã vt præclarè ab Ambroſio dictum, Oratio eſt cibus mentis, præclaraque alimonia ſuauitatis quæ membra non onerat, ſed in ornamenta conuertit; ſanè qui ſeſe hoc cibo fraudat, eũ occidere atque extingui neceſſe eſt. Cùm igitur eo non liceat aſſiduè refici, partem ſibi temporis ſuccidat, quo vitali hoc alimento ne pereat veſcatur interdum.

Citati ab Alex. Halenſi 4. p. q. 26. mẽbro 1. art. 1.

Quonam autem orandi genere ſeſe exerceat calamitoſus, cuiq; afflictæ ſunt res, non eſt difficile ſtatuere. Sanctos enim Patres duces ſequemur, qui quidem requirunt potiſſimum actus reſignationis in manus Dei, quibus propriâ abiectâ voluntate totum ſe tradat, ſubijciátque diuinæ perficiendæ: ita vt eo volente, malit ſe ærumnoſum & inopem, quàm eo (ſi ita quidem fas ſit loqui) in-

uito

uito fœlicem rerumque omnium copiâ affluentem; eoque ſolo ſe beatum exiſtimet, quòd Deo in omnibus morem gerere poſſit, quantumcumque ardua grauiaque ſint, quæ à ſe velit perfici & tolerari: Deo inquam, cui ſeruire regnare eſt: Deo cuius vel minimos obſeruant nutus angelici Spiritus vt eis obſequantur, eoque ipſo magno ſe affectos honore arbitrantur, quòd non alienum ducat à ſua dignitate Diuinum numen, eos habere ſuæ voluntatis adminiſtros.

Quod ipſum & Pſalmographus pro magno habuit cùm id præcipuas inter eorũ laudes recenſuit. *Benedicite* (ita enim eos compellat) *Domino omnes angeli eius, potentes virtute qui facitis verbum illius ad audiendam vocem ſermonum eius; Benedicite Domino omnes virtutes eius miniſtri eius, qui facitis voluntatẽ eius.* Omnino ingẽs & incomparabilis eſt theſaurus, diuinę voluntatis executio: nihilque illi conferendum, atque cætera omnia longè ſuperat, tum dignitate, tum vtilitate, quamquam à ceteris virtutibus vincitur facilitate. Sed quod factitatum ab aliis videmus, non deſperandum idipſum à nobis diuinâ ope adiutis perfici poſſe. Indicabo qui potiſſimùm in hoc genere præſtiterunt cæteris, vt ſi non eos aſſequimur, ſequamur vtique quantum quidem mortali fas eſt tam ardua conſectari.

Pſalm. 102. 20. 21.

Occurritque primùm Chriſtus Dominus ſeruator, cuius in ſummis anguſtijs præſentiq́ue acerbiſſimæ mortis diſcrimine ea vox eſt. *Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte, verumtamen non mea ſed tua voluntas fiat.* Quæ verba (ait Ceruera Turrianus ex iuratorum teſtium relatione) Philippus II. Hiſpaniarum Rex potentiſſimus pientiſſimúſque (atque ob id æternâ dignus memoriâ) infinitè prope in grauiſſimis quos extremo vitæ tempore perpeſſus eſt doloribus repetebat. Quibus tantùm adipiſcebatur virium, vt licet intolerabilibus teneretur cruciatibus, nũquam vel minimam animi impatientis perturbatíque ſignificationem expreſſerit, quod idem alibi repetit in hæc verba.

Matth. 26.

l. 1. de felici exceſſu Philippi II. c. 13.

c. 9.

Legerat vnum vt antè ſæpiùs ex Bloſio Regius confeſſarius capitulum, in quo multa de reſignatione ſui integra & perfecta is tradit auctor proponítq; & inculcat Chriſti liberatoris noſtri in horto verba, *Pater nõ mea voluntas ſed tua fiat.* Ex quibus verbis Pius princeps tantam deuotionem hauſit, vt eadem per hanc invaletudinem infinitis vicibus repetiuerit: adeò magna eius cum diuina voluntate conformitas fuit. Eum denique hæc ipſa verba in eius corde affectum generarunt, vt mori vellet ac deſideraret. Atque non ita multo poſt hyſtoricus hæc ſubdit. Neque hoc conſiderationis intermiſerim

rim hac in conformitate Regis & reſignatione, cùm ei confeſſarius paſſionem Chriſti à S. Matthæo conſcriptam ingeniculatus altáque voce prælegeret die transfigurationis Domini, eo tempore quo Chyrurgi ferro apoſtema aperiebant (quod quidem ſi cruciatum ſpectemus, non erat aliud quàm ab hac vita expediri aut exturbari) iuſſit Rex vt & ipſe paululum ſubſiſteret ad eadem illa ſuperiùs allata verba: *Pater non mea voluntas ſed tua fiat.*

Cum denique chyrurgi officium feciſſent, voluit vt Deo gratiæ agerentur. Exemplum profectò ſolamenti, alloquijque ac exercitij quale Religioſum nullum, nullum eremitam vſurpaſſe aut dediſſe demonſtrat Ioannes Gomeſius regiæ cameræ medicus. Hæc hyſtoricus. Quæ quidem dum ſeſe tam opportuna dat occaſio laudandi pientiſſimi principis non fuerunt prætermittenda.

Verùm vt ad antiquiora redeamus, quid Iobum commemorem? qui quidem (vt loquitur Chryſoſtomus) non perditis bobus, non aſinis, non camelis, non domo diruta, non filijs ruinâ obrutis potuit commoueri: ſed neque tum cùm ex eius corpore vermium fons ſcaturiebat & putrida cutis decidebat, & putridæ carnes ſaniem grauiter fœtentē efflabāt, & ſartagine, & fornacibus, & omni flamma miſerius, eum diaboli manus

Homil. 28. in 1. ad Cor.

conſumebat, ferâ omni crudelius vndiq; eius corpus deuorans: ſed omni adamante fortior inuictum tot tãtiſque malis tenuit animum, prorupitq́; in illa homine maiora verba. *Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit,*
Iob. 1. 21. *ita factũ eſt, ſit nomen Domini benedictũ.*] Oratio ſanè vel beatis ipſis mẽtibus iure admiranda.

Quid Dauidem recẽſeam, cuius quãquam vita omnis varijs eſſet iiſq; grauiſſimis quaſi contexta calamitatibus, aliud tamen ſpirabat nihil, quàm vt in ſe, etiam cum ſalutis diſpendio ſanctiſſima ſapientiſſimáque Dei voluntas vndequaque compleretur, in qua etiam perfectiſſimè acquieſcebat & facillimè. Huiuſce ſanè rei (præter diuinum hoc
Actor. 13. 22. oraculum, *Inueni Dauid filium Ieſſe virum ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates*
Pſalm. 107. 2. *meas.*) Locupletes teſtes ſunt ab eo editi Pſalmi, quos perlegenti hæc occurrent. Pa-
Pſalm. 37. 18. ratum cor meum Deus, paratum cor meum. Item, quoniam ego in flagella paratus ſum.
Pſalm. 118. 60. Et paratus ſum, & non ſum turbatus. Alias. Ego autem in te ſperaui Domine, dixi Deus
Pſalm. 30. 16. meus es tu, in manibus tuis ſortes meæ. Vita inquam mea & mors rerumq́ue mearũ omnium curſus, in tua ſunt poteſtate, & à tua voluntate dependent, à qua me etiam dependere, & volo & gaudeo, vt qui probè intelligam te res meas curare, meq́ue à te diligi, nihilq́ue mihi obuenturum quin id è re
mea

Digitized by Google

mea rectiſſimæque voluntatis tuæ præſcripto, cui lubens me quidem meaque omnia ſubijcio, futurum ſit.

Sed oſcitantiæ meritò arguendus ſim, ſi præclarū eius in hoc genere factum dictumque prætercam: Cùm enim ad necem illum Saül rex perſequeretur nihilque ad id relinqueret intentatum; obtulit ſe ipſe Regi, (quem quidem paulò antè altùm ſtertentem & incautum perimere potuerat) cumq; ſeſe illi enimus ſtitiſſet, blandiſſimis hiſce eum compellauit verbis. *Quam ob cauſam Dominus meus perſequitur ſeruum ſuum? quid feci? aut quod eſt malum in manu mea? nunc ergo audi oro Domine mi rex verba ſerui tui. Si Dominus incitat te aduerſum me odoretur ſacrificiū.* O diuinum plane virum! ô admirandam mortalique ſuperiorem orationem! quâ quidem nec mors vel impiè innocentique, vel ab infenſiſſimo ſanguiniſque ſui auidiſſimo infligenda, ſi modò ſit id ex Dei voluntate arbitrióque, recuſatur: ea eſt enim eorum verborum ſententia: ſi ex Dei ſenſu iuſſúque eſt ea mors, quam mihi moliris ô Rex, Odoretur ſacrificium; id eſt, præſto ſum vt interimar perireque paratus, & tamquam hoſtia pro peccato, Deo meo immolari, quam ita gratam accidere peruelim, vt odor ſacrificiorum, quæ ſolemni ritu cæremoniáque Deo ſtatis temporibus adolentur. 1.Reg. 26.17.

1.Mach. 9.60. Atque huc referẽda Machabæi ducis vox, generoſi certè pectoris argumentum, qui cùm à bellicoſiſſimis nationibus, ſibiq; aduerſiſſimis vndique circumcingeretur, belliq́ue quo non de re familiari tantùm, vxoribus aut liberis ageretur anceps eſſet alea: in has nihilominus cùm ſuos animaret ad Prælium, prorupit voces. *Accingimini & eſtote filij potentes, & eſtote parati in mane, quoniam melius eſt nos mori in bello quàm videre mala gentis noſtræ, & ſanctorum. ſicut autem fuerit voluntas in cælo ſic fiat.* Magnum profectò eſt, & arduum in re tam ambigua periculoſaque, & in qua ſumma rerum in diſcrimen adducebatur, diuinæ ſeſe voluntati præſtare obſequentem.

Neque verò poſteriora ſæcula minus his prioribus, earum virtutum exſtitere feracia. Act. 9. Teſtis S. Paulus qui cùm iter faciens Damaſcum verſus, repentè inſolito lumine circumdatus eſſet, ac inuiſibili manu magnáq; vi de equo in humum deiectus, cumque Chriſto inclamanti, Saule, Saule quid me perſequeris; ſciſcitatus ab eo eſſet, cuiuſnam eſſet ea vox, audiſſétque eſſe Chriſti quem perſequeretur, illicò ipſe ſumma animi prõptitudine treménſque ac ſtupens, tum luminis & caſus in terram, tum vocis nouitate Domine (inquit) quid me vis facere? Digna ſanè tali tantóque Apoſtolo vox, qua ſe vix ſpirantem & ſeminecem, totque prodigijs ferè

Digitized by Google

ferè exanimatum & tantùm non mortuum ad grauiora perpetienda, ad omnia denique, quæ Deo viſa fuerint vel agenda vel toleranda liberaliter inauditáque animi præſtantia exhibebat.

Neque enim (vt optimè de ſe ipſe teſtatur) quidquam verebatur eorũ, quæ ab alijs metuuntur, non vincula, non tribulationes, nec faciebat animam ſuam, id eſt, vitam corporis pretioſiorem quàm ſe, id eſt, quàm vitam animæ: Adde nec pretioſiorem, quàm diuinæ voluntati parere in omnibus dummodo conſummaret curſum ſuum (ita enim loquitur) & miniſterium quod acceperat à Domino Ieſu, teſtificari euangelium gratiæ Dei: id eſt dummodo diuinæ voluntati famularetur: ea enim ſola quidquid illi à Deo mandatum erat cõtineri vel argumento eſt, quod Ananias Dei mandata ad eum perferens. *Deus* (inquit) *Patrum noſtrorum Saule frater præordinauit te, vt cognoſceres voluntatem eius.* Quod de notitia, quæ ad actionem refertur multò magis eſſe intelligendum, quàm de illa quæ ſola cogitatione perficitur, nemini dubium eſſe poteſt.

Actor. 20.24.

Actor. 22.19.

Atque horum quidem exemplorum plena eſt ſacra eccleſiæ hiſtoria, nihilq; frequentiùs occurrit, quàm celſo animo præditi heroës, qui ſuam diuinæ voluntati poſt habentes, extrema quæquæ incredibili animi ma-

1.Mach. 9.60. Atque huc referẽda Machabæi ducis vox, generoſi certè pectoris argumentum, qui cùm à bellicoſiſſimis nationibus, ſibiq; aduerſiſſimis vndique circumcingeretur, bellique quo non de re familiari tantùm, vxoribus aut liberis ageretur anceps eſſet alea: in has nihilominus cùm ſuos animaret ad Prælium, prorupit voces. *Accingimini & estote filij potentes, & eſtote parati in mane, quoniam melius eſt nos mori in bello quàm videre mala gentis noſtræ, & ſanctorum. ſicut autem fuerit voluntas in cælo ſic fiat.* Magnum profectò eſt, & arduum in re tam ambigua periculoſaque, & in qua ſumma rerum in diſcrimen adducebatur, diuinæ ſeſe voluntati præſtare obſequentem.

Neque verò poſteriora ſæcula minus his prioribus, earum virtutum exſtitere feracia. Act. 9. Teſtis S. Paulus qui cùm iter faciens Damaſcum verſus, repentè inſolito lumine circumdatus eſſet, ac inuiſibili manu magnáq; vi de equo in humum deiectus, cumque Chriſto inclamanti, Saule, Saule quid me perſequeris; ſciſcitatus ab eo eſſet, cuiuſnam eſſet ea vox, audiſſétque eſſe Chriſti quem perſequeretur, illicò ipſe ſumma animi prõptitudine treménſque ac ſtupens, tum luminis & caſus in terram, tum vocis nouitate Domine (inquit) quid me vis facere? Digna ſanè tali tantóque Apoſtolo vox, qua ſe vix ſpirantem & ſeminecem, totque prodigijs

ferè

Digitized by Google

ferè exanimatum & tantùm non mortuum ad grauiora perpetienda, ad omnia denique, quæ Deo viſa fuerint vel agenda vel toleranda liberaliter inauditáque animi præſtantia exhibebat.

Neque enim (vt optimè de ſe ipſe teſtatur) quidquam verebatur eorũ, quæ ab alijs metuuntur, non vincula, non tribulationes, nec faciebat animam ſuam, id eſt, vitam corporis pretioſiorem quàm ſe, id eſt, quàm vitam animæ: Adde nec pretioſiorem, quàm diuinæ voluntati parere in omnibus dummodo conſummaret curſum ſuum (ita enim loquitur) & miniſterium quod acceperat à Domino Ieſu, teſtificari euangelium gratiæ Dei: id eſt dummodo diuinæ voluntati famularetur: ea enim ſola quidquid illi à Deo mandatum erat cõtineri vel argumento eſt, quod Ananias Dei mandata ad eum perferens. *Deus* (inquit) *Patrum noſtrorum Saule frater præordinauit te, vt cognoſceres voluntatem eius.* Quod de notitia, quæ ad actionem refertur multò magis eſſe intelligendum, quàm de illa quæ ſola cogitatione perficitur, nemini dubium eſſe poteſt.

Actor. 20.24.

Actor. 22.19.

Atque horum quidem exemplorum plena eſt ſacra eccleſiæ hiſtoria, nihilq; frequentiùs occurrit, quàm celſo animo præditi heroës, qui ſuam diuinæ voluntati poſt habentes, extrema quæquæ incredibili animi ma-

gnitudine ſunt perpeſſi, vt ſeſe illi in omnibus conformes obſequentéſque præſtarent.

Verùm ad hanc virtutem, orationéſque eiaculatorias, quæ inde ducuntur, calamitoſi aliam præterea adijciant ſuperioris gradus neceſſe eſt: ea eſt gratiarum actio etiã rebus aduerſis, etiam vento reflante, nauique trãſuerſum actâ, etiam in medijs ignibus dolorúmq; facibus vndequaque admotis. Sed de tota ea re B. Chryſoſtomum ſplendidiſſimè diſſerentem audiamus. Gratias agere conuenit, non diuites modò, ſed & paupertate oppreſſos; non ſanos, ſed & ægrotantes; nõ eos quibus proſpera omnia, ſed & eos quibus aduerſa contingunt. Deo enim tum gratias agere, cum ſecundo curſu res feruntur, nihil mirum fuerit: At verò cùm ingenti ſubortâ tempeſtate iactatáque vndiq; nauis periculum incurrerit, tum demum magna exiſtit patientiæ æquanimitatiſque probatio.]

Hom. 2. in epiſt. ad Rom.

Atque eandem rem alibi non minore eloquentiæ vi commendat. Pro omnibus quæ accidunt oportet (inquit) gratias agere, hoc enim eſt reuera gratiarum actio: ſin autẽ cùm ſis beneficijs affectus, opulentúſque & locuples, reſque tuas bene geras, & omnia tibi proſperè ſuccedant, agas gratias, non eſt magnum, nec admirandum. quod quæritur autem eſt, vt gratias agat, qui eſt in afflictionibus: pro ipſa gehenna oportet Deo gratias agere,

Hom. 19. in epiſt. ad Epheſ.

agere, pro pœnis & ſupplicijs quæ ſunt illic; ea enim res valde iuuat eos, qui animaduertunt. Pro freno, metus gehennæ imponatur cordibus noſtris.]

Addit non ita multò pòſt, cùm paupertate, cùm morbis premimur, cùm nobis inſultabitur maledictis & calumnijs: tunc intendamus gratiarum actionem, non verbis, neque linguis, ſed rebus & factis, & cogitatione & corde.]

Acceperat credo præcepta hæc Chryſoſtomus à D. Paulo, qui quidem epiſtola ad Theſſalonicenſes ſcripta, eos commonefacit vt qualibet occaſione caſuque, in Deum ſint grati, *in omnibus* (inquit) *gratias agite*. Et aliàs: *ſemper gaudete*. quaſi dicat, Seu bonis rebus ſeu aduerſis (cui autem euentus aliquis gaudium parit, ei verò procliue eſt eius auctori gratias agere, quocirca harum actionum alia ferè aliam ſequitur) nec abſimile eſt quod Hebræis diſperſis toto orbe ſcribit S. Petrus in hæc verba. *Communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.*

1. Ad Theſſ. 5. 18.

1. Petri 4. 13.

Neque verò fuere contenti hęc vitæ bene gerendæ præcepta dediſſe, ea ipſa primi tenuerūt beatiſſimi hi Apoſtoli. De ſe enim ita ipſe B. Paulus. *Gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea pro corpore eius quod eſt eccleſia.* Aliàs

Ad coll. 1. 24.

Digitized by Google

de ſe ſuique ſimilibus. *Gloriamur in tribulatio-*
Rom.6. 3. *nibus ſcientes quòd tribulatio patientiam operatur.*
De Apoſtolis autẽ generatim ita Sacra Scri-
ptura. *Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij,*
Actor.5. 41. *quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu, contu-*
meliam pati. Quod hîc quæſo hominũ genus
an portentum dixerim? quæ vis animi? quæ
fortitudo? gaudere vnde mœrent cæteri cõ-
ſectari auidiſſimè quod velis remiſque fugit
natura vniuerſa doloris omnis impatientiſſi-
ma? cuius ſanè acerrimis morſibus vel fortiſ-
ſimus quiſque cædit.

Verùm (vt loquitur Bernard.) multùm ſibi
inſtillauerant de pinguedine Spiritus, quorũ
leuitas non dico verbis, ſed nec verberibus
ceſſit. Erant enim diuites in charitate, quæ
nullis exhauritur expẽſis, & de ipſa facilè ho-
locauſta medullata offerre ſufficiebant. Fun-
debant paſſim ſudantia pectora liquorem
Sanctũ, quo imbuta pleniùs fuerant, quando
loquebantur variis linguis magnalia Dei,
prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis.]

Hactenus ex Bernardo, qui hæc gaudia
gratiarúmque actiones in medijs calamitati-
bus contumeliiſque, non ſacrificia tantùm,
ſed & holocauſta (præſtantiſſimum oblatio-
nis genus) eáque ipſa medullata vocat, id
eſt medullis pinguia & adipe plena, tanquam
ſi dicat, Deo longè acceptiſſima.

Neque verò ſunt infrequẽtiora huiuſmo-
di

di holocauſta, ſacros annales, ſanctorúmque facta perlegēti, quàm Deo grata. De S. Franciſco ita Bonauentura. Cùm duris corporis cap. 14. angeretur doloribus, illas ſuas anguſtias non pœnarū cenſebat nomine, ſed ſororū: & licet totus eſſet attritus prolixitate languoris, cùm vix in eo membrū remanſiſſet abſq; ingenti paſſionis dolore, & cóſumptis iam carnibus, quaſi ſola cutis iam oſſibus cohæreret, proijciens ſe in terrā, oſſa debilia duro caſu colliſit, & deoſculans humū: gratias (inquit) tibi ago Domine Deus; de omnibus his doloribus meis. Téque mi Domine rogo, vt centuplum, ſi tibi placuerit, addas, quia hoc erit mihi acceptiſſimum, vt affligens me dolore non parcas, cum tuæ ſanctæ voluntatis adimpletio, ſit mihi ſuperplena conſolatio.]

O holocauſtum non medullatum modò, ſed & ſupermedullatum! ô orationem non mortalis hominis, ſed Seraphini cuiuſpiam è cælo delapſi! Et ſanè Seraphim erat hic cæleſtis vir, ardore charitatis, feruore pietatis, ignéq; deuotionis: lampades eius lampades ignis, atque flammarum: aquæ multæ eius nō potuerunt extinguere charitatem, nec illam flumina obruere: Neque cuiquā mirandum quod ſupermedullatum dixerim huiuſmodi Cant. 8.6.7 holocauſtum, ſi enim ſimplex ſolitariáque in doloribus gratiarū actio, holocauſti medullati digna eſt nomine quæ tandem nomen

cla-

clatura par inueniatur eius meritis, qui nouorum etiam acceſſione dolorũ, ſuperiores, augeri maiore animi contentione poſtulet, quàm quiſpiã à ſuis priſtinis liberari? Neque verò inferioris virtutis fuit S. Iobus. Quamquam primis illis temporibus, quibus & erat obſcura Dei notitia, & heroicarum exercitia virtutum, multò rariora. *Quis det* (inquit) *vt veniat petitio mea, & quod expecto tribuat mihi Deus? & qui cæpit, ipſe me conterat, ſoluat manum ſuam & ſuccidat me? & hæc mihi ſit conſolatio, vt affligens me dolore non parcat, nec contradicam ſermonibus ſancti.*

Iob. 6. 8.

Quid ais ô Iob. Querebaris modò quia ſagittæ Domini in te ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritum tuũ, & terrores Domini militant cõtra te: iam verò poſtulas priſtinos ſuperuenientium acceſſione dolorũ cumulari? quid hoc rei eſt? Sed alterũ facit quâ mortalis eſt, ſenſuque prædirus, alterũ quâ immortalis, rationiſq; vi pollẽs. Prior eſt vox hominis, poſterior nõ hominis, ſed homine maioris. Et ſanè humanitatẽ ferè omnem, atque ſui innatam cuiq; dilectionem exuat neceſſe eſt, diuiniorémq; naturã induat, quiſquis Dei ope omni doloris ſenſu (cui quidem eſt natura aduerſiſſima) poſthabito ad tam ardua tamque humanis viribus ſuperiora nititur.

In eius vita.

Pium Pontificem maximum eo nomine quintum tradunt, in acutiſſimis renum calculi-

culique doloribus illud Auguſtini vſurpare ſolitum. Domine adauge dolorem, adauge pariter & patientiam; Addatur labor, addantur & vires ferendo. Creſcant ſupplicia, creſcat & animi magnitudo ne ſuccumbat. De B. autē Petro Fabro ita nobilis hiſtoricus (vt ad ſimplicem nudámque gratiarum rebus contrarijs actionem redeat ſermo) quidquid vmquam accideret mente emicabat in cælum gratiáſque agebat ſuo aliorúmq; nomine, etiam pro publicis diuinæ iræ flagellis, dolebatque vehementer, quòd ea homines in beneficijs non numerarent.]

P. Orlādinus in hiſt. ſociet.

Rorea omnino ea virtus (vt quis cæteros ſua gratiâ ingratitudine ſoluat) vixque à ſanctiſſimis licet viris culta, quod quidem litteris ſit conſignatum.

Sed vtinam quàm facilis eſt horum exemplorum commemoratio, tam eſſet imitatio. Plures teneret tum Dei Eccleſia, tum ſacri religioſorum cœtus ab hac virtute inſtructos & locupletes: ſed proh dolor, quia magno ad eam niſu, magnáque animi contentione eſt opus, nulla maior quàm ab ea inopia; quamplurimis hac virtute ne de nomine quidem nota: qui autem illi volet aſſueſcere, habet quibus vtatur orationes eiaculatorias: Sanctorum Iobi, Pauli, Auguſtini, Franciſci & aliorum dum ex theſauro plurium copia ſuppeditetur.

C A-

Digitized by Google

CAPVT IV.

Quomodo ægris corpore maximeq́; quibus ſalus eſt deſperata, ad Deum aſpirandum. Ac primùm de contritione & fide.

QVÆ ſuperiore capite ſunt diſputata, de reſignatione gratiarúmque actione ea ægris cumprimis vſurpanda: cùm enim grauiſſima ſit omnium calamitas ſalute deſtitui, nihilque ex humanis bonis incolumitate ſit præſtantius, ſanè hoc etiam difficilior eſt reſignatio, quo difficilius eſt non perpeti tantùm, ſed etiam lubenti animo tanti tolerare boni diſpendium, ad parendum dumtaxat diuinæ voluntati, quando omnino humani nihil in ęgritudine ſit expetendum, nihil deſiderabile. Et quemadmodum, vt præclarè
Ecclef. 30.16. ſapiens, nō eſt cenſus ſuper cenſu ſalutis corporis, & verè dictum (ab antiquo licet veteratore mendácijq; auctore) pellem pro pelle,
Iob 2.5. & cuncta quæ habet homo dabit pro anima ſua: ſic non eſt iactura, non damnum, ſuper iactura damnóque ſalutis corporis. Excelſi igitur eſt animi planéq; regalis, illud ipſum ęquo animo perferre vnius intuitu diuinę volũtatis. Cuius ſanctiſſima iuſtiſſimáque conſilia uereri, amplecti, ſuáque eis vniuerſa

com-

Digitized by Google

commoda votáque poſt habere debet. Aſpirabit itaque frequenter ad Deum ijs precatiunculis, quæ hæc & efficiant & teſtentur.

Cuius quidem moniti auctorem profero D. Bonauenturam, qui multis laudatà mentali oratione: At maior (inquit) in ea eſt labor capiti & corpori: ideo non poteſt ita frequẽs eſſe vel durabilis maximè debilibus corpore, & aliqui indiſcretè eam frequentantes deſtructi ſunt, vnde tales ſæpè & breuiter ſic orent & leuiter, vt ex frequentia à Dei familiaritate non elongentur, & ex breuitate & leuitate non deſtruantur.

Quibus autem ægris, morbi peruicacitas mortem præſagit, recuperándæque ſalutis ſpem adimit: illis ipſis, arbitror, quæ à quatuor hiſce virtutibus petuntur orationes eiaculatorias maximè eſſe accommodatas: contritione, deinde fide, tum ſpe, ad extremum charitate. Et quoniam ægritudine viq; morbi, ſenſus omnes conſopiuntur, memoria torpet, mens & ratio ita hebeſcit, vt ægro vix per ſe Dei liceat meminiſſe; operæ pretium fuerit ſibi in id tempus bonum aliquem monitorem prouidiſſe, qui & Dei memoriam refricet identidem, quemque orando & ad Deum aſpirando præeuntem ſequamur.

Et ſanè ſi vmquam alias Paſtorum cæterorúmque qui mortalium curandæ ſaluti incumbunt, deſideratur cùm zelus tum in-

duſtria

Digitized by Google

duſtria & opera: ea faciant vt hoc potiſſimùm extremo tempore eluceſcant, quando hominibus ex hac vita migrantibus, ſubdolus ille ſerpens, ac iam inde vſque ab initio, humanæ naturæ hoſtis infenſiſſimus nō modò inſidias ſtruit; verùm etiam frendentis inſtar efferatique leonis, ſummâ rabie animique ſagacitate incredibili, omnia circuit, quærens extremo illo tempore (quod illi oppugnandis Dei ſeruis relinquitur) quem deuoret, æternæque morti addicat.

1. Petri 5. 8.

Quibus itaque aliorum ſalus eſt cordi, quique in hominibus non tam homines ſpectāt quàm ipſummet Deum, cuius ſunt imago, quemque perfectiſſimè exprimunt: ij quidem hoc potiſſimùm temporis extremo articulo, qui mortalibus cùm ad negotia æternæ ſalutis curanda peragendaque, tū ad ſeſe inferni ſupplicijs liberandos vnicus ſupereſt, ſummo ſtudio cōniti debent, ne à fine illo beatitudinis, ad quem cōditi ſunt & redempti, æternùm excidant. Quocirca quod ægro faciendum eſſe monebo, hoc ipſum ſacerdos ſibi intelligat ægro ſuggerendum.

Et quidem contritioni, quæ primo loco propoſita erat exprimendæ, viribus omnibus ægro enitendum, quandoquidem adultus peccati maculâ inquinatus, niſi eius ope aut ſaltem attritionis (quæ imperfecta eſt & quaſi inchoata contritio vnà cum pœnitentiæ

Digitized by Google

tiæ Sacramento) non valeat priſtino nitori reſtitui. Quibus autẽ ea rationibus efficiatur non eſt noſtri inſtituti diſſerere, qui tantùm iaculatorias orationes, quæ eã aut inchoent, aut perficiant, aut ſignificent ineſſe in animo, perſequimur. Cuius generis ſunt hæ & ſimiles, *Deus propitius eſto mihi peccatori. Domine propitiare peccato meo, multum eſt enim. Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam.* O Pater amantiſſime, ô vtinam te numquã offendiſſem! O bonitas infinita, cur te peccatis meis irritaui, & ad amaritudinẽ concitaui? O Ieſu Chriſte, qui caritate perpetuâ dilexiſti me, qui me in manibus tuis ſcripſiſti, non atramẽto ſed ſanguine, pœnitet me ingratitudinis meæ: pudet & piget vitæ turpis, impię, obſcęnę, flagitioſæ, ſceleratę, facinoroſæ. Abſit vt deinceps ijſdem me fœdem & deturpẽ maculis; emori paratior quàm peccato cedere, vita decedere quã voluptati obſequi: hæc mihi ſtat ſententia, à qua, Dei pręſidio fretus, nihil dimouebit, nõ ſecundæ res, non aduerſæ; non metus, non cupiditas; non amor, non odium; non voluptas, non dolor; non mortales, non immortales; non cælum, non terra, nulla denique creatura me diuellet à charitate tua, ô mi Pater amantiſſime.

Luc. 18. Pſal. 24. Pſal. 50.

Oſeæ 14. 1. Iſa. 49. 16.

Hiſpaniarũ quidẽ Rex Philippus II. multus erat in hac contritione toto inualetudinis ſuæ tempore frequẽtanda, precationibúſque

Lib. 2. de obitu eius cap. 11.

Digitized by Google

eiaculatorijs ad eandem accõmodatis. Narrat Ceruera Turrianus ſolitum fuiſſe eo præeunte qui ei erat à confeſſionibus, ſæpiùs iterare piam illã pientiſſimi Boſij precationem ex Cimiliarcho eius precationum deprompta, quæ tota in hoc genere verſatur, & ad exprimendum ferreo etiam pectori dolorem criminum, eſt aptiſſima: Ferdinandus Gonzaga Sacri Romani Princeps Imperij, Marchioq; Caſtilionienſis Beati Aloyſij Soc. Ieſu parens, cùm articulari morbo, quo & mortalitatem exuit, grauiter laboraret, corã Chriſti cruci ſuffixi ſimulachro quotidie veſperi ſeptem Pſalmos, qui ad pœnitẽtiam pertinent, & litanias recitabat, interq; orandum tantâ vi lacrymabatur, tanto cum ſingultu atque gemitu, vt ardoris pœnitendi quo eius animus ſuccendebatur non obſcuram ſignificationem daret. Pſalmorum autem finitâ recitatione, crucifixi ſignum complexus, & pectus tundens identidem cum lacrymis has eiaculabatur ad Deum preces. Miſerere Domine, Domine peccaui, miſerere mei.

Incipit Eheu dulcis Ieſu.

l. 2. vitæ B. Aloyſij.

Atque vt omnibus ſit perſpectum, quanti interſit illó maximè extremo vitæ puncto, pijs aliorum precibus adiuuari; ſubdam quæ idem hiſtoricus in hanc ſententiam. Miratus verò Marchio inſolentem hanc ſuam flendi promptitudinem: tandem non ignoro (inquit,) vnde hæ lacrymæ, fluant: ſunt hi Alo-

yſij

vſij fructus (iam hic 3. ferè menſem verſabatur Romæ in Tirocinio Soc. Ieſu) Aloyſius à Deo optimo maximo, vt hoc ſalutari dolore cor mihi ſuffigeret, impetrauit.

Altera erat virtus fidei, quam iteratis orationibus iaculatorijs colendam ægro omnes ſuadent. Et quoniam non pauci exiſtunt doctrinæ capitúmq; fidei adeò rudes, vt eorum, quæ expreſſe explicitéque ſunt credenda, vix vllam habeant notitiam, ſacerdotis erunt partes eos docere illa, quorum diſtincta ſingularíſq; cognitio ſaluti neceſſaria eſt, curaréque vt illa ipſa adhibeant precationibus iaculatoriis formãdis. Polancus noſter optimâ facillimáque methodo tradit totius huiuſce rei vſum & praxim; dum præſcribit, vt quæ ad fidem pertinent, pronuntientur ab ægro, aliàs formulâ commendationis, aliàs obſecrationis, aliàs gratiarum actionis. cap. 5. methodi adiuuandi eos qui moriũtur.

Ac primi quidem hoc eſto Paradigma: Commẽdo me tibi, Sanctiſſima Trinitas, Pater, Fili, & Spiritus Sancte, qui in vnitate ſubſtantiæ vnus & verus es Deus. Commendo me tibi, Pater omnipotẽs, qui meipſum, imò cælum & terram viſibiliaq; omnia & inuiſibilia ſolo verbo condidiſti. Ita conſequenter ei pergendum ad cætera fidei capita, tam ea quæ filium, quàm quæ Spiritum Sanctum, reliquaque fidei obiecta ſpectant; eorum ſingulis præſigendo hæc verba; Commendo

me. quæ reliquę ſunt formulæ duæ, eas facilè huius imitatione erit conſequi.

Huc pertinet externa & vocalis fidei profeſſio, quâ aut neglectâ aut omiſsâ non decet hominem Catholicum vitâ defungi: & quia paulò eſt longior, poterit (ſi ægri vires aliud nō permittant) fieri per partes & interruptò, vt ſit inſtar precationū iaculatoriarum, quas vt etiam interdiu ſubinde renouet æger, plurimum conducit. ea profeſſio peti poteſt ex Bloſio. ex quo depromptam Philippus Hiſpaniarum Monarcha ſub mortem pronuntiauit. Neque enim aliter (ait narratio obitus eius) ſibi ſatisfeciſſe obligationi ſuæ pius Princeps tanquam tam Catholici & religioſi Principis viſus eſt, niſi priuſquam excederet, profeſſionem noſtræ ſanctæ fidei Catholicæ magna cum ſolemnitate perfeciſſet: cæteriſque virtutibus, quæ per hos extremos dies in eo maximè claruerunt, earum omnium veluti culmen & faſtigium imponens, ſolemni publicáque cōfeſſione proteſtaretur, ſe mori in obedientia ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſummi Pontificis, Epiſcoporumque ac ſacerdotum miniſtrorumque eiuſdem Eccleſiæ. Hæc quidem ille.

l. 2. Enchiridij c. 2.

Neque verò his contentus erit infirmus (potiſſimùm ſi vt à fide deficiat, aut de ea dubitet ſollicitetur ab hoſte) verùm identidem etiam adſpirabit ad Deum his & ſimilibus formulis.

formulis. Eloquia tua, ô Domine, eloquia ca- Pſal. 18.
ſta (id eſt ab omni falſitate & mendacio pura)
argẽtum, igne examinatum, probatum terræ,
purgatum ſeptuplum. Tu ſolus es verax, ô Rom 3.
Domine, & reſpicere ad iniquitatem non 4.
poteris: omnis homo mendax, & diminutæ Pſ. 11.12
ſunt veritates à filijs hominum, vana loquũ-
tur, labiaque eorum doloſa. In æternum ô Pſ. 118.
Domine permanet Verbum tuum, cælum &
terra tranſibunt, verba autem tua non tranſi-
bunt. Nituntur autem huiuſmodi preca-
tiunculæ hac veritate, quòd quæ à nobis fide
Catholica diuináque, quæ eximium eſt Dei
donum, creduntur, diuina ſunt oracula ab
ipſo Deo profecta, quibus tám eſt impoſſi-
bile eũ mentiri, aut eius verbis ſubeſſe falſita- Hebr. 6.
tem; quàm fieri non poteſt vt ſeipſum neget, 18.
aut vt non ſit is qui eſt: quæ manifeſtam re- 2. Timoth. 2.
pugnantiam, & contradictionem continent. 13.
His abſimiles non ſunt quæ ſequuntur, qui-
bus etiam vitadi tædij cauſa vtetur infirmus.

Abſit vt me vnquam patiar transferri ab Gal. 1.
eo, qui me vocauit in gratiam Chriſti in aliud 16.
Euangelium: quod nõ eſt aliud, niſi ſunt ali-
qui (dæmones) qui me conturbant, & vo-
lunt conuertere Euangelium Chriſti. Sed li-
cet Angelus de cælo euangelizet mihi præ-
terquam id quod euangelizatum eſt, ana-
thema ſit. Iterum dico: Si quis mihi euan-
gelizet præter id quod accepi, anathema

 ſit.

ſit. Vade poſt me Satana, quod enim mihi euangelizatum eſt non eſt ſecundùm hominem, neque ab homine acceptũ, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti: prophetico ſermone firmius nihil, cui benefacis ô anima mea attendens tamquam lucernæ lucenti in caliginoſo loco donec tibi dies illuceſcat & Lucifer oriatur.

2. Petri 1.19.

An neſcis quia omnis prophetia ſcipturæ, propriâ interpretatione non fit. An te fugit quod non voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu Sancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines. Nihil omnino, nihil me ſeparabit à fide Chriſti, nõ tribulatio, non ângustia, non fames, non nuditas, non periculum, nõ perſecutio, nõ gladius, non quidquid malorum in vitam incurrere poteſt. In fide progenitorum, auitáque mori certum eſt, nec latum quidem vnguem diſcedere ab iis quæ mihi credẽda propoſuiſti Deus meus, duce & doctore Vicario tuo Pontifice ſummo, cuius placitis immori volo, quæ ſanè à me non accipienda vt verbum hominis, ſed ſicut ſunt verè verbũ Dei.

Ibidem verſ. 21.

Rom. 8. 35.

1. Ad Theſſ. 2. 13.

Quid dubitas, ô anima mea, certo certius iis credere quæ tibi ab Eccleſia ſunt tradita? Eccleſia inquam Dei viui, columnâ & firmamento veritatis? cui adeſt Chriſtus Dominus omnibus diebus, vſque ad cõſummationem ſæculi? cui quę à Patre audiuit, nota fecit omnia,

1. Tim. 3. 15.

Digitized by Google

nia, qui rogauit Patrem vt ei alium daret paracletum, quacum maneret in æternum ſpiritum veritatis? quem & impetrauit miſitque decimo poſt aſcenſionem ſuam die ſpecie ignitarum linguarum, quando repleti ſunt Apoſtoli (eccleſiæ Principes) Spiritu Sancto, & cœperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. Ioan. 14 16. Act. 2. 4

Quàm es ſecura de fide tua, ô anima mea, quando non hominibus, quâ homines ſunt, innititur fides tua; ſed diuinę auctoritati, quã falli tam ęſt impoſſibile quàm Deum nõ eſſe Deum; etenim ſi fallit, ſi mẽtitur, ſi dolo agit, Deus non eſt. Teſtimonia tua ô Domine credibilia facta ſunt nimis: quæ enim, de te rebuſque tuis ad nos per Apoſtolos delata voluiſti, tot à te confirmata ſunt ſignis, tot portentis prodigiiſque ſtabilita, vt nemo niſi temerarius poſſit iis poſteaquam legitimè audierit promulgata fidem negare: Verè dicam cum Richardo de Sancto Victore, Domine ſi error eſt quod credo, à te ſum deceptus: iſta enim in nobis ijs ſignis & prodigiis confirmata ſunt, quæ non niſi à te fieri potuerunt. Sed quoniam quàm longiſſimè à te abeſt dolus omnis, impoſſibile eſt me à te deceptum. Credo itaque, adiuua tu incredulitatem meam, & ita credo, vt fidei propagandæ cauſa, paratus ſim tecum in mortem & in crucem ire. Pſal. 92. lib. 1. de trinit. cap. 2.

CAPVT V.

De aſpirationibus à ſpe & caritate.

TErtium erat propoſitum, vt in actionibus ſpei deſiderijque beatitudinis & gaudij, ea cogitata (hæc enim omnia ad idem reuoco) precationibuſque iaculatoriis, quæ ea ipſa vel excitant vel promoueant, frequens eſſet æger: cumque primum & principale ſpei obiectum ſit Deus, vt auctor beatitudinis, ſecundum verò ſint media vniuerſa, quibus ad eam peruenitur: Neceſſe eſt ſeſe in vtroque exerceat. Ad prius quidem hæ

Pſ.121.1 ſpectant formulæ: *Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus*: quem verſiculum tradit P. Platus quemdam è noſtra Societate, fugiente iam animâ, inflexâ in cantum voce pronuntiaſſe, in eoque ipſo expiraſſe. Scribit de alio quopiam eiuſdem Ordinis, cui cùm denuntiatum eſſet inſtare diſceſſum, quidquid habuit voculæ infirmæ ac penè conſumptæ, id totum collegit ad recitandum hymnum *Te Deum laudamus.* quod & præſtitum ab eo eſt maximâ cum lætitiæ ſignificatione.

l.1.c.31. de bono ſtatus religioſi.

Eiuſdem generis & illud, *Laudate Dominum*

Pſ.148. *de cælis, laudate eum in excelſis.* In quas voces mediâ nocte erupit Gerardus D. Bernardi

frater

frater penè animam agens, de quo hæc ipſe in Cantica: Accitus ſum ego (inquit) ad id miraculi, videre exultantem in morte hominē, inſultantem morti. Vbi eſt mors victoria tua? vbi eſt mors ſtimulus tuus? iam non eſt ſtimulus, ſed iubilus; iam cantando moritur homo, & moriendo cantat. Nimirum ei certa erat ſpes beatitudinis, noctéque adhuc mediâ dieſcebat, & illi nox ſicut dies illuminabatur. Hæc Bernardus. Serm. 26.

Adde & his ſequentes aſpirationes: Ah quando dabitur ibi eſſe, vbi abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis Sanctorum? vbi mors vltrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltrà, quia prima abierunt? Quando dabitur ibi eſſe, quò non accedet malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo meo? O quando concinam labore omni perfunctus illud Regij Vatis? Tranſiuimus per ignem & aquam, & duxiſti nos in refrigerium? Quando experiar illud Prophetæ: Declinabo ſuper eos quaſi fluuium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam gentium. O cæleſtis Hieruſalem quàm melior eſt dies vna in atriis tuis ſuper millia, ſed quando ſtabunt in hiſce atriis tuis pedes mei? Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Ex qua aſpirationem non mediocrem, ait Cer- Apoc. 21. 4. Pſal. 65. Iſaiæ 66. 12. Pſal. 83. Pſ. 122. l. 2. c. 9.

uera ægritudinis tempore; vt etiam ex toto Pſalmo capiebat oblectationem inuictiſſimus omniquelaude maior Rex Philippus quem etiam ſæpiùs pſalmum ſecum ipſe commemorabat, ſubſiſtebátque nonnihil dum ad illa verba ventum erat, Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei. Atque eodem ſpectant illa D. Auguſtini.

Ad perennis vitæ fontem mens ſitiuit arida
Clauſtra carnis præſto frangi clauſa quærit anima
Gliſcit, ambit, eluctatur, exul frui patriâ
Dum preſſuris ac ærumnis ſe gemit obnoxiam,
Quam amiſit cùm deliquit contemplatur gloriam
Præſens malum auget boni perditi memoriam.

Et quia non raro euenit, vt vehementes moleſtaſque ingerat dæmon deſperandi cogitationes extremâ illâ vitæ periodo: eas quidem abiget infirmus cogitatione meliorum, breuibúſque aſpirationibus modò ad Deum, modò ad Deiparam, & ad Diuos omnes, imprimiſque ad angelum tutelarem. Singulorũ pauculas aliquot formulas ſubiungam licet rerum ſpiritalium peritis ſatis obuias: verùm

&

& rudioribus conſulendum eſt, Deus itaque ſic compellandus.

Saluum me fac Deus quoniam intraue- Pſal. 68.
runt aquæ vſque ad animam meam, infixus ſum in limo profundo & non eſt ſubſtantia; veni in altitudinem maris & tempeſtas demerſit me. Exurge, quare obdormis Domine; exurge, & ne repellas in finem, quare fa- Pſal. 43.
ciem tuam auertis, obliuiſceris inopiæ meæ 24. 26.
& tribulationis meæ? quoniam humiliata eſt in puluere anima mea, conglutinatus eſt in terra venter meus. Exurge Domine, adiuua me & redime me propter nomen tuum.

Domine vim patior, reſponde pro me: cō- Iſa. 38.
fundantur omnes qui me preſequuntur, & 18.
non confundar ego. Paueant illi & non pa- Iere. 17.
ueam ego. Induc ſuper eos diem afflictionis 18.
& duplici contritione contere eos Domine Deus meus.

Exurgat Deus, & diſſipentur inimici eius, Pſal. 37.
& fugiant qui oderunt eum à facie eius; ſicut deficit fumus, deficiant, ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei. Qui dicunt animæ meæ, non eſt ſalus ipſi in Deo eius, confundantur & reuereantur: tu autem Domine ſuſceptor meus es, gloria Pſal 3. 3.
mea & exaltans caput meum, tu adiutor Pſal. 17.
meus, tu protector meus, tu cornu ſalutis 3.
meæ, tu ſalus mea, tu illuminatio mea quem timebo? tu protector vitæ meæ à quo tre-

pida-

Digitized by Google

Pſal.26. 1. pidabo? qui tribulant me inimici, mei ipſi infirmati ſunt & ceciderunt. Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum; ſi exurgat aduerſum me prælium, in hoc ego ſperabo. Sexcenta ſunt eius generis in ſacris Litteris, ſed hæc pauca exempli cauſa adferre oportuit. B. autem Virgo mater ſic fere appellandà:

Maria mater gratiæ:
Mater miſericordiæ
Tu nos ab hoſte protege,
Et hora mortis ſuſcipe;

Eia ergo aduocata noſtra illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte: & Ieſum benedictum fructum ventris tui nobis poſt hoc exilium oſtende. Sancta Maria mater Dei ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis noſtræ, Amen.

Monſtra te eſſe matrem,
Sumat per te preces
Qui pro nobis natus
Tulit eſſe tuus.
Vitam præſta puram
Iter para tutum;
Vt videntes Ieſum
Semper collætemur.

Iam verò Angeli cuſtodis opera, hac oratione Eccleſiæ conſuetâ imploranda erit: Angele Dei, qui cuſtos es mei, me tibi commiſſum pietate ſuperna hodie & ſemper

per illumina, cuſtodi, rege & guberna, Amen.

Denique cælites, ijque maximè quos Patronos aſciuerit æger, vocandi, vt adſint extremâ illâ luctâ, vtetur que ad id ſolemnibus Eccleſię precibus, quas Litanias vocãt: quod & toto ægritudinis tempore factitandum eſt, tum ob incredibilem, qui inde colligitur, fructum, tum ob huiuſce exercitij aſpirationumque facilitatem: quæ quoniam exiguâ animi attentione perficiuntur, neque caput lædunt, horæ ſpatio, interruptè ſaltem, multoties Diuos licebit appellare.

Ad hæc non parum iuuat, ſi ſecum ipſe ſermocinetur æger, torpentique animo ſuo ſomnum excutiat, eumque diffidentiâ abiectum erigat ſpe meliorum, ad hunc fere modum: Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi ſalutare vultus mei, & Deus meus. Moriturus porrò S. Hilarion, ita ſecum ipſe ſermocinabatur: Egredere anima mea: quid times? tot annos ſeruiuiſti Deo, & mortem times? At remiſsè, oſcitanter, imperfectéque ſeruiuiſti; quid tum? Imperfectum tuum vident oculi eius, & in libro ipſius ſcriberis. Homines & iumenta ſaluabit Dominus. Neque venit vocare iuſtos, ſed peccatores.

Pſalm. 138. 15. Pſ. 35. 7. Matth. 9. 13.

Ita tibi quidẽ perſuadeas oportet, licet erratorum

ratorum tuorum conſcientia anſam tibi det animi contrahendi, te tamen refici & recreari plurimùm decet, cùm animo reputas, te quamquam imperfectùm, in libro tamen Dei ſcriptum eſſe, qui quod imperfectum eſt in te videt quidem: verùm non vt æternùm condemnet: ſed vt ſpiritus tuos comprimat, ne fortè inſoleſcas, maioráque bona ex ipſis etiam erroribus tuis eliciat.

Quid formidas? An igitur exiſtimas iniuſtum Deum, vt obliuiſcatur operis tui & dilectionis, quam oſtendiſti in nomine ipſius? An ignoras promiſſionum vitæ æternæ plena eſſe omnia? Neſcis te immortalium bonorum non ſemel hæredem inſtitutum? Sed tenè latet Deum vt abundantiùs oſtenderet pollicitationis hæredibus, conſilij ſui immutabilitatem interpoſuiſſe iuſiurandum, vt per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt eum mentiri, fortiſſimum haberes ſolatium? Tene igitur propoſitam ſpem, tene inquam ſicut anchoram tutam ac firmam & incedentem vſque ad interiora velaminis, vbi præcurſor pro te introiuit Ieſus ſecundùm ordinem Melchiſedech Pontifex factus in æternum. Tene (tertium dico) & ſpera in Domino, & non confunderis in æternum. Si dubitas, reſpice nationes hominum & ſcito quia nullus ſperauit in Domino & confuſus eſt. Quis enim permãſit in mandatis

Hebr. 6. 11. Ibidem v. 17. Pſal. 70. 1. Eccl. 2. 11.

Digitized by Google

datis eius, & derelictus eſt? aut quis inuocauit eum & deſpexit illum? quoniam pius & miſericors eſt Deus, & remittet in die tribulationis peccata, & protectio eſt omnibus exquirentibus ſe in veritate.

Alterum ſpei obiectum erant media illa, quæ ad æternam beatitudinem ducunt, quorum omnium facilè Princeps eſt condonatio delictorum. Cuius quidem firmam ſpem exſuſcitabit æger ipſe, tum verè maximè erit ad eam ipſam à ſacerdote excitandus.

Et quoniam id egregiè præſtitum accepimus à confeſſario Catholici Regis Philippi II. è ſuprema ſua inualetudine, non erit abs re illud idem hîc ad communem omnium vſum attexere: Cùm is verba Regi faceret de filio prodigo, de paratilico ſanato, de Maria Magdalena, exponeretque fauores quibus Chriſtus liberator noſter peccatores proſecutus eſſet, eum quoque memorabilem affirmauit, quod numquam priùs peccati meminerit, quàm veniæ & remiſſionis. Paralitico enim dixit Confide fili, remittuntur tibi peccata tua, & Mariæ Magdalenæ. Remittuntur tibi peccata, atque alibi, remiſſa ſunt ei peccata multa, forma quoque abſolutionis, quam Apoſtolis dedit, hæc fuit. Quorum remiſeritis peccata. Ita vt ſemper remiſſionis & veniæ priùs fecerit mentionem, quàm peccati. Idque ea de cauſa, ne nimiùm peccatores l.2. obitus c.6.

catores

catores turbarentur, ſi antè peccatum quàm veniam pronuntiaſſet.]

Obſeruatio ſanè tam acuta quàm vera, plenaq́ue ſolatij. Ex qua ipſa tum cepit Rex maximam animo voluptatem, tum ingentem concepit ſpem diuinæ miſerationis veniæq́ue delictorum conſequendæ: cui quidem ſpei excitandę vſui eſſe poſſunt ſequentes etiam formulæ:

In orat. Peccaui Domine ſuper numerum arenæ
Manaſſę maris, & multiplicata ſunt peccata mea ni-
Regis.
Gen. 4. mis: ſed maior non eſt iniquitas mea, quàm
13. vt veniam merear. Multiplicatæ ſunt iniqui-
Pſ 39.13 tates meæ ſuper capillos capitis mei: ſed am-
Rom. 2. pliores diuitiæ ſunt bonitatis & patientiæ &
4.
Pſ. 32. 5. longanimitatis tuæ. Miſericordia enim tua
plena eſt terra, miſerationéſque tuæ ſuper
omnia opera tua. In te Domine ſperabo, qui
non veniſti vocare iuſtos, ſed peccatores,
1. ad qui veniſti in hunc mundum peccatores ſal-
Tim. 13. uos facere, quorũ primus ego ſum, blaſphe-
mus, contumelioſus, repletus omni iniqui-
tate, fornicatione, auaritia, ſuperbus, elatus:
Rom. 1. ſed miſericordiã à te conſequi ſpero equidẽ,
quia aut ignorans feci, aut humanâ fragilita-
te impulſus. Deſperare ſanè nequeo de tua
infinita miſericordia, ô bone Ieſu, quoniam
Rom. 5. cùm adhuc peccator eſſem, pro me mortuus
9. es, multo ergo magis iuſtificatus in ſanguine
tuo, ſaluus ero ab ira per teipſum.

Tu

Tu es ſpes mea Deus meus, & portio mea in terra viuentium. Nihil eſt quod timeam: Si Deus pro me, quis contra me? qui etiam proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro me tradidit illum, quomodo nõ cum illo omnia mihi donauit? Quis accuſabit aduerſus electum Dei? Deus qui iuſtificat, quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro me. Rom. 8. 33.

Saluum me fac Domine ſecundùm eloquiũ tuum, & nõ confundas me ab expectatione mea. & quæ eſt expectatio mea, nonne Dominus? etiamſi me occideris in te ſperabo: ſint licet peccata mea ſicut coccinum, quaſi nix dealbabuntur: rubra ſint quaſi vermiculus, velut lana alba erunt. Atque id quidem tuo ſanguine, ô bone Ieſu, qui emundat nos ab omni iniquitate & conſcientias noſtras ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti. Pſal. 118. 116. Pſal. 38. 8. Iob 13. Iſa. 1. 18. 1. Ioan. 17. Hebr. 9. 14.

Confide, ô anima mea, tibi remiſſa peccata teque priſtinæ Dei amicitiæ, à qua peccando excideras reſtitutum tandem exiſtima. At omnia in futurum ſeruantur incerta; Quis ſcit an amore, an odio dignus ſit? Eccl. 9. 1.

Verùm id ſatis ſuperque tenes, quantúmque mortali quidem fas eſt ſcire: An non tibi multiplicia, ſuppetunt eaque cla-

Digitized by Google

ra diuinæ gratiæ argumenta? dolor peccatorum, lacrymis irrigatus? iterata toties Sacramentaria confeſſio? firmum vitæ melioris propoſitum? inimicorum dilectio? imò verò inimicitiæ omnis abolitio, tot eleëmoſynæ, ceteræque Chriſtianæ pietatis exercitationes. Hæc omnia aliaque complura, eam tibi ſalutis tuæ pariunt ſcientiam, quâ maiorem in hac quidem vita, non debes expetere, quaque immoderatè angi & torqueri prohiberis.

Ceterùm totum te diuinæ committe prouidentiæ. Vt de te id ſtatuat, quod ſibi fuerit viſum. Id vnum deſidera, vt quidquid de te agat, quocumque ſis loco, quocumque ſtatu, ſemper eius ſis & permaneas. Huc pertinent aſpiratoriæ petitiones (eſt enim petitio actio mentis à ſpe profecta) quibus eadem peccatorum condonatio à Deo exoratur. Huius generis ſunt quæ ſequuntur. Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne memineris Domine, ſed ſecundùm magnam miſericordiam tuam memor eſto mei in gloria claritatis tuæ. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo. Dimitte nobis debita noſtra ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Pſal. 24.

Vide ordinē commendationis animæ in Rituali.

Ibidem. Renoua in me pijſſime Pater quidquid terrenâ fragilitate corruptum, vel quidquid diabolicâ fraude violatum eſt.

O bo-

O bone Ieſu, ne perdat me iniquitas mea, quem fecit omnipotens bonitas tua. O dulcis Ieſu recognoſce quod tuum eſt, & abſterge quod alienum eſt. O dulcis Ieſu, qui factus es nobis à Deo iuſtitia & ſanctificatio & redemptio, iuſtifica me, ſanctifica me, redime me ex omnibus iniquitatibus meis. O agne Dei, qui tollis peccata mundi miſerere mei, & ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam. atque hæc de ſpe. Ex oratione S. Bernar. 1. Cor. 1.30. Pſ. 129. Ioan. 1.

Cùm autem ſit charitas cæterarum virtutum omnium finis, caput & perfectio, interque omnes principem teneat locum, nihil ſanè priùs antiquiúſve ægroto eſſe oportet, quàm vt ſeſe in ea breuiter quidem at frequentiſſimè ad Deum aſpirando exerceat. Quæ enim aptior homini Chriſtiano ad proximã mortem præparatio excogitari poteſt, quàm hac virtute, quæ omnium eſt regina & parens, imprimis colendâ, atque exercendâ? cumque variæ eius ſint partes multiplicéſq; eius actiones, ſubiiciam quidem nonnullas orandi formulas ab ijs ductas, at nullo tamen certo earum ordine prout menti occurrent: huiuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

O quando te Deus meus diligam ex toto corde meo, & ex tota anima mea, & ex tota mente mea, & ex omnibus viribus meis, & proximum meum ſicut meipſum?

Quando te diligam, bone Ieſu, ſicut me dilexiſti ad ſanguinis vſque effuſionem, ad flagella, ad coronam ſpineam, adúſq; mortem denique, mortem autem crucis?

2. Reg. 18. 33. O mi dulciſſime Ieſu, Ieſu mi dulciſſime, quis mihi tribuat vt ego moriar pro te, Ieſu mi dulciſſime, dulciſſime Ieſu? fac me ſaltem commori tibi, viuere nolo te mortuo; aut ſi me vis viuere, fac vt non viuam ego, viuat verò in me Chriſtus. Gal. 2. 20. Quis mihi det tui cauſa Deus meus, ludibria & verbera experiri, inſuper & vincula & carceres? lapidari, Heb. 11. 37. ſecari, tentari, in occiſione gladij mori? leuia autem ſint hæc circuire in melotis, in pellibus caprinis, egentem, anguſtiatum, afflictum, in ſolitudinibus errantem, in montibus, & ſpeluncis & cauernis terræ. Pſ. 34. 16 Sed quis mihi det pro te deſcendere in ipſum infernum viuentem? Rom. 9. 3. quis verò det anathema eſſe pro fratribus meis, Exodi 32. 32. quis det deleri de libro vitæ, vt tibi placeam, vt gloriæ tuæ propagandæ minimùm ſeruiam?

Pſ. 88. 1. Miſericordias Domini in æternum cantabo in generatione & generationem. Pſalm. 117. 17. nō moriar ſed viuam, & narrabo opera Domini: Pſalm. 118. 175. viuet anima mea & laudabit te, & Lucæ 1. 47. exultabit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

Numer. 11. 29. Quis mihi tribuat vt omnes prophetent, vt omnes te ſciant, ament, colant, & obſeruent ô Deus meus, ô amor meus, vt omnes tibi

tibi ſeruiant humero vno, in ſanctitate & iuſtitia, in ſanctificatione & honore. O quando finem accipiet peccatum, quando conſummabitur præuaricatio? quando delebitur iniquitas, quando adducetur iuſtitia ſempiterna? quando pones inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? quando nouiſſima deſtruetur mors, quando eris omnia in omnibus?

Daniel 9.24.

Pſ.109.

Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei. Vidi præuaricantes & tabeſcebam, quia eloquia tua non cuſtodierunt.

Pſal. 118

Potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo. bonus es tu, patiens, & multæ miſericordiæ & verax, qui facis miſericordiam in millia à generatione in generationem: qui ſcrutaris renes & corda, nec eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu tuo. metiris pugillo aquas, & cælos palmo ponderas. Tu appēdis tribus digitis molem terræ, tu libras in pōdere montes & colles in ſtatera. Gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ tibi reputatæ ſunt. Inſulæ quaſi puluis exiguus, & omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram te, & quaſi nihilum & inane tibi reputatæ ſunt. Tu educis in numero militiam cęlorū, & omnes ex nomine vocas, præ multitudine fortitudinis & roboris virtutiſq; tuæ, neq; vnum reliquū eſt quod non dicto citiùs

Pſ.88.9.

Iſa.40.12.

Ibid. v.26.

tuis pareat iuſſis. Non patitur morbi vis, cruciatúſque longiorem virtutum tuarum, ô mi Domine, commemorationem: verùm de his infinitiſque aliis & gaudeo ex animo, ſed & gaudebo, eaſque ſi mihi adeſſent, à te abeſſent, perlubenter tecum communicarem iis carere contentus, vt te locupletarem.

Dicam & verè dicam cum Auguſtino ego ſum N. (nominet ſe æger) tu Deus: ſed quod nec eſt, nec eſſe poteſt ego, eſſem Deus, & tu N. vellem omnino commutatis perſonis ego eſſe N. vt tu eſſes Deus.

Pſal. 70. O Deus meus & omnia, tu firmamentum meum & refugium meum, tu patientia mea, ſpes mea, fortitudo mea, miſericordia mea, exſpectatio mea. Tu exultatio mea, gloria
Pſal. 61. mea, ſalus mea, Deus auxilij mei, pars mea, portio mea. Tu anima mea, tu Deus cordis mei, tu ſponſus, tu iudex, tu amicus, tu rex meus & Deus meus. O Deus meus & omnia, tu lux, tu quies, tu beatitudo mea, tu cibus, tu via, tu veritas, tu vita mea, tu refrigerium in die æſtus, tu ſolatium in tribulatione, tu ſalus in ægritudine, tu vita in morte. quid multa? Tu Deus meus, & omnia.

Pſal. 28. Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum. Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomi-
Pſal. 65. ni eius. Omnis terra adoret te, & pſallat tibi, pſalmum dicat nomini tuo Domine.

Con-

Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum ſuum.

CAPVT VI.

Quomodo imminente morte aſpirandum.

QVo mors propiùs abeſt, eo etiam tum feruentiores par eſt ad Deum eiaculari orationes, tum breuiores ob defectum virium, capitiſque imbecillitatem. Et quamquam plurimæ earum quas commemorauimus hactenus, vſui etiam eſſe poterunt extremo hoc tempore: exiſtimo tamen ſequētes propoſito noſtro, ſtatuique infirmi accommodatiores, quas ſi non poterit voce, mente vtique proferet: dicat igitur quanto maximo poteſt affectu:

Illumina, ô bone Ieſu, oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, prævalui aduerſus eū. Domine Ieſu Chriſte fili Dei viui pone paſſionem Crucem & mortem tuam inter iudicium tuum & animam meam. Dulciſſime Domine Ieſu Chriſte ob honorem & virtutem tuæ benedictæ paſſionis iube me adſcribi in numerum electorum tuorum. Ne memineris, bone Ieſu, iniquitatum mearum, ci-

Pſal. 12. 5.

Paſtorale.

Pſal. 78. 8.

tò anticipent me miſericordiæ tuæ, quia pauper factus ſum nimis.

Pſalm. 142. 2. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo, dulciſſime Ieſu, quia non iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuens: In qua quidẽ aſpiratione cũ totus eſſet P. Georgius colibrant Societatis Ieſu Sacerdos, vir omnibus quibuſcum vixit in Belgio, notæ ſanctitatis, iubereturq; à fratribus bene ſperare nimiumque timorẽ ponere, qui tot laboribus Chriſti cauſa perfunctus eſſet: longè, inquit, abſunt, fratres mei, à iudicijs hominum iudicia Dei. S. Ludouicus Galliæ Rex atque adeò eccleſiæ decus & ornamentum ſingulare immortuus eſt huic aſpirationi ex Pſalmis: Pſal. 5. 8. Introibo in domum tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum, & confitebor nomini tuo Domine.

l. 3. c. 9. Philippi verò Hiſpaniarum Regis (quem ſuprà ſæpe commemorauimus, ſed nũquam ſatis pro dignitate, adeò piè ſanctéque vitâ functus eſt) ſuprema hæc fuere verba. Mori ſe Catholicum; & in fide & obedientia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ. Digna ſanè tam catholico Monarcha oratio: neque verò alia eſſe poterat eius, qui ſe in omni vita tum fortiſſimum fidei catholicæ propugnatorem, tum obſequẽtiſſimum ſummo omnium parenti Pontifici maximo filium cõſtantiſſimè præſtitiſſet. Hũc eundem Principem (quod etiam

etiam in rem præſentem facit) accepimus toto morbi tempore, atque ſub mortem potiſſimùm, maximo cùm ſenſu pietatis amoris oſcula fixiſſe Chriſti è cruce pendentis imagini (erat autē ea ipſa quâ parēs eius Carolus V. Imperator vſus erat morti proximus, quā eandem iuſſit Philippo filio, qui modò moderatur Hiſpanias, conſignari vtendā) eumque frequens appellaſſe, vt ſui, miſereretur, nec potuiſſe auelli à ſacro pedum eius oſculo, quos etiam præ reuerentia modò capiti, modò fronti imponebat, magno ſanè tum exemplo, tum ſenſu animi adſtantium omnium. ita ferè Hiſtoricus.

Et ſanè ſi aliàs vnquam, extremo quidē hoc vitæ articulo ad crucē tamquam ad aſylum confugiendum eſt: in cruce eſt ſalus, vita & reſurrectio noſtra; per crucē ſaluati & liberati ſumus. Eam itaque cōplexus moribūdus, pectori apponet, ſinu fouebit, pendentiſque Chriſti aliàs pedibus, aliàs manibus, aliàs per foſſo lateri crebra piàque imprimet oſcula: & vel præeunte ſacerdote, aut per ſe ipſe, ore vel ſolâ etiam cogitatione compellabit modò crucem, modò crucifixum, hiſce aut ſimilibus formulis: Adoro te, Ieſu Chriſte, & benedico tibi, quia per crucē tuam redemiſti mundum, Saluator mundi ſalua me, qui per crucem & ſanguinem tuum redemiſti me. Per lignum ſeruus factus ſum, ſed per ſan-

ctam crucem tuam, liberatus ſum; fructus arboris ſeduxit me, ſed tu, ô fili Dei, redemiſti me. Abſit mihi gloriari niſi in cruce tua, mi Domine Ieſu, per quem mundus mihi crucifixus eſt, & ego mundo.

Arbor decora & fulgida,
Ornata Regis purpura,
Electa digno ſtipite
Tam ſancta membra tangere.

O crucis victoria & admirabile ſignum, in cæleſti curia fac me captare triumphum. Trahe me ad te ô bone Ieſu, qui dixiſti, cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum. O clementiſſime Ieſu te deprecor per hunc ſanguinem pretioſum, quem pro me peccatore effundere voluiſti, vt abluas omnes iniquitates meas. O ſanguis Chriſti purifica me, corpus Chriſti ſalua me, aqua lateris Chriſti laua me, paſſio Chriſti conforta me. O bone Ieſu exaudi me, intra vulnera tua abſconde me, ne permittas, ô bone Ieſu, me ſeparari à te; in hora mortis meæ voca me: iube me venire ad te, vt cum Sanctis tuis laudem te in ſæcula.

Si crucis laudibus capitur moribundus (quæ quidem omnes ab ipſomet Chriſto ducuntur, atque adeò ad eum referuntur) vtatur hiſce aſpirationibus Eccleſiæ:

In officio ſanctæ crucis.

Crux fidelis inter omnes
Arbor vna nobilis,

Nulla

Nulla ſylua talem profert
Fronde, flore, germine:
Dulce lignum, dulces clauos
Dulce pondus ſuſtines.

Atque vt ſeſe oſtendat Chriſti cruci affixi totque confecti doloribus commiſeratione affici, eam ipſam crucem ſic compellabit:

Flecte ramos arbor alta,
Tenſa laxa viſcera,
Et rigor lenteſcat ille
Quem dedit natiuitas,
Vt ſuperni membra Regis
Miti tendas ſtipite.

Tum redeat ad Chriſtum, eiuſque cùm ſtringendo labiiſque premendo, tum genis atque fronti admouendo effigiem, ac tantum non intra viſcera demittendo, quanto poteſt maximo ardore animi commendet illi ſeipſum, ſalutem ſuam, exitúmque hunc ſuum hoc aut ſimili modo:

In manus tuas, ô bone Ieſu, commendo ſpiritum meum; in qua quidem aſpiratione vitâ exijt, quin nouam potiùs inijt S. Nicolaus Epiſcopus, qui cùm morte inſtante ſuſpiceret in cælum, angeloſque ſibi obuiam prodeuntes intueretur, exitumque ſibi imminere non dubiâ præſagiret coniecturâ, Pſalmum illum, cuius initium eſt, In te Domine ſperaui, piè pronuntiauit, cuius & extremo,

tremo verſiculo, quo de modo agimus, ſanctiſſimè immortuus eſt.

S. Bern. Adhibebit etiam ſequentes. O bone Ieſu propter nomen ſanctum tuum eſto mihi Ieſus, & ſalua me, ne proijcias me in tempore ſenectutis, cùm defecerit virtus mea ne derelinquas me. O bone Ieſu miſericordiarum Pater, & Deus totius conſolationis miſericordiam fac mihi paupercul§ creaturæ tuæ.

Pſal. 21. 21. Erue à framea Deus animam meam & de manu canis vnicam meam. Salua me ex ore leonis, & à cornibus vnicornium humilitatem meam. Ne tradideris me in animas tribulantium me, quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui. Ne tradas beſtijs animam confitentem tibi & animam pauperis tui ne obliuiſcaris in finem. Ne permittas me damnari, quem tu de nihilo creaſti. Ne perdat me iniquitas mea, quem fecit omnipotens bonitas tua. Quæ vtilitas in ſanguine dum deſcendo in corruptionem? Creator & redemptor meus Ieſu Chriſte totum me tibi dedo, non me reijcias. Ad te venio, non me repellas. Nec proijcias me à facie tua, & Spiritum ſanctum tuum ne auferas à me.

Pſal. 26. 12. · Pſal. 73. 19. · Pſal. 29. 10. · Ex Paſtorali. · Pſal. 50.

Nunc Domine ſecundùm voluntatem tuam fac mecum miſericordiam, & præcipe in pace recipi Spiritum meum. Sonet in mẽtis meæ auribus vox illa dulcis: Hodie mecum eris in Paradiſo.

Tobiæ 3. 6. · Lucæ 23. 43.

Nunc

Nunc dimittis ſeruum tuum Domine. Secundùm verbum tuum in pace; quia viderunt oculi mei ſalutare tuum. Lucæ 2.29.

O clementiſſime Ieſu recognoſce quod tuum eſt, & abſterge quod alienum eſt. O Ieſu, Ieſu, Ieſu, dimitte me intrare in numerum electorum tuorum. O Ieſu fili Dauid miſerere mei: Deus in adiutorium meum intende, O Domine Ieſu ad adiuuandum me feſtina: O Domine Ieſu ſuſcipe Spiritum meum. Atque hæ quidem ſunt animam agentibus frequentandæ aſpirationes, quibus qui immoritur meritò ſanè à ſuperſtitibus & habendus & prædicandus eſt beatus. Quid enim beatius, quid melius fingi poteſt, quàm cygneis hiſce cantibus amoriſque plenis vocibus, melodia omni muſicoque concentu ſuauioribus, priùs expiatis confeſſione noxis ſupremum exhalare ſpiritum? O Vtinam moriatur anima mea morte iſtorum? quis det vt ſint nouiſſima mea ſimilia eorum. Numer. 23. 10.

Sed videndum ne excidat quod in neceſſitatem præſentem plurimum facit, Tantum enim habet momentum, tantique eſt ſanctę Eccleſiæ (cuius ſenſus Chriſti ſenſus eſt) pia ſalutiferi nominis Ieſu maximè extremo illo tempore appellatio, & à ſummis Pontificibus, criminum omnium integra; illud piè vel voce, vel tacitâ etiam cogitatione appel-

lan-

lantibus ſit indulta condonatio. Ad hæc tantum ea ipſa habet virium in dæmones, qui maximè tum ſæuiunt. Cùm vltimùm iam nobiſcum decertant, vt ſolâ eius auditione tamquam vibrato fulmine percellantur, in fugamq́ue ſe proripiant. Quid denique plus oblectare, piamq́ue mentem queat afficere, imò gaudio ſpirituali complere quàm ſponſi ſui memoria, eiuſque ſanctiſſimi ſuauiſſimíque crebra nominis commemoratio? tum maximè, cùm iam iam ſe in eius amplexus ſperat ruituram, ſuauiſſimóque atque præ filiis hominum ſpecioſiſſimo eius aſpectu, tam diu à ſe támque ardenter tótque ſuſpiriis & gemitibus expetito, æternùm fruituram. Ieſus quidem (ait mellitiſſimus Bernardus) mel in ore, in aure melos, in corde iubilus, ſed eſt & medicina. Triſtatur aliquis noſtrûm, veniat in cor Ieſus, & inde exiliat in os, & ecce ad exortum *huius* nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit ſerenum: labitur quis in crimen, currit inſuper ad laqueum mortis deſperando? Nonne ſi inuocet nomen vitæ, confeſtim reſpirabit ad vitam? cui in periculis palpitanti & trepidanti inuocatum virtutis nomen, non ſtatim fiduciam præſtitit, depulit metum? cui quæſo in dubiis æſtuanti & fluctuanti non ſubitò ad inuocationem clari nominis emicuit certitudo? cui in

Serm. 15. in cantica.

ad-

aduerſis diſſidenti, iam iamque deficienti, ſi nomen adiutorij ſonuit, defuit fortitudo? nimirum morbi & languores animæ iſti ſunt; illud medicina.]

Et non ita multò pòſt ita concludit; ſemper tibi in ſinu ſit, ſemper in manu, quo tui omnes in Ieſum & ſenſus dirigantur & actus.]

Quod ſi aliàs præſtantur hæc tam eximia, ſacratiſſimum nomen hoc appellanti, abſurdum ſanè eſt exiſtimare iſtud vitæ punctum; quando & neceſſitas vrget grauior, atque adeò de ſumma rerum agitur, iis præſidiis atque ope deſtitutum iri.

Viris autem religioſis qui ſe triplici voto ęternùm (quantum in ipſis quidem fuit) Deo Opt. Max. deuinxere, admodum ſalutare eſt, neque verò exigui meriti eorumdem renouatio, iteratáque ſub mortis tempus nuncupatio. Quid enim extremam hanc prohibeat eodem gaudere priuilegio, quo omnium primam? Si igitur illius beneficio vniuerſorum condonatione criminum obtentâ priſtino redditus eſt nitori, tamquam ſi iterum baptizatus eſſet, quid quæſo vetat vim eamdem huic extremæ efficacitatémque attribui?

Ad extremum duo viſum eſt monere. Alterum vt hæ precatiunculæ iaculatoriæ (potiſſimùm ſi ſacerdos viro cuipiam litterato mo-

morienti adeſt) aut ex ſacris litteris deprom-
ptæ ſint, aut ſaltem inde ductæ & deriuatæ,
cuius ratio alibi ſuperiùs eſt à nobis indica-
ta. Alterum eſt, vt ſi æger viribus deſtitutus
eas nequit ore promere, vtique præeunte ſa-
cerdote eum ipſum mente ſequatur, neque
verò nimius ſit ſacerdos iis inculcandis (quo
in genere grauiter plerique animarum cura-
tores peccant) verùm id faciat interruptè, ſe-
que ipſe monentem abrumpat frequenter.
(oret interim ipſe, vt quæ ab eo tum dicta
ſunt, tum dicenda ſupererunt, proſint ægro)
Nam continente monitione & ſermone
quamquam maximè pio, & illi caput obtun-
ditur, vnde minùs fit aptus ad cætera perfi-
cienda, nec verò relinquitur ſpatium agitan-
di mente & quaſi ruminādi quæ ab ipſo ſunt
audita. Paucula itaque proponenda, eaque
bona & ſolidi ſucci, atque per interualla: ni-
mietate tamquam flammula copioſo oleo
obruitur æger; Imitetur medicandi peritos,
qui infirmo ſtomacho, perparum cibi atque
eius quidem leuis (vt loquitur Celſus me-
dicorum ſummus) & ad concoquendum fa-
cilis optimique ſucci præſcribunt, ne eo ni-
mio naturalis calor ſuffocetur. Verùm ne idē
cibi penuriâ extinguatur, iubent vt quod
exiguum præſcriptum eſt, ſumatur identi-
dem, exiguitaſque frequentiâ compenſetur.
Atque hæc de cauſa efficiente harum preca-
tionum

tionum ceteriſque eò ſpectantibus dicta ſint.

CAPVT VII.

Quinam his oratiunculis compellandi.

EX ſuperiùs dictis ſatis conſtare exiſtimo, tum Deum Opt. Maximum cæleſteſque mentes, atque Diuos omnes, eorumq; ſingulos, ac imprimis Sanctiſſimam Deiparam his precationibus inuocandam, nec peculiarem ea res continet difficultatem, ſuntq; ijs (quæ quidem ad hanc quæſtionem pertinent) communia omnia cum oratione vniuersè accepta. Quare iis explicandis ſuperſedendum. Afferam tantùm paucula exempla, eorum ferè qui id etiam noſtris temporibus factitarunt, quibus fortaſſe, quia ea notiora nobiſque coniunctiora, maior quædam ineſt mouendi vis, atque continebo ferè me intra præſtitutos fines breuiorum orationum.

Egregiâ Xauerius (ita de eo Turſellinus) pietate in ſanctiſſimam Trinitaté fuit, quippe ſolitus eam ſummâ religione & colere & appellare, Chriſtum humanæ ſalutis auctorem vnicè diligebat; B. Mariæ Dei parenti benigniſſimæque hominum patronæ maximè addictus erat, itaque moribundus, lib. 6. vitæ c. 5.

P Sacro-

Digitized by Google

Sacroſanctæ Trinitatis, Ieſu Chriſti, B.Mariæ vſu magiſtro identidē expoſcebat opem, vt quorum cum eximia veneratione vixerat, eorum crebrâ cum imploratione moreretur. Secundùm hos Archangelum Michaelem cæleſtium Principem & propugnatorem eccleſię egregio colebat ſtudio:inde beatorum omnium ac fidelium cœtum Chriſtiq; ſponſam eccleſiam, cuius auxilium ſæpiùs implorabat. Angelum quoque cuſtodem ſuum: item Archangelos locorū vbi verſaretur aut quò tenderet præſides, frequenter in ſuis conatibus, ærumnis, periculis inuocabat. Hæc quidem de B.Xauerio Turſellinus.

L.2.c.3. De B.autem Aloyſio ita Ceparius, ſanctos angelos ac præcipuè Tutelarem ſuū ſingulari quadam obſeruātiâ colebat; fingebat animo ſe nouem angelorum choris Deum comprecantibus & hymnum illum ſanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus immortalis miſerere nobis concinentibus mixtum eſſe, quē proinde hymnum ipſe iterabat nouies, & cum illorum precibus ſuas coniungebat. Angelo cuſtodi ſuo ſe imprimis quotidie ter ſuaque omnia commendabat, mane & veſperi recitando precem: Angeli Dei; Atque interdiu cum in ædem ſacram circum aras ſupplicatum ſe conferebat. Perſuaſum quoque habebat ſe perinde angeli ductum ſequi oportere, atque cœcum quempiam, qui viarum diſ-

crimina

Digitized by Google

crimina ignorans, eius, qui baculo greſſum eius regit prouidentiæ in omnibus confidit. hactenus hiſtoria.

Pia ſanè huius Diui conſuetudo, atque ab ipſis Patribus vſurpata. Iacob enim Patriarcha, bene precatus filiis Ioſephi, *Angelus* (inquit) *qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris iſtis*. Quibus verbis appellari ab eo Angelum negari quidem non poteſt. His aſtruitur illud Eliphas Themanites à Sancto Iobo recenſitum: *Voca* (inquit) *ſi quis eſt qui reſpondeat, & ad aliquem Sanctorum conuertere*: Quo quidem loco nomine Sanctorum, Angeli accipiendi, de ſentẽtia Auguſtini. Atque illud eiuſdem. *Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei*. Angelis etiam dictum exiſtimat Auguſtinus. Quare non ita multo poſt. *Si fuerit*, inquit, *Angelus loquens pro eo vnus de millibus miſerebitur eius, & dicet, libera eum*.

Gen. 48

cap. 5.

In annotationibus in Iob.

Poſterioribus verò ſæculis, nihil Angelorum inuocatione occurrit frequentiùs. Ea namque à ſeptima Oecumenica Synodo lege ſancita eſt. Cùm timore (ita ſancta Synodus) omnia agamus, poſtulantes interceſſiones incontaminatæ Deiparæ: Item Sanctorum Angelorum omniumq; Sanctorum.]

Act. 6. in fine.

His ſuffragatur etiam S. Ambroſius, obſecrãdi ſunt, inquit, Angeli, qui nobis ad prę ſidium dati ſunt, Martyres obſecrandi (de quibus & vniuersè de Sanctis paulò pòſt

lib. de viduis vltra mediũ.

 agemus.

Digitized by Google

agemus. quæ hic quidem per περίληψιν dicta ſunt) quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare, poſſunt pro peccatis noſtris rogare, qui proprio ſanguine etiam ſi quæ habuerunt peccata lauerunt. Iſti enim ſunt Dei martyres, noſtri præſules, ſpeculatores vitæ actuumque noſtrorum; non erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere, quia ipſi infirmitatem corporis etiam cùm vincerent cognouerunt.]

Serm. 5. de Epiphania.

Sed præclarum eſt illud Magni Leonis, cōfirmate amicitias cum ſanctis angelis cum Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis, martyribúſque ſociamini, horum diuitias concupiſcite & per bonam æmulationem, ipſorum ambitè ſuffragia. Sanctus autem Beda cauernam maceriæ, de qua in canticis, ita interpretatur; ſed & cauernam maceriæ (inquit) id eſt ſanctorum vel angelorum vel hominum, crebras pro nobis interceſſiones apud miſericordiam pij conditoris quęramus: hęc ſunt enim tutiſſima ac fortiſſima Eccleſiæ præſidia.]

lib. 4. in Cant.

Præterea vetuſtiſſimo Eccleſiæ more receptæ ſunt litaniæ, ſancitęque conciliis Gerundenſi, Aurelianenſi I. Moguntino, Toletano V. Toletano VI. & Bracarenſi II. Quibus & indicuntur recitandæ vel triduo ante Aſcenſionem vel aliàs pro re nata.

His

His denique accedat factum S.Gregorij, qui graſſante peſte haſce litanias indixit, quibus non modò Dei, verùm etiam Sanctorum tum Angelorum tum hominum cõtinentur inuocationes, quas raptim & breuiter ſua cuique Diuo adhibita iaculamur, vt verè aliud non ſint hæ litanię, quàm plurimæ eæque multiformes iaculatoriæ precationes ſimul conglobatæ. Quæ à me paulò fuſiùs ſunt commemorata propter graſſantes huius æui errores, qui immortale Diuorum inuocationi bellum indixerunt. lib.1. vitæ c.42.

De Patre Fabro in hæc verba Orlandinus. Vt Angelos præcipuo cultu venerabatur ſemper, & ſecundam eis feriam potiſſimùm dedicarat, eoſdémque identidem dies ac noctes piis vocibus appellabat, præcipuè cõtra improbos ſpiritûs, qui tam multis modis exagitant genus humanum; ita his ſe cuſtodibus præcipuè in itineribus committebat, hos cognoſcebat vbique præſentes, nuſquam ſine eorum implorata cuſtodia, comitatúque prodibat vt illi fortunarent iter, & lætos ſuis rebus exitus afferrent, in omni regno ditionéque prætereunda, principatus & Archangelos, ſibi & incolis implorabat, cùm ad vrbem aliquã oppidúmve propiùs accederet fundebat ſupra incolas orationẽ & clementiſſimo Dei numini ſupplicabat, vt eius regionis Archãgelus angeliq; Hiſt. Societ. lib.3. n.29.

magiſtri ſingulorum hominum atque cuſtodes, præcipuo eam ſtudio curaque defenderent. Atque hæc quidem de Fabri viri ſanctiſſimi breuioribus precationibus ad Angelos.

Quàm verò multus is eſſet (verba ſunt hiſtorici,) in cultu beatorum, non eſt facile cogitatione, nedũ ſtylo aſſequi: didicit afflante ſpiritu memoriam cuiuſque beati cum pietate coli; ſi quis primùm gratias ageret diuinæ clementiæ, quòd eum iam inde ab æternitate prædeſtinaſſet & vocaſſet ad gloriam, ad eam ſuis itineribus & quaſi gradibus perduxiſſet. Deinde ſi eaſdem Sacratiſſimæ matri gratias, angelóque eius cuſtodi perſolueret & iis cæleſtibus ſigillatim, qui ad eius ſalutem & gloriam aliquid cõtuliſſent. Poſtea ſi & ad Deum & ſanctum illum pro iis, qui & præcipuo eum colerent aut coluiſſent honore, preces ſterneret, tum ſi Deum ipſum ſtudioſè rogaret, vt eius litterarum monimẽta, ſi quæ forent, rerumq́ue ab eo geſtarum memoriam cuſtoditam, & conſeruatam vellet. Denique ſi pares eius oſſibus, vbi vbi eſſent, tribuerentur venerationis honores, & ex iis aliquid vnde ſe muniret & tueretur exquireret. Porrò tam erat in colendis beatis Faber attentus, non modò ad eorum ac Dei laudem, ſed etiam ad degentium in terra præſidium. Nam cùm tantùm interſit

pie-

pietatis publicæ, ſummorum ad eam Principum habere propenſos animos, ipſe interiore præſenſit admonitu eoque perilluſtri, cæleſtium omnium tanti eſſe ſuffragia, vt vel vnius præſidium plus efficacitatis habeat, ad corrigendos hominum mores, quàm cunctorum edicta Regum, induſtrijq; conatus. Hoc igitur impēſiùs ſtudebat ipſe ad cauſam pietatis, humana & cæleſtia ſociare præſidia, & ipſis quoque regibus patrocinia conciliare beatorum. Hæc hiſtoricus.

Quæ quidem à me fuſiùs commemorata ſunt, quòd tum inſignem eximij viri in cælites pietatem, tum eos colendi facilem neque iniucundam rationem vixque adhuc (quod quidem ex ſanctorum factis poſteritati mandatis conſtet) vſitatam contineant. Denique quoniam ea propoſito noſtro non parum inſeruiebāt; fit enim veriſimile hæc omnia pietatis exercitia, viro occupatiſſimo, breuioribus precatiunculis obita variatíſque & frequentatis aſpirationibus ad Diuos, quod ipſum ſatis etiam habetur ex hiſtoria.

Atque vt huic doctrinæ, exempla ſuperioris memoriç, quæ etiam auctoritatem conciliare ſolent, non deſint, vnum afferam, qui nobis omnium inſtar erit, beatiſſimum ſanctiſſimumque Franciſcum, qui quemadmodum quoue pietatis ſenſu cçleſtes coleret iiſque ſupplicaret. ita D. Bonauētura. Matrem c. 9. vitæ.

Domini noſtri Ieſu Chriſti indicibili complectebantur amore, & an ipſa poſt Chriſtum præcipuè fidens eam ſui ac ſuorum aduocatam conſtituit, & ad honorem ipſius à feſto Apoſtolorum Petri & Pauli vſque ad feſtum aſſumptionis deuotiſſimè ieiunabat. Angelicis ſpiritibus ardentibus igne mirifico ad excedendum in Deum, & electorum animas inflammandas inſeparabilis erat amoris vinculo copulatus, & ob deuotionem ipſorum, ab aſſumptione virginis glorioſæ 40. diebus ieiunans orationi iugiter inſiſtebat. Beato autem Michaëli Archangelo eò quòd repræſentandarum animarum haberet officiũ, ſpirituali erat amore deuotior, propter feruidum quẽ habebat zelum ad ſalutem omnium ſaluandorum: Ex recordatione Sanctorum omnium tamquam lapidum ignitorum, in deificum recaleſcebat incendium. Apoſtolos omnes, & præcipuè Petrum & Paulum propter feruidam charitatem, quam habuerunt ad Chriſtum, ſummâ deuotione complexans, ob quorum reuerentiam & amorem quadrageſimæ ſpeciale ieiunium domino dedicabat. Hæc Bonauentura.

Quid ad hanc ſanctiſſimi viri aduerſus cæleſtes pietatem addi poteſt, quam nõ precatione tantùm, verùm & ieiunio corporiſque maceratione teſtatam & peruulgatam reliquit? Atque his ſatis intelligitur quanti duxe-

duxerint Patres noſtri ijque eximiæ ſanctitatis viri, cælitum patrocinium, quamque ſtudioſè iuxta ac frequenter eos appellarint: Sciebant nimirum ipſos eſſe cuneos, (vt loquitur Baſilius) inexpugnabiles, atque communes humani generis cuſtodes & optimos curarum ſocios. Nec erant neſcij quiduis à diuino numine eorum operâ impetrari. Quemadmodum enim milites (ait Chryſoſtomus de ſanctis martyribus) vulnera in prælio ſibi inflicta monſtrantes fidenter loquuntur, ita & illi abſecta capita geſtantes & in medium afferentes, quęcunque voluerint apud Regem cælorum impetrare poſſunt.] Orat. in 40. Martyres.

Quam laudem martyribus tribuit Chryſoſtomus, cur non ea ſanctis item omnibus eorúmque ſingulis conueniat? An verò non ſunt vniuerſi Dei amici, domeſtici & familiares? cæleſtis aulæ Principes, Regium thronum iugiter circumſtantes? quorum non modò vocem ſed deſiderium etiam, exaudit beneficus & liberalis Dominus? At nonne ſunt eorum ſinguli Eccleſiæ columnæ? mortalium præſides? Parentes rectoréſque noſtri, quibus incumbit ex ſe ſpiritu natorum neceſſitatibus proſpicere? (quod ipſum quidem accuratè ſtudioſéque ab ipſis præſtari perficíque ſupra aſſeruit Ambroſius) vt qui ipſo vſu experientiáque didicerunt, quantum in mortalium vitam Serm. de SS. Iuuentio & Maximo to. 3.

P 5 malo-

malorum tentationúmque inuexerit peccatum, quantóque ſit opus cùm animi robore tum externâ ope præſidióque ad eas perfectè, integrè, nullaque ſui parte læſa afflictáque ſuperandas.

CAPVT VIII.

Eorum quæ proximè dicta ſunt de cæleſtium inuocatione praxis.

QVAMQVAM cuilibet integrum eſt, eam ex qua maximum percipit fructum ſequi rationem cælites appellandi, ne tamen cuiquam deſit dux & quaſi viæ index in hac tam pia mẽtis tamque fructuoſa exercitatione, ea ſuggeram, quæ à ſanctis viris in hoc genere factitari audio. Præter Deiparam virginem ſanctiſſimam, Angelum cuſtodem, patronos, quos ſibi alij alios delegerunt, Diuoſque quorum natalis dies in illud tempus incidit, quos omnes, ſingulóſque eorum, quolibet die etiam frequentiùs breui aliquâ precatione compellant: partiuntur hebdomadæ, dies ſeptem, hoc ferè modo.

Dominicam diem nouem aſſignant angelorum choris, feriam ſecundam Patriarcharum, prophetarũ, Apoſtolorúmque cœtibus. Tertiam martyrum purpuratis agminibus.

nibus; quartam pontificibus; quintam doctoribus, ſextam confeſſoribus & anachoretis: Sabbathum denique virginibus ſanctiſque vniuerſis. Neque hoc alicui videatur aut nouum aut ſimplicium commētum, minúſve graues ſapientéſque viros decere, mulieribus cæteriſque idiotis potiùs relinquendum; cùm ipſe Bernardus vir ſanè grauiſſimus, ac citra vllam dubitationem longè ſapientiſſimus eam ipſam ad Diuos adeundi rationem non innuat modò; ſed planè explicet atque euoluat. Cùm enim eſſet interpretatus verba illa de canticis, Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, affirmaſſetque angelorum cuſtodiam vicem exhibere maceriæ in vinea Domini, ita diſſerit. Aut ſi id magis probas dicemus has cauernas à ſtudioſis & piis mentibus non inueniri ſed fieri. Quonam modo inquis? cogitatione & auiditate cœdit nempe in modum materiæ mollioris pia maceries deſiderio animæ, cœdit piæ contemplationi, cœdit crebræ orationi. Denique oratio iuſti penetrat cælos. Non vtique aëris huius corporei ſpatioſas altitudines, veluti quodam remigio alarum ſuarum, inſtar volantis volucris ſcindet, aut quaſi gladius acutus ipſius firmamenti ſolidum celſumque verticem perforabit: ſed ſunt cæli ſancti, viui rationales, qui enarrant gloriam Dei, qui rationabili quâ

Serm. 62. in Cãtica.

quâdam pietate noſtris ſe votis libenter inclinant, & ſinuatis ad noſtræ deuotionis tactum affectibus, in ſua nos recipiunt viſcera, quoties digna ad eos intentione pulſamus. Pulſanti enim aperietur. Licebit itaque vnicuique noſtrum, etiam hoc tempore mortalitatis cauare ſibi quacumque parte, volet cauernas ſupernæ maceriæ: nunc quidem Patriarchas reuiſere, nunc verò ſalutare prophetas, nunc martyrum inſeri choris, nunc ſenatui immiſceri Apoſtolorum. Sed & beatarum virtutum ſtatus & manſiones à minimo angelo vſque ad Cherubim & Seraphim, totâ mentis alacritate percurrendo luſtrare, prout quemque ſua deuotio feret. Apud quos magis afficietur immittente ſibi ſpiritu prout vult, ſi ſteterit & pulſauerit cōfeſtim aperietur ei, & factâ quaſi cauernâ in montibus, vel potiùs mentibus ſanctis dum ſe vltro inflectunt ad pietatem, requieſcet vel paululum apud illos.

Faceſſant ergo qui huiuſmodi pia exercitia atque è ſanctiſſimorum virorum diſciplina profecta, & ab iis crebrò vſurpata minutula leuiáque vocant, atque à grauioris viri ſapientia, dignitatéque aliena, & tantum non ſuperſtitioſa. Ergo minutulus? ergo leuis; ergo amens, ergo ſuperſtitioſus Bernardus? ergo iiſdem infames vitiis, tot præclari viri ſanctitate eximij tum Sacerdotes, tum religio-

religioſi, quorum vita ferè omnis per ſeptem decurrens hebdomadæ dies; hoc ſacro ſalutariq; ſtudio diſtinetur; Atque ſi tam ſimplicitatem exoſam habent; videant ne à Deo ſint alieniores, cuius ſermocinatio eſt cum ſimplicibus, qui nec proijcit ſimplicem nec porrigit manum malignis. Intelligant meliorem eſſe pauperem qui ambulat in ſimplicitate ſua, quàm diuitem (quales ſe ipſi exiſtimant) in prauis itineribus, & torquentem labia ſua & inſipientem (quamquam ſibi admodum ſapiant) Norint denique in ſimplicitate cordis quærendum Dominum, & nihil Corinthiis magis timuiſſe Apoſtolum, quàm ne ſicut ſerpens deceperat Euam âſtutiâ ſuâ, ita & corrumperentur ſenſus eorum & exciderent à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto Ieſu.

Prou. 3.32. Iob 8. 20. Prou. 9. 1. Prou. 28. 6. Sap. 1. 1. 2. Cor. 11. 3.

CAPVT IX.

Pro quibus fundendæ ſint preces iaculatoriæ.

QVOD Apoſtolus obſecrat primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & ca-

1. ad Tim. 2. 1.

caſtitate; hoc ipſum ad breuiores haſce orationes accommodandum videtur, excludunt enim neminem: At cùm omnibus hominibus, vt loquitur Paulus, ſeſe communicant eoſque omnes viſceribus charitatis beneuolentiæque ſinu complectuntur. Quod idem docemur etiam à Chriſto Saluatore, dum ex eius præſcripto ſupplicantes, eum quidem nomine omnium compellamus, dicimúſque *Pater noſter* non Pater mi. Et ſanè multo eſt melior vtiliórque oratio generalis, quàm ſpecialis, vt ex hac ipſa voce (*Pater noſter*) colligitur à Cypriano, Ambroſio, Chryſoſtomo; neque verò eſt aliis tantùm vtilior, verùm etiam ipſi oranti, vt ſcitè Ambroſius.

In orationem Dominicam. l. 1. de Cain c. 9.

Orandum (inquit) præcipuè & pro populo doceris, hoc eſt pro toto corpore, pro membris omnibus matris tuæ, in quo mutuæ charitatis eſt inſigne. Si enim pro te roges, tantummodo pro te rogabis, & ſi pro ſe tantùm ſinguli orent, minor peccatoris quàm intercedentis eſt gratia. Nunc autem quia ſinguli orãt pro omnibus, etiàm omnes orant pro ſingulis. Ergo vt concludamus, ſi pro te roges tantùm vt diximus pro te rogabis, ſi autem pro omnibus roges, omnes pro te rogabunt: Si quidem & tu in omnibus es, ita magna remuneratio eſt vt orationibus ſingulorum acquirantur ſingulis totius plebis

Digitized by Google

bis ſuffragia: In quo arrogantia nulla, ſed humilitas maior eſt & fructus vberior. hactenus Ambroſius.

At enim his tantùm conficitur fuſam pro omnibus orationem iaculatoriam eſſe eam quidem oranti meliorem atque vtiliorem, non autem ei pro quo Deo offertur, cui omnino prodeſt magis ſpecialis: ita eſt ſi ex oratione quidem non tam impetratio quàm ſatisfactio quæratur.

Ex omnibus autem hominibus, pro quibus orandum. Monuit S. Paulus, conſtat eas mentis ad Deum aſpirationes longè illi gratiſſimas accidere, quæ (ſi cætera ſint paria) inimicis bene precantur quaſque habent facultates, impetrandi, ſatisfaciendique, in eos potiſſimùm exerunt atque exercent. Atque lege diuinâ non ſemel cautum eſt pro inimicis vt oremus, *Orate* (inquit Chriſtus) Matth. 5.45.
pro perſequentibus & calumniantibus vos, vt ſitis Lucæ 6.
filii Patris veſtri, qui in cælis eſt, qui ſolem ſuum fa- 27.
cit oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Arduum ſanè edictum obſeruatuque difficillimũ & longè ſupra naturæ vires.

Magna ſunt hæc (ait Gregorius) alta ſunt hæc, & multis ad exhibendum difficilia. Sed tamen iſta eſt veſtis nuptialis.] Diligere inimicos (inquit Bernardus) magis diuinum eſt quàm humanum.] Quid ergo pro iiſdem orare? quod quidem eſt ſummum dilectionis

Hom. 38. in Euang.

lib. de paſſione Domini c. 11.

Digitized by Google

nis præcipuúmque argumentum; ſed quo id eſt difficilius, ac maioris virtutis, fortioriſq; animi quaſi fœtus, hoc etiam eſt amplioris meriti, ipſique Deo imprimis acceptum, maioréque impetrandi vi pollet: Cuius quidem rei præter cætera, non obſcurum eſt argumentum, quòd cùm vetaretur Hieremias Deum orando interpellare pro populi ſalute; quoniam id fruſtrà facerent, additur item nec Moyſen, nec Samuelem tantos licet viros exauditum iri, quãquam, idipſum

Ierem. 7. 16. & c. 15. 1.

orarent. *Tu ergo*, inquit, *noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem & orationem, & non obſiſtas mihi, quia non exaudiam te: Si ſteterit Moyſes & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum, eiice illos à facie mea & egrediantur.* Quæ verba euoluens S. Gregorius ita interrogat. Quid eſt quod Moyſes

Hom. 27. in euangelia.

& Samuel cæteris Patribus præferuntur: niſi quòd hi duo tantummodo in cuncta veteris teſtamenti ſerie, etiam pro inimicis ſuis leguntur exoraſſe? vnus à populo lapidibus impetitur, & tamen pro lapidatoribus ſuis Dominum deprecatur: Alter ex principatu eiicitur, & tamen petitus vt exoraret, fatetur dicens, abſit à me hoc peccatum in Dominum, quoniam ceſſem orare pro vobis. Dicit ergo Dominus: Si Moyſes & Samuel ſteterint coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum: quaſi apertè dicat,

1. Reg. 12.

nec

nec illos modò pro amicis audio quos magnæ virtutis merito, orare etiam pro inimicis ſcio. Virtus ergo veræ orationis eſt celſitudo charitatis, & tunc quiſque quod rectè petit adipiſcitur, cùm eius animus in petitione nec inimici odio fuſcatur.]

Itaque propheticorum verborum ea eſt ſententia: ſi placabilis eſſem, nemo omnium Moyſe, nemo Samuele mihi placando accommodatior, cùm ſeſe vel hoſtibus ſuis placatos faciléſque exhibuerunt. Sed quia ſum implacabilis, certúmq; mihi eſt tandem præfractam hanc gentem, perfidámque vſciſci fruſtrà me precibus ſuis placare nitantur. Quid quæſo illuſtrius ad eximiæ huius commendationem virtutis afferri poteſt? quàm quod vnica ſit ea, quæ Deum ipſum exarmet euincátque, ac quodammodo imbellem efficiat?

Et quoniam tam eſt ea eximia inſigníſque virtus, voluit Chriſtus extremo vitæ ſuæ tēpore eius illuſtre admodum ſpecimen præbere, quando cruci affixus, in mediíſque doloribus, ſui immemor, inimicorum memor, Patrem pro eorum venia ac incolumitate hac precatione iaculatoriâ ita cōpellat. Pater (inquit) dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Vox diuina, atque homine maior Lucæ 23. 34. oratio. Quid! poſtulas à Patre ἀμνηστίαν iniquiſſimi immaniſque parricidij, quo te vnicum

cum filium crudeliſſimè & per ſummam impietatem vulnerant, necant, contrucidãt hoſtes tui? Quid? illos ipſos ſaluos petis, qui vitã tibi inaudito ſcelere immanitatéque, vitam, inquam, diuinam atque in ipſo ætatis flore eripiunt? Qui ſeipſi ſanguine tuo quãquam innoxij agni effuſo, fœdè crudeliterque commaculant? qui te cruci ſuffixum irrident, blaſphemant, ſubſannant? Hos igitur pœnâ liberatos, ſubtrahi poſtulas diuinis ſuppliciis? Ergo eos immunes ſinat Pater, qui te omni ſuppliciorum genere cruciatum excarnificatúmque vitæ eripuerunt? Quid? excuſas inſuper, adfers ignorationem & imprudentiam, quaſi neſcirent ipſi quid facerent? O diuinam planè fortitudinem! ô heroicam patientiam! ô pectus amoris igne accenſum, atque adeò æſtuans, quem nullæ tormentorum, nullæ ſuppliciorũ, nullæ atrociſſimæ mortis aquæ extinguere valuerunt.

Atque hoc nobis imitatione exprimendum, ſi modò ij eſſe volumus, quorũ nomen vſurpamus. Quod ſi filios eſſe placet tanti Patris, ſi à bonitate paterna pudet degenerare: planè nobis ex animo ſincereque & ſine fuco, inimicis Deus frequenti oratione iaculatoriâ propitiandus. At quis tantæ virtutis vel vmbram attingere, aut ſpeciem conſequi poſſit? quis verò in lucidiſſimum hũc ſolem defigere aciem, ne ſe cœcum eſſe velit? dicam:

cam: ſi ſolem aduerſum intueri metuis, ſtellam dabo aſtrumque minus; in id ſaltem oculos conijce.

Quantâ animi fortitudine B. Protomartyr Stephanus tortorum inter cruciatus, ſeſeque lapidibus impetentium truculentam rabiem, humi poſitis genibus (quamquã pro ſe non multo ante ſtans oraſſet) mortis ipſo in limine conſtitutus, exanguis, elinguis; viribus planè deſtitutus, exiguóq; qui reliquus erat in vnũ collecto ſpiritu, pro ſæuientibus in ſe Iudæis, ſeſeq; atrociſſimo mortis genere perimentibus ſuauiſſimis hiſce verbis elatâ claráque voce Deum appellat, *Domine Ieſu, ne ſtatuas illis hoc peccatum*? Illis? at quibus? ſanguinariis, homicidis, feris ipſis immanioribus, queque preter figuram hominis haberent nihil. Quibus? qui illum omni ſuppliciorum genere excarnificatum, acerrimiſque doloribus confectum necarent. Illóſne vis, ô Stephane, pœnâ tãto debitâ ſceleri liberatos? ergóne tam atrocis parricidij, poſtulas immunitatẽ? Sed Nyſſenum audiamus hanc ipſam diuini martyris precationem momẽtis ſuis ponderantẽ; benignâ (inquit) precatione ſanguinarios compenſat, rogans ne in contrarios euentus, facinus quod in ipſo perpetrabatur, diuideretur, vt ſibi quidem vitam, aduerſariis autem exitium adferret; ſed quibus ipſe dignus iudicatus eſſet, ab ijs ne

Act. 7. 59

Orat. de S. Stephano.

 ho-

hoſtes quidem quaſi bonorum ſibi aliqua ex parte auctores excluderentur.] Hæc quidem Nyſſenus. Quibus ſubijcit ipſum, Ieſu conſpecto ad eius imitationem fuiſſe prouocatam. Sic is (inquit) qui Chriſtum cernit aduerſus hoſtes ſeſe gerere nouit. Quoniam enim lenitatis præceptorem videbat, recordatus eſt legum ab eo latarum inimicos diligere iubentium, & benefacere odio perſequentibus, & pro hoſtilia facientibus orare. ita Nyſſen. At S. Auguſt. non modò vult diuini præcepti memoriâ, pœnas ab inimicis deprecatum, verùm etiam recordatione eximiæ illius charitatis, quâ idem Chriſtus pro ſeſe crucifigentibus Patrem exorauit: quo loco eleganter ſanè introducit Stephanum ita diſſerentem, quamque multum interſit factum ſuum inter & Chriſti, atque vtriuſque mortem æqua lance penſantem.

Serm. 1. de Sanctis.

Certè ego, inquit, patior, ego lapidor, in me ſæuiunt, in me fremunt, ſed ne ſtatuas illis hoc peccatum, quia vt hoc dicam tibi, à te primo audiui. Ego ſeruus tuus patior, ſed multum intereſt inter me & te; tu Dominus, ego ſeruus; tu magiſter, ego diſcipulus; tu creator ego, creatura; tu Deus, ego homo; multum intereſt inter peccatum iſtorum qui lapidant me, & illorum qui crucifixerunt te: Quando ergo dixiſti Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt, pro magno pec-

cato

cato petiſti, & me pro minimo petere docuiſti, *ego patior in carne, illi non pereant in mente.*] Et alibi; ô Domine ſi iſtos modò occideris inimicos, quos poſtea facies amicos? Hæc Auguſtinus. Neque verò priora Chriſto ſæcula (quod ſanè eſt admirandum) huiuſmodi vacaſſe virtutum exemplis credẽdum eſt, eorum, inquam, qui ſuis hoſtibus diuinam conciliare clemẽtiam breuioribus etiã hiſce precationibus contenderunt. Moyſes (inquit Chryſoſt.) de veteri teſtamento, quãdo inimicos amare non iubebatur, ſed oculum pro oculo, dentem pro dente eruere, pro Iudæis à quibus & lapidatus & ſæpiùs contemptus eſt ſic orabat, *Aut dimitte eis hanc noxam aut dele me de libro vitæ*: Nihil Moyſes peccaſti, & cur particeps deſideras eſſe ſupplicij? cur pœnæ coniunctus? cur tribulationi ſocius? cur effectus detrimenti conſortium? quam iocunditatẽ (diceret ipſe) quid beneficij, cùm alij puniuntur, ſentire poſſum? nec fructum meæ commoditatis agnoſco cùm tenentur alij laceratione ſupplicij, ſuffecerunt quidem ad emẽdationem noſtræ mentis exempla prolata, ſed vt firmiùs corrigamur aliud quoque monſtrabo.] Hæc Chryſoſtomus. Quibus ſubijcit factũ Dauidis, Samuelis, B. Pauli (qui optabat eſſe anathema pro fratribus ſuis) Stephani & Chriſti Domini. atq; ita concludit. Quam igitur veniam mereri poteri-

Serm. 4. de Sanctis.

Hom. de cruce & latrone.

habeat raros ſui cultores, quandoquidem non ſit humanæ opis nobis infenſos infeſtoſque, beneuolentiâ, amore, benefactis, orationeque (quod hîc agimus) omnique officiorum genere proſequi. Accedat enim diuina quædam virtus neceſſe eſt, quæ naturæ imbecillitatem confirmet corroborétque, cùm caro inimicum ſuum diligere non poſſit teſte Chryſoſtomo, ſed eò maximè paulò fuit longior de hac re inſtituendus ſermo, quòd id nobis hoc quidem loco ſit propoſitum, non vt aliquando tantum & rarius, ſed vt continenter & in ſingulas horas imò frequentiùs, & quoties ad Deum aſpiramus, inimicorum memores ſimus, vt reſipiſcant à diaboli laqueis, & vt proſperè atque ex animi ſententia eis cadant cædantque vniuerſa. Hæc ſunt (inquit ferè Nyſſenus) Chriſtianorum arma, hæc iacula, (vnde & meritò iaculatoriæ preces eæ nuncupatæ ſunt, quibus id præſtatur) quibus iniuriam vlciſcendo pij viri facti ſui exemplo legem vitæ ſanciunt. His (inquit Auguſtinus) diabolus vincitur, hinc victoriæ corona percipitur. His, teſte Gregorio Sacrificium noſtrum Deo gratum accidit: id namque ſolum accipit quod ante eius oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit.]

Hom. 13. in c. 5. Matt.

In Pſal. 54.

3. parte paſtoralis admonitione 10.

Itaque ſi & diabolum vincere voles, Deoque imprimis carus eſſe, eique facta tua,

qui tibi fortè iniurii ſunt & eorũ, qui crucifixerunt illum? Si hæc fiunt à Domino maieſtatis in grauiſſimis iniurijs, immaniq́ue ſe crucifigentium parricidio, quid à te in minoribus tuis, vmbriſq́ue ferè tantùm iniuriarum, fieri par eſt? A te inquam vili terræ pulviſculo, terræ filio, tetra putredine, inferni titione, quem quidem millies promeritus es? omni igitur ſimultate depoſitâ, condonataq́ue iniuriâ earum auctoribus frequẽtiſſimè bene precare, eoſq́ue ſincere, & ſine fuco Deo imprimis commendatos habe: macte virtute.

Et ſanè Societati Ieſu B. Ignatij præſcripto ſolemne eſt, creberrimas fundere preces pro ſibi quacumque tandem ratione aduerſantibus: cuius quidem tam piæ exercitationis ne vllo vnquam tempore vſum extinguat obliuio, eius ſacrâ illâ quæ inter cibum adhibetur lectione refricatur in ſingulos mẽſes memoria. Quod idem vtinam piorum omnium conſuetudine, inſtitutóque eſſet receptum. Nec abs re fuerit, ſi quotieſcumque interdiu nouam inis actionem grauiorem, eamq; repræſentas Diuinæ maieſtati, precariſq; vt ſit ad maiorem eius gloriam, eam ipſam velis hoſtibus tuis prodeſſe, ad eoſq́ue eius fructum vniuerſum cùm impetrationis, tum ſatisfactionis permanare. Atque adeò ſi de Dei Optimi Maximi liberalitate, benefi- Part. 10. conſtit. litter. B.

DE ORATIONIBVS IACVLATORIIS
LIBER III.

ABſolutis iis quæ naturam, principia, communémque harum orationum notionem, cæteraque huius generis attingunt; ſequitur vt de earumdem qualitatibus, circumſtantiiſque diſſeramus. Ac primùm quidem occurrit temporis circumſtantia, quæritúrque quàm frequentes eſſe debeant.

CAPVT I.

Orandum ſemper ex Chriſti Domini præſcripto & Sanctorum, & quomodo id accipiendum.

SI Chriſti Domini præceptioni obſequentes eſſe volumus, non frequenter modò, verùm

Digitized by Google

intermiſeris: neſcis enim quando veniet, qui animã tuam eſt repetiturus, ne exſpectes diem dominicum aut feſtum, locíue differentiam.] S. porrò Baſilius adeò continentem vult eſſe pio viro orandi exercitationem, vt per quietem etiam oret. Noli itaque, inquit, propter ſtuporem, qui fit in ſomno, mediam vitæ partem inutilem facere, ſed tempus noctis diuide, cuius partem tribue ſomno, partem precationi, imò etiam & ipſe ſomnus pietatem meditetur.] Quod ipſum S. Hieronymus indicat: Sanctis (inquit) etiam ipſe ſomnus eſt oratio.] Beatum ſanè illum cuius ita Deo mens adhæreſcit, vt nulla eius vitæ pars oratione vacare poſſit.

Oratione 2 de precatione.

Ad Euſtoch.

Huius autem Dominicæ præceptionis de continente precatione ſenſum, non ita facile eſt aſſequi: quod patet ex multiplici eius interpretatione, quâ quidem prætermiſsâ eam ſuggeram explicandi rationem, quæ plus habet probabilitatis. Quemadmodum igitur receptâ ſcripturæ phraſi id impoſſibile dicitur aut omnino nunquam fieri, quod vel difficillimum eſt aut fit rariſſimè. Sic illud aſſerit ſacra ſcriptura fieri oportere ſemper, quod faciendum frequenter. Ita, ſemper orandum præſcribitur, quoniam id congruo tempore faciendum, quotiéſque nobis per valetudinem, otium, aliáſve vitæ neceſſarias actiones eſt integrum: ſicuti

S. Tho. in Paul. Bonau. in Lucã.

haç quidem vita, abſque corporis corporea-rúmque facultatum & inſtrumentorum adminiculo non perficiantur: quæ quidẽ, vſus aſſiduitate fatigantur, flacceſcunt, ſenſimq́; conſumuntur. Et quamquam (vt ſcitè Caietanus) in hiſce actionibus quieſcat corpus, neque loco moueatur, quod cõtra fit in mechanicis, nihilominus fatigatur vehemẽter, tum continenter mentis attẽtione, cui ipſum etiam adminiculatur, tum multa vitalium ſpirituum conſumptione. In 2 2. q. 18. ar. 8.

His accedit ipſius corporis grauitas, cuius pondere prægrauata mens, dum ſurſum nititur, ſtatim ad infima impetu quodam deiicitur: corpus enim quod corrumpitur aggrauat animam (vt rectè monet Sapiens) & deprimit terrena cogitatio ſenſum multa cogitantem. Quod præclarè Gregorius quodam loco, vbi ſimul explanat quemadmodũ inter ſe diſſideant actiua vita & contemplatiua, quod etiam in rem præſentem facit: in actiua, inquit, ſine defectu mens figitur, à cõtemplatiua autem, infirmitatis ſuæ pondere victa laſſatur: illa quippe tantò firmius durat, quantò ad vicina ſe erga vtilitatem proximi dilatat. Hæc tanto celeriùs labitur, quãtò & carnis clauſtra tranſgrediens ſuper ſemetipſam ire conatur. Illa per plana ſe dirigit, & idcirco pedem operis robuſtiùs figit. Hæc autem quò ſuper ſe alta appetit, ad ſe Sap. 9. 15. Lib. 10. moral. c. 19.

cò

Digitized by Google

ſimis reperire licet, quandoquidem mortales, ſui plus æquo amantes quæcumque naturæ violentiâ perficiuntur, ea acerbè oderint. Atque eam ob cauſam ſuadent Sancti Patres, vt orandi aliqua fiat intermiſſiō. Vnus inſtar omnium ſit idem Gregorius. Quia diu mens, inquit, ſtare in contemplatione non valet, ſed omne quod de æternitate per ſpeculum & in ænigmate conſpicit, quaſi furtim hoc, & per tranſitum videt, ipſa ſua infirmitate ab immenſitate tantæ celſitudinis animus repulſus, in ſeipſo relabitur: Et neceſſe eſt, vt ad actiuam redeat, ſeque ipſum continuè in vſu bonæ operationis exerceat, vt cùm mens ſurgere ad contemplanda cæleſtia non valet, quæque poteſt bona agere non recuſet.] Hæc Gregorius. quibus ſubdit, virtutum actionibus ſeſe aptiorem ad orandum referre mentem, quod etiam de iaculatoriis accipe: ſicque fit (eius ſunt verba) vt ipſis ſuis bonis actibus ad ſuperiora rurſus in contemplationem ſurgat & amoris paſtum de pabulo contemplatæ veritatis accipiat. In qua quia diu ſe tenere ipſa corruptionis infirmitas non poteſt, ad bona rurſus opera rediens, ſuauitatis Dei memoriâ paſcitur, & foris piis actibus, intus verò ſanctis deſiderijs nutritur.]

Hom. 5. in Ezech.

Cùm igitur non poſſit mens longiores orando trahere moras, tum ob corporis, ca-

Digitized by Google

pitiſque imbecillitatem, tum ob irruentia continenter phantaſmata, quæ attentionem diſtrahunt aliò, animumque in mille partes diuidunt, atque nihilominus ex Chriſti præceptione crebrò immò ſemper orationi inſiſtendum; conficitur ſanè non aliam ſupereſſe rationem, eius rei perficiendæ quàm adhibitis frequentibus ad Deum aſpirationibus: qui enim creberrimus eſt in orando, licet perbreuis, hic ſanè communi hominum more probè dicitur ſemper orare: quemadmodum etiam qui quauis horâ, atque adeò frequentiùs eſitaret, verè diceretur ſemper edere; non item is qui iterum atque iterum in ſingulos dies multum cibi ſumeret. Ita neque is ſemper orare dicendus eſt, qui vnâ aut alterâ oratione licet productiore contentus, reliquum diem totum, ita humanis externiſque dat negotijs, vt ea frequentibus iaculatorijs non interrumpat, ac quaſi condiat animetque.

Concludam iſtud caput hoc monito. Curandum in primis Aſcetæ ne ab orationibus iaculatorijs illicò mentem cogitationemque ita referat ad humana, vt iis ſeſe penitus immergat: ſed perpetuò quaſi alterum animæ oculum in cæleſtia teneat defixum, vt hoc faciliùs rurſum quando opus erit, & licebit, conſiderationem erigat ad Deum: ſed præſtat audire S. Gregorium idipſum grauiſſimis

mis hiſce verbis præſcribentem: Electa, inquit, anima cum infirmitate grauante à Dei contemplatione repellitur, vt redire in eandem viſionis altitudinem valeat, debet habere conſtructa ædificia munitionis quatenus ad ſemetipſam relapſa in alto ſe teneat, vnde iterum ad eandem intimæ claritatis altitudinem cõſurgat. Quod & ſub typo Hieruſalem electæ animæ per Prophetam dicitur. Sta in excelſo, & vide iucunditatem quæ veniet tibi à Deo tuo. quaſi dicat. Etſi manere iugiter in Dei contemplatione non potes, ne vſque ad ima deponaris, vt ab altis cuſtodiæ tuæ turribus, ad eam contemplandum ſine difficultate conſcendere, quem deſideras, poſſis. In c.1. 1.Reg. Baruch. 4.36.

Deinde reditum illum Elcanæ cum Anna coniuge in ciuitatem ſuam Ramatha morali ſenſu ita explicat. In Ramatha quidem ciuitatem ſuam reuertitur anima, ſi cùm à diuina maieſtatis viſione repellitur in ſanctorum Angelorum contemplatione retinetur. Sed cum de iſta ſubtiliori natura id eſt Angelica cogitare non præualet, ſi ad beatos martyres vel electos alios, qui iam æternitate recepti ſunt, meditando recurrit (quia de perfecta eorum gloria cogitat) nimirum tunc in ſua ciuitate recipitur, qui morari in ſublimibus prohibetur.] Hactenus Gregorius. Quæ eędem præceptiones vſui eſſe poſſunt longio-

ribus etiam orationibus, quas dũ quiſpiam vel ob importunè ſe ingerétia phantaſmata, aut corporeæ molis onus menté deprimens nõ valet producere, neque diutiùs in Deum, diuinaſq; eius perfectiones figere obtutum, ſeruiat tempori, ſeſeque ad faciliora transferat, ad Angelos adeat, eos appellet vt ſibi ſint præſidio, & quod de ſanctis martyribus prǣſcripſit magnus Gregorius idem factitet in cæteris ſanctorum ordinibus & choris. Ita non exiguo fructu abſque tædio, atque adeò ſummâ facilitate tibi effluet tranſigeturque tempus orationi præſtitutum.

CAPVT III.

Cur neceſſe eſt frequenter in hiſce ad Deum aſpirationibus ex Ambroſio Auguſtino & Cypriano.

CVM dictũ ſit diuino præcepto frequentandã orationẽ, idq; prǣſtari maximè orationibus eiaculatoriis, earum deinceps neceſſitas & quidẽ ex ſanctorũ Patrũ ſenſu explicãda, eaq; menti ſubijciẽda, quæ nos merito ad eas crebrò vſurpãdas mouere poſſint ac debeant. Qua de re ita quidẽ Ambroſius. Sicut nullum eſt momentũ, quo homo nõ vtatur vel fruatur, Dei bonitate & miſericordiâ, ſic nullum debet eſſe momentum quo eum præſentẽ non habeat in memoria.] Memini

Lib. de dignitate condit. humanæ c. 2.

mini ſuperiùs dictũ non modò in momenta ſingula vno quopiam Dei beneficio frui hominem verùm immenſa, quouis etiam temporis puncto extare in illum diuini amoris argumenta, quàm ergo ingratus ſit aduerſus tam beneficum patrem, ſi eius vel momento tantùm, memoriam poſuerit?

S. autẽ Auguſt. in illud pſalmi Firmabo ſuper te oculos meos, hæc habet, Nõ abs te auferã oculos meos, quia & tu nõ auferes à me oculos tuos. Iam iuſtificatus, iam poſt remiſſionẽ peccatorũ leua oculos tuos ad Deũ, putruerat enim cor tuũ cùm eſſet in terra. Cùm hæc audis ſurſum erige cor ne putreat. Ergo & tu leua iam oculos tuos ſemper in Deum, vt firmet ſuper te oculos ſuos.] O quàm pręclarè cum illo agitur, quem continenter intuetur Deus, quem docet & inſtruit, cui proſpicit, cuius rebus conſulit, quem gratiâ ſuâ protegit, cuiuſq; curã nec ſuſcipit, nec deponit vmquã: hæc enim vniuerſa ac lõgè plura cõplectitur illud: *Firmabo ſuper te oculos meos.* Cauebo, inquit, vt ne quid tibi deſit, cõmodis tuis vtilitatibuſq; diligenter proſpiciam, omne aduerſum procul amoliar, ob eamque rem *firmabo ſuper te oculos meos*, numquam eos à te auertam, ne quid tibi mali ſurrepat. Hæc autem tot & tanta conſequitur teſte Auguſtino is qui viciſſim orationis aſſiduitate in Deum oculos ſemper habet intentos. 31. v. 8.

R 3 Idem

In pſal. 65. v. vlt. Idem alio quopiam loco enarrans illud: *Benedictus Deus meus qui non amouit deprecationẽ meam & miſericordiam ſuam à me*, aliam ſuggerit neceſſitatis orandi rationem, neque obſcurè indicat diuina beneficia, Deiq; in nos clemẽtiam ab orationis vſu quaſi depẽdere. Quamdiu, inquit, hîc ſumus, hoc rogemus Deum, vt non à nobis amoueat deprecationẽ noſtram & miſericordiam ſuam, id eſt, vt perſeueranter oremus, & perſeuerãter miſereatur. Multi enim langueſcunt in orando, & in nouitate ſuæ conuerſionis feruentes orãt, poſtea languidè, poſtea frigidè, poſtea negligenter, quaſi ſecuri ſint: vigilat hoſtis, dormis tu?] Atque poſt pauca ita concludit. Cùm videris nõ à te amotã deprecationem tuã, ſecurus eſto, quia non eſt à te amota miſericordia eius.] Et ſanè vel ipſa verborũ Prophetæ ſeries oſtendit ſatis orationẽ noſtrã diuinámq; beneficentiam ita inter ſe colligata, vt illam hæc ſequatur, cũ illa priore locò nominetur tamquam poſterioris quaſi fundamentum, aut ſaltem illecebra: allicitur etenim Deus ad miſerendum & benefaciendum, cùm ad id ſe videt frequentibus feruidiſque vrgeri precibus. Itaque quanti noſtra intereſt diuinæ largitatis beneficiorumque fontem nobis perpetuò manare, tanti etiam eſt nos ab orandi ſtudio numquam deſiſtere.

Afferam & tertium teſtimoniũ ex eodem Augu-

Auguſtino, quo luculenter nouis etiam allatis rationibus oſtendit, quàm ſit neceſſaria frequens precatio. In ipſa, inquit, fide, ſpe & charitate continuato deſiderio ſemper oramus, ſed idem (æternam beatitudinem ſcilicet de qua hîc agit) per certa interualla horarum & temporum, etiam verbis rogamus Deum, vt illis rerum ſignis noſipſos admoneamus, quantumque in hoc deſiderio profecerimus, nobiſipſis innoteſcamus, & ad hoc agendum nobiſipſos acriùs excitemus, dignior enim ſequetur effectus quem feruētior præcedit affectus. Ideoque ab aliis curis & negotijs quibus ipſum ſuperiorum deſiderium quodammodo tepeſcit, certis horis, ad negotium orandi mentem reuocamus verbis orationis noſipſos admonentes, in id quod deſideramus intendere, ne quod tepeſcere cœperat, omnino frigeſcat & penitus extinguatur niſi crebriùs inflammetur.] Epiſt. 121. de orando Deum.

Poſt pauca, oſtensâ iterum orandi neceſſitate, laudat frequentes breueſque orationes: ſubiicitque Patrum eremi factum, quibus ſolemne erat creberrimis, iiſque breuiſſimis precatiunculis Deum appellare. Dicuntur, inquit, fratres in eremo crebras quidem habere orationes, ſed tamen breuiſſimas & raptim quodammodo iaculatas, ne illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimum neceſſaria eſt per productiores moras euaneſcat,

neſcat,atq; hebetetur intẽtio.] Quibus quidẽ verbis nõ ita laudat breuiores orationes, quin ſuũ etiã det & locum & laudẽ longioribus. Verũ infirmioribus cõſulit, vt qui alienarum cogitationũ cateruatim irruentiũ multitudine, importunitateque præpediti, diutiùs nequeunt animũ aduertere, attentionemq́; (quam intẽtionem vocat) producere, imitatione ſanctorũ Ægypti breuioribus aſſueſcãt precatiunculis. Qui quidẽ ait idẽ Auguſtinus (quod in laudem longiorum orationũ dictũ ſit) per hoc ſatis oſtendunt hanc intẽtionem ſicut nõ eſt obtundenda ſi perdurare nõ poteſt, ita ſi perdurarit non citò eſſe rumpendam.] Hæc Auguſtinus B. autem Cyprianus illo antiquior, multis tum diurnam tum nocturnam, id eſt, frequentem cõmendat orationem eiuſq; proponit neceſſitatem. Cùm in ſcripturis, (inquit) ſanctis ſol verus, & dies verus eſt Chriſtus, hora nulla à Chriſtianis excipitur, quo minus frequenter ac ſemper Deus debeat adorari, vt qui in Chriſto hoc eſt in ſole & in die vero ſumus, inſiſtamus per totũ diem precibus & oremus, & quãdo mundi lege decurrẽs vicibus alterius nox reuoluta ſuccedit, nullũ de nocturnis tenebris orantibus eſſe damnũ poteſt, qua filiis lucis, & in noctibus dies eſt. Quando enim ſine lumine eſt, cui lumen in corde eſt, aut quando ſol ei & dies non eſt, cui ſol & dies Chriſtus

Tracta. tu de oratione Dominica.

ſtus

ſtus eſt? Qui autem in Chriſto, hoc eſt in lumine ſemper ſumus, nec noctibus ab oratione ceſſemus, ambulare nos credamus ſemper in lumine, non impediamur à tenebris quas euaſimus, nulla ſint horis nocturnis precũ damna, nulla orationũ pigra, & ignaua diſpendia. per Dei indulgentiam recreati ſpiritualiter, & renati, imitemur quod futuri ſumus, habituri in regno ſiue interuentu noctis ſolũ diem, ſic nocte quaſi in lumine vigilemus, oraturi ſemper & acturi gratias Deo, hic quoque orare & gratias agere nõ deſinamus.] Hæc Cyprianus. Quibus varias eaſq; efficaces affert cauſas, cur ſit homini Chriſtiano frequentiùs orandum, quas quidem pio lectori euoluendas relinquo.

CAPVT IV.

Quid ſancti Leo, Gregorius, Bernardus, Bonauentura & Laurentius Iuſtinianus de ea ipſa re ſentiant.

ORATIONIS neceſſitatem ad hoc refert D. Leo, vt eius exercitio poſſit quis cæleſti ſapientiæ operam dare, eaque ſe oblectare, mentemque diuinis reficere conſolationibus, ſed aurea eius verba in medium afferamus. Quamuis, inquit, ſine anima nihil caro deſideret, & inde accipiat Serm 8. de ieiunio decimi menſis.

ſenſus vnde ſumit & motus, eiuſdem tamen eſt animæ quædam ſibi ſubditæ negare ſubſtantiæ, & interiori iudicio ab exterioribus interiora frenare, vt à corporeis cupiditatibus ſæpiùs libera, in aula mentis, diuinæ poſſit vacare ſapientiæ, vbi omni ſtrepitu terrenarum ſilente curarum, in meditationibus ſanctis & in deliciis lætetur æternis.] Atque hæc quidem magnus Leo. Verùm cui in hac mentis ab exterioribus rebus auocatione perſiſtere integrum non eſt, neque illam cõſequente cæleſti oblectatione perfrui diutiùs, id ſaltem ſtatis temporibus breuiter præſtabit, atque ſi non continenter, at interruptè & per certa interualla cæleſti reficietur alimento, guſtabitque quàm ſit ſuauis Dominus ſe quærentibus & amantibus.

Epiſtola procemiali in Iob 1. Sed Gregorium item magnum ad Leandrum ſanctiſſimũ Epiſcopum hac de re ſcribentem audiamus, qui poſtquam dixit ſeſe à monaſterio ad curam paſtoralem abſtractũ, multos fratres germanâ victos charitate ſecutos eſſe hæc ſubdit. Quod diuinâ factum diſpenſatione conſpicio, vt eorum ſemper exemplo ad orationis placidum littus quaſi anchoræ tunc reſtringerer, cùm cauſarum ſecularium inceſſabili impulſu fluctuarem. Ad illorum quippe conſortium veluti ad tutiſſimi portus ſinum, poſt terreni actus volumina fluctuſque fugiebam.] Vides quemadmodum

modum orationem modò littus, modò portum appellet? vnde efficitur tam eſſe neceſſarium Chriſtiano homini frequens orandi exercitium, quàm neceſſarius eſt portus & littus in alto nauiganti, ni ſe velit tempeſtate iactatum fluctibus obrui.

S. Porrò Bernardus multus eſt tum in laudando orationis ſtudio, tum in eo ipſo ſuadendo, vtinam & perſuadeat. Orà, inquit, iugiter, precare Deum diebus ac noctibus, oratio ſit ſine ceſſatione, oratio ſit frequens, orationis ſint arma aſſidua, oratio de ore tuo non cadat. Inſiſte orationi, frequenter incumbe orationi, geme ſemper & plange: ſurge in nocte ad precem, vigila, & ora, pernocta in oratione & prece, incumbe nocturnis vigiliis: ad modicum clauſis oculis rurſus ora.] Vide mihi quomodo id ipſum ſæpiùs variatis tantùm verbis inculcat, quàm inſtat acriter ſuadendo orationis exercitio. Nempe vtilius nihil in omni hominum vita, ſalutarius nihil, ſed loquatur ipſe.

Lib. de mo. bene viuendi c. 49.

Oratio frequens (quod etiã à me ſuperiùs allatũ cõmemini) diaboli iacula ſubmouet. Oratio, quotidiana diaboli tela exuperat. Oratio eſt prima virtus aduerſus tentationũ incurſus. Oratio ſuperat tentamenta inimicorum, vincit dæmones, ſuperat immundos ſpiritus. Per orationem vincuntur dæmonia, oratio omnibus malis præualet.] Itaque tam

vni-

vnicuique noſtrum frequenter vſurpanda eſt oratio, quàm noſtra refert plurimùm dæmone in quotidiana eaq; acerrima tentationum pugna exiſtere ſuperiores. Atq; hinc exiſtimo factum, vt ſuperioris memoriæ Patres, orando noctem diei coniungerent. de Sancto quidem Antonio ita Athanaſius pernoctabat in oratione ſæpiſſimè, dicebatq; vnam eſſe rationẽ vincendi inimicũ, lætitiam ſpiritualẽ & animæ Dominum ſemper cogitantis iugem recordationẽ quæ dæmonum dolos quaſi fumum expelleret, perſequereturque potiùs aduerſarios quàm timeret.]

In eius Vita.

Iam verò D. Hieron. nullũ omnino tempus, locũ nullum orationi importunũ arbitrabatur, ita enim de ſe ipſe ad Euſtochium. Memini me clamãtem diem crebrò iunxiſſe cum nocte: ſolus deſerta penetrabam, ſicubi cõcaua vallium, aſpera montiũ, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus, ibi illud miſerrimæ carnis ergaſtulum, & vt ipſe mihi teſtis eſt Dominus, poſt multas lachrymas, poſt cælo inhærentes oculos, nonnumquam videbar mihi intereſſe agminibus Angelorum & lætus gaudenſque cantabam. Poſt te in odorem vnguentorum tuorum curremus.] Atque idèm & ſenſerunt & vſurparũt ſancti omnes, cuius quidem rei exemplorum plena ſunt omnia, tãti ſemper habitum eſt à Patribus aſſiduè orandi ſtudium.

Epiſt. 22.

Cant. 1.

Quod

Quod quidem S.Bonauent.pluribus locis enixè cõmendat, idq́; cenſet vnum eſſe de illis ſeptem, quorum cõſuetudine vitatur apoſtaticæ præuaricationis opprobriũ (ita enim loquitur) & perfectæ ſanationis gratia, & repromiſſæ beatitudinis gloria obtinetur. Septimum itaque eſt, inquit, mentem ſemper habere ad Deum ſuſpenſam, orando, cogitando, recordando, meditando, legendo, attendendo, ac bona cõtemplando. Vnde quandocumque ſeruus Dei vel ad modicum Dei non meminit, contremiſcit ac dolet quaſi grauiter offenderit, tanti amici defraudatus intuitu, qui noſtri numquam obliuiſcitur. Cùm ſumma beatitudo ac gloria conſiſtat in iugi viſione Dei, huiuſmodi beatitudinis mutatio quædam eſt iugis memoria Dei. Iſta eſt meritum, ſed illa præmium: vnde pſalmiſta ait, Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper, nec tantum in otio, ſed etiam in occupationibus eius debemus eſſe minores imitatione Sanctorũ Angelorum qui miſſi in miniſterium noſtrũ ſic exteriora diſponunt, vt tamen ab intimis numquam recedant.] Hæc ille.

De profectu religioſ. lib. 2. cap. 13. c. 20. Pſal. 15.

Idem autem libello de perfectione vitæ dum totus eſt in ſuadendo religioſis, crebrioris orationis vſum ita ſcribit: ſupra modum, inquit, cupienti proficere neceſſarium eſt, vt aſſiduis orationum ſtudiis & deuotionibus

c. 5.

nibus animum ſuum exerceat, quia reuera religioſus orationem non frequentans non ſolùm eſt miſer & inutilis, quinimmo coram Deo fert animam mortuam in corpore viuo: Cùm enim tantæ efficaciæ ſit deuotionis virtus, vti ipſa hoſtis maligni deuincat tentamenta, & verſutias diaboli, qui ſolus famulum Dei impedit, ne ſurſum ad cœlos aſcendat, non eſt mirum, ſi frequenter ſuccumbat tentationibus miſerabiliter, qui ſtudium orationis non frequentat. Vnde B. Iſidorus hoc eſt (inquit) remedium eius qui vitiorum tentamentis æſtuant, quoties quolibet vitio tangitur, toties ſe ad orationẽ ſubdat, quia frequens oratio vitiorũ impugnationem extinguit. Eſt autem tantæ virtutis deuota oratio, vt ad omnia valeat, & in omni tempore homo poſſit per eam lucrari: in hyeme, in æſtate, in ſereno & in tempore pluuiali.] Hactenus Bonauentura: cuius oratio cùm & perſpicua ſit & efficacitatis plena vtinam id efficiat, quod illi propoſitum fuit.

Lib. 3. de ſummo bono c. 7.

B. denique Laurentius Iuſtinianus, licet ſuperioribus æuo longè poſterior, his accenſeatur, qui quidem varijs lucubrationum ſuarum locis luculenter teſtatum reliquit quantum faceret ipſe orationis ſtudiũ, quam etiam in grauioribus cauſis (ait eius vitæ ſcriptor) habebat pro fideliſſimo conſiliario, ac quo-

cap. 6.

Digitized by Google

quodam loco ita ad eam hortatur. Enitendum eſt, inquit, vt in primordio ſaltem cuiuſque operis dirigatur oratio, & diuini ſuffragij imploratio: Quia ſicut militem procedere ad conflictum non congruit ſine armorum protectione, ita neque homini Chriſtiano abſque orationis munimine aliquid agere licet; egredientem igitur de hoſpitio armet oratio, regredientem de platea comitetur, cum ambulante ambulet, cum operante collaboret: ne priùs corpuſculum requieſcat in ſtrato, quàm anima precibus reficiatur.] Hæc Iuſtinianus: quorum extrema, ferè verbo tenus mutuata ab illo ſunt ex quadam S. Hieronymi epiſtola, quo loco hæc item addit. Ad omnem actum, ad omnem inceſſum manus pingat crucem. cuius ſanè pictura quædam eſt iaculatoria oratio vt non ita multo poſt dicendum.

De oratione c. 6.

Epiſt. 22.

Sed vt ad S. Iuſtinianum ſeſe referat ſermo; aureo illo tractatu de diſciplina & perfectione monaſticæ conuerſationis, hæc habet de orationis frequentia. Ob hoc, inquit, vigilanter iugitérque orationi vacandum eſt & in ſenſu cordis ſemper Domino aſſiſtendum, quatenus ex frequenti conſideratione veritatis, fumus humanæ ſapientiæ & caligo carnalis intelligentiæ ab interioribus animæ affectibus, irradiante gratia amoueri poſſit.] Ac paulo poſt ita concludit.

c. 11.

Digitized by Google

cludit. Quiſquis itaque Deo placere affe-ctat, quicumque huius ſeculi laborioſam peregrinationem peragrare deſiderat, ſi ſpretis tranſitoriæ vitæ lenociniis, æterni conuiuij ſpirituales ac ſupercæleſtes delitias apprehendere ac deguſtare concupiſcit; ſtudio orationis ſe tradat, ad illam alacriter ac paratus accedat, in ea ardenter & in ſenſu cordis coram Domino aſſiſtat, necnon & in ipſa quotidie perſeueret.]

Ex his arbitror ſatis intelligi quanta ſit orationis mortalibus, non modò vtilitas, verùm omnimoda etiam neceſſitas. Quæ quidem eò ſpectant ob eamque cauſam à nobis allata ſunt, vt cui vel ob inualetudinem, aut negotiorum multitudinem nō eſt integrum longiores producere orationes. Is ſaltem breuioribus hiſce iaculatoriis det operam. Sed videndum deinceps, quid à Græcis Patribus nobis ea de re ſit traditum.

CAPVT V.

De neceſſitate creberrimè orandi ex mente Græcorum Patrum.

Admonitione ad filiū ſpiritualem.

AGMEN ducet magnus Baſilius qui quidem orationem vocat grande animæ munimentum. Ille itaque orare deſinat qui ſibi à ſe ſatis ſuperque aduerſus ſpiritus hoſtes

hoſtes præſidij videtur habere. Atque eiuſdem ſunt hæc. Per orationes, inquit, puriſſimas, omnia nobis quæ ſunt vtilia tribuuntur à Domino, & omnia quæ noxia ſunt procul dubio effugantur.] Quis eſt autem, qui ita omnibus affluat rebus, vt nullius egeat? quis autem ab omnibus aduerſis ita ſecurus, vt nihil pertimeſcat? Ibidem.

S. Ephrem Baſilio magno coæuus, atque cum ipſo arctæ neceſſitudinis vinculo coniunctiſſimus, comparat orationem arcui. Pro arcu, inquit, ad orationem manus tuas extende ſicut ſcriptum. Et poſuiſti vt arcum æreum brachia mea: verè enim arcus æreus eſt contra inimicos, expanſæ in oratione manus in ſcientia orantis. Eſt etiam ſicut ſagitta directè immiſſa ab eo qui arcum vibrat.] quæ omnia apprimè conueniunt hiſce orationibus, quæ à iaculis nomen inuenerunt. Pſal. 17.

Sed Chryſoſtomum luculenter hac de re diſſerentem audiamus. Quemadmodum, inquit, Sol lucem præbet corpori, ſic animæ lumen eſt precatio. Proinde ſi cæco damnoſum eſt non intueri ſolem, quãto grauius damnũ eſt homini Christiano, ſi non aſſiduè deprecetur neque Chriſti lucem orando in animũ ſuum inducat?] Sed his grauiora paulo poſt ſubiicit mala, dum & mortuum & amentem dicit eum, qui orationi non incumbit. Lib. 1. de orã. do Deũ.

Quiſquis (ait) Deum non orat, nec diuino colloquio cupit aſſiduò frui, is mortuus eſt & vitâ carens, experſq; ſanæ mentis. Quemadmodum enim corpus hoc noſtrum ſi non adſit anima, profectò mortuum eſt ac fœtidum, ſic anima niſi ſeipſam incitet ad orandũ mortua eſt, ac miſera & grauiter olens.]

Pergit probare Danielis facto, poſthabẽdam mortem ipſam orationi, prę̨ſtareque etiam emori: quàm ab ea deſiſtere. Inſuper, inquit, quòd oporteat quauis morte triſtius exiſtimare, ſi quis deprecatione priuetur, pulchrè nos docet Daniel ille Propheta magnus, qui maluerit emori, quàm triduo duntaxat arceri ab orando. Nec enim hoc ab eo exigebat Rex Perſarum, vt impietatem admitteret, tantum illud obſeruabat. Si quis intra triduum quidquam petere deprehenderetur ab vllo deorum aut hominum præterquam ab ipſo: ſed Propheta ne tantulum quidem temporis ſuſtinuit ab orando ceſſare, propterea quòd niſi Deus propenſus ſit in nos, nihil omnino bonorũ in animas noſtras venire poſſit: Dei verò propenſio ſimul adiuuat labores noſtros, hoſque pulchrè ſubleuat, ſi conſpexerit nos amare precandi ſtudium, ſi continenter orare Deum, ſi viderit exſpectantes omnia bona nobis illinc defluxura.

Deinceps grauiſſimè iuxtà ac veriſſimè con-

Digitized by Google

concludit ab omni virtute inopem eſſe, qui precandi ſtudium negligit. Itaque inquit, cùm video, quempiam non amare orandi ſtudium, nec huius rei feruida vehementiáq; cura teneri, continuò mihi palàm eſt nihil illum egregiæ dotis in animo poſſidere. Rurſus vbi quem conſpexero inſatiabiliter adhærentem cultui diuino, idque in ſummis damnis numerantem, ſi non continẽter orauerit, coniecto talem omnis virtutis firmum eſſe mediatorem ac Dei templum. Arbitror itaque cũctis eſſe manifeſtum, quòd ſimpliciter impoſſibile ſit abſque precationis præſidio cum virtute degere, cumque hac huius vitæ curſum peragere. Etenim quî fiat vt is virtutem exerceat niſi continenter adeat, & ſupplex ad genua accidat ei, qui virtutem omnem ſuppeditat ac largitur hominibus? Rurſus quî fiat, vt aliquis concupiſcat eſſe temperatus & iuſtus, niſi lubens cum eo cõſuetudinem ac colloquium habeat, qui cùm hæc, tum his etiam plura exigit à nobis?] Neque verò virtutes tantum mentiſque bona parit oratio, verùm etiam corporis atque externa, vt præclarè idem Chryſoſtomus. Deprecatio, inquit, ingentia pericula depellit, ſiquidem ille Rex ſimul & Propheta mirabilis Dauid multos ac ſæuos inimicos effugit precationis ope, non alijs armis exercitũ muniens, atque ita tradidit ſuis militibus po- Ibid.

tiri victoriâ, quietus interim ac ſecurus: Quemadmodum alij quidam Reges incolumitatis ſuæ ſpem ponere conſueuerũt in militum peritiâ & arte belli gerendi, in ſagittariis, in cataphractis, in æquitibus: ita magnus ille Dauid, ſanctis precibus mænium vice ſuum cinxit exercitum, nequaquam reſpiciens Imperatorum, Tribunorum, ac Centurionum ferociam, neque pecunias colligens nec arma comparans, ſed orando diuinam armaturam è cælo deportans. Nam verè cæleſtis eſt armatura deprecatio quæ Deo funditur, ſolaque firmam cuſtodiam præbet his, qui ſeſe Deo tradiderunt, ſi quidem Cataphractorum & robur & peritiam, tum ſagittariorum experientiam, atque in prodendo hoſte calliditatem, ſæpenumero ludit ac fruſtratur vel ipſa belli facies, vel hoſtium fiducia, cümque his alia permulta: Ceterùm deprecatio armatura eſt inexpugnabilis, ac tutiſſimum nec vmquam fallens munimẽtum, pari facilitate vel vnum repellens militem, vel innumerabilia hoſtiũ millia.] Hæc Chryſoſtomus, qui ſub finem huiuſce tractationis id aſſerit accidiſſe Moyſi, cui ſolam precationem aduerſus innumeros hoſtes pręſidio fuiſſe oſtẽdit. Dic mihi (verba ſunt Chryſoſtomi) quomodo Moyſes Iſraeliticum populũ in bellis ſeruauit? an nõ arma quidẽ cũ exercitu diſcipulo tradidit; ipſe verò deprecatio-

nem

nem oppoſuit hoſtiũ multitudini? nos interim docẽs preces iuſtorum plus valere, quàm arma, quàm æquitatũ, quàm pecunias, quàm multas copias, eoque vniuerſus exercitus & munera militum multitudo in deprecatione Prophetæ ſpẽ ſalutis habebat: ſiquidẽ orante Moſe ſuperabãt Iudæi, eodẽ ab orando ceſſante, inferiores erant hoſtibus. Ibidẽ & nos orantes facilè diabolũ ſuperabimus, ceſſantes verò ſceleſtum illum in nos inſtruimus.]

Atque vt finẽ faciã his, quæ habet Chryſoſt. de orationis viribus ac prẹſidio in hoſtes, hẹc pauca ſubijciam quæ ab ipſo traduntur de S. Paulo magno virtutis huius cultore. Illinc, inquit, intelligi poterit quãta ſit vis ſanctarũ precum, quod Paulus per totum orbẽ terrarum velut alatus diſcurrẽs, in carceribus habitans, flagella ſuſtinens, geſtans catenã, viuens in ſanguine ac periculis inſuper & dæmones eiiciens, ac mortuos excitãs, morbos abigens, in harũ rerum nullã fiduciam poſuit ſeruandi homines, ſed precibus communiit orbem: poſtq; miracula, poſt excitatos mortuos, ad deprecationis præſidiũ accurrit, non aliter quàm Athleta à corona ad palæſtram quandoquidẽ & mortuorum excitationem, reliquaq; omnia ſuppeditat deprecatio.] Finem dicendi non faciam, ſi quæcumque ab hoc eloquentiſſimo ſanctiſſimoque patre in hanc quidem ſententiam atque ad orationis Ibidem.

perſuadendum vſum ſunt ſcripta, in medium afferam: ac omittere non licet quas ad idem habet præclaras ſimilitudines duas, quibus orationem tum neruis corporis, tum aquæ, quâ deſtitutos piſces in ſicco emori neceſſe eſt, pulchrè confert: Iam verò, inquit, ſi quis animæ neruos dicat eſſe deprecationem, meâ quidem ſententiâ videbitur verum dicere. nimirum quemadmodum corpus neruis cohæret, currit, viuit, ſtat & compactum eſt, adeò vt ſi neruos incideris, vniuerſam corporis harmoniam diſſolueris: Itidem animæ per ſanctas preces ſibi conſtant & compinguntur, ac pietatis curſum facilè peragunt. Quòd ſi ſeipſum deſtitueris deprecatione, perinde feceris ac ſi piſcem ex aquis extraxeris. Vt enim piſci vita eſt aqua, ita tibi deprecatio.] Hactenus Chryſoſtomus. Cuius quidem doctrinam maximè quæ de innumeris precationis fructibus eſt, ipſa re, vſuque confirmatam ſæpius ſacræ teſtantur hiſtoriæ, tum huius tum patrum memoriæ, quod ex dictis & dicendis planum fiet.

CA-

Digitized by Google

CAPVT VI.

De crebritate orationum iaculatoriarum quanta ea eſſe debeat.

DIFFICILE admodum eſt ſtatuere, quàm cuique frequenter ſit ad Deum aſpirãdum: quemadmodum enim alius alio occupatior eſt, alius alio orandi ſtudioſior: magna item eſt morum, naturarum, cõſtitutionum, viriúmque tum corporis tum animi varietas, & quod caput eſt, non omnibus æquè inſita eſt ad pietatem Deique cultum propenſio: ita magnam etiam in huiuſce virtutis cultu frequentiáque varietatẽ exiſtere neceſſe eſt.

Vidimus ſupra quanta animi contentione ſententiarúmq; grauitate ſancti Patres creberrimum ipſius vſum ſuadeant: neque verò obſcurum eſt, idem à Chriſtó Domino ſanctíſque Apoſtolis non ſemel præſcribi, vt ſic nullum vitæ punctum effluat, quo Dei Opt. Max. memoria animo non obuerſetur: nam vt verè Bernardus, tempus illud omne quo de Deo non cogitas exiſtima tibi periiſſe, quare in omni actu, vel cogitatu tuo Deum tibi adeſſe memorare. Et ſanè ſi Monarcha à fide alienus eum ſe diem perdidiſſe quærebatur apud amicos quo nemini benefeciſſet: quantò cenſebit dolebitq; magis illud tem- In ſpeculo Monachorum. Suetonius in Tito.

Digitized by Google

pus ſibi periiſſe vir pius, quo Dei recordatione poſita terrenis rebus animum, inanibuſque & noxiis fortaſſe non tam occupauit, quàm infecit, atque fœdauit?

c.7.3. Querebatur quidē Iob ſe doloribus confectū, atque proſtratum, vacuos mēſes habuiſſe: an nō is habet menſes, & dies, & tempora vacua, qui (vt loquitur Gregorius) quamlibet multū vixerit, ætatis ſuæ tempora in vanitate conſumit, cæleſtium quidem oblitus, Deiq; immemor, humanarū autem rerum, caducarumq; plus ęquo memor? Contra quā is beatus de quo illud pſalmographi prædicari poteſt. *Et dies pleni inuenientur in eis.* Plenus dierū dicitur, (ait Gregorius) cui nequaquā dies ſui pereundo tranſeunt, ſed ex quotidiana mercede orationis, apud iuſtū Iudicem, & poſtquam tranſacti fuerint, reſeruantur. Plenus dierum moritur, quia ſubſequente luce ex mercede quotidianarum orationum, depoſito corruptionis pōdere ad incorruptionem ſpiritalis patriæ mutatur: plenus dierum moritur, cui labentes anni non tranſeunt, ſed ſtantium actuum retributione ſolidantur; plenus dierum moritur, quia per hæc tranſeuntia tempora, id quod non tranſit operatur.] Hæc Gregorius, quæ quidem de qualibet actione ſtudioſa ab eo dicta ad orationem accomodauimus.

Pſal.74.10.

Lib. 35. in Iob., cap. 24. & 25.

Quiſquis itaq; orationi ſe dat totum, is demum

mum viuit plenos dies ac ſolidos, eiuſque ſunt opera plena coram Deo: & quamquam immaturâ morte abripiatur, cõſummatus in breui expleuerit tempora multa, non annorum ratione,ſed meritorũ. Quod à ſacris litteris haud facile,teſte Gregorio,aſſeritur niſi de eo,cuius ab iiſdem vita laudatur. Implet autem is dies ſuos, quia nullum vitæ momẽtum ab orando vacuum ſinit, actiones ſuas omnes,ante oratione præmunit atq; præfulcit,earum curſum progreſſumque comitatur ſemper oratio, ipſaſque ad exitum perductas excipit & coronat. Quid multa? eſt ei oratio cibus,potus,exercitatio, voluptas, ſolatium, ſomnus, quies & omnia, neque ſe viuere exiſtimat ſi vel minimùm ab orando deſiſtat.

Apoc. 3. 1.
Sap. 4. 13.
Geneſ. 25. 8.

Sed quæ tandem videtur huiuſce exercitij crebritas (vt ad propoſitum reuertamur) poſſe omnibus & ſingulis præſcribi, vt nec ab occupatiſſimo quoque iure ſit repudianda? dicam in hac quæſtione quæ à ſanctis didici. D. quidem Chryſoſtomus ita ſcribit, oportet ſingulis horis vnam precationem offerre Deo, vt orandi curſus diei curſum æquet.]

De orãdo Deũ lib. 1.

Quemadmodum igitur ſol 24. horis diem peragit integrum, ita nos ipſius iter conſectantes eiuſque curſus menſuram ad vitæ noſtræ regulam aptantes, in horas ſingulas

quibus vigil eſt animus, breuiter ad Deum aſpiremus. Cuius quidem rei etiam ab ipſa horæ etymologia, cauſam atque inuitamentum humanus licet. Cùm enim hora ab Hebræo אור or ducatur, quod quidem lucem atque interdum ſolem ſignificat à radice ſoni eiuſdem אור or id eſt, illuxit, ſeu illuminatus eſt) quid à nobis hæc aliud exigit etymologia, quàm vt quauis hora, quod ipſamet A ſonat hora, quodq́; eius vi & notione cõtinetur, lucem nimirum ab ipſo fontis luce, quippe tenebricoſi, ſuppliciter poſtulemus, illa Dauidis vſurpantes identidem: Illumina oculos meos ne vmquam obdormiam in morte, nequando dicat inimicus meus, Præualui aduerſus eum. Faciem tuam illumina ſuper ſeruum tuum, & doce me iuſtificationes tuas. Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent. Emitte lucem tuã & veritatẽ tuam. Sed quas ipſe Chryſoſtomus? ſui ſeu præcepti ſeu conſilij, grauiſſimas adfert rationes; pretium erit operæ audire.

Lib. 2. de orã- do Deũ. Quemadmodum inquit, ciuitas quæ muris cincta non eſt, facilè venit in poteſtatem hoſtium, propterea quòd prorſus abſit id, quo fuerat hoſtium incurſus arcendus, ſic & animam non munitam precibus, Diabolus facilè in ſuam redigit ditionem, nec multo negotio omni genere ſcelerum implet. Nam primùm quidem ad animam precibus communitam

munitam non audet propiùs accedere, metuens robur ac fortitudinem quam illi deprecatio ſubminiſtrauit, magis vegetans animum, quàm cibus vegetat corpora. Ad hæc qui precantur ſeriò, non ſuſtinent quidquã admittere indignũ precatione, ſed reuerentes Deum, quicum modò collocuti fuerunt, citò repellunt omnem mali ſpiritus molitionem, apud ſe reputantes quantum ſcelus ſit, eum qui paulo antè cum Deo ſermonem miſcuerit, quique ab eo pudicitiam ac ſanctimoniam petierit, extemplò ad Diabolum deficere, fœdáſque voluptates in animum admittere, ac Diabolo prębere aditum in pectus, quod paulo antè Deus inuiſerit, ac dæmoniis concedere irruptionem in animas, in quas Spiritus ſancti gratia plurimam exercuit benignitatem ac ſolicitudinem. Hæc Chryſoſtomus.

Magna igitur omnino res eſt, multúmque expetendus horariæ huiuſce orationis fructus, qua & contra dæmonem præſidium, & aduerſus peccati genus omne validiſſima parantur arma.

Idem tria maximè tempora, horarúmque ſpatia vult oratione præmunita, matutinum ſcilicet, meridianum, ac ſolis crepuſculum. Dic mihi, inquit, quâ fronte ſolem intuebe- ris niſi priùs adoraueris qui lumen illud dulciſſimum oculis mittit? quo pacto frueris mensâ Lib. 1. ſub finem.

menſâ niſi priùs adoraueris eũ qui tibi tantũ bonorũ largitur ac ſuppeditat? Quâ ſpe trades teipſum nocturno tempori, qualibus cũ inſomniis putas tibi rem fore, niſi teipſum præmunjueris orando, ſed incuſtoditus ad ſomnũ acceſſeris? Nimirum cõtemptibilem captuq́; facilẽ teipſum præbebis ſceleratiſſimis ſpiritibus, qui cõtinenter obambulãt obſeruantes nos, vt ſi quem deprehẽderint nudatũ deprecationis præſidio, protinus abripiant: ſi nos cõſpexerint deprecatione munitos, illico reſiliunt non aliter quàm prædones ac facinoroſi vbi cõſpiciunt militis gladium in caput ſuum vibrari. Quod ſi contingat aliquem eſſe nudũ deprecationis præſidio, hic auulſus deportatur à dæmonibus, & in calamitates variáque mala impellitur.

Lib. de perfectione vitæ c. 5.

His cõſentanea ſcribit Bonauentura in hęc verba. Quacunque hora lucratur homo oratione deuota pluſquam valeat totus mũdus, quia tali oratione acquirit homo regnum cælorum, ſed de harum emolumento latiùs infra dicendum erit.

Ac piorũ quidẽ numquã ſatis laudata conſuetudo, quâ ſe audito horę pulſu cruce conſignant, multũ fauet Chryſoſtomo ac Bonauenturæ: hoc enim factitant imitatione priſcorũ, quorum idipſum more receptum erat: cuius rei ſanè luculentum exſtat monumentum in cõuerſione ſanctæ Afræ & Sociarum

mar-

martyrum. Ego (ait ibi quidã Ethnicus ad S. Afram) cognoui eos (ſanctos ſcilicet Narciſſum & Fœlicem) ſerò ad te veniſſe, & ſcio quia Chriſtiani erant, nam omni horâ ſignabant frontes ſuas ſigno crucis in qua Chriſtus eorum paſſus eſt.] Porrò crucis formationem inter iaculatorias orationes referri nemo dubitare poteſt, ea quippe ſanctiſſimę Trinitatis inuocatio vel expreſſa vel tacita continetur. Eâ palàm profitetur quis fidem ſe dare eidem Trinitatis myſterio, vt & admirandæ Verbi Dei incarnationi, Chriſtiq; Domini paſſioni. Eâ teſtatur ſe credere in Eccleſia exiſtere peccatorum remiſſionem, ſeque æternæ vitæ ſpe ſuſtentari. Cùm igitur crucis ſignum plurimas, tum fidei, tum ſpei ceterarúmque virtutum (vt fusè Gretſerus noſter) complectatur actiones, meritò ad aſpirationes reuocandum. Lib. 3. de cruce c. 2. & 3.

Ad hęc Leo decimus Põtifex maximus mille dierũ condonationẽ indulſit pronũtiantibus in ſingulas horas Angelicam ſalutationẽ. Quod quidẽ nuperrimè inſtauratũ cõfirmatumq; à ſanctiſſimo D.N. Paulo V. ita Luſitanorum animos ad Deiparæ cultũ accendit, vt omnibus ſummis iuxta ac infimis, omnique hominũ ordini ſolemne ſit horæ pulſu audito, illico rebus vniuerſis poſthabitis, aliaque cogitatione, & actione omni poſita Deiparam capite etiam detecto ſalutare.

Quod

Digitized by Google

Quod quidē ſibi vehementer placere non obſcuro argumento anno 1614. palàm fecit Deus Opt. Max. vt omnes intelligant quantū illi curæ ſit honor parentis ſuæ. Cùm enim Conimbricæ (ciuitas eſt Luſitaniæ imprimis nobilis, Doctorúmque domicilium) operiretur quidam certum hominem à quo capitali odio diſſidebat, ſclopo inſtructus, vt tranſeuntem illum incautum transfoderet, cumq; is poſtquam ſibi viſus eſſet rectè collimaſſe (oculóque menſus eſſet tempus quo alteri opus eſſet vt vſque eo ambulando progrederetur, dum ei foret ex aduerſo) ſclopū diſploſiſſet, ignemque puluis concepiſſet, atque ex eo emiſſus globus magno fragore cōpleſſet omnia; mira res & ferè poſt homines natos inaudita: abiit homicida re infecta, atque in irritum omnes eius conatus cecidere: quòd alter audito horæ pulſu repentè conſtitit vt pro more Deiparam ſalutaret, nec ad eum loci pūctum pertigit quem ſceleſtus ille oculos deſignarat. An potuit Deus efficacioribus teſtatum facere argumentis, tum quàm capiatur matris ſuæ cultu, tùm quàm ab eo probetur horaria aſpiratio, & precatio? Scio equidē quàm plurimos vel hoc noſtro, vel patrum æuo frequentiores exſtitiſſe in hoc pietatis exercitio, at ea frequentia à nobis indicata eſt, ex ſanctis Patribus piorúmque conſuetudine, quæ cuiuis hominum ordini

dini vſui eſſe poſſit. Qui autem id præſtare volet crebriùs (quod quidem velle debent omnes) eo etiam is vberiùs eximios qui ex diuino colloquio colliguntur fructus percipiat neceſſe eſt.

Adhæc, quæ de horaria aſpiratione ſunt allata, accipienda videntur de ea quidem paulò longiore, quaque mens exteriùs diſſipata negotiis in ſeſe colligatur, colligetúrque Deo, eique aliquantum adhæreſcat, in eóque conquieſcat nonnihil: breuioribus ſiquidem aſpirationibus quæque momento ferè perficiuntur, pius quiſque, horam quãlibet ac tempus omne quaſi inferciet; ab iiſque nullam eius partem abire ſinet vacuam: quippe cui res omnis, quamlibet exigua, gradum faciat ad cælum, eumq; ad Deum quaſi manu ducat.

Poſtremùm quemadmodum poſtquàm B. Pachomio Angelus orandi menſuram tum illi ipſi tum ſuis definiens, præſcripſiſſet vt diurnæ orationes (inquit Hieronymus) duodecim fierent, & veſpertinæ duodecim, totidémque nocturnæ, ac illi viſum eſſet nimis exiguum Religioſorum perfectioni eſſe iſtum numerum, id reſponſi retulit ab Angelo. Has conſtitui quas poſſent infirmiores abſque labore perficere; cæterùm qui perfecti ſunt, hac lege non indigent. Apud ſe namque in propriis conſtituti cellulis orare non

De vitis PP. l. 1. c. 19.

Digitized by Google

non deſinunt qui puritate mentis, & diuinâ contemplatione paſcuntur. Hactenus Angelus ad B. Pachomium.

Sic quod à Chryſoſtomo Bonauenturaq; traditum de horaria aſpiratione, id quidem cuiuis hominum ordini, conditioni, viribuſque eſt conſentaneum; poteſt enim quiuis dum id ſemel, intra horæ ſpatium ſi non crebriùs, at ſemel vtique ab humanis ſeſe negotiis, ad ſeipſum, & ad Deum oratione reuocare; quamquam ſpiritualis, perfectioniſque vitæ cultoribus, religioſiſque vniuerſis ſi ferat valetudo, non videatur intra hoſce terminos conſiſtendum.

CAPVT VII.

Vberior & magis practica explicatio eorum, quæ de horaria aſpiratione dicta ſunt.

LICET cuique ſit integrum, de iis quas varias hactenus attulimus iaculatorias adhibere in horas ſingulas, non erit tamen abs re, ſi eas etiam quæ ab ipſa hora, eiuſque fluxu ducuntur, atque ab iis quæ ſacræ nobis litteræ, aut horæ, aut breuioris cuiuſq; temporis mentione factâ, commendant vehementer, in medium afferamus. Et quamquam non omnes illæ quas ſubijciam poſ-

Digitized by Google

ſint cuipiam videri propriè iaculatoriæ orationes, imò ne orationes quidem, meminerit is nos ſuperiùs piam omnem, eamq; breuiorem in Deum motionem, affectionemque omnem, quæ ad eum, quoquo modo referri valeat, hac nomenclatura eſſe complexos. Non eſt autem aſſignata cuilibet è 24. horis diei naturalis ſua iaculatoria, quod de ijs nocturna quies, minimùm ſeptem, ſibi iure ſuo, naturæq; neceſſitate vendicet: quem tamen vel noctu vigilare, vel tùm è ſomno euigilare contigerit, eas ſi videbitur, adhibebit, quarum vſu diurno maiorem tum fructum percepit, tum ſpiritualem oblectationem.

Atque ſecuti ſumus tum hîc, tum in conſequentibus, communem toti ferè Europæ horarum diuiſionem ac menſuram, quæ horas æquales 12. numerat à meridie, vſque ad mediam noctem, totidémque hinc ad proximum meridiem: excepta Italia & Bohëmia, diem quæ definit ab vno ſolis occaſu ad occaſum alterius, indéque horas æquales numerat, priſcorum Athenienſium æmulatione. Sed eas facilè fuerit ad noſtras reuocare: quæque his aptantur aſpirationes, ad illas etiam accommodare.

Primùm igitur experrecto (hora nempe quarta matutina, vnde & diei totius initium facimus) occurrat illud Apoſtoli (niſi quid Rom. 13. 11.

T habet

Digitized by Google

habet melius, hæc enim exempli cauſa tantùm, iuuandiſque rudioribus afferuntur) Hora eſt iam me de ſomno ſurgere, nũc enim propior eſt mea ſalus, quàm heri quãdo me quieti dedi, vnam porrò noctem ſum prouectus, eòque fini meo quam anteà propinquior. Surgam itaque qui dormiui hactenus,
Epheſ. 5.14. & exurgam à mortuis, & illuminabit me Chriſtus. In matutinis meditabor in te Domine, quia fuiſti adiutor meus: præueniam in maturitate, & clamabo, quia in verba tua ſuperſperaui.
Iſa. 26. 9 Anima mea deſiderauit te in nocte: ſed & ſpiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te.

Verùm vt ſibi conſtet Aſceta, nec aliud verbo, aliud re exhibeat, det ſe illicò orationi, quam etiam inter veſtiendum adhibeat, illamque ipſam horam, adeòque diei totius facta, ſermones, cogitationéſque Deo repræſentet, vt ea ex vniuerſa ita moderetur, dirigátque; vt maiori ipſius gloriæ obſequioque promouendo famulentur.

Hora quinta cogitet, indicatam quidẽ ſibi ære campano hanc certam horam, horologium autem extare nullum, quo indicetur cuiquam mortis hora. Morte quidem nihil
Hebr. 9. 27. certius: ſtatutum eſt ſiquidem omnibus hominibus ſemel mori, & poſt hoc iudicium,
2. Theſſ. 5. eius tamen hora incertius nihil. Dies Domini ſicuti fur in nocte ita veniet. id autem ma-

ximè

Digitized by Google

ximè cauet fur, ne præuideri poſſit quando in expilandas ædes irrepturus ſit. Arbitretur ſibi dictum illud Christi. Vigilate, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit. Eſtote parati, quia neſcitis qua hora filius hominis venturus eſt. Vigilet itaque neque vllâ ſit horâ ſecurus, cùm nulla ſit hora, imò ne horæ quidem momentum, quo ſit mortis legibus ſolutus: neque ſibi veſperam promittat: nemo enim eſt, quamuis ſit adoleſcens, cui ſit exploratum ſe ad veſperam eſſe victurum: neq; dicat hodie aut cras aut inſequente hora, hoc aut illud faciam, qui ignorat (inquit Iacobus) quid erit in craſtino: ſit necne poſt horam ſuperſtes futurus. Quæ eſt enim vita noſtra? vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.

Matth. 24. 42. 44.

Iac. 4. 14.

Hora ſexta, quanti hac ipſa hora, orbe toto, variis caſibus mortui improuisò? Sed quãti in infernum ruêre præcipites, qui dum moram faceret eorum Dominus venire, cœperunt percutere conſeruos ſuos & manducare ac bibere cum ebrioſis: At cùm veniſſet poſtmodum Dominus illorum in die qua nõ ſperabant, & hora qua ignorabant, diuiſit eos, partémque eorum poſuit cum hypocritis, vbi erit fletus & ſtridor dentium. An mihi non potuit idem accidere? potuit vtique. At pretioſa fuit anima mea in conſpectu tuo Domine: Quapropter confitebor tibi in toto

Matth. 24. 48.

Digitized by Google

corde meo,& glorificabo nomen tuum in æ-
ternum: Quoniam miſericordia tua magna
Pſal. 85. eſt ſuper me, & eruiſti animam meam ex in-
ferno inferiori.

Hora ſeptima. Quam multi, fluente ſen-
ſim hora ſequente, ſoleque pedetentim ſe-
ſe ſupra horizontem efferente, fluent pa-
riter & ipſi, defluentque ac deſcendent in
mortem. Cùm ſemel enim (vt præclarè S.
Lib.2. de voc. gent.c. 21.22. Proſper) in naturam noſtram per peccatum
ingreſſa mortalitas eſt, obnoxium ſibi omnē
vitæ noſtræ fecit diem. Hi tamen ipſi, vt &
tu fortaſsè, multos ſibi vitæ bene longæ pro-
mittebant annos: at, repromiſſio nequiſſima
(eheu!) multos æternùm perdidit. Iterum at-
que iterum ſiquidem ſapis, caue ac prouide
Hier. 2. 24. ne ea te item perdat. Vide ne inueniat te
Deus in menſtruis tuis, in fœditatibus, in fa-
cinoribus tuis.

Hora octaua. Puta his vndique circum-
ſonare aures tuas Sapientis vocibus, quibus
quidem ad ſeriam conuerſionem inuitaris.
Non tardes conuerti ad Dominum, & ne
differas de die in diem: ſubitò enim veniet
Eccl.5.8 ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet
te. Quaſi dicat vel hac ipſa horâ redi ad cor
ô præuaricator, peccata tua defle, præterita
[illegible] plange, futuris prouide: neque verò dicas vt
In pſal. 144. præclarè monet Auguſt. cras me conuertam,
cras Deo placebo, & omnia hodierna & he-

ſterna

ſterna remittentur mihi. Verum quidem dicis, quia Deus conuerſioni tuæ indulgentiã promiſit, ſed dilationi tuæ diem craſtinum non promiſit. Quibus adde, imò ne ſequentem quidem horam & quæque iam in fluxu eſt, promiſit.

Hora nona. Si in tempore conuerſionem meam negligo, hancque ipſam horã qua me ad ſe Deus varijs reuocat modis & vocibus ſurdâ aure prętereo, magnoperè mihi ſanè timendum eſt, ne poſtea obſurdeſcat & ipſe ad clamores meos, meque planè deſerat, atque improperando intonet lugendum illud: Vocaui & renuiſti, extendi manum meam, Prou. 1. 24.
& non fuit qui aſpiceret: deſpexiſti omnẽ conſilium meum, & increpationes meas neglexiſti. Ego quoque in interitu tuo ridebo, & ſubſannabo, cùm tibi id quod timebas acciderit. Tunc inuocabis me, & non exaudiam, manè conſurges & non inuenies me.

Iuſtum vtique ſupplicium, vt qui placere Greg. p. 3. paſt. admon. 13.
Deo cùm poſſint, nolint; cùm velint, ſerò non poſſint.

Hora decima. Quantò mercarentur damnati vel vnicum vitæ momentum (quæ quidem habes plurima in poteſtate tua) ſi in eo ſcelerum ſuorum poſſent pœnitudine duci, ſeque inferni pœnis eximere. Verùm nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos quò tu properas. Atque

à mortuo quaſi nihil perit confeſſio. Quare quodcumque poteſt facere manus tua, inſtanter operare. Si enim ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi æternùm erit.

Eccl. 9. 10. 11. 3.

Hora vndecima. Vide quęſo quemadmodum vitæ tuæ particulâ fluente horâ, fluxit item & ipſa. Cogita fluxuram & aliam (ni antea occidat) fluxu inſequentis, atque ita te continuò mori. Sicut enim (ait Proſper) vitæ huius principium, mortis eſt exordium; ita vitæ progreſſio, mortis eſt progreſſio. In ſingulas non horas modò, ſed & momenta moreris; quouis etenim momento demitur vitæ pars aliqua, & tum quoque cùm creſcis, vita decreſcit. Ad hoc vſque punctum quidquid temporis tranſiit, periit, & hoc ipſum quod agis vitæ punctum, cum morte diuidis. Quemadmodum clepſidram (vt ſcitè Seneca) non extremum ſtillicidium exhaurit, ſed quidquid antè defluxit, ſic vltima hora, quâ eſſe deſinimus, non ſola mortem facit, ſed ſola conſummat. Caue igitur mortis memoriam, quam obis ſemper, deponas vmquam. Et quoniam ea tibi ſemper adeſt, fac vt eius item cogitatio à te non recedat. Maturè præpara quæ in eam tibi horam vſui eſſe poterunt. Memento mori; Memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.

Lib. 2. de voc. gent. c 21. 22.

Epiſt. 24.

Hora

Hora duodecima. Medio iam decurſo die, ſoleq́ue meridiem ingreſſo, pone breuiter cor tuum ſuper vias tuas, eaſque ſcrutare diligenter. Expende quomodo matutinũ tempus à te expēſum. Si bene, gaude, Deoq; gratias habe: ſin minus, dole, ac voue meliora. Cogita tibi neminem quæ iam fluxerũt redditurum horas: nemo iterum te tibi reddet. Ibit quâ cœpit ætas, nec curſum ſuum aut reuocabit, aut ſuſtinebit, nec te admonebit velocitatis ſuæ; tacita labetur. Itaque ſi ſapis, ſaniora propones, efficieſque vt pomeridianis horis (ſi eas quidem te viuere patiatur Deus) fœlicius actis, non te, cùm ad veſperam ad te ipſe reuocabis, temporis malè abſumpti pudeat, pigeatq́ue. Cogitabis præterea quàm multis occidet hic ſol ante occaſum, quamq; innumerabiles mortales ad eã veſperam non pertingent. Deumq; precaberis vt ſi tibi contingat idem, non occidat ſaltem tibi ſol iuſtitiæ, neque ſupremâ horâ illa repertus ſis in tenebris, & in vmbra mortis.

Atq; vt à ſubtriſtioribus hiſce cogitationibus reſpires nonnumquam, erige hac horâ animum ad ipſius fontem lucis, ad Deum inquam ſolem verum qui ſemper in meridiano ſuo conſtitutus conſiſtit immobilis, neque aſcendit, neque deſcendit vmquam, ſemper vnus, ſemper idem, nullâ viciſſitudine mutabilis, nullâ mutatione varius, nec ſolis nec lu-

Digitized by Google

næ vicibus obnoxius conſtans eſſe ſuum tuetur & continet, ſtabiliſque manens dat cuncta moueri. Illum tu ſuſpira diem, quo ei adhæreſcens mutabilitatis omnis expers, idem eris ſemper vnuſque, quando nec deficient anni tui nec capient incrementum: quando florenti tuæ ætati ſenſim ſiue ſenſu tacita non obrepet ſenectus, quando immutabili Deo æternùm coniunctus, omnem ignorabis mutationem, quando mortale hoc induerit immortalitatem, atque temporale in æternitatem, vmbraticumque in veritatem tranſierit. O fœlix dies illa nimiumque fœlix, quâ mihi ad cæleſtem Ieruſalem aditus patebit! vbi ſibi conſtant vniuerſa, & permanent.

Auguſt. medit. c.26. Hyems horrens, ęſtas torrens illic numquam
ſæuiunt:
„ Flos perpetuus roſarum ver agit perpetuum:
„ Candent lilia, rubeſcit crocus, ſudat balſa-
„ mum:
„ Virent prata, vernant ſata, riui mellis in-
„ fluunt:
„ Non alternat luna vices ſol vel curſus ſy-
„ derum,
„ Agnus eſt fœlicis vrbis lumen inocciduum.
„ Nox & tempus deſunt ei, diem fert conti-
„ nuum.
„ Abſunt morbi ſemper ſanis, ſenectus iuue-
„ nibus,

Hinc

Digitized by Google

Hinc perenne tenent eſſe, nam tranſire „
tranſiit. „
Inde virent, vigent, florent, corruptelā corruit, „
Immortalitatis vigor, à morte ius omne tulit. „

Non dubito fore cui hæc, vt & quæ ſuperiùs & quæ poſtmodum afferentur longiora videbuntur pro iaculatoriis. At non eſt id quidem neceſſè vt in ſingulas vices, ea adhibeantur omnia, ſed aliàs hæc, aliàs illa, vt cuique viſum erit.

CAPVT VIII.

Superioris capitis proſecutio.

HORA I. à meridie perpendam mihi fortè hac ipſa horâ moriendū. An paratus ſum anteactæ vitę rationem reddere exigenti Deo? Sponſus venit, eique procedendum obuiam, num renes caſtimoniâ præcinctus? Num ardentes in manibus lampades? Num inſtructæ, atque ornatæ? num bonorum operum oleum in vaſis? At vbi veſtis nuptialis, ac dignus tanto rege ornatus cultuſque? Matth. 25. 4. Matth. 22. 11.

Hora II. quamquam nihil omnino mihi fortè ſum conſcius, non eò tamen iuſti-

Iob. 27. 6. ficatus ſum, qui enim iudicat me, Dominus
Iob. 9. 21 eſt: licet non me reprehendat cor meum in
omni vita mea, licet ſimplex ſim, hoc ipſum
ignorat anima mea. Planè neſcio, vtrum
amore an odio dignus ſim, ſed omnia in futurum
ſeruantur incerta. Me fugit ſimnè de
ouibus an de hædis, zizaniáne an triticum.
Satagendum itaque mihi vt per bona opera,
certam meam vocationem faciam & electionem.

Hora III. Quamquam mihi exploratum
foret qualis ſum modò, diuináq; didiciſſem
reuelatione, me hâc ipsâ horâ Deo eſſe charum
& acceptum; quis ſe vadem præſtiterit
in ea me amicitia perſeueraturum. Qualiſcumque
modò ſim, quis poſt horam ſum futurus
quis tādem ſciat? An non exiguis momentis,
vt præclarè Ambroſ. mēs inclinatur
l. 4. in Lucam. humana, & huc atque illuc pro aſtutia ſuadentis
frequenter impellitur? An non monet
1. Cor. 10. Apoſtolus, vt qui ſe exiſtimat ſtare, videat
ne cadat? Et vt timeamus, ne fortè relictâ
Heb. 4. polſicitatione introeundi in requiē eius,
exiſtimetur aliquis ex nobis deeſſe? Quonā
Apoc. 3. verò ſpectat illud Ioannis niſi hanc naturæ
humanæ mutabilitatem? Tene quod habes,
Prou. 27 vt nemo accipiat coronam tuam? Quò illud
ſapientis, Ne glorieris in craſtinum, neſciens
quid ſuperuentura pariat dies? Audiam igitur
pſalmiſtam, ſeruiamque Domino in timore

more, & exultabo ei cum tremore, nequan- Pſal. 2.
do iraſcatur Dominus, & peream de via iu-
ſta. Firmiſſimèque tenebo illud Auguſtini:
Nemo ſecurus eſſe debet in hac vita, quæ l. 10. cōf.
tota tentatio nominatur, vt qui fieri potuit c. 32.
ex deteriore melior, non fiat etiam ex me-
liore deterior. Vna ſpes, vna fiducia, vna
firma promiſſio miſericordiæ tuæ Domine.

Hora IV. Si proſpicis ô Deus meus, fore
mihi anſam ad peccandum, longioris vitæ
moram; rape me, quæſo te, in hac ipſa hora,
ne malitia mutet intellectum meum, aut Sap. 4.
ne fictio decipiat animam meam, ne faſcina- 12.
tio nugacitatis obſcuret bona, & inconſtātia
concupiſcentiæ tranſuertat ſenſum ſine ma-
litia. Propera me educere de medio iniqui-
tatum, placitaque ſit tibi anima mea, vt con-
ſummatus in breui expleam tempora multa.
Contrà verò ſi meæ vita longior ſaluti ex-
pedit, eius oro te profer terminos. Adde an-
nos 15. (quod quidem à te olim indultum
Ezechiæ) vel eo etiam plures ſi molliendo Iſa. 38.
ferreo cordi meo totidem ſunt neceſſarij.
Ne quæſo, ne reuoces me in dimidio dierum
meorum, ne ſim ſicut viri ſanguinum & do-
loſi, quorum ob ſcelera, dimidiantur dies.

Hora V. Diſpone, ô anima mea, domui Iſa. 38.
tuæ, hâc enim ipsâ horâ morieris tu, & non
viues.

Hora VI. Finis venit, venit finis, numera- Dan. 5.
uit 26.

Digitized by Google

uit Deus dies tuos, & compleuit illos. Vtinam ne dicatur, Appenſus es in ſtatera & inuentus es minus habens.

Eccl. 38. Hora VII. Occurrat illud Sapientis: Memor eſto iudicij mei, ſic enim erit & tuum. Mihi heri & tibi hodie. Puta tecum ita loqui defunctum aliquem. Memento conditionis meæ, quam Dei iudicio atque decreto ſubire debui; talis enim erit & tua, cùm Deus ita de te fieri iuſſerit: qualeque in me exercuit iudicium; idem in te exercendũ eſt aliquando. Neque verò illud in multos differendum annos ſtultè promittas: quod heri mihi accidit, id ipſum tibi hodie expectandum eſt: Quilibet enim dies imò hora etiam, tibi ſuprema eſſe cur non poſſit?

Hora VIII. In veſpertini punctis examinis, ſit hoc vnum. Stulte qui dixiſti animæ
Luc. 12. 18. tuæ: Anima mea habes multa bona repoſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, epulare, ecce hac nocte animã tuam repetunt à te, & quæ paraſti cuius erũt? Cuius
Abac. 2. 12. erit domus hæc, quam ędificaſti in ſanguini-
Hier. 22 bus & in iniuſtitia? Cuius autem erunt diuitiæ quas congregaſti in malum domini ſui? Cuius diuitiæ quas feciſti & non in iudicia? Cuius aurum & argentum? cuius
Eccleſ. 34. theſauri iniquitatis, merces operariorum defraudata? vita, panis, ſanguiſque animarum
Hier. 2. rum pauperum? cuius erunt villæ poſſeſſiones

nes, horti, agri, expilationibus, furtis, rapinis, terminorum quos poſuêre patres tui, tranſlatione, vi, dolo malo, ſtaterâ iniuſtâ, pondere & pondere, pauperumque oppreſſione parti. Quæ tanto tibi labore, ſumtu, operâ, angoribus, cruciatibuſque tum diurnis tum nocturnis iam annos multos paraſti, qualiacumque ſint ea, cuius erunt tandem? Tua certè non erunt, quia nihil intuliſti in hunc mundum, haud dubium quòd nec auferre quid poteris. Nudus egreſſus es de vtero matris tuæ, & nudus reuerteris illuc. Cùm interierit homo, non ſumet omnia neque deſcendet cum eo gloria eius. 1.Tim. 6.7. Iob.1.

Tua certè non erunt, ſiquidem terrena ſunt & fugientia, quæ nec te comitabuntur, neque tibi proderunt in hac die vltionis, neque aliud hinc aſportaturus ſis tecum, præter facta tua, bona ea ſint, aut mala. Opera enim illorum ſequuntur illos. Cuius erunt igitur terrena hæc? Theſauriſaſti miſer, & ignoraſti cuinam ea congregâris. Relinques alienis diuitias tuas. Aliis congregaſti & in bonis tuis luxuriabuntur. Scrutabitur fœnerator omnem ſubſtantiam tuam, & diripient alieni labores tuos. Hæreditas tua, vertetur ad alienos & domus tua ad extraneos. Pſal.41. Pſal.48. Eccleſ. 14.2.

Si religionis votis es obſtrictus, quæ paraſti cuius erunt? Varia eruditio multarumque Pſ.108. Thren. 5.2.

que rerum in omni ſcientiæ artiſque genere cognitio, quam ſibi orationis neglectu, obedientiæ violatione, officiorum charitatis in proximum omiſſione, rerumque diuinarum incuriâ comparaſti fortè, cuius erunt? Quid ijs fiet tandem? cui bono erunt? Quid profuerit extremâ horâ illâ litteratum fuiſſe, acutum philoſophum, eximiũ Theologum, inſignem concionatorem, animumque varijs tum naturæ tum artis dotibus ornatum excultúmque habere; ſi is à charitate, ab humilitate, à paupertate, cæteriſque dignis religioſo virtutibus inops ſit & egens.

Hora IX. Quoniam eſt ſomnus, expreſſa imago mortis, eamque ſcriptura etiam ſacra ſomnum vocat, idcirco horam illam, quâ ſe Aſceta dabit quieti, cogitabit ſibi fore ſupremam: quare ita ſe comparabit pro ratione temporis, tamquam verè moriturus. (Ecce (inquiet ſibi ipſe) hæc tibi hora vltima diei & verò vitæ vniuerſæ. Ecce mors tibi in ianuis: demigrandum tibi de corporis domicilio, & hac quidem hora, neque tibi concedentur induciæ vſque manè. Quiſquis id ſibi certò perſuaſerit, is ſanè alio non eget monitore. Tam ſalutaris cogitatio, impreſſuſque animo metus, eas ſecum deferet orationes iaculatorias, quæ ei rei & tempori congruant maximè.

Hactenus de iis orationibus quæ ab ipſius horæ

Digitized by Google

horæ fluxu, cæteriſque eôdem pertinentibus deſumptæ ſunt. Et licet cuilibet è dictis horis, ſua ſit aſſignata iaculatoria, cuique tamen eſt integrum, quod vni horæ eſt tributum, transferre in alteram: Atque iis imprimis quorum degendæ vitæ ratio, manifeſtè poſtulat aliud, vt qui religioſi, noctu Dei canendis laudibus more maiorum inſiſtunt.

Et quoniam traditum eſt ab Aſtrologis, ſingulis diei horis, ſingulos etiam dominari ac præeſſe planetas, modò Saturnum, modò Iouem, aut aliquem alium de ſeptem non re ſed vocabulo errantibus; poterit item Aſceta, ſingulis etiam horis aliquem è Diuorum numero præficere, vel eundem omnibus. Exempli cauſa, illum cui quidem is dies, Eccleſiæ inſtituto ſacer eſt id enim parum intereſt, modò id fructuosè fiat.

Atque extremum illud in hoc genere moneo, quod ſi cui ſæpius in ipſa hora ad Deum libebit aſpirare, habet is in ea ipsâ horâ quã ſequatur regulam ſeu menſuram. Quemadmodum enim ex Aſtrologorum ſenſu, quauis hora, Æquatoris, ſeu circuli Æquinoctialis, gradus quindecim emergunt ſupra horizontem, ſic licebit ei horam quamlibet in partes totidem partiri, atque vnicuique gradui, ſuam adſcribere precatiunculam, quam ipſam ne à gradibus abeamus, poterit è pſalmis gradualibus, quos cantica graduum

vocat

vocat eorum auctor, qui & ſunt numero 15. deſumere. Canebantur autem ij ſinguli vt multis placet ad ſingulos templi gradus, qui erant item 15. tamquam in vmbone & ſuggeſtu, atque ideo graduales dicti, vel potius, quod viſum eſt Genebrardo: ij pſalmi, ſunt precationes & conſolationes de aſcenſionibus, ſiue liberationibus populi Iſraelitici ab exilio & captiuitate. Quæ quidem typus erant reuerſionis noſtræ in cœlum, ex hoc longè miſerrimo vitæ ergaſtulo.

Gradus verò quibus eò reditur, hos quidem 15. facit Genebrardus. Primus eſt afflictio: ſecundus proſpectus ad Deum: tertius lætitia communionis: quartus inuocatio: quintus gratiarum actio: ſextus confidentia: ſeptimus patientia & exſpectatio diuinæ liberationis: octauus Dei gratia & fauor: nonus timor Domini: decimus martyrium: vndecimus peccatorum deteſtatio: duodecimus humilitas: decimus tertius Chriſti aduentus deſiderium: decimus quartus, concordia & charitas: decimus quintus aſſidua Dei benedictio. Ex quibus licebit Aſcetæ, hora qualibet quindecim ducere precationes iaculatorias, iiſque ſeſe Æquatoris inſtar ab horizonte, atque à terra, humaniſque rebus ſublime ferri, aſcenſioneſque in corde ſuo in hac valle lachrymarum diſponere, itaque de virtute in vir-

Digitized by Google

virtutem ire, vt videat tandem Deum Deorum in Sion.

Si cuipiam hæc ſubtilioris videntur conſiderationis, ducat is orationes ſuas à quindecim roſarii myſteriis, quæ quidem à gaudio, à dolore & à gloria nũcupantur, in iiſq; ipſis eximia aliqua aut Chriſti Domini, aut B. Virginis Mariæ, virtute menti breuiter propoſitâ, eam ipſam ſupplex à Deo poſtulet. Et ne faſtidio ſit ei in eodem ſemper verſari: habet arcam quæ cubitos 15. eleuabatur ſupra montes, quibus quidem cubitis ſignificatum eſt (ſi Ambroſio credimus) myſteria reſurrectionis in veteri & nouo teſtamento contenta ſuperare mentes etiam intelligentium & ſuperborum. Habet feſtum tabernaculorum quod decimo quinto celebrabatur die, quo quidem myſticè, innuitur per ſeptenarium vitæ actiuæ & temporalis, & octonarium contemplatiuæ ad cæleſtis quietis templum aſcendendum. Ex quibus tum vniuerſis tum ſingulis facile eſt, eadem etiam ſeruata numeri decimiquinti ratione, varias pro cuiuſque affectu & ſenſu elicere iaculatorias.

Gen. 7.
Epiſt. 76
Gloſſ. interl.

V CAPVT

CAPVT IX.

Alia quadam ratio horaria Orationis ex Chriſti paſſione deprompta, quâ ſingula ſuis quæque horis in ea geſta redduntur.

QVONIAM ex omnibus, in quibus poteſt verſari oratio, ea eſt maximè fructuoſa, quæ de Chriſti Domini tum morte (præcipuo vtique diuinę charitatis inuitamento) tum ijs, quæ eò ſpectant inſtituitur; viſum eſt ſeorſum (quantum quidem licuit) quæ ab eo potiſſimùm ſub mortis tempus, facta dictaque ſunt, quæque ipſe perpeſſus eſt, ſuis vt quæque contigerunt horis reddere. Et quamquam eorum omnium & ſingulorum non poſſit definitè diſtinctèque quâ peracta ſunt horâ deſignari (quæ neque à ſacris quidem ſcriptoribus eſt notata, contentis eã ferè per, quaſi indicare) id ſatis erit, vt circiter illud tempus contigiſſe dicantur. Neque verò diſtincta determinataque puncti temporis illius cognitio, magnoperè facit ad fructum qui quæritur pietatis ac deuotionis. Bipartitò autem ſunt à nobis horæ diuiſæ: altera quidem pars ea complectitur myſteria, quæ vel paulò paſſionem anteceſſêre vel conſecuta ſunt, vel eius ipſius tempore

pore contigêre, certamque ferè habent horam. Altera verò particularibus quibuſdam perpeſſionibus, nulla, quo contigerunt, temporis habita ratione tribuitur. Et quoniam hoc loco non damus commentarium rerum à Chriſto geſtarum, nemo hîc exſpectet rationem, cur hoc quidem huic, illud vero tempori alteri adſcribam potiſſimùm: iſque teneat me in iis vel ſacras litteras ipſas, vel probatos earum interpretes, duces ſequi ac magiſtros.

Id etiam erat præmonendum, Iudæorum horas, quas quidem à noſtris longè diſcrepare nemo ignorat, in gratiam pij Aſcetæ ad noſtras fuiſſe reuocandas. Inchoabimus autem à veſpera quæ paſſionis anteceſſit diem.

Itaque à VI. ad VII. feriæ quintæ maioris hebdomadæ, recumbit Ieſus cum diſcipulis ſuis ad eſum Agni paſchalis, ſurgit à cœna, lauat 12. Apoſtolis pedes.

A VII. ad VIII. corpus & ſanguinem dat in cibum & potum, inſtituit auguſtiſſimum Euchâriſtiæ Sacramentum ac ſacrificium. Apoſtolos initiat Sacerdotio.

Ab VIII. ad IX. bene longam habet concionem, quâ diſcipulos tum blandè ſolatur, tum in fide roborat, ijſque ipſos Spiritum ſanctum pollicetur.

A IX. ad X. Hymno dicto dat ſe in viam torrentem Cedron verſus, locumque paſ-

Digitized by Google

ſionis. De mutua Apoſtolorum inter ſe charitate multa diſſerit.

A X. ad XI. In horto Gethſemani orat vt tranſeat à ſe hora paſſionis, ſi ita quidem fert Dei voluntas, cui ſe planè ſubijcit, contriſtatur, mœretque vſque ad mortem.

Ab XI. ad XII. Poſt orationem venit ad diſcipulos, ijſque blandè reprehenſis quòd dormirent, refert ſe iterum ad orationē, excuſatque eorum infirmitatem. Inter orandūm ſanguis copioſè ei fluit è toto corpore, quo in cruciatu & agonia, ſolatur eum Angelus quiſpiam è cælo delapſus.

A XII. ad I. In eum inijciunt manus Iudæorum ſatellites, arctè vinciunt ne diffugiat, à diſcipulis deſeritur.

A I. ad II. ad Annam ducitur, vbi multis interrogatur de diſcipulis & de doctrina ſua, ibique impactus ei colaphus.

A II. ad III. Ab Anna ad Caypham raptatur, varij in eum producuntur falſi teſtes, pronuntiaturque reus mortis.

A III. ad IV. Illuditur à viris qui tenebāt illum, cæditur, facies ei velatur, percutitur, irriſoriè interrogatur vt prophetizet quis eum percuſſerit.

A IV. ad V. Eadē ferè patitur qua hora ſuperiore, quibus acceſſit Petri negatio, quæ quidē Chriſti Domino lōgè acerbiſſima accidit.

A V. ad VI. Iterum concilium cogitur à prin-

principibus ſacerdotum aduerſus Ieſum, conſtituunt eum tradere Pilato.

A VI. ad VII. Apud eum falsò accuſatur. Varia ab eo quærit præſes, quibus nihil reſpondet.

A VII.ad VIII. Mittitur à Pilato ad Herodem, à quo illuſus veſte albâ induitur.

Ab VIII.ad IX. Examinatur iterum à Pilato, à quo, licet in eo nulla inuenta mortis cauſa, poſt habetur tamen Barabbæ ſeditioſo & homicidæ.

A IX. ad X. Exuitur veſtibus ſuis, direq́ue flagellatur.

A X.ad XI. Corona ſpinea redimitur; variėque illuditur & affligitur. Producitur à Pilato in conſpectum populi his verbis ; *Ecce homo*, vt conſpecto eo tam immaniter dilaniato, hac ſatiaretur pœnâ , at poſtulat illum ad crucem.

Ab XI.ad XII. Pilatus tandem fert in eum crucis ſententiam, quam & ipſe ſuis baiulat humeris ad locũ ſupplicii extra Hieruſalem.

A XII.ad I. In medio latronũ duorũ crucifigitur, milites inter ſeipſi veſtes eius partiũtur, fiunt tenebra ſuper terrã vniuerſam. Patrem orat, vt iis qui ſe crucifixerãt, dimittat.

A I. ad II. Latroni pœnitenti paradiſum eo ipſo die pollicetur. Virgini matri, dilectum ſibi diſcipulum, atque huic illam viciſſim commendat.

A II. ad III. Queritur ſe à patre derelictum. Sitim ſuam declarat, acetoque potatur.

A III. ad IV. Palam edicit ea omnia à ſe conſummata perfectáque ob quæ in mundum venerat, atque ſpiritu ſuo in patris manus commendato, eum emittit. Fit terræ motus: velum templi ſcinditur in duas partes à ſummo vſque deorſum, petræ ſcinduntur, monumenta aperiuntur, multa corpora ſanctorum qui dormierant, ſurgunt.

A IV. ad V. Impius miles lancea latus ei aperit, vnde manat ſanguis & aqua. Centurio eum fatetur Dei filium. Redit turba à monte Caluariæ Hieruſalem, percutiens pectora ſua. Ioſeph adito Pilato petit & impetrat corpus Ieſu.

A V. ad VI. Ioſeph vnà cum Nicodemo illud de cruce deponit, inuoluit Sindone, atque ſepelit aromatibus condîtum. Atque hęc de iis myſteriis paſſionis, quibus ſtatæ ferè, certęque poſſunt horæ tribui; ſequitur vt ad varietatem (quæ quidem actionem languere non ſinit) & ad frequentius Chriſti Domini cruciatus grato animo recolendos, in quibus & vita, ſalus & reſurrectio noſtra, rationem alteram eos ipſos memorandi proponamus.

CAPVT X.

De particularibus Chriſti perpeſſionibus ad horarias aſpirationes accommodatis.

CVM Chriſti Domini Seruatoris latiſſimè pateant cruciatus, ſiquidem nihil illi in ratione doloris defuiſſe traditur à ſacris doctoribus, viſum eſt, nō ipſos quidem vniuerſos, quoniam infiniti ſunt, partiri (voluntate magis quàm certa ratione) in horas ſingulas, facto ab iis initio qui interiora magis ſpectant. Itaque vt à meridie inchoëmus. D. Th. 3. p. 4. 46. a. 5.

Hora XII. cogitabit Aſceta, quantum paſſus animo ſit Chriſtus Dominus, tœdio, timore, triſtitia & dolore: dolebat autem vehementiſſimè, primùm de peccatis totius humani generis, quæ vniuerſa erat paſſione ſua expiaturus, eorumq; pœnas exoluturus; diſciplina enim pacis noſtræ ſuper eū, eiuſque liuore ſumus ſanati: hinc fructum vt ea ſibi ipſe quaſi aſcriberet, iuxta illud Dauidis: longè à ſalute mea verba delictorum meorum. Exceſſit autem hic Chriſti dolor, dolorem omnem cuiuſcumque contriti, quandoquidem & ex lumine maiori, charitateq; proficiſcebatur, & de mortalium vniuerſorum dolebat peccatis, iuxtà illud Iſaiæ. Verè dolo- Pſal. 21. cap. 53.

dolores noſtros ipſe portauit, & languores noſtros ipſe tulit.

Hora I. Cogita huic eidem dediſſe dolori cauſam; incredulitatem caſumque delecti ſibi populi gentiſque ſuæ, aliorumq; qui morte eius ſcandalum paſſi, ipſius deſeruêre ſigna, potiſſimúmque diſcipulorum, quos tam arcto ſemper erat amore complexus.

Hora II. Ad hæc doluit etiam de iactura vitæ ſuæ & de morte, quam quidem fortiſſimus quiſque, naturæ inſtinctu reformidat. Fuit autem Chriſti Domini tam digna vita, tantique pretij, maximè ob diuinitatis coniunctionem, vt de ea vel ad horam tantùm amiſſa multò eſſet dolēdum acerbiùs, quàm ſi periret orbis vniuerſus. Quantum te igitur amauit, qui causâ tuâ rei tam præſtantis paſſus eſt diſpendium: quod idem tibi reuocat ipſemet in memoriam. Dedi (inquit) Hier.12. dilectam animam meam in manibus inimicorum eius.

Hora III. Cogita nullum Chriſti tui ſenſum dolorum expertem fuiſſe. Ac primùm quidem quàm ei fuerit acerbum matrem intueri, quam quidem tenerrimè diligebat, vt & diſcipulum virginem, flentes iuxta crucē. Pias item mulieres quaſdam, eius veſtigia ad ſupplicij locum conſectantes.

Hora IV. Quibus potuit excipere auribus irriſiones, ſannas, blaſphemias, maledicta,

impias

impias voces hoſtium ſuorum, quos quidem in omni vita ſua tot beneficijs cumularat.

Hora V. Quàm fuerit ei grauis fœtor cadauerum, quorum Caluariæ mons plenus erat. Sed quàm multò tulerit grauiùs fœtorem peccatorum, qui quidem à fœtentibus Iudæorum animis efflabatur.

Hora VI. Perpendes amaritudinem tum vini myrrhati, tum fellis & aceti, quibus ſub mortem potatus.

Hora VII. Quomodo à planta pedis vſque ad verticem capitis laniato & excarnificato, nullus omnino, ſenſui tactus reliquus fuerit locus dolore vacans.

Hora VIII. Cogitabis quàm fuerit vniuerſalis omnium ordinum, omniſque generis hominum in Chriſtum conſpiratio, ſiquidem paſſus eſt à Iudæis atque ethnicis. A maribus & fœminis, quod patet ex ancillis, quarum occaſione Petrus ab eo defecit.

Hora IX. A principibus & à vulgo iuxta illud. Quare fremuerunt gentes & populi meditati ſunt inania? A familiaribus & notis, ab impio Iuda eum prodente, à Petro cæteriſque eum deſerentibus. Pſal. 2.

Hora X. Cogitabis nihil eſſe in quo non ſit paſſus factâ collectione eorum omnium in quibus ſoliti ſunt homines pati: ac primum quidem in amicis: qui cùm ei adhæreſcerent antea, ab eo ſub mortem defecerũt.

Hora XI. Tum in fama per detractiones.

Hora XII. In honore per conuicia, ei luce palàm præſentique irrogata.

Hora I. In rebus, quia pauculis etiam iiſque vilibus eſt per ſummam impietatem veſtibus ſpoliatus.

Hora II. In anima per triſtitiam & timorem, quod quamquam eſt ſuperius dictum, numquam neque dici neque cogitari poteſt ſatis.

Hora III. In corpore, quod vniuerſum, vt alios taceam cruciatus, flagellis diſciſſum dilaceratumque fuit.

Hora IV. Et deinceps cogita ſigillatim Chriſti Domini vulnera, quamque ei fuerit acerba id generis mors, quippe cui partes illæ quæ neruis abundant maximè, atque ob hanc ipſam cauſam acutiſſimè ſentiunt, confixæ ſunt, manus: ſcilicet & pedes. Tum ipſum pendentis eius è cruce corporis, tribuſque dumtaxat fulti clauis pondus, deorſum verſus tendens, continuò dolorẽ acuebat. Accedebat denique doloris diuturnitas, id eſt lentæ mortis eiuſque immaniſſimæ cruciatus longus, neque enim conficiũtur ſtatim, cruce confixi. Tu mente ingredere in hæc vulnera, ea numquam relicturus, puta tibi dictum illud; ſponſa mea in foraminibus petræ; in cauerna maceriæ. & illud prophetæ; Ingredere in petram & abſcondere

dere in foſſa humo à facie timoris Domini, & à gloria maieſtatis eius. Erinaceus es ſpiniſque peccatorum horridus & aculeatus, atqui petra refugium erinaceis. Principiò quidem occurrat dexteræ vulnus, in quod ingreſſus cogitatione poſtulabis vt & ſanguine qui inde manat, ſordes tuas, eluat, & vt in proſperis ne inſoleſcas. Iſa.2.10.

Hora V. Vulnus leuæ ingreſſus, vſurpabis illud Dauidis, Aſperges me Domine hyſſopo & mundabor, lauabis me & ſuper niuem dealbabor: peteſque vt in aduerſis rebus ne animo concidas.

Hora VI. Pede dextro abſconſus à facie iræ furoris Domini, poſtulabis vt affectus tuos omnes (quorum quidem pedes ſymbolum exiſtunt) ita regat moderetúrque, vt rationi, diuinæque legi perpetuò ſe præſtent obſequentes.

Hora VII. Pedis ſiniſtri apertura hiatuq; receptus enixè poſtulabis perſeuerantiam in via mandatorum Dei, vt nihil te ab ea decurrenda, percurrendaque ad extremum vſque vitæ ſpiritum, quouis modo impedire valeat.

Hora VIII. Ingredieris vaſtam illam maceriæ cauernam Chriſti, inquam, perfoſſum latus, vnde tibi ad cor eius amore tui ęſtuans patet aditus. Ibi ea loqueris, quæ ſpiritus ſuggeret: efflagitabiſque vt te feruentiſſimo amoris

Digitized by Google

amoris ſui igne ita incendat, vt aliud nihil præter ignem ſpirare videaris.

Ad ſingula etiam hæc vulnera quinque, pete vt te ſecum pariter vulneret & configat, nec velle te viuere ſine vulnere, ipſo tam dirè vulnerato: futurum alioqui, hoc maximum tibi vulnus, ſi ſine vulnere viuere contingat. Et quemadmodum tribus ipſe clauis cruci eſt confixus, non illis quidem ferreis tantum, ſed multò magis clauis amoris, obedientiæ, atque zeli animarum, nihil enim ſine his potuiſſent illi, ſic & ſe tribus hiſce configat vehementer ac profundè, vt & tu cum Apoſtolo gloriari poſſis ac prædicare. Chriſto confixus ſum cruci: Viuo ego iam non ego, viuit verò in me Chriſtus.

Hora IX. Cogita nullum vmquam ita doluiſſe vehementer atque Chriſtum Dominum, ſeu corpus eius, ſeu animum ſpectemus: Ac corpus quidem perfectiſſimâ erat conſtitutione, vtpote ſancti Spiritus operâ fabricatum, eòque factum vt in eo vigeret maximè ſenſus tactus, ex cuius perceptione conſequitur dolor. Ipſius verò animus perfectiſſimè complectebatur cauſas triſtitiæ omnes & ſingulas: quas ſuperius attigimus.

Id facit etiam ad magnitudinem dolorum Chriſti, quod eos ſponte ſuâ ſuſceperit ob hunc finem, vt ſcilicet mortales à peccati liberatos tyrannide, in veram liberta-

tem

Digitized by Google

tem aſſereret. Eò factum vt eam aſſumpſerit doloris menſuram (ſi immenſo dolori menſura eſt vlla) quæ conſequentem inde fructum, qui quidem fuit infinitus, exæquare poſſet.

Hora X. Perpende quàm puri fuerint Chriſti dolores, omniſque omnino conſolationis expertes. Siquidem in cæteris hominibus mitigatur dolor tum interior tum exterior, rationis vi & cogitatione, quod quidem perficitur quadam redundantiâ & deriuatione à ſuperioribus animi viribus ad inferiores: quod ſanè in Chriſto locum non habuit, quippe qui, vnicuique facultati id permiſerit agere, quod cuiuſque naturæ conſentaneum eſt: vt præclarè Damaſcenus. l.3.c.15. fid. Orth.

Hora XI. Et vltima. Cogita immenſam eius charitatem, quâ effectum, vt licet minimo ſuo dolore, (imò ne dolore quidem, at aliqua animi ſui actione ſumma cum voluptate coniuncta) potuerit humanum genus vniuerſum redimere; voluerit tamen tot tamque immenſos ac diuturnos tum animâ tum corpore toto perferre dolores, vt verè vir dolorum & ſciens infirmitatis à quodam propheta dictus ſit.

Atqui hæc de Chriſti paſſione in horas diſtributa voluntate potius quā certo iudicio: quare cuilibet licebit, ſi ita viſum fuerit, quæ

vni

Digitized by Google

vni data ſunt horæ, accommodare ad alteram. Cui hæc non ſunt ſatis, addat etiam paſſionis circumſtantias, conſideretq; quis patiatur, quid & quantum, quâ patientiâ, animique fortitudine, quamobrem, pro quibus, & cetera generis eiuſdem. Poterit etiam Chriſtum ſibi proponere cruci affixum, modo Sacerdotis fungentem officio, ſeque ipſum ęterno patri acceptiſſimum holocauſtum immolantē: modò doctoris, è regia illa cathedra non verbo at re virtutem omnem perdocentis; aliâs iudicis pœnitentem latronem remunerantis, impium verò æternæ morti addicentis.

Tandem ad varietatem cogitabit quàm perfectè capitalia vitia ſeptē pro contrariis exhibitis virtutibus, in cruce expiarit, vt profunda ſua humilitate peruicacem mortalium ſuperbiam: Atque ſic de cæteris. Iaculatorias autem, quæ tum ex ſuperiore, tùm ex hoc capite formari poſſunt, eò non formauimus, tum quòd cuiq; proprius quaſi fœtus gratior accidet quàm alienus, tum quod cuiuis perfacilè fuerit eas ipſas formare.

Digitized by Google

CAPVT XI.

Vita Chriſti Domini horarijs aſpirationibus aptata.

CHRISTI Seruatoris vitam, abſolutiſſimum perfectionis omnis exemplar, mundiq́ue lucem ac ſolem, ſi in horas ſingulas, quoad eius fieri poſſit, eſſem partitus, pretium me facturum operæ exiſtimabam. Atque vtinam conſtaret quâ definitè horâ, præſtantes ab eo prodiere exteriores actiones tum demiſſionis animi, tum charitatis, tum mortificationis, tum virtutum cæterarum (ab inferioribus enim nullo vmquam ceſſabat tempore) verùm quãquam id plurimùm ignoretur, poterit Aſceta ad libitum, virtutes eius ſingulas, horis addicere ſingulis, atque ex iis ipſis iaculatorias ſuas ducere. Quas tamen eius ſacras actiones habemus aut à ſacris Scriptoribus aut interpretibus certo temporiallegatas eas hic diuiſione horarum vt ſuperiùs facta ſubiiciemus. Quibus quidem, penuriâ eorum quæ ab ipſo Chriſto ea etiam inſerentur, quæ ab aliis geſta, (quippe quæ ad ipſum referantur) ſacræ litteræ commemorant. Inchoabimus autem à media nocte.

Hora igitur XII. naſcitur Chriſtus, cùm

nouem

nouem ante menſibus, eadem hora eſſet conceptus de Spiritu ſancto, ex puriſſimo atque immaculato virginis Matris ſanguine. Deus fit homo, homo viciſſim fit Deus. Media nocte venit ſponſus.

Matth. 25.6.

Horis I. II. III. Quia nihil determinatè occurrit aſſignandum, cogitandum quàm frequenter noctu orauerit, quomodo item nocte fugerit in Ægyptum, quomodo Magi eodem tempore ſe itineri commisêre, quomodo Nicodemus ad Ieſum venit nocte primùm.

Soarez 3. p.

Hora IV. Aut circiter, reſurrexit Chriſtùs Dominus ab inferis, quâ eadem horâ veniet ad iudicandum orbem terrarum, fietque generalis reſurrectio. Ambulat ſupra mare.

Ioan. 21.

Hora V. Apparet matri poſt reſurrectionem. Piæ mulieres adeunt ad monumẽtum.

Hora VI. Apparet aliquot diſcipulis vnà piſcantibus poſtquam reſurrexit.

Matth. 20.

Hora VII. Conducuntur operarij atque in vineam mittuntur.

Hora VIII. Sæpius docet tum in templo, tum in ſynagogis.

Hora IX. Iterum conducuntur operarij. Deſcendit Spiritus ſanctus in Apoſtolos ſpecie ignitarum linguarum.

Hora X. Iterum docet & loquitur de regno Dei, variiſq; modis ad ſe pertrahere conatur obſtinatos Iudæorum animos.

Hora

Hora XI. Idipſum facere cogitandum eſt, quia notiora non ſuppetunt: Certum enim eſt triennij ſpatio eum, qui omnem captabat occaſionem euangelizandi regni Dei, id horis hiſce matutinis potiſſimùm, præſtitiſſe frequenter.

Hora XII. Aſcendit in cælum. Cum Samaritana fusè colloquitur, eique promittit aquam viuam.

Hora I. B. Petrum vniuerſæ præficit Eccleſiæ. Sanat filium reguli.

Hora II. Apparet diſcipulis euntibus in Emaüs.

Hora III. Conducuntur operarij. Petrus & Ioannes aſcendunt in templum orandi cauſa. Sanatur claudus. Centurioni apparet Angelus, orationéſque eius atque eleëmoſynas dicit aſcendiſſe ad Deum.

Hora IV. Andreas Chriſtum primùm adit.

Hora V. Apparet diſcipulis omnibus, ipſo die reſurrectionis pacem precatur, facit eis poteſtatem remittendi peccata. Octiduo poſt iterum eâdem horâ apparet iis, præſente Thoma.

Hora VI. & conſequentibus vix quidquã occurrit; quia cùm ad occaſum vergat, ſubducebat ſe Chriſtus ab hominum conſuetudine, atque plurimùm noctes ipſas orando abſumebat. Quod ipſum licebit Aſcetę con-

Digitized by Google

ſiderare, atque ex his, tum ex ſuperius dictis ſuas ducere aſpirationes, quod quidem faciet modò quid petendo, modò gratias agendo, aliâs dolore peccator, alias ſpe, fide
1. Ioan. 2. 27. & charitate in Deum, alijſque modis prout vnctio docebit.

CAPVT XII.

Nonnullæ aliæ rationes in horas ſingulas aſpirandi compendiò traditæ.

VISVM eſt ſuperioribus addere etiã iſta, quòd tam ſunt diuerſæ mortalium affectiones ſenſus, & guſtus, quàm cõſtitutiones corporum, quæ quidem propemodum infinitæ, eruntque fortaſſe ij qui cum nullis è ſuperiùs poſitis aſpirationibus, his vtique capiantur.

Quàm maximè pia eſt iuxtà ac vtiliſſima, frequens Auguſtiſſimi nominis IESV vſurpatio, quam licebit Aſcetæ in horas partiri, earum cuilibet aſſignato vno aliquo de clarioribus eius epithetis, exempli cauſa: princeps pacis, admirabilis, pater futuri ſæculi, Emmanuël, brachium patris, &c. è ſacris deprompta litteris: quorum ſingulis, addito ſacratiſſimo nomine hac aut ſimili ratione aſpirabit. Ieſu brachium patris miſerere mei. Aut robora me, conforta me: id nimirũ poſtulando quod cuique epitheto conſentaneum

neum eſt, quodque eo ſignificatur.

Et quoniam admodum Deo grata accidit pietas & fides, quæ Chriſto exhibentur, ſacratiſſimâ contento Euchariſtiâ, equidem arbitror maximè eſſe ſalutares eas precatiũculas horarias, quæ in eo genere verſantur. Chriſtum itaque Seruatorem verè & reipſa in diuiniſſimo Altaris Sacramento exiſtentem, horis compellat ſingulis Aſceta vnâ aliquâ adhibitâ aſpiratione de iis, quas in eius litaniis vſurpat Eccleſia, verbi cauſa: Frumentum electorum. Vinum germinans virgines miſerere mei: Difficilè eſt eloqui quantum inde tum meritorum, tum ſpiritualis oblectationis colligatur: de quo quidem memini aliquid dictum 1. libro.

Quod ſi diẽ lubet in horas dumtaxat duodecim partiri, habet Aſceta lignũ illud vitæ ex Apoc. quod in medio ſitũ paradiſi affert fructus duodecim. Expreſſiſſima ſanæ Euchariſtiæ noſtræ figura, quæ quidẽ in medio ſita Eccleſiæ vitã dignè ſumẽtibus cõfert immortalẽ, fructibuſque eôs ipſos recreat duodecim, quos quidẽ nõ ineptè dixeris eſſe fructus duodecim Sp. ſancti ab Apoſtolo alibi recenſitos, è quibus vnius poſtulatione, fructuosè auſpicabitur cuiuſq; horæ actiones.

c.22.2.
D.Th.1.2.q 70. art.3.
Gal.5.

Iam verò quod dictum de ſacratiſſimo Iesvs nomine, ſanctiſſimáque Euchariſtia, idem aliâs præſtabit Aſceta in dulciſſimo

Digitized by Google

Mariæ nomine, in horas ſingulas deuotiſſimè illud appellando, addito aliquo eius elogio ex ſacris item litteris, quod quidem ex eius litaniis, quæ paſſim in manibus ſunt, fuerit facillimum.

Quod, ſi vt de auguſtiſſima dictum eſt Euchariſtia, lubet item in appellanda Beata Virgine horas dumtaxat duodecim diei aſſignare, meminerit mulieris illius Apocalypticæ ſole amictæ, in cuius capite radiabat corona ſtellarum duodecim, quâ quidem muliere deſignatam Deiparam non ignobiles tradunt auctores: cumque indicentur hiſce ſtellis tum virtutes quibus excelluit potiſſimùm, tum gloriæ præmia eis ex æquo reſpondentia: eas ipſas virtutes, ſua cuilibet horæ attributa, enixè à Deo per virginis merita poſtulabit. Sunt autem hæ, fides & ſpes patriarcharum, lumen ac contemplatio prophetarum, incenſa charitas zelúſque Apoſtolorum, martyrum fortitudo, confeſſorum pœnitentia ac patientia, doctorum diſcretio ſapientiáque: puritas ſacerdotum, ſolitudo & oratio heremitarum, paupertas, obedientiáque monachorum, caſtitas virginum, humilitas viduarum, concordia fidéſque coniugum.

c.12.

Bern. Serm. Sign. magn.

Si cui placet virginis priuilegia his ipſis adumbrata ſtellis duodecim, contemplari; ea quidem ſic habeat ex Bernardo. Mihi ſanè

Digitized by Google

ſanè (inquit) ſingularis rutilat fulgor: primò in Mariæ generatione: ſecundò in Angelica viſitatione: tertiò in Spiritus ſuperuentione: quartò in filij Dei inenarrabili conceptione. ſic & in his quoque ſidereum planè irradiat decus, quod virginitatis primiceria, quod ſine corruptione fœcunda, quod ſine grauamine grauida, quod ſine dolore puerpera: nihilominus etiam ſpeciali quodam ſplendore in Maria coruſcant manſuetudo pudoris, deuotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, & martyrium cordis. Hæc Bernardus.

Beatæ porrò Virginis cultum excipiat ſubinde Sanctorum Angelorum veneratio, horaſque diei vigintiquatuor tribuat totidem Angelis, qui quidem numerus conficiatur ex duodecim quibus credita portarum duodecim cœleſtis Hieruſalem cuſtodia, tum ex iis ſeptem qui diuinæ continenter aſſiſtūt maieſtati. Inſuper ex ſanctis Michaële, Gabriële, Raphaële, Angelóque tutelari, illo denique qui ſacroſancto corporis & ſanguinis Chriſti ſacrificio offerendo præeſt. Et quamquam fortè de his nonnulli hiſce ordinibus ac diuiſione bis contineantur, itaque vnus atque idem inuocaretur iterum, id quidem nihil refert, cùm fiat alia atque alia ratione & conſideratione.

Apoc. 21.12.

Eccleſia in Canone.

Tandem ne ſuus deſit ſanctis cultus, ſug-

Digitized by Google

c. 4. gerit ſacra Apocal. 24. ſeniores, è quibus vnum aliquem horis ſingulis Aſceta appellet; qui quidem ſunt maximè illuſtres ſancti & heroës tum veteris tum nouæ legis. Nimirum Apoſtoli 12. pro noua, pro vetere autem hi aut ſimiles. Abel Noë, Abraham, Iſaac, Iacob, Moyſes, Samuel, Dauid, Iſaias, Hieremias, Ezechiel & Daniel.

P. Pereçrius.

CAPVT XIII.

Alia quædam ratio horariæ aſpirationis longè facillima, quæq; non tam oratione quàm actione perficitur.

Ea triplici continetur capite; Vnum eſt ſui aſperſio aqua benedicta: alterũ tunſio pectoris, tertiũ reuerentia, cultuſq; ſacris rebus exhibitus. Ac de prima quidẽ cõmunis eſt Theologorũ ſenſus, eâ aſperſione peccata remitti venialia (vt ſileã de aliis eius effectis admirandis ſanè in dæmones, eorumq; pręſtigias & dolos, in pellẽdis morbis aliiſq; ſimilibus) quod quidẽ ſatis liquet ex S. Alexandri Papæ conſtitutione. Aquam (inquit) ſale conſperſam populis benedicimus, vt ea cuncti aſperſi ſanctificentur & purificẽtur. Nam ſi cinis vitulæ populũ ſanctificabat atque mundabat, multò magis aqua ſale conſperſa, diuiniſque precibus ſacrata populum ſanctificat atque mundat. Vbi quidẽ notatu digna

c. Aquã, de cõſecratione

digna ſunt verba purificandi, mundandi, & ſanctificandi, quibus vtique, inferior tum puritas tum ſanctitas ſignificantur, maximè cùm huiuſce vſum aquæ, multò cineris vitulæ aſperſioni præſtare velit, quæ ſanè corporibus exteriorem quandam munditiem, legalemque afferebat.

Quemadmodum autem id efficiat hæc aqua; ita quidem explicat D. Thomas. Ad remiſſionem (inquit) venialis peccati nō requiritur nouæ gratiæ infuſio, ſed ſufficit aliquis actus procedens ex gratia, quâ aliquis deteſtetur peccatū veniale vel expreſsè vel ſaltem implicitè: ſicuti cum quis, feruenter mouetur in Deum: & ideo triplici ratione, aliqua cauſant remiſſionem venialium. Tertia quidem ratio, quę ſola ad rem noſtram facit, eſt in quantum ea ſunt cum aliquo motu reuerentiæ in Deum & ad res diuinas, & hoc modo (inquit) aſperſio aquæ benedictæ operatur ad remiſſionem venialium. 3. parte q. 87. a. 3

Quæret fortaſſe quiſpiā vtrum ad idipſum ſit neceſſaria deuotio & reuerentia reipſa exhibita; an verò ſatis ſit habitualis. Credo equidem, vt in alijs pleriſque, ſufficere poſteriorem, vt ſcilicet aſperſio illa proficiſcatur ab habitu reuerentiæ & deuotionis, quamquam tum actu & re abſit vtraque: Quæ quidem habitualis deuotio, complectitur etiam implicitā deteſtationem Marſilius Archiepiſ. Salernitanus affert auctores p. 295. &c.

venialium, licèt de ea ipſa nihil cogitet qui ſe aſpergit, aut ab alio aſpergitur. Negari tamen nō poteſt inquit Reuerendiſſimus Marſilius, tutius eſſe atque melius, actu tum reuerentiam, tum deuotionem exhibere, quóque ea fuerit maior, perfectiùs etiam delenda peccata, maiorίſque gratiæ fore acceſſionem.

In ſua Hydragiologia.

Tanta autem eſt huius vis aquæ in hæc venialia, vt ea vniuerſa, quantum quidem in ea eſt, deleat, niſi fortè, vt traditur à S. Thoma, impediatur remiſſio quantum ad aliqua venialia, quibus mens actualiter inhæret, ſicut & per fictionem interdum impeditur effectus baptiſmi. Neque verò ſola peccati venialis culpa, offenſióque omnis hac aſperſione, verùm etiam pars nonnulla pœnæ tollitur, pro menſura tum charitatis aduerſus Deum, tū deteſtationis illius ipſius peccati, quæ quidem piæ animi motiones, eâ aſperſione, aliàs magis, aliàs minus excitantur.

Ad 2. argum.

S. Th. ad 3.

Ex his conficitur, cùm tot pariat fructus, támque eximios, ac potiſſimùm leuiores abſtergat maculas, aquæ luſtralis aſperſio, eam verò Aſcetæ in horas ſingulas atque adeò ſæpiùs, reuerenter, pièque vſurpandam, ſi ita quidem res feret & ſit domi. Quod ſanè eò cuique curâ maiore, diligentiáque præſtandū videtur, quò frequentiùs in animum irre-

irrepunt leuiora hæc, atque vix cogitantem inquinant, cùm non ſepties tantùm in die; ſed in hora etiam cadat iuſtus. Quid enim homini procliuius, quàm leuioribus hiſce corripi, quandoquidem non verbum otioſum modò, aut actio, at vel otioſa cogitatio (quà quid quæſo leuius?) veniabilis peccati offenſionem, pœnámque contineat?

At hæc leuiora ſint, dixerit quis, vt ea magnoperè ſint curanda. Tunc leuia dicis ea, quibus ſenſim diſponatur animus ad grauiora, & ad diuinam amicitiam labefactandam omnino? An ignoras paulatim decidere eum qui ſpernit modica? Neſcis ab aquis excauari lapides ipſos, alluuioneque terram conſumi paulatim? Certè leue nequaquam dicendum, adeòque negligendum, quo charitatis minuitur feruor, quo fit mens languidior, minúſque Deo obſequens, ad omnemque eius nutum voluntatiſque ſignificationem parata. Quî denique leue id ſit, quod tam acerbis tamq; diuturnis purgantis ignis doloribus, ſuppliciiſque vindicatur?

Eccli. 18.

Iob. 14. 19.

Et quamquam horaria hæc aſperſio conueniat omnibus, ea tamen videtur infirmis vſurpanda potiſſimum; quippe quos non patitur inualetudo mentem orando exercere, quod ipſum monuit prudenter Ioannes diſcipulus quodam ſermone. Atque id quidem vniuerſis eò actitandum crebriùs, quò

110. litera R.

iſtud videre eſt pietatis exercitium, impudentius, impietatéque maiore, ab huius æui ſectariis exſibilari, explodique. Exſibilandi potiùs ipſi explodendíque, qui pro ſuo arbitrio, nulláque iuſta aut probabili cauſa, maiorum ſuorum ſtatuta conuellunt, atque abrogant, quorum quidem impudentiam dixerim an inſaniam, infinita propè miracula aquæ huius virtute iam inde à B. Petro, ad vſque hoc æuum, variis locis patrata, reuincunt fortiter atque condemnant.

Vide Marſiliũ ſuperiùs.

Alterum propoſitum erat tunſio pectoris, quâ quoniam nihil facilius, ea certè horariis aſpirationibus aptiſſima fuerit, atque ægris imprimis adhibenda, cuius quidem vi cenſet D. Thomas, abſtergi leuiores maculas, quandoquidem ea fiat cum aliquo motu deteſtationis peccatorum, eiuſque rei non obſcuram det ſignificationem. Atque etiam ea tunſio, ab Eccleſia vſurpatur crebertimè, tum inter ſacrificandum, tum in Eccleſiaſtico officio, ſolemnibuſque ac ſtatis precibus.

Eiuſdem etiam meminere Tertullianus ac B. Cyprianus, cuius quidem hæc eſt oratio. Vt etiam in precationibus aliquando ſuum quis pugno tundat pectus, publicani à Chriſto adeò commendati probat exemplum quo ſigno, animi pœnitudinem declarari; facto illorum qui poſt Chriſti paſſionem reuertebantur percutiẽtes pectora ſua, ſigni-

Lib. de oratione.

Lucæ 23.

ſignificatur. Quod idem & Nicolaus Romanus Pontifex ad conſultationes Bulgarorum reſcribens, docet his verbis: Pectus percutimus, ſignificantes videlicet quòd nequiter geſſimus, diſplicere nobis; & ideo antequam Dominus feriat, & antequam vltio extrema veniat, commiſſum pœnitentiâ dignâ punire.

Reuerentia cultuſque ſacrarũ imaginum ac præſertim Chriſti crucifixi, ac B.V.M. reliquiarum item, Agnorum Dei (id enim erat tertium propoſitum) rerumque eius generis, magnam habet vtique Chriſtianæ pietatis ſignificationem, Deoque imprimis accepta, opinorque eò frequentandum magis, quò facilior eſt, minuſque operoſa.

Ita Aſceta, ac potiſſimùm ſi ob inualetudinem aliud nõ liceat, creberrimè, quantoq; poterit maximo animi ſenſu ac pietate, imprimet maiorũ more, oſcula rebus ſuperiùs commemoratis, deuotè ac piè eas ipſas intuebitur: capitis apertione, inclinatione, genuflexione (ſi ferant vires) ipſas venerabitur, frondibus, floribuſque decorabit, omni denique colet officio. Sunt enim hæc obſequiola religionis (quæ inter morum virtutes principatum tenet) exercitationes, quæ quidem tum Deo ipſi, tum Diuis non iniucundæ accidunt.

Et quamquam ob capitis imbecillitatem nihil

nihil oret Aſceta, nihil refert: hæc enim ipſa, ſunt oratio quædã, tacitáque ſui Deo commendatio, eò fortaſſe oratione validior, quò ſunt fortiora, atque ad impetrandum efficaciora opera; reſque ipſa quàm verba. De B. quidem Aloyſio (vt de aliis ſileam) hęc accepimus. Supremâ ſuâ inualetudine (ait
l. 2. c. 9. vitæ eius ſcriptor) poſcebat nonnumquam veſtem, lectóque egreſſus pedetentim ad menſam in qua erat Chriſti crucifixi imago adrepebat, eamque complexus oſculabatur: quod item imagini D. Catharinæ Senenſis & aliorum Diuorum, quibus cubiculum cinctum erat, factitabat. Cuidam verò è valetudinarijs dicenti non eſſe quod è lecto ſurgeret, ſe crucifixi, cæteraque ſimulachra ad lectum allaturum: Atqui (inquit B. Aloyſius) hæ ſunt meæ ſtationes. Eum igitur morem tantiſper tenuit, dùm ſe lecto potuit mouere. Hactenus hiſtoricus. Atque hæc tum de horariis aſpirationibus, tum de earum praxi atque vſu, dicta ſint. Sequitur vt eorum ponderemus ſiue rationes, ſiue prætextus inaneſque titulos, quibus ſe hiſce minus teneri, iure vt illis quidem videtur, ac meritò perſuadent.

CAPVT

CAPVT XIV.

Reſponſio ad eos qui quominus id præſtent, occupationes ſuas cauſantur, temporiſq́; diſpendium.

GRAVIS eſt querimonia S. Gregorij Nyſſeni, orationis ſtudium poſtponi rebus omnibus, nihilque minus mortalibus curæ eſſe, quàm cum Deo colloqui, aliis nimirum ſtudiis implicatis. Negotiationi, inquit, diluculo inſtitor incumbit, merces ſuas ementibus ante cæteros eundem quæſtum exercentes exhibere contendens, vt præuentis aliis, deſiderantis emere neceſſitatem præoccupet & ſuum vendat. Similiter etiam emptor dum prouidet, ne ab alio præuentus fruſtra requirat id quo opus habet, non ad orationis, ſed ad venditionis locum, forum videlicet rerum venalium currit. Atque omnibus pari lucri cupididine captis, proximum præuenire contendentibus, per aliarum rerum ſtudia ſurripitur tempus orationis ad negotiationem tranſlatum. Ita artifex & operarius, ita qui dicendi ſtudium ſectatur, litteriſque ac diſciplinis liberalibus operam dat, ita litigator, ita cui iudicandi munus obuenit, quiſque in id quod in manibus Lib. de oratione.

bus habet ſtudio totus incumbens obliuiſcitur operam dare orationi, damnoſum ad rem propoſitam ſibi ducens, ſi circa Deum occupatus ſit: nam qui artem quidem exercet, inutilem quandam, & inefficacem rem ad propoſitum opus, diuinum auxilium eſſe putat: idcirco dimiſsâ oratione in manibus ſpem ponit, oblitus interim eius qui manus dedit.]

Hæc & alia plura grauiſſimè in eandem ſententiam Nyſſenus, quibus planè arguuntur tum inſcitiæ, tum impietatis, qui per cauſam negotiorũ ne ea ipſa, breuiſſimâ quiete interrumpant, ab orando deſiſtunt. Atque intelligant illi quidem ſeriòque perpendãt, plus efficacitatis orationi ineſſe ad fœlicem rerum quas tractant exitum, quàm omni humanæ induſtriæ iugiq; ad eas ipſas applicationi animi. Cum oratione iaculatoria diuinum exoretur auxilium, ſine quo labores omnes noſtros inanes, atque irritos eſſe neceſſe ſit. Præclarè Nyſſenus. Quicumque, inquit, animum ad aliquod negotium adiecit, ſi cum oràtione quodlibet agat, proſpero atque fœlici ſucceſſu negotiorum à peccando abducetur, nullo aduerſario animam ad vitium trahente.

Sed quæ tandem ita ſeria negotia, quæ tã graues te occupationes diſtinent, vt ab iis vel minimum quod des orationi ſuffurari nequeas?

nequeas? An fortè tibi regni, atque adeò vniuerſi adminiſtratio incumbit? at Carolus V. ſempiternâ dignus gloriâ, licet orbis totius molem negotiorum humeris ſuis (verus Athlas) calamitoſiſſimis etiam temporibus ſuſtineret nõ modò frequenter ad Deũ aſpirabat (quod hîc ſuademus) verùm etiam meliorem diei partem orando conſumebat.

Audiamus quid de eius pietate non ignobilis hiſtoricus. Quotidie ſuas manè horas canonicas (vt vocant) legebat, eaſq; tantum extendebat, vt bis tantum ferè quantum Presbyteri ſemper manè legeret: Inſuper tres quartas horæ partes genu flexo orabat manè. In omni vita ſacrum ſemper audiuit, præterquam in bello Africano ſemel. A cœna ſemper redibat ad longiſſimas preces ſuas, quæ duarum pleiúmque erant horarũ, ſicut & matutinę, neque enim ſuis viribus fidebat potentiſſimus Princeps, ſed totus à ſummi numinis ope auxilióque pendebat, quod ſibi precibus tam longis quotidie conciliare ſtudebat. Laurentius Surius ad an. 1559.

Et hinc tanta in rebus gerendis fœlicitas (vide quemadmodum promouet negotia oratio, non diſturbat) tam inſignes victoriæ, adeò vt ob multa fortiſſimè geſta Galli eum Herculi, Germani Carolo Magno, Itali Dauidi, Siculi Africano, Hiſpani Alexandro Magno, Turcæ Iulio Cæſari, Afri Hannibali com-

Digitized by Google

comparárint. Multi cùm aduertiſſent eum domi & militiæ æquè continuum & prolixum eſſe in precibus ſuis, dicere ſolebant: Carolus ſæpiùs cum Deo quàm cum hominibus loquitur. In ſingulas bellorum expeditiones, nouas ſibi preces ipſe & componebat, & ſuâ manu conſcribebat, quæ prolixitate ferè æquarent ſeptem illos pſalmos vſitatiſſimos, eaſque priùs examinandas dabat ſuis Confeſſarijs, & ab eis approbatas quotidie etiam in agmine acie dicebat: nonnumquam per ſpeciem exonerandæ veſicæ aut alui ab agmine ſecedens vt prolixiùs & feruentiùs oraret.] Hæc hiſtoricus.

Quæ ſanè ſi à te æquâ lance expendantur, comperies quidem nullũ ei tempus, nullum ita graue negotium obſtitiſſe, quominus ſtatas & quidem bene longas preces perſolueret, non obſidionem vrbium, non hoſtium incurſum, non virorum Principum aduentum, non æneorum tormentorum crebra tonitrua horrendumque fragorem, non tot terrâ mariq; itinera, non vitæ pericula adita, eum vllo vmquam tempore à penſo orationis perſoluendo, prolixèq; orãdo auertiſſe.

Tu non poteris priuatus homo, quod perfecit is, cuius cura ſapientiáque innixa recumbebat Chriſtiana Reſp. vniuerſa? Nec volo te id poſſe, multò exigo minora: ipſe quippe horas integras Deo dicabat, tu mihi, immò

immò Deo aliquot horarum momenta auſus es denegare? Res eſt ea quidem probri pudoriſque pleniſſima, ſi modò quis non planè depuduit. Verùm præſtat nos Chryſoſtomum idipſum Dauidis exemplo Chriſtianis exprobrantem audire. Si beatus (inquit) Dauid cùm rex eſſet, & innumeris immerſus curis, & vndique diſtractus, ſepties in die Dominum rogabat: quam nos veniam habebimus & excuſationem, tantùm habentes otii, nec ipſi cõtinuo ſupplicantes, & hæc cum tantùm lucri capere debeamus? Homil. 79. ad populũ.

At fit, inquies, iactura temporis frequenti illâ interruptione occupationum. Non ita ſanè ratiocinabatur S. Franciſcus, de quo ita Bonauentura: Sentiens Chriſti ſeruus Franciſcus corpore ſe peregrinum à Domino, cũ iam ad terrena foris deſideria per Chriſti charitatem totus eſſet inſenſibilis factus, ne foret abſq; conſolatione dilecti, ſine intermiſſione orans ſpiritum Deo contendebat exhibere præſentem. Erat quidem oratio contemplanti ſolatium, dum ſupernarum circuitu manſionũ, Angelorũ conciuis iam factus feruenti deſiderio quęrebat dilectũ, à quo eũ ſolus carnis paries diſiungebat. Erat & operãti præſidiũ, dum in omnibus quæ agẽbat de ſua diffidens induſtria, & de ſuperna pietate confidens, per ipſius inſtantiam totum in Domino cogitatum iactabat. c. 10. vitæ ipſius.

Digitized by Google

Ambulans & ſedens, intus & foris, laborans & vacans orationi adeò erat intentus, vt illi videretur non ſolùm quidquid erat in eo cordis & corporis, verùm etiam operis & temporis dedicaſſe.]

Num ſit igitur iactura temporis illius, quod tam ſanctæ piæque exercitationi impenditur, atque adeò conſecratur?

Surius 2. Maij. Accedat eodē D. Antoninus, qui idipſum tibi ſanctiſſimo vitæ ſuę inſtituto perſuadeat tandem. Nulla fuit vnquam (ita eius vitæ ſcriptor) tanta negotiorum moles, & incurrentium cauſarū implicatio, vt vel tantillū, hominem Deo plenum retinere poſſet, quin in ſublime totus ſpeculatū cæleſtia raperetur. Habebat ſcilicet reconditum quendam mentis angulum, quem intactum ſeruabat, ad quem negotiorum ſtrepitus & curarum paſtoralium anxietas non irrepebat, vt vbi ab actitandis cauſis deſiſteret, eò tamquam ad aſylum tutiſſimum, & ab hoc exteriore homine, ad eum quem Paulus interiorem appellat, recurreret. Hæc Hiſtoricus.

Noli ergo iacturam temporis vocare, frequentem ad Deum aſpirationem, quā quidem compendium temporis & cenſuere, & vt talem ſanctiſſimi quique in omni vita adhibuêre. Verè enim D. Chryſoſtomus interrogat atque interrogando aſſerit. Nonne ſcis, inquit, quòd ſi veniens Deum adoraueris,

ris, & præſentis hic occupationis ſis particeps, quæ in manibus habentur negotia, tibi magis cedunt ſecunda? Sed ſeculares curas habes: propter has ſaltem huc occurre, vt per hanc moram allecta Dei beneuolentia, tutus ita prodeas, vt ipſum habeas commilitonem, vt dæmonibus inexpugnabilis fias ſupremâ ſuccurrente manu. Nam ſi preces paternas cōſequaris, ſi communis particeps orationis fias, ſi Dei compares auxilium, & ipſius armis munitus ita progrediaris; iam neque Diabolus ipſe contra te reſpicere poterit, ne dum homines mali te contumelijs afficere ſtudentes, & calumniari.]

In eandem ſententiam D. Ambroſius. Diuide (inquit) Deo tempora tua: vel quando agere non potes in publico, quæ ſunt iſtius mundi, & tenebræ prohibent noctis, Deo vacato, indulge orationibus, & ne obdormiſcas, pſallito, ſomnum tuum bonâ fraude fraudato, manè feſtina ad Eccleſiam, defer primitias pij voti, & poſtea ſi vocat ſecularis neceſſitas, non excluderis dicere: Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, & ſic ſecurus procedis ad actus tuos. In pſal. 118. ſerm. 19.

Quæ quidem ab his ſanctiſſimis Patribus de longioribus publiciſq; orationibus dicta, optimè ſanè breuioribus hiſce iaculatoriiſq; quadrare nemo non videt, quarum quidem frequentiore vſu, diuinâ ope beneuolentia-

Digitized by Google

q́ue cōciliata, belliſſimè atque ex animi ſententia cadunt vniuerſa. Quod enim eſt tempus (vt prçclarè D. Cœleſtinus Pontifex Maximus) quo Dei auxilio non indigemus? In omnibus igitur rebus, cauſis & negotiis exorandus eſt protector Deus: ſuperbum eſt enim (vt ſcitè ait D. Thomas) vt humana natura aliquid de ſe præſumat. Monitum eſt S. Bernardi: In omni re orationi plus fidendum, quàm ſuæ induſtriæ aut labori. Faceſſat ergo falſa hæc occupationum cauſa, nec te temporis ſubire diſpendium querare, ſi eas breuiculâ aſpiratione interpelles, quin exiſtima potiùs, eius te magnum facere compendium.

In quadam decretali, c. 9. cōtra Pelagium.

2. 2. q. 83. a. 2.

Lib. 4. de conſiderat. c. 4.

An ſe fortè tempus perdere operamq́; ludere putat miles, cùm hoſtem aggreſſurus, corpus omne accuratè magnóq; otio armis induit, ne vllis eius pateat telis? An non potiùs optimè cenſet collocatum tempus illud omne, quo vt vitæ ſuæ conſulat ſeq́; ab impendente morte liberet, omnis generis armaturâ ſeſe aduerſus hoſtilem aciem præmunit? At quis ignorat eſſe orationē armaturam, eamque hoſti imperuiam? Bonum ſcutum (teſte Ambroſio) oratio, quo omnia aduerſarij ignita ſpicula repelluntur. Vir religioſus (auctore D. Thomâ quod idem de quouis alio accipe) ab orationis præſidio deſtitutus, miles eſt in acie, aut inermis. Oratio (ait

De obitu Valēt. Imperator.

(ait Nyſſenus) corporum robur eſt, regni vires, pudicitiæ præſidium atque tutamen, viatoribus ſcutum. Oratio aduerſus Amalechitas trophæum erexit. Oratio centum octoginta quinque millia Aſſyriorum vnâ nocte gladio inuiſibili proſtrauit.

Sed fac his armis induendis breuibúſq; ad Deum aſpirationibus temporis iacturã exiſtere, ſit ita ſanè. At quantuli quæſo? aliquot momentorum in horas ſingulas. Æſtimanda ſanè iactura, maximè cùm tanto fructu tamq́ue expetendo emolumento reſarciatur abundè. Sed heus tu, cur te etiam temporis iacturam ſubire nõ quereris cibi potioniſq́; ſumptione, ijſq́; ſumptis, vt & aliàs ſepiſſimè animi relaxatione? nocturnâ item quiete, ceteríſque naturæ neceſſitatibus? At ea neceſſaria ſunt; nec enim poteſt ſine his vita conſiſtere. Quaſi verò ea poſſit ſine oratione: quaſi verò non ſit oratio cibus, cuius detractione animum emori ſit neceſſe. Audi quid de ea non quiuis de grege at locupletiſſimus teſtis Auguſtinus. Sicut, inquit, ex carnalibus eſcis alitur caro, ita ex diuinis eloquiis & orationibus interior homo nutritur & paſcitur.] Quod idem confirmatum habes à ſanctiſſimo Abbate Nilo. Orationis autem quietẽ, ſomnum eſſe dulciſſimũ ſatis conſtare poteſt ex illa ſponſi in Canticis obteſtatione, quâ filias Hieruſalem per capreas obteſta-

Exhortatione de ſalutis monitis ad quemdã Comitẽ c. 8.

c. 95. de oratione.

c. 2. 7.

Digitized by Google

teſtatur ceruóſque camporum, ne ſuſcitent neque euigilare faciant dilectam donec ipſa velit. Quæ verba Gregorius accipit de ſancta anima, quæ à cunctis (vt ipſe loquitur) mundi perturbationibus quieſcere appetit, & in ſinu ſpōſi, ſopitis terrenis cupiditatibus dormire ſancto otio concupiſcit.] quod oratione, contemplationeque perfici nemo ignorat.

Sed in hoc ſomno illud exiſtit mirabile, quod dormiens vigilat, & vigilans dormit. Ego dormio (inquit illa de Canticis) & cor meum vigilat. Dum enim (vt pulchrè Gregorius) mens ſancta à terrenis tumultibus exteriùs dormit, interiori cogitatione quę ſunt cęleſtia pēſat. Neque enim vt torpeant dormiunt, ſed vt liberiùs æterna contemplentur à tranſitorijs rebus quieſcunt.] Hęc Gregorius. Habes ergo nec tibi negotiorum molem neç temporis diſpendium afferendum, vt te hoc quæſito colore ab hoc tam pio ſalutariq; aſpirationum vſu, iure immunem liberumque arbitreris: verè enim id prętextus eſt, inaneq; ſubterfugium, tantumque abeſt, vt quæ in manibus ſunt negotia aliquam tantillo tempore remoram patiantur, quin potiùs diuino Numine propitiato promo-uentur magis, multòque optatiorem ac lætiorem exitum ſortiuntur.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT XV.

Reſponſio ad eos qui ſubuerentur, ne ſi mentem breui precatiunculâ ad interna reuocent, excidant numquam reditura, quæ in rem præſentem faciebant.

PLERIQVE exiſtunt, quæ Dei eſt bonitas, ex omni hominũ ordine, quibus ſua ſunt ſtata, fixaq; tempora aſpirandi ad Deum: verùm cùm grauiore aliquâ occupatione diſtinentur, ad quam magnâ animi applicatione eſt opus, piâ orandi conſuetudine intermiſsâ inchoata perſequuntur, ne tantillâ intermiſſione ab iis fugiat quod fugiſſe multum dolerent: Sed vanum omninò eſſe metũ hunc, eiuſque ſimilem, de quo ſacræ litteræ, qui trepidauerunt timore vbi non erat timor, pro virili conabor propoſitis rationibus euincere.

Principiò quęro à quo tenes id, cuius fugã iacturãq; metuis? A Deo Opt. Max. inquies. Cur igitur non poſſit idipſum conſeruare & cõtinere, quod tibi antè impertiit? At poſſit quidem, quis autem ſciat num id velit? Cur non velit ei adeſſe qui ſe colat? Qui cæteris omiſſis illi vni intendat, certâque nixus fide, in eius prouidentia humanâ omni poſitâ pruden-

prudentiâ conquieſcat? Ad hæc qui mentî tuæ ſiue vnius naturæ miniſterio, ſiue ſuperiore aliquâ ratione indidit cogitationem illam cuius times interitum, atque hoc quidem tum cùm nihil de eo cogitares; quî eandẽ tibi perire patiatur quando rebus omnibus chariſſimis etiam poſt habitis, totus es in eius cogitatione defixus?

Secundò quoties ipſam cum Deo ſermocinationẽ cõſuetudinemq; interrumpis, vel corporis neceſſitatibus vrgentibus, vel amicorum interpellatione, vel negotiorum quæ moram non patiuntur tractatione. Rem tantam tamq; diuinam interrumpis: occupationum verò humanarum filum orationis cauſa non abrumpas? Nihílne tibi illa orationis ob res humanas interruptione decedit? Quantum ex ea ſpiritualis fructus collegiſſes? quantum cæleſtium gaudiorum percepiſſes? quantorum donorum factus eſſes particeps? cur non iſta quereris, cùm tibi orationis exercitium aut intermittendum, aut omnino relinquendum eſt? Cur nobis minimæ reculæ obijcis iacturam, ne negotiorum tuorũ curſum abrumpas? Itáne iacturam vocas cęleſte illud orationis pabulum, optatiſſimámque quietem, quâ vt fruerentur ſanctiſſimi viri omnium rerum iacturam paſſi ſunt? Ergóne iactura eſt diuinæ amicitiæ conciliatio? vberioris gloriæ adeptio?

ptio? meritorum amplificatio? æternorum ſolatiorum præguſtatio? inexplicabilium gaudiorum præſenſio?

Sed quoties (atque hæc ſit tertia ratio) tibi à negotiorum proſecutione ceſſandum eſt interpellato ab amicis? Quoties tibi aut litterarum ſtudiis operam danti, aut eorũ quæ humanæ vitæ vſui eſſe poſſunt aliquid inueſtiganti, aut litteras ſcribenti variæ ſeſe, idque importunè ingerunt occaſiones, quibus, relictis etiam quę in manibus erant, obſecundandum eſt? An fortè tibi non abeunt tua illa quæ obtendis conceptionum animíque ſenſa? Abeunt ſanè idque citiùs multo quàm oranti: inuehunt ſcilicet humana negotia varias animi perturbationes alias gaudij, mœroris alias, hinc amoris, illinc odij, quibus mentem planè immutari, obliterarique, quæ leuiter & ceu aquæ inſcripta erant experientia ipſa confirmat. Obſequêris igitur amicis te interpellantibus, ſequêriſque quo te vocant externa negotia, intermiſſis tuis non obſequêris Deo? non ſequeris te vocantem Deum?

Verùm dic, amabò, ſi quemadmodum illibenter pateris te à negotiis auocari leuiores ob cauſas, & quæ è re tua non ſunt, ita ſi te quamquam occupatiſſimum Rex quiſpiam aut Princeps, aut Prouinciæ moderator, aut is cuius ope maximè egeres,

ad ſe accerſeret, nonne dimiſſis repentè omnibus ad eum ocijſſimè dictoque citiùs aduolares? Num metueres ne quid earum rerum, quæ tibi vſui eſſe poſſent, memoriâ excideret? Num cauſareris occupationes tuas? non credo equidem. At non eſt Rege aut Principe inferior qui te vocat Deus: Is
Pſal. 75. 13. eſt, qui terribilis aufert ſpiritum Principum.
Iob 12. 18. Ipſe eſt, qui baltheum regum diſſoluit, & præcingit fune renes eorum. Is eſt; qui cla-
Apoc. 1. 18. ues habet mortis & inferni, de cuius ore
Apoc. 19. 15. procedit gladius acutus, vt in ipſo percutiat gentes. Ipſe eſt denique qui habet in veſtimento ſuo, & in femore ſcriptum : Rex regum & Dominus dominantium.

Neque verò tibi diuino minùs opus eſt præſidio, quàm humano quamquam re-
Act. 17. 28. gali. Num fortè ignoras quod à Menandro dictum commemorat Paulus? In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus? Ignoras ipſum tuum eſſe, vitam ipſam actionemque omnẽ tuam ſine illo nulla eſſe? At ſi quæ natura, naturalibuſque conſtant cauſis ita ſe habẽt, quid erit tandem de actionibus ijs, quarum principia vt ſuperioris ſunt ordinis, ita naturæ vires longè ſuperant? & de quibus ipſa
Ioan. 15. 5. veritas; Sine me nihil poteſtis facere. Quod igitur concedis homini, idipſum ſi ſapis Deo ne recuſa. Deo inquam, cuius opera tibi eſt in ſingula momenta neceſſaria. qui-
que
Digitized by Google

que niſi te continet, in priſtinum nihil, momento corruas & concidas. Vides, credo, quanti tua interſit illum, ſub cuius nutu, vitæ, actionúmque tuarum momenta decurrunt, propitium habere placatumque, quæ quidem precatione effici, tibi ſatis conſtare poteſt.

Cogitabis item (quartum hoc habeto reſponſum) quid factitatum à ſuperioris memoriæ Patribus. Num erat Bartholomæus ab omni negotio otioſus, omniſque curæ expers? An non & ipſe Apoſtolus apoſtolicis verbis de ſe poterat prædicare illud Pauli: Inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum? quis autem hoc viro orationis amantior? qui in dies ſingulos centies orationi ſe dabat. O quoties illi, hoc vt orationum penſum perſolueret integrè, humanis officijs ſuperſedendum? Quoties abrumpendus negotiorum curſus? Quoties in Deum deriuanda cogitationum fluxio? neque verò id ne faceret cauſabatur memoriæ lapſum, neque verebatur ne ſibi exciderent ea, quæ quidem excidiſſe grauiter ferret. Nimirum confidebat non commiſſurum Deum vt inde diſpendium pateretur, vnde ei lucrum, quęſtumque accedere oportebat: & vt oratio ei eſſet damno, quæ ad commune generis humani præſidium, atque vt omnibus bono ſit, inſtituta eſt.

2.Cor. 12.28.

At

At quidquid tandem dicatur (inquies) is me timor ſemper ſollicitum habuit. Verùm quæro ex te, num ſi tibi vel officium Eccleſiaſticum recitanti, vel meditationi inſiſtenti, nonnulla occurrant rebus gerendis, negotiiſq; perficiendis opportuna, abrumpas orationis filũ, vt illa ipſa excipias ne effluant. Non credo, ſi is es, qui eſſe debes; Cogitas opinor ad Dei ſpectare bonitatem & prouidentiam, vt (quando eum oratione colis & veneraris) ea ipſa ita mente complectare, vt non excidant, aut ſi excidant, paulò pòſt etiam ipſo inſpirante & afflante recurrãt: nec eadem recurrant modò, verùm etiã in præmium non interruptæ orationis addantur alia, atque alia, multiplici fœnore atque lucro. Cur non eadem in propoſito ratio valeat?

Sed ſit ita ſanè vt ſubuereris, nec recurrãt animo, oratione, ea ipſa rapiente, quæ in rem tuam erant: Quid tum? patere hoc diſpendium (compendium verius dixerim) rerum tuarum. Quis non compendium vocet diuinæ amicitiæ acceſſionem maiorem? gloriæ promeritum? cæleſtium donorum copiam? peccatorum condonationem? debitorum ſolutionem? omniſq; boni prouentum? Hæc vtique plurimaq; alia, quæ dicendo perſequi longũ foret, minimâ iaculatoriâ prece conſequeris. Num cum iſtis, ea quæ tibi orando effluere

effluere quereris vllâ ratione comparanda ſunt? obolum perdis, ſed is aureo compenſatur. Quis non vitrum margaritâ commutet? quis non aurichalcum præferat auro? quis tam demens qui teruncium emendæ eſcæ non exponat, quâ vel aucupio vel piſcatu plurimùm rem familiarem augeat? vitrum, aurichalcum, teruncius (mihi credo) ſunt ea, quorum diſpendia, margarita auro nobilique gloriæ cæleſtis adeptione, quaſique aucupio compenſantur.

Iterum & extremum dico, deleat oratio neque verò redeant vmquam ea, quæ occupatus mente agitas, rebus tuis profutura. Quid? morti Daniel (teſte Chryſoſtomo) orationem prætulit, emorique maluit quàm à precatione deſiſtere. Tu neſcio quibus animi tui ſenſus orationẽ poſthabebis? Quid? ille iacturam vitæ minoris duxit æſtimandam quàm precandi ſtudium. Tu leuiculæ conceptionis inutiliſque retentionem orationi præponderare exiſtimabis?

Sed quid Danielem egregia in Deum pietate commemoro? vide vt ſe hac in parte habuerint vel fidei lumine deſtituti. Trãſite in Cethim & in Cedar, mittite monet Hieremias (gens ea eſt à fide aliena) & videte ſi factũ eſt huiuſcemodi, ſi non ipſi peccandi ſtudio addicti magis quàm ij qui Chriſti ſacris initiati ſunt. Memoriæ traditum eſt à c.2.10.

Vale-

1.3.c.3. Valerio, cum Alexandro ſacrificanti præſto eſſent nobiliſſimi pueri, de iis vnum aliquem thuribulo accepto ante ipſum adſtitiſſe, cumque in eius brachium carbo ardens eſſet delapſus, quo ita vrebatur, vt aduſti corporis eius odor, ad circumſtantium nares perueniret, tamen & dolorem ſilentio preſſiſſe, & brachium immobile tenuiſſe, ne Alexandri ſacrificium aut concuſſo thuribulo impediret, aut edito gemitu regales aures exaſperaret. O eximiam animi fortitudinem, ô virtutem longè annis ſuperiorem, quamque vix in conſtanti ætate reperias. Sed ô probrum Chriſtiano nomini ſempiternum! Potuit ethnicus ne ſacrificantem orantemque interpellaret propriâ neglectâ ſalute atque incolumitate, ignem, cuius acerbiſſimi ſunt morſus, perferre: tu Chriſto initiatus quiſquilijs tuis & nugis rebuſque nihili, quæque ſolâ cogitatione continentur, orationem atque adeò Deum ipſum poſthabebis? Verùm impar eſt oratio tantæ indignitati. Surgent Niniuitæ in iudicio & condemnabunt generationem iſtam. Matth. 12.41.

C A-

CAPVT XVI.

Reſponſio ad eos qui memoriam incuſant bonâ aliàs præditi voluntate.

GRAVISSIMIS verbis increpaſſe Prophetas Dei obliuionem paſſim conſtat ex ſacris litteris. Ita quidem regius Propheta de gente ſua. *Obliti ſunt Deum qui ſaluauit eos, qui fecit magnalia in Aegypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro.* Ezechiel autem exprobrat idem ciuitati Hieruſalem. *Vſuram,* inquit, *& ſuperabundantiam accepiſti, & auarè proximum tuum calumniabaris, meiq́; oblita, es ait Dominus Deus.* In eandem ſententiam Hieremias. *Meiq́; oblita es diebus innumeris.* Quanta porrò lateat emphaſis, in vocula (mei) faciliùs eſt animo quàm verbis complecti. Mei, inquam, oblitus es tam pii munificique parentis, mei cuius tot in te immeritum exſtant præclara merita, quem creaui de nihilo, ſeruaui tot annos, & ab infinitis periculis tum corporis, tum animi ſum tutatus. Quem vnici mei ſanguine, peccati ſeruitute, mortiſque vinculis ereptum in gratiam recepi, in filium adoptaui, quemq́ue ad hæreditatis æternæ conſortium admiſſum immenſis tum charitatis, tum virtutum cæterarum donis cumulaui, ſiccinè igitur mei oblitus

Pſalm. 105.21.

Ezech. 22.12.

c.2.32.

Digitized by Google

oblitus es? quî potuit tot benefacta, tot promerita, tantam gratiam delere obliuio? Itáne potuiſti obliuiſci eum, qui vt ne tui vllo vmquam tempore obliuiſceretur in manibus ſuis deſcripſit te, non id quidem atramento, verùm ſanguine ſuo? obliuiſcatur licet mater infantem vteri ſui, obliuiſcatur virgo faſciæ pectoralis ſuæ, crede dicenti fore numquam, vt illum tui capiat obliuio. Quomodo igitur emori poteſt aut languere eius recordatio, cuius tot exſtant apud te collata beneficia?

Ierem. 2.32.

Et ſanè omni dignum admiratione cenſeo, vt creatura eum, à quo omnia ſua accepit, vt mortalis inquã homo Dei Opt. Max. obliuiſcatur vmquã. An nõ quidquid videt, audit, cogitat, palpat ſenſuúe alio percipit Dei opus eſt, eiúſq; vel veſtigium, & ſpeculũ vel expreſſa imago? ſed quis tam remotus locus, quis ſeceſſus tam abditus, quæ tam peregrina regio aut plaga quò non pertigerit? an non eſt vbiuis terrarum? nónne cœlum implet, & terram? Quò ibis à ſpiritu eius, & quò à facie eius fugies? ſi aſcenderis in cælum illic eſt: ſi deſcenderis in infernum adeſt: ſi ſumpſeris pennas tuas diluculo, & habitaueris in extremis maris; illuc manus eius deducet te, & tenebit te dextera eius. Si dicis forſitan, tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in delitiis meis: Quia

Pſalm. 138.7.

Quia tenebræ non obſcurabuntur ab eo, & nox ſicut dies illuminabitur, ſicut tenebræ eius ita & lumen eius.

Ipſe eſt qui nuſquam non eſt, idq́; per eſſentiam, præſentiam, & potentiam (vt loquuntur Theologi) vniuerſaq́; continet ac conſeruat, omnibus dat vitam, inſpirationem, & omnia. Ipſe tibi multò eſt præſentior, atque interior quàm tu ipſe tibi, magiſq́ue dependet ab eo vita tua, quàm ab animo tuo, cùm nec ipſe animus tuus niſi eius ope ſubſiſtere vel momento poſſit. Eius tu obliuiſceris ſine quo nec exiſtis, nec viuis, nec agis quidquam? qui tibi adeſt ſemper? qui in intimis hæret viſceribus? qui cordis tui penitiſſimos occupat receſſus, qui vitæ tuæ vita, qui animi tui animus eſt: eum tu non meminiſti? Eſt quidquam tam indignum? Actor. 17.26.

Verùm nonnihil excuſationis (id enim fatendum eſt) habet memoria, naturâ ſuâ fluxa, fluidáque. At iuuanda erit & firmanda, quodq́ue ei natura negat, ab arte accerſendum. Quam in hoc quidem genere arbitror conſtare partibus omnino duabus; alteram voco interiorem, exteriorem alteram. Ad illam ſpectant affectiones animi, amor & timor imprimis: ad hãc exercitatio ſenſibiliáq; ſigna & huiuſmodi. Amore quidem potentius nihil, tum ad menti in-

ſculpendum quiduis, tum ad continendum, tum ad id reminiſcendum.

1. 2. q. 26. Quis eius rei quam diligit poſſit obliuiſci? Amoris effectum facit ecſtaſim D. Thomas; id enim efficit amor, vt qui amat, continenter de re amata cogitans, abſtrahatur cogitatione à ceteris rebus, quem quidem amoris fructum ex diuino amore percipi potiſſimùm, obſeruauit S. Dionyſius. Eaq; eſt vis atque importunitas cogitationum de re amata, vt quiſquis amat, eum ſomnus deficiat, nullámque capiat quietem: nimirum amore commouetur cor, ſanguis, vitaléſque ſpiritus, tum agitantur, tum diſſipantur, atque ob amati memoriam, momento vix intermiſſam, plus æquo incaleſcit cerebrum; immodico autem calore quietem impediri (vt & cerebri tum humore tum frigore conciliari) medicæ artis periti tradunt, experientiaque conſtat, eos, qui letargo laborant, ne punctos quidem, aut ſtimulatos expergiſci, quòd ijs cerebrum ſuperfluo tum humore, tum frigore ſit vitiatum. Contrà phrenetici, quòd nimio ferueant calore continenter vigilare. Quod ſi amanti, quietis vel tantillum benigna indulgeat natura, ne ipſa vacabit quidem à cogitationibus de re amata, quieſcenſque non quieſcet; recurret nempe animo ſpecies dilecti quem ſomniabit, quo

c. 4. de diuinis nominibus.

qui-

quidem ſomnio non mediocrem ſibi videbitur etiam in quiete capere animo voluptatem. Eſt enim amantium proprium (vt pulchrè Theodoretus de B. Iacobo) omnes quidem alios deſpicere, illi autem ſoli quem amant & diligunt adhærere, eumq; & noctu ſomniare & interdiu viſione apprehendere. Hæc Theodoretus. B. quidem Xauerium memoriæ proditum eſt, ſæpiùs per ſomnum de dilecto ſuo cogitantem emittere ſolitum eiuſmodi voces: O IESV bone. O creator mi, aliaſque conſimiles: vigilare illum atque orare, non dormire crederes. In Philoteo. c. 21. Lib. 6. vitæ c. 5.

Si quis autem ex me quæret vnde continens illa agitatio atque memoria rei amatæ? Is quidem intelligat amore vim copulandi maximam contineri, nihilque illo copulatius exiſtere, eſſeque duorum inter ſe cōiunctionem principem eius fructum, vt præclarè tum Plato in ſymposio, tum Ariſtoteles in politicis (vbi ex Ariſtophane dicit ex amantibus fieri quaſi vnum) tum D. Dionyſius Areopagita, qui eam ob cauſam amorē nuncupat commiſcentem virtutem, quòd plurium animos in vnum quaſi commiſceat. Cui quidem ſubſcribit Auguſtinus, qui amorem eſſe vult veluti iuncturam quandam, quæ amantem cum re amata copulat vel copulare appetit. Cùm igitur amore exiſtat coniunctio, eáque tanta vt amicus ſit 2. Polit. c. 2. c. 4. de diuinis nominibus par. 2. 8. de Trinit. c. 10.

tamquã alter idem; quis iure miretur amore effici memoriam rei amatæ? quis enim ſui ipſe non meminit? aut quis vmquam ſuimet memoriam rerumque ſuarum cogitationem poſuit?

Ex his ſatis arbitror intelligi quantum valeat amor ad reminiſcendum, neque verò poſſe quemquam non animo verſare eum, quem quidem ſincerè & ſine fuco diligit. Itaque ama tu Deum, vtique redama, neque vlla te vmquam eius capiet obliuio, ceterorum omnium dempto eo citiùs obliuiſcaris, obliuioni dabitur potiùs dextera tua, quàm vt eum non memineris.

Pſalm. 136.5.

Alterum erat memoriæ adiumentum timor. Quomodo non animo ſubeat is, à quo nobis quid mali metuimus? vide mihi ſontes, vt nihil aliud verſant animo, aliud nihil ſomniant, quàm vincula, carceres, exilium, laqueum; omnia iis plena ſunt lictoribus, apparitoribus, carnificibus, ceteriſque iuſtitiæ adminiſtris, quamquam ab ijs procul abſint, magnorum ſcilicet ſibi conſcij flagitiorum omnia etiam tuta timent. Sed tibi fortaſſe nihil meritò timendum. Non arbitror equidem. Quis ſuperioris vitæ libidines & ſcelera? quis æquiſſimum, ſapientiſſimũ, ſcientiſſimum, potentiſſimumque Iudicem, quique & necis & vitæ habet poteſtatem? Quis futu-

futuræ vitæ ſupplicio æuo infinito duratura
Deiq́ue ipſius æternitatem æquatura per-
tractans animo non timeat vehementer? Ti-
muit Iob quo nemo vir melior, cuius eſt ea
vox: *Semper enim quaſi tumentes ſuper me flu-* Iob. 31.
ctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. 23.
Timuit Dauid, qui quãquam diuino oracu-
lo eſſet ſecundum cor Dei exclamat nihilo-
minus. *Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum*
ſanctum tuum ne auferas à me. Quid quod D.
Paulus vas electionis tũ ſanctitate eximius,
tum Apoſtolatus dignitate præclarus, etiam
poſt immenſos propagandi Euangelij cauſa
exantlatos labores, poſt vincula, naufragia,
carceres, flagella, poſt ſexcenta pericula, ter-
ra, mariq́ue, domi & foris Chriſti nomine
adita, ne tum quidem omni timore ſolutus
caſtigat corpus ſuum & in ſeruitutem redi- 1. Cor.
git, ne cùm prædicauerit aliis, ipſe repro- 9.27.
bus efficiatur.

Et ſanè is fuit Sanctorum omnium
ſenſus, timendum ſemper. Diuino ſiqui-
dem oraculo didicerant Beatum illum qui Prou.
ſemper eſt pauidus, atque initium ſapien- 28.14.
tiæ timorem Domini. Nec in hac mor- Eccl. 1.
tali vita cuiquam eſſe exploratum, ſítne de 16.
hædis futurus, an de ouibus, ſítne ad læuam
an ad dexteram collocandus. Cùm itaque
tibi tot ſuppetant cauſæ timoris, accerſe
hanc animi affectionem. Illum time, qui à te

rationem exiget dati & accepti ad vſque nouiſſimum quadrantem. Cui etiamſi iu-
Iob 9. 3. ſtus eſſes, non poteris reſpondere vnum pro mille. Illum, inquam, time cui nihil imperium, cuius oculi lucidiores ſole, cui manifeſta conſilia cordium, & abſcondita tenebrarum, cui tenebræ ipſæ lucent, cui nox dies eſt. Et quod caput eſt, qui po-
1. Cor. 4. 5. teſt animam & corpus perdere in gehennam. Si te hoc timore exercebis frequenter, non patietur is quidem à te abeſſe Dei
Thren. 3. 20. memoriam. Memoria memor eris & tabeſcet in te anima tua; tabeſcet, inquam, aut commiſſorum dolore, aut omiſſorum deſiderio, aut amore ſummi boni, aut ſpe æternitatis, aut conſimili aliquo mentis affectu, qui vel eſt ipſamet aſpiratio ad Deum, vel ſine ea conſiſtere non poteſt.

Venio ad ea quæ exteriùs memoriam iuuant. Exercitatio (ea enim prima erat) & labor vna eſt & maxima ars memoriæ. Exerce teipſum frequenter hac Dei recordatione, certa tibi ac ſtata præfige tempora eius exercendæ, quæ numquam quoad eius fieri poteſt, aut negligantur aut omittãtur. Quod ſi id accidat, ſupplicio aliquo leuiore eam obliuionem coërce & caſtiga. Ita ſenſim ſine ſenſu voti fies compos, Deique conſecutus memoriam ad eum ſummâ animi tui oblectatione, nec fructu minore aſpirabis.

Digitized by Google

Ad externa autem ſigna quod attinet, certum eſt illa ad memorandi artem valere plurimùm. Vtuntur in eam ipſam rem oratores locis & imaginibus, iiſque illuſtribus, acribus, inſignitis, aliquid agentibus, quæ occurrere celeritérque percutere animum poſſint. Item ſuadent, vt cùm longior oratio memoriâ complectenda erit, ijſdem quibus ſcripta eſt chartis ediſcatur, & quò hæreat faciliùs, aliquæ apponantur notæ, quarum recordatio commoueat & quaſi excitet memoriam. Atque idipſum ſanè à nobis potiori iure exigit Chriſtiani hominis officium. Certis itaque ſignis mens & commouenda & excitanda ad continuam Dei memoriam. Id præſtabit (vt ſuprà etiam dictum eſt) tum horæ pulſus, tum Chriſti crucifixi, Deiparæ Virginis aliorúmque cælitum, pro cuiúſque affectu ſimulachra, quæ ex aduerſo poſita, varijſque cubiculi locis ritè diſpoſita, crebro ſui intuitu ita memoriam ferient, vt altum licet ſtertentem excitare poſſint, præſentique animo ſibi vt ſit, efficere.

At id tibi fortè non ſufficit graui veterno conſopito, correptoque: dicam, adhibe monitorem, qui tibi aurem vellicet, atque idē fac quod in aliis rebus humanis ſolitus es, quarum ne te capiat obliuio, curas tibi eas ipſas in mentē reduci ab aliquo tuo familiari.

At non eſt id in vſu. Scio quidem non eſſe id vſu receptũ, ſed recipi quid vetat? Quàm multa ſibi quotidie vſum vendicant quę ante iacuerunt? quorúmque nullus antea vſus? Si Perſarum Regis cubiculario vni de cæteris hoc erat mandatum negotij, vt ſummo ad eum adiens diluculo ita illum compellaret: Surge rex, atq; ea cura negotia quæ te curare voluit Meſoromaſdas. Cur non poſſit & verò debeat Chriſtianus ad ea procuranda, quæ non ei à Meſoromaſde inani aliquo numine, fictoque, ſed à vero, & viuente Deo credita ſunt, alterius vti tum operâ, tum induſtriâ?

Plutarchus cõmentario, In Principe requiri doctrinam.

Periclem quidem accepimus nullo eguiſſe monitore ad ea quæ officij ſui erant honeſtè & ex virtute obeunda, ſe ipſe dum veſtem magiſtratus quem gerebat inſigne in publicum proditurus indueret, ſubmonebat. Attende Pericles (ita ipſe ſibi) liberi ſunt quos ipſe regis, Græci ſunt, ciues Athenienſes ſunt? ſed non valent omnes huius virtutem viri conſequi, quamquam ſi ij eſſemus qui eſſe debemus, non veſtis modò, ſed res quælibet quam vel tractamus, vel quæ in aures oculóſque incurrit Dei nobis memoriam, qui eam ipſam condidit continenterque conſeruat & continet aſſiduè refricaret. Denique non parum facit ad frequentem Dei memoriam idipſum oratione expoſcere,

re,

re. Precare itaque Deum vt animo tuo frequenter ſubeat, vt ſe ipſe menti tuæ ita inſculpat, vt nullâ aut vi, aut caſu eius obliteretur recordatio: vſurpabiſque identidem illud ſponſæ. Pone te vt ſignaculum ſuper cor meum, vt ſignaculum ſuper brachiũ meum. Cant. 8.6.
Fac ô Domine vt quemadmodum nullum tibi abit momentum, quo diuinæ menti tuæ non recurro, ita & ègo quolibet temporis puncto de te cogitem, te ſuſpirem. Effice vt Pſ. 15. 8.
prouideam te in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris es mihi ne commouear: quoniam firmamentum meum & refugium meum es tu, quoniam abſque te poſſum nihil. Da Domine vt inſtar Abraham priſcorúmque Patriarcharum ambulem coram te, Gen. 17. 1.
vt ſim perfectus; neque enim alia eſt compendiaria ad virtutem omnem via, quàm tui nullo vmquam tempore memoriam poſuiſſe.

CAPVT XVII.

Reſponſio ad eos qui opponunt ſe in huiuſmodi aſpirationibus exiguam percipere oblectationem aut ſenſibilem deuotionem, ſolaq́ fere conſuetudine ductos eas obire.

Hoc libentius iſtis paulò diutiùs immoramur, quòd eas contineat orandi prę-

ceptiones, quæ non modò breuioribus hiſce aſpirationibus, ſed diuturniori etiam orationi conueniant. Neque verò ſe quiſquam ab orando deterreri patiatur, quòd illi hæc mentis exercitatio, & quaſi cibus non ſapiat ſemper, deſipiat potiùs nonnunquam, mentiſque ſit palato inſuauis & iniucundus. Cogitet is quod præclarè à Gregorio ſcriptum exſtat, orationem quaſi quoddam eſſe certamen atque duellum, in quo modò hic, modò ille tum vincit tum vincitur. Sed multò præſtat ipſum audire qui explanans illud ex Geneſi, Et ecce vir luctabatur cum eo vſque mane. Hæc habet: Is, inquit, qui certat, in luctamine aliquando ſe ſuperiorem, aliquando eum cum quo certat ſuperiorem inuenit. Deſignat ergo Angelus Domini & Iacob qui cum Angelo contendit, vniuſcuiuſque perfecti viri & in contemplatione poſiti animam, quæ Deum contemplari nititur velut in quodam certamine poſita, quia intelligendo & ſentiendo de incircumſcripto lumine aliquid deguſtat, modò verò ſuccumbit, quia & deguſtando iterũ deficit. quaſi ergo vincitur Angelus, quando intellectu intimo apprehenditur Deus. Hęc Gregorius, qui pulchra duelli ſimilitudine proponit eã quæ orationi familiaris eſt, & quaſi perpetua comes affectũ viciſſitudinem. De qua quidem paulò pòſt dicendum fuſiùs.

Homil. 14. in Ezech.

c. 32.

Au-

Audiamus interim quid de eadẽ re lucu-lenter S. Laurentius Iuſtinianus viæ ſpiritualis Dux peritiſſimus: Grata mens, inquit, & verè caritatis iaculo vulnerata, eadem virtutum exercitia, idem orationis ſtudiũ peragit, quum ſpiritualis lætitiæ penuriam patitur, ſicut cum diuino calore repletur, licet id non eodem agat guſtu: ſcit namque ſapientiæ erudita magiſterio, quòd maiorum donorum dignior efficitur poſt labores & certamina. Hoc ſignificare voluit Propheta cùm diceret; Secundùm multitudinem dolorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam; perfectęque caritatis argumentum eſt notiſſimum, in aduerſis fiduciam nõ amittere, & virtutes vniformiter ſemper operari, atque ſub Dei diſciplinâ eodem animo, eodemque vultu perſeuerare.] Hæc B. Iuſtinianus. De diſciplina monaſticę cõuerſationis c. 18. Pſal. 93.

Quibus duo præcipuè ſuggerit ad perſuadendam, etiam aridæ menti in orando conſtantiam. Alterum quidem, magnum id aduerſus Deum amoris exiſtere argumentũ, qui licet inſuauis & inſipidus, non deſeratur tamen: alterum verò eſt ſpes fruendarum aliquando tandem cæleſtium voluptatum; quandoquidem Deo ſolemne eſt poſt triſtitiæ tenebras, lucem conſolationis immittere. Eius eſt mortificare & viuificare, deducere ad inferos & reducere, humiliare &

exaltare: ſuſcitare de puluere egenum, & de
Iob.5. 18. ſtercore pauperem erigere: Eius eſt vulnerare & mederi, percutere & ſanare, hacque varietate mortalium vitam ſtudiaque ita temperare, vt in omnibus aduerſis licet naturæque moleſtis, pium ſe ſemper benignumque patrem exhibeat.]

Eodem cap. Porrò idem Iuſtinianus vniuerſum hunc animæ ſtatum, quo ei cæleſtia maximèq; orationis vſus eſt iniucundus, atque adeò moleſtus ſcitè deſcribit, quidque illi tum ſit præſtādum prudenter ſanè hiſce verbis præſcribit. Solet interdum, inquit, Diuina bonitas ab orantis affectu ſe ſubducere, eumq; totum aridum, totum reddere indeuotum. Tunc quidquid meditanti offertur deſipit, quidquid cogitare diſponit, indiſcuſſum prę ariditate ſpiritus derelinquit. Nihil ſapit, nihil delectat, nihil reperitur quod paſcat affectum, quin potiùs vbique tenebræ denſiſſimæ palpantur, vbique ſterilitas ſentitur, quaſi priùs nihil dulce guſtatum ſit: fiunt quoque intus fragores, tonitrua, coruſcationes, & immiſſiones per Angelos malos vt euertant à ſua ſtabilitate animum, faciantq; illum ab oratione ceſſare.] Hæc ipſe quidem de eo quem Deus ſolitâ oblectatione inter orandum non complet, quæ autem ei ſana ſuggerat conſilia videamus. Eo autem, inquit tempore quo hæc aguntur, orationis

actus

actus prætermittendus non eſt (quod di-
ctum accipe tam de breuiore quàm longio-
re) ſed perſeueranter cuſtodiendus: ſi enim
qui iſta patitur petierit dulciter, accipiet: ſi
quæſierit prudenrer, inueniet: ſi pulſauerit
fideliter aperietur ei lumen ſupremi fulgo-
ris, videbitque ſolem qui prius erat in nubi-
lo, fulgentem in meridie. Qui legit intelli-
gat. Retunditur quandoque ex Dei diſpen-
ſatione orantis animus innumerabilium va-
rietate cogitationum, quæ præ ſui multitu-
dine & importunitate ipſum inſtabilem red-
dunt. ac ipſe more carinæ fluctuantis in me-
dio pelagi huc illúcque agitatus, per tenta-
tionum ſcopulos colliſus atteritur, atque
amiſſo quietis delectabilis tranquillo portu
inceſſanter ad Dominum clamare cogitur.
Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ Pſal. 68.
*vſque ad animam meam. Infixus ſum in limo pro-
fundi, & non eſt ſubſtantia.* Tunc iactandæ
ſunt anchoræ bonæ ſpei in mare diuinæ mi-
ſerationis, tunc toties ad cælum vociferan-
dum eſt humili & ardenti cordis deſide-
rio, quoties impingitur orantis animus
ab impetu periculoſarum cogitationum.
Pius autem Dominus non permittit diu
laborare clamantem ad ſe, ſed imperat
ventis & mari, & fit repentè tranquillitas
magna.]

Idem extremo capite enixè commẽdat vt
nullam

nullam ob cauſam conſueta orandi ſtatis horis conſuetudo differatur aut intermittatur: ſolùm (inquit) propter corporis neceſſitatem & obedientiæ virtutem, atque proximi manifeſtam caritatem indictum orandi tempus intermittendum eſt. Vbi ne meminit quidem detractæ conſolationis, aut ariditatis animi. Immo grauiter præcipit quod ſibi quiſque temporis ſpatium ad orandum delegerit, illud nec propter cordis duritiem multum diminuendum, nec propter mentis deuotionem inordinatè prætergrediendum: vtrobique latent inſidiæ; nam in diminutione negligentia ſæpe triumphat, in prolongatione autē indiſcretio dominatur.] Hactenus Iuſtinianus. Cuius quidem præceptionibus, puto ex parte factum ſatis iis quos conſolationis penuria ad orationis ſtudium vel interrumpendum, vel deſerēdum omnino, fortè ſollicitat. Sed habeant illi & hanc ſecundam reſponſionem.

An putant fortaſſe ſe hac ſolos affici moleſtiâ, ſibique tantum aduerſos reflare ventos, cæteris omnibus fauentes? ſi id quidem cenſent, toto errant cælo. Sanctorum quippe omnium veſtigijs trita eſt hæc via iam inde ab æuo condito, non ſemper frui amplexibus ſponſi, nec in cellam vinariam introduci, nec repleri ab vberibus diuinæ conſolationis. Omnia tempus habent, tempus

ample-

amplexandi & tempus longè fieri ab amplexibus, tempus plangendi & tempus ſaltandi: tempus flendi & tempus ridendi: non ſe ſemper oſtendit ſponſus, ſtat nonnumquam poſt parietem, reſpicit per feneſtras, proſpicitque per cancellos, abſcondit faciē ſuam, ſe ſimulat abeſſe, nos aridos, triſtes, deſertos relinquit ad breue tempus: periculum facit, num verè & ſincere à nobis diligatur: an verò in bonis tantùm rebus ei adhæreſcamus, cuius quidem perfidiæ ſanctum Iob criminabatur dæmon.

Eccleſ. 3.5.

Cant. 2. 9.

Quoties compellat apud Salomonem ſponſum ſibi dilectum pia mens? Quoties magnis illum vrget vocibus vt ad ſe redeat? *Reuertere dilecte mi, ſimilis eſto capreæ hinnuloq́; ceruorum ſuper montes Bethel. Veniat dilectus meus in hortum ſuum, & comedat fructum pomorum ſuorum. Quis mihi det te fratrem meum, ſugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris & deoſculer te, & iam me nemo deſpiciat?* Aberat ergo aut latebat; cum neque reuertatur, neque inueniatur niſi aut abſens, aut abſconſus. An non idem Salomon inducit ſponſam per vicos & plateas quærentem quē diligit anima eius? Ex quibus conficitur non ſeſe ſemper fruendum exhibere ſponſum, habet ſtata tempora, viceſque quibus ſui copiam facit. Habet & varia cubicula (tria quidem ſtatuit Bernardus) ad quæ cuilibet

Cant. 2. 17.
Cant. 5. 1.
c. 8. 1.

Cant. 3. 2.

Digitized by Google

Serm. 23. in Cant. libet pro ratione meritorum patet ingreſſus. In primo exercet magiſterium, in altero iudicium, in tertio amorem. primum ſeruit doctrinæ, ſecundum timori, tertium quieti & delectationi: in quo quidem verè quieſcitur, cùm tranquillus Deus tranquillet omnia, & quietum aſpicere ſit quieſcere, ait idem Bernardus; Qui licet eximiæ ſanctitatis vir ſi quis alius, nihilominus ſe ad iſtud tertium infrequentius admitti queritur, queritur autem his verbis. Sed heu rara hora & parua mora, ô ſi duraſſet!

Et miraris tibi ſæpiùs huius ſacratioris cubiculi atque thalami occluſas fores? ô quoties eas vel præſtantiſſimi & ſanctiſſimi quique fruſtra pulſauere? Quoties Iobi verbis Deum inclamauere? (c. 30. 20.) Clamo ad te, & non exaudis me, ſto, & non reſpicis me, mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuę aduerſaris mihi. Subtrahit ſe verbum (vt pulchrè Bernardus) (Serm. 74. in Cant.) quo auidiùs reuocetur, teneatur fortiùs, & poſtquam vigiliis & obſecrationibus & multo labore & imbre lacrymarum quęſitus adfuerit, ſubitò dum teneri putatur, elabitur, & rurſum lacrymanti & inſectanti occurrens comprehendi patitur, ſed minimè retineri, dum iterum ſubitò quaſi è manibus euolat. Et ſi inſtiterit precibus & fluctibus deuota anima, denuò reuertetur, & voluntate labiorum eius non frau-

fraudabit eam, ſed rurſum mox diſparebit, & non videbitur niſi iterum toto deſiderio requiratur. Dulce quidem commerciū cum verbo, ſed breue momentum, & experimentum rarum: poteſt quidem eſſe in hoc corpore de præſentia ſponſi frequens lætitia, ſed non copia; quia etſi viſitatio lætificat, ſed moleſtat viciſſitudo. Et hoc neceſſe eſt tamdiu animam pati, donec ſemel poſitâ corporeæ ſarcinâ molis, auolet & ipſa leuata pennis deſideriorum ſuorum, liberè iter carpens per campos contemplationis, & mente ſequens expedita dilectum quocumque ierit.] Hæc Bernardus; quo duce & auſpice & tertiam ſubiiciam rationem. Serm. 85.

Huiuſmodi querulos, quibus ſpiritualis oblectationis detractio moleſta eſt, velim animum attendere num ea præſtent quibus ea prouocatur, quibuſq; allicitur Deus ad eam exhibendam. Fortè appetis & tu (inquit Bernardus) contemplationis quietem, & bene facis, tantùm ne obliuiſcaris flores quibus lectulum ſponſæ legis aſperſum. Ergo cura & tu tuū ſimiliter circumdare bonorum floribus operum, virtutum exercitio tamquam flore fructum, ſanctum otium præuenire. Alioqui delicato ſatis otio dormitare voles ſi non exercitatus quieſcere appetas, & Liæ fœcunditate Serm. 46. in Cant.

Aa ne-

neglecta, ſolis cupias Rachelis amplexibus oblectari, ſed & præpoſterus ordo eſt ante meritum exigere præmium, & ante laborem ſumere cibum, cùm dicat Apoſtolus; qui non laborat non manducet. A mandatis tuis intellexi, inquit Dauid, vt ſcias niſi obedientiæ mandatorum, contemplationis guſtum penitus non deberi. Non igitur putes de propriæ amore quietis, ſanctæ obedientiæ actibus, ſeniorumúe traditionibus præiudicium vllatenus faciendum: alioquin non dormiet tecum ſponſus in lecto vno, illo præſertim quem tibi pro obedientiæ floribus, cicutis atque vrticis inobedientiæ aſperſiſti.

2. Theſ. 3.

Pſalm. 118.

Bonâ veniâ lectoris, atque in gratiam Religioſorum ſubdam, quæ habet de ijs qui licet impatientes ſint, ſingulares, contumaces, & moderatoribus ſuis minùs obſequẽtes, optant nihilominus cæleſtis conſolationis ſolatia, quaſi gens, quæ fecerit iudicium & iuſtitiam. Miror valde (ita ipſe) impudentiam aliquorum, qui inter nos ſunt, qui cùm omnes nos ſuâ ſingularitate turbauerint, ſuâ impatientiâ irritauerint, ſuâ contumaciâ & rebellione contempſerint, ſuâ inobedientiâ coinquinauerint, audent nihilominus ad tam fœdum concupiſcentiæ ſuæ lectulum, omni orationum inſtantiâ totius puritatis Dominum inuitare. Quid enim? lectulus

non

non eſt floridus, magis autem & putidus eſt, & tu illuc gloriæ regem trahis? ad pauſandum hoc facis an ad cauſandum? Et quid me vis facere inquis? profectò vt primo quidem emundes conſcientiam ab omni inquinamento iræ & diſceptationis, & murmuris & liuoris & quidquid omnino aduerſari cognoſcitur aut paci fratrum aut obedientiæ ſeniorum, de cordis habitaculo eliminare feſtines. Deinde etiam circumdare tibi flores bonorum quorumcumq; actuum & laudabilium ſtudiorum, atque odoramẽta virtutum: id eſt quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iuſta, quęcumque ſancta, quæcumque amabilia, quęcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogita, in his exerceri curato: ad iſtiuſmodi ſecurè vocabis ſponſum, quoniam cùm introduxeris eum, veraciter dicere poteris & tu, quia lectulus noſter floridus, redolente nimirum conſcientiâ pietatem, ſed pacem, ſed manſuetudinem, ſed iuſtitiam, ſed obedientiam, ſed hilaritatem, ſed humilitatem. Hæc Bernardus.

Atque vt ab eodem dulci ſanè mellifluóque fonte reliqua noſtra manet oratio, ſubijciam quę idem habet de ſuperbia, quâ nulla vel diuinæ viſitationi cæleſtibuſq; ſolatijs vel virtutibus capitalior peſtis exiſtit. Non ſine cauſa ſanè, inquit, ab heri & nudiuſter- Serm. 54.

tius inuaſit me iſte languor animi & mentis hebetudo, & inſolita quædam inertia ſpiritus. Currebam bene, ſed ecce lapis offenſionis in via, impegi & corrui. Superbia inuenta eſt in me & Dominus declinauit in ira à ſeruo ſuo. Hinc iſta ſterilitas animæ meæ, & deuotionis inopia quam patior. quomodo ita exaruit cor meum, coagulatum eſt
Pſal.118. ſicut lac, factum eſt ſicut terra ſine aqua, nec compungi ad lacrymas queo, tanta eſt duritia cordis. Non ſapit pſalmus, non legere lubet, non orare delectat, meditationes ſolitas non inuenio.

Vbi illa inebriatio ſpiritus? vbi mentis ſerenitas & pax & gaudium in ſpiritu ſancto? Ideo ad opus manuum piger, ad vigilias ſomnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ & gulæ indulgentior, ſegnior, obtuſiorq; ad prædicationem. Heu omnes montes in circuitu meo viſitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Num collis non ſum ex illis quos tranſiliit Dominus ſponſus? Nam alium quidem intueor ſingularis abſtinentiæ, alium verò patientiæ admirandæ, alium autem ſummæ humilitatis & manſuetudinis, alium multæ miſericordiæ & pietatis, illum in cōtemplatione frequenter excedere, hunc pulſare, & penetrare cælos orationum inſtantiâ, alióſque in aliis præuenire virtutibus. Hos inquam

quam conſidero omnes feruentes, omnes deuotos, omnes in Chriſto vnanimes, omnes donis cæleſtibus & gratiâ affluentes, tamquam ſpirituales reuera montes, qui à Domino viſitantur, & ſponſum in ſe ſalientem frequenter recipiunt. Ego autem, qui horum in me inuenio nihil, quid me aliud putem quàm vnum de montibus Gelboë, quem præterit in ira & indignatione ſua ille cæterorum omnium benigniſſimus viſitator.]

Ex his habes ſuperbiæ admodum inimicas eſſe cæleſtes oblectationes, nec frui verbo, vt cum Bernardo loquar, magna & alta de ſe ſentientes. Abſconditur id à ſapientibus & prudentibus & reuelatur paruulis. Matth. 11. Magna fratres (ingerit ſe ferè nolenti Bernardus) magna & ſublimis virtus humilitas, quæ promèretur quod non docetur Sermone 86. (quis enim doceat quid ſit frui verbo: illud licet experiri ſed minimè loqui) digna adipiſci quod non valet addiſci (neque enim id docet lingua ſed gratia) digna à verbo & de verbo concipere, quod ſuis ipſa verbis explicare non poteſt.] Hæc Bernardus.

Neque verò vna ſuperbia cęleſtes excludit conſolationes, verũ & inuidia & detractio, atque potiſſimùm mens terrenis ſatiata voluptatibus. Nemo omnium id luculentiùs explicat ipſo Bernardo. Quomodo potes

Epiſt. 2. ad Fulconem puerũ.

(inquit) eſurire vel ſitire Chriſtum plenus quotidie ſiliquis porcorum? non potes bibere ſimul calicem Chriſti & calicem dæmoniorum. Calix dæmoniorum ſuperbia eſt, calix dæmoniorum inuidia, & detractio eſt: calix dæmoniorum crapula & ebrietas eſt. Quæ cùm impleuerint vel mentem vel ventrem tuum, Chriſtus in te non inueniet locum. Non mireris quod dico. in domo auunculi tui non potes inebriari ab vbertate domus Dei. Cur inquis? quia domus delitiarum eſt, quomodo ignis & aqua ſimul eſſe non poſſunt, ſic ſpirituales & carnales delitiæ in eodem ſe non patiuntur: vbi crapulam ructantis inter pocula ſenſerit Chriſtus, vina ſua dulciora ſuper mel & fauum menti propinare non dignatur: vbi curioſa ciborum diuerſitas, vbi diuitis ſupellectilis diſcolor varietas oculos pariter paſcit & ventrem, cęleſtis panis ieiunam deſerit mentem.] Ad extremum, diuinis ſolatiis officit vehementer cordis incuria, quâ fit vt eo neglecto non inueniat cæleſtis ſponſus vbi cõmoretur. Idem qui cæpit perficiet D. Bernardus cuius melle dulcior fluens oratio numquam ſatiat. Omnes (inquit) cauſamur deeſſe gratiam (deuotionis ſcilicet) ſed iuſtius forſitan ipſa ſibi queratur gratia deeſſe nonnullos. Nempe res cordis eſt gratia deuotionis quam quærimus, & hoc munere ipſe

Serm. de triplici cuſtodia manus, linguæ & cordis.

ipſe ſe fraudat, qui internum ei diſſimulat receptaculum exhibere. Cæterùm vnde illi cura cordis, cui ne ipſa quidem oris circumſpectio, ſeu manus cuſtodia ſubeſt? non ſibi miretur deeſſe conſummationem, qui nec initium apprehendit, ſed ne is quoque, qui initium iam tenere videtur, ſi ad medium non peruenit.]

Ex quibus intelligitur manus ab omni peccato, linguámque continendam, ceteráſque quæ ſuperiùs commemoratæ ſunt vitiorum peſtes, carniſque voluptates procul à ſe amandandas ei quidem, qui inter orandum cæleſtibus optat paſci delitiis, ſponſique amplexibus licet momento perfrui expetit.

CAPVT XVIII.

Iiſdem reſpondentur & alia quædam.

NON pauci neque vulgares eo tenentur errore, vt orationis fructum ſenſibili deuotione metiendum arbitrentur: quaſi verò ab ea deſtitutus atque aridus omnino oleum atque operam perdat dum ſic orat. Apage iſtam inſcitiam, neque enim orationis vel bonitas vel laus aut actionum quæ ab orante fiunt, doloris peccatorum, charitatis in Deum, gratiarum actionis, & cæte-

Digitized by Google

rarum huiuſmodi perfectio aut meritum hac ſenſu percepta deuotione cōtinetur, vt communi ſanctorum omnium calculo receptum eſt. Quis enim ignorat ſenſibilē iſtam deuotionem, ad appetentem facultatē, quæ corporea eſt, referri, cùm voluntas potentia ſit ſpiritualis, neque ab ea dependeat? quare non eſt opus vt ſuperiùs commemoratæ actiones appetentem facultatem afficiant, verùm ſatis eſt, vt voluntatem ipſam feriant atque commoueant.

Theologorum ſanè omniū commune eſt placitum, qui de Deo offenſo concipitur dolorem ſummum eſſe oportere, nō intenſiuè quidem (vt loquuntur) ſed appretiatiuè: vt licet vehementiore quis teneatur animi ægritudine, triſteturque magis ob iacturam verbi gratiâ rei familiaris, aut propinquorū mortem, eamque lacrymis & eiulatu proſequatur, quam ob iniuriam Deo, peccando irrogatam, multo malit tamen millies etiam eandem rurſum ſubire iacturam copiiſque omnibus atque amicis priuari, quàm diuinæ bonitati eſſe iniurius. Itaque qui ſic animo eſt affectus, ſummè is quidem dolet de peccato, ſummè Deum appretiat, eiq; poſt habet omnia, quamquam neque lacrymetur, neque clamores edat, neque exteriore ſignificatione vlla dolorem prodat ſuum, dolore omni intus contento.

Ita qui orando, ſuperiùs recenſitis actionibus diuini amoris, reliquarumq́ue virtutum, mentem exercet ſuam, Deoq́; ſupplicat, quamquam huiuſmodi exercitio ſenſus non moueantur, nihil id refert, neque illi ob id pars vlla fructus detrahitur: Deo quippe qui renes ſcrutatur corda, & ſatis ſuperq́ue eſt voluntate, quæ potiſſima hominis pars eſt, ea omnia perfici. Et certè quî à nobis exigeret Deus, quod in nobis non eſt? quod extra immò vero ſupra nos, vireſq; noſtras poſitum eſt? Neque enim in hominis poteſtate eſt, orando inferiores animi vires ad ſuas actiones ciere, verbi causâ ad dolorem, ad mœrendum, multoq; minus eas ad fletũ ad eiulatum ſingultuſq; prouocare. At ſi quando ea Deus impertit, cum gratiarum actione admittenda quidẽ ſunt, at non tanti pendenda, vt eorum ſubtractione mens cõcidat, animumq́ue deſpondeat, atque orandi ſtudium quaſi fructu omni detracto abiiciat.

Quin vt benè monent etiã, rerũ ſpiritualium periti, haud rarò vberiorem colligi fructum, amplioraq́ue merita, pluſq́ue effici precatione aridâ, ſiccâ, ieiunâ quæq́ue omni vacat ſolatio ſenſibilis deuotionis, quam eâ quæ horum plena eſt atque affluens: quod hæc illâ longè ſit fortior, purior item, atque ab omni philautiæ ſorde defæcatior. Addit doctor Auila, haud obſcurum

eſſe illud ipſum, præſtantioris ſolidioriſque virtutis argumentum, arctiúſque illum Deo coniunctum firmiúſque adhæreſcere, nec ita facilè ab eo diuellendum, qui ſuperiore quàm qui priore vtitur oratione. Etenim quandoquidem per ſe (non excipit Dei gratiam) abſque vllo ſpiritualium ſolatiorum præſidio tam fortes celſaſque exercet virtutum omnium inter orandum actiones: quid eum demum putemus facturũ ſi cæleſtium delectationum adſit copia, quâ tum excitetur tum roboretur? Si decertat, ſi vincit hoſtem inermis miles, quid faciet armatus? ſi portum tenet nauis ſolâ remorum vi quamquam tempeſtate iactata ventiſque reflantibus, quid pacato mari iiſque obſecundantibus?

Idem porrò Auila priores cum pueris confert, qui matrum aut nutricum vlnis geſtantur adhuc: poſteriores iis qui nullo fulti adminiculo per ſeſe ambulant. Abbas autem Bloſius poſtquam dixiſſet (quod etiam in rem præſentem facit) neque diſtractionem mentis, quæ præter orantis voluntatem accidit, orationi fructum detrahere, neque item mentis ariditatem dum adeſt bona voluntas, ſubijcit hæc Chriſti Domini planè aurea ad B. Gertrudem. Vellem electis meis perſuaſum eſſe, quòd eorũ bona exercitia & opera, mihi omnino placeant quando

Monilis ſpiritualis c. 3.

Digitized by Google

do ipſi ſeruiunt expenſis ſuis. Illi autem mihi expenſis ſuis ſeruitium præſtant, qui licet ſaporem deuotionis minimè ſentiunt, fideliter tamen (vt poſſunt) orationes & alia exercitia pia peragunt, confidentes de pietate mea, quod ego illa lubenter & gratè ſuſcipiam. Plerique autem ſunt quibus ſi ſapor & conſolatio interna concederetur, non eis prodeſſet ad ſalutem, & meritum ipſorum valdè minueretur.] Hæc Chriſtus Dominus, quæ quàm ſint conſentanea ſuperiùs dictis, nemo non videt.

Nobis itaque poſteriori oratione aſſueſcendum, naucleriqúe imitandi, qui dum in alto nauigant, ſi eos ventus deficiat; Labore, remiſq; triremem promouent. Ad eũdem planè modum diuinorum ſolatiorum, cæleſtiumq; delitiarum ſuauiter afflante aurâ deſtitutis, ad remos confugiendum. Proprioq; labore & induſtriâ, facultatúmq; animi voluntatis atque intellectus applicatione, res omnis gerenda, perficiendaque eſt: quamquam non excludo ſancti Spiritus opem, ventumque, qui nullo vmquam ceſſat tempore, vela noſtra licet non ita vehementer inflare.

Concludam hoc caput aliâ, eâque poſtremâ reſponſione, magno, vt ſpero equidem, futura ſolatio, iis qui inter orandum minus ſunt deuoti, minúſque feruentes. His qui-

quidem ſupplendum bona voluntate, enitendumq; quàm maximè vt quod reipſa nõ aſſequuntur, affectu vehementi, deſiderioq; ſequantur. Non eſt minùs Deo accepta (quæ quidem eius eſt in nos ſumma benignitas) bona voluntas quàm res & factum ipſum, quando id quidem vires noſtras excedit. Non minus (inquit quidam) lætatur Deus voluntate ſanctoque deſiderio, quàm ſi tota anima amore liquefacta, plenè ſibi iungeretur. Sed & idipſum diuino cõfirmatum oraculo traditur à Bloſio. Cùm enim, inquit, S. Virgo Gertrudis aliquando cõquereretur quòd tãtum deſiderium ad Deũ habere non poſſet, quantũ habere debebat, diuinitus edocta eſt, optimè Deo ſufficere, ſi homo verè velit & optet habere magnum deſiderium, quando modicum vel nullum deſiderium in ſe ſentit, quia quàm magnum vellet habere, tam magnum habet coram Deo. Et Deus in corde continẽte huiuſmodi deſiderium (ſcilicet volũtatem habendi deſiderium) libentiùs habitat quàm homo poſſet habitare, in vernantibus amœniſſimiſque floribus.] Hæc Bloſius.

Barthol. à martyribus Archidiac. Brachar. in cõpend. ſpirituali c. 19.

c. 2. monilis ſpiritualis.

Et ſanè non eſt opus Deo noſtra deuotio neq; feruentior oratio, nõ niſi cor quærit, ad illud attendit maximè, illudq; ipſum, eiuſq; deſideria ab ipſo pro factis habentur. Orando itaque totum te offer Deo, præbe illi cor

tuum,

tuum, ardẽter votiſque omnibus expete, eo feruore, animóque diuinæ maieſtati ſupplicare quo id præſtant maximè accenſi Seraphini. Deſiderium hoc tuũ (ne dubita) reſpiciet Deus, & pro facto habebit, remunerabiturque. Quod vt enucleatiùs explicem ſic habeto.

Quoties tibi animi languor obrepit, ita vt nec orare, nec contemplari valeas, niſi perfunctoriè admodum, frigidè, & oſcitanter: perpende etiam atque etiam, quot, quãtiq́ue eadem ipſa horâ exiſtãt in quorũ meditatione exardeſcit ignis, quorũmq; adipe Pſ.38.4. & pinguedine repleta mens, currit in odorem cæleſtium vnguentorum. Illis te cogi- Pſ.62.6. tatione ipſa, quia re non potes, adiũge, eundem tibi infundi & affectum, & ſenſum rerum diuinarum, atque ipſis vehementer opta: certò certius tibi perſuadeas, non abiturum in auras hocce deſiderium tuum, exaudiet illud, & remunerabitur qui deſiderium pauperum, & præparationem cordis eorum exaudit pius & benignus pater, quamquam ad opus ipſum non valeat pertingere.

Ad hæc intuere ſubinde, qua animi tum demiſſione, tum feruore, cęleſtes ſpiritus cõtinenter Dei maieſtatem laudibus, canticiſq; proſequantur: quàm ſuaui, pioque concentu occinant illud ſuum Triſagion Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth;

Vide

Digitized by Google

Vide quibus facibus amoris ardeant, quamque promptos, agileſque ſe præbeant ad diuina iuſſa complenda minimo etiam nutu, ſignificationeq; voluntatis. Tum vſurpabis illud Eccleſiæ. Cum quibus & noſtras voces vt admitti iubeas deprecamur ſupplici confeſſione dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c. Itáque Deum affaberis.

Ex meipſo, ô Domine, nihil poſſum, nullus ſum, orare nequeo niſi oſcitanter admodum: ſed me ad beatarum mentium preces, & laudes cõuerto, quod fit ab ipſis, idipſum facere ſummè expeto: vtinam quemadmodum te diligant ipſi, & prædicant, poſſim & ego te eorum imitatione amare, & prædicare. Subinde operæ pretiũ erit cogitationem ſuã referre ad ea tempora, quibus videmur nobis non indignas Deo preces fudiſſe. Hoc enim aut ſimili modo compellando. Quæ tum, ô Domine, tuo afflatus numine cogitaui, volui, dixi, ſenſi, perfeci, eadem ipſa modò tum cogitata, tum dicta tum perfecta peruelim. Quemadmodum me tum magno animi ſenſu affectúſq; ad omnia quamquam grauia tui cauſa perpetienda obtuli. Ita & modò offero.

Memini quàm me olim piguit peccaſſe, memini lacrymarum quibus ſtratum meum non ſemel irrigaui, noctium quas tum gemendo & ſuſpirando, tum ſcelera mea plangendo

gendo tranſegi. Idem mihi modò animus, voluntas eadem, licet non factum idem: ſed id eſt ſupra vires. Hoc attende, ô Domine, placeat tibi deſiderium meum, illo contentus eſto modo, cum aliud nequeam præſtare. Facillima eſt eiuſmodi praxis, nec meriti minoris, magnóque ſanè ſolatio futura iis, qui præ ſpiritus ariditate, cæleſtiumq; inopiâ voluptatum eum tenere non poſſunt orandi curſum, quem optarent, quemque ſibi initio propoſuerant.

CAPVT XIX.

Reſponſio ad eos qui queruntur defectum attentionis.

NON paucis id vſu venire certum eſt
quod de ſe ipſe querẽbatur Dauid, & Pſal. 38.
cor meũ dereliquit me. Neque tamẽ omni- 13.
bus id contingit quod de ſe prædicat. Inue- 2.Reg.7
nit ſeruus tuus cor ſuũ vt oraret te oratione v.27.
hac: Adeò procliue eſt animo diſtrahi diſſiparique in varia, adeoq; difficile vel ad perbreue tempus colligere ſeſe, cogitationeſq; ſuas omnes ad interiora atque ad Deum ſolùm intuendũ reuocare. Nihilominus Sanctorum Patrum auctoritate, ipſaque ratione conſtat, oranti imprimis enitendum, vt ſibi ſit ipſe præſens. Valde enim indecens eſt, inquit

Lib. de perfect. vitæ c.5. inquit S.Bonauentura, vt quis cum Deo loquatur ore,& aliud meditetur corde.In quã ſententiam ita D.Cyprianus. Lib. de oration. Segnitia eſt alienari & capi ineptis & prophanis cogitationibus dum Dominum deprecaris.Orabo 1.Cor. 14. ſpiritu,orabo & mente,pſallam ſpiritu pſallam & mente; ſi enim orem lingua, mens mea ſine fructu eſt,inquiebat D.Paulus.Arguuntur item à Propheta Iudæi inertiæ,quin Iſa.29. etiam impietatis, quòd labijs Deum honorarent, ab eo autem longè eſſet cor eorum, Enarratione ad pſal.39. dicant labia quod habet cor inquit D.Auguſt. & D.Bernardus præſcribit plus orandũ Serm. 13. in Cãtica. medullis cordis quàm labiis oris.Immò verò tantam exigit ab orante attentionem ad id quod agit,vt ne pia quælibet inter orandum velit cogitari, ſi ad rem præſentem nihil faciunt, alienaque ſunt ab oratione, quæ in manibus eſt. Salubria,inquit,ſunt,ſed minimè illa ſalubriter inter pſallendum reuoluitis: ſpiritus enim ſanctus illa hora gratũ non recipit, quidquid aliud quàm debes,neglecto eo quod debes obtuleris.] Lib. 22. moral. c.18. His accedat D.Gregorius. Vera,inquit,poſtulatio non in oris eſt viribus,ſed in cogitationibus cordis. Valentiores namque voces apud ſecretiſſimas aures Dei non faciunt verba noſtra,ſed deſideria, ſi enim æternam vitam ore petimus,nec tamen corde deſideramus,clamantes tacemus: ſi verò deſideramus ex corde

etiam

etiam cum ore conticeſcimus tacentes clamamus.] Hæc Gregorius.

Verùm non eſt quòd quis immoderatè angatur ob hęc & huiuſmodi ſanctorum Patrum teſtimonia, quæ facilem ex modò dicendis habere poſſunt interpretationem. Bipartitò diuiditur à Theologis attentio (vt ceteras eius omittam diuiſiones) altera eſt actualis, altera virtualis: ac priorem non ſemper neceſſariò requiri, ſufficereq; poſteriorem communi Doctorum ſenſu receptum videtur: cuius ratio ea eſſe poſſit; quòd priori quidem attentioni neceſſaria ſit actualis animi applicatio cognitioque & cogitatio, de oratione vel de Deo (vt fuſiùs ab ijs explicatur) fit autem non rarò vt hominis dum voce orat animus, ita præter voluntatem & naturali quadam incogitantià diſtrahatur, vt nullam huiuſmodi habeat cogitationem: Atqui ſi voluntatis abſit conſenſus, nullam in partem peccabit: ad vitandum igitur peccatum non erit opus hæc attentio.

Altera quidem attentio omnino à vera oratione abeſſe nequit, ſed ea perfacilis eſt, qui enim ad orandum ſe confert omninoq; ſtatuit, ac proponit animum attēdere, in eoq; propoſito conſtanter perſeuerat (vtiq; virtute) neq; illud retractat, neque reuocat (aut actualiter, aut interpretatiuè, vt loquuntur,

Digitized by Google

ſpontaneâque negligẽtiâ) is ſanè & verè dicitur & eſt attentus virtualiter. Et quamquá (vt verè Caietanus) velle attendere non ſit reipſa & facto attendere, eſt tamen attendere quoad propoſitum ac votum. Atque huiuſmodi voluntas, quantum eſt ex parte hominis, eſt moralis cauſa efficiens attentionis. Quocirca quoad huiuſmodi voluntas exiſtit, cenſetur etiam durare attentio, non quæcumque ſed virtualis, & moralis. Quàm autẽ minimo conatu poſſit ab homine (Dei quidem præſidio quod numquam abeſt) hęc attentio adhiberi, in confeſſo eſt.

Et ſanè ad ſuauem Dei ſpectabat prouidentiam, cuius oculi ſole lucidiores vident imperfectum noſtrum, non imponere hominibus iugum ita graue, & oneroſum, ab eoque exigere quod vix præſtari poſſit. Attendere autem actualiter (verba ſunt P. Soares) & ſine diſtractione eſt moraliter impoſſibile, vt plurimum loquendo de hominibus, iuxta illud pſalmi: Cor meum dereliquit me, hæc vir doctiſſimus. Qui item eadem ratione confirmat orationis fructus (de quibus nobis infrà diſſerendum) etiam abſque actuali attentione colligi, ad idque ſatis eſſe virtualem. Quis enim credat Deum, cuius natura bonitas, quique diues eſt miſericordiâ, paratiorque ipſe ad dandum, quàm mortales ipſi ad recipiendum: conditionem

De religione tom. 2. Lib. 3. de orat. c. 5.

Pſal. 38.

tionem ab orante quam prçſtare non poſſit, exegiſſe? quáque non præſtitâ, eſſet inanis atque infructuoſa eius oratio?

Quis enim quæſo mortalium phantaſiam ſuam valeat intra præſcriptos rationi fines continere? aut, vt loquitur Bernardus, irruentia corporearum imaginum phantaſmata quæ ſuppeditant vel ſenſus egens vel cura pungens, vel culpa mordens amouere? ſed quis non experitur illud Auguſtini. Plerumque, inquit, orationes impediuntur varijs cogitationibus, ita vt vix ſtet cor ad Deum ſuum: & vult ſe tenere vt ſtet; ſed quodammodo fugit à ſe nec inuenit cancellos quibus ſe includat, aut obices quibus retineat auolationes ſuas, & vagos quoſdam motus ſuos. Vix occurrit vlla ſtabilis oratio inter multas orationes.] Hæc Auguſtinus. Quæ ita quotidiana ſunt, vt vſu ipſo, quàm vllo ſermone notiora ſint.

Serm. 23. in Cant.

Citatur à Bloſio c.3. monilis ſpiritualis.

His autem ſubiicit idem Auguſtinus, quã ſe prodat Dei bonitas in eiuſmodi erraticis orationibus tolerandis. Et tolerat inquit corda precantium Deus, & diuerſas res cogitantium, omitto dicere & noxias aliquando, & peruerſas & inimicas Deo. Porrò quæ magna eſt Dei miſericordia dicamus ei. Iucunda animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Et quomodo eam leuaui? quomodo potui,

quomodo tu vires dediſti.] ita Auguſtinus.

Quibus quidem non parum erigitur eorum animus, qui variis inter orandum tamquam in alto iactati cogitationum procellis nuſquam cōſiſtere, nuſquam quieſcere poſſunt. Sed videndum ne nobis excidat Bloſius, qui ex paulo antè commemoratis verbis Auguſtini hęc colligit non minori quàm ſuperiora ſolatio futura orantibus. Igitur, inquit, qui bonæ voluntatis eſt non perturbetur inordinatè propter inſtabilitatem cogitationum ſuarum, ſed placidè faciat quod in ſe eſt dum orat, & humiliter patienterque perſeueret, ita enim Deo plurimùm acceptus erit.] Quod ipſum probat fortiſſimo argumento, diuinâ ſcilicet auctoritate: Hinc, inquit, B. Gertrudem edocuit Dominus, quod cùm quiſpiam orando, meditando, contemplando ſanctè dirigit mentem & cogitationes ſuas in Deum, tunc ante thronum gloriæ præſentat Deo quaſi ſpeculum miri ſplendoris, in quo Dominus bonorum omnium immiſſor imaginem ſuam iucundiſſimè ſpeculatur. Et quando homo propter impedimenta, cordiſque inſtabilitatem maiori difficultate hoc facit, quantò grauiùs & patientiùs laborat, tantò ſpeculum illud in conſpectu venerandæ Trinitatis, omniumque Sanctorum venuſtius atque ornatius apparet, ſed in adhibenda attentione

ne cauenda eſt nimia vehementia, ne caput lædatur & ſpiritus impediatur.

Maneat igitur, actu & re ipſa non neceſſario oranti attendendum, ſatis eſt vt virtute modo ſuperiùs explicato. Neque aliud volunt allata Sanctorum Patrum teſtimonia. Verùm quia actualis attentio eximios parit fructus, oranti ſuauiter ad eam enitendum eſt. Suggeram in eum finem quibus ad eam rem præſidiis vtebatur P. Petrus Faber, qui quamquã ſæpe Principum tereret limina, quibus & erat longè gratiſſimus, ſecum nihilominus religioſæ ſolitudinis ſecretum aſſiduè circumferebat. Inter pſalmum & pſalmum (inquit Orlandinus) breuem quãdam orationẽ raptim iaculabatur ad Deum, cuius generis erat illa ſolemnis ac frequens: Pater cæleſtis da mihi ſpiritum bonum, qua in prece totis ſcilicet miſſa præcordiis, ſenſit ad reuocandam & colligendam mentem multum latere præſidij. Lib. 3. hiſtoriæ Societ. Iesv.

Interdum decies auguſtiſſima Iesv & eius matris nomina piè ad horas ſingulas orandi, canonicas appellabat, vt ad memoriã decem illa ſibi redigeret & in pſalmis ſpectãda proponeret. Primùm vnã Dei gloriam, deinde ſanctorum honorẽ, tum incrementa iuſtorũ, poſtea liberationem eorum qui noxis eſſent implicati mortiferis, adhæc rei Catholicæ progreſſionẽ, mutuam etiam inter Principes

Chriſtianos pacem, atque concordiā. Denique leuationem eorum, quos ea ipſa hora, vel dolor aliquis perfoderet corporis, vel animæ ſolicitudo perederet, vel aduentantis mortis horror inuaderet, vel purgans apud inferos ignis exureret. Hæc ille decem ad horæ cuiuſque canonicæ carmen, piè ſanctèque recolebat. His mentem lubricam ne quà efflueret cohibebat.

Nec verò illa ad comparandam attentionem minùs efficax ratio erat, quod in inchoandis iiſdem canonicis horis, in acerbiſſimos Chriſti cruciatus, indignamque necem, ſuæ mentis figebat aſpectum, & vt canendo, pſallendoque progrediebatur, ita in reputandis acrioribus eius pœnis, atque doloribus procededat. Et quod ſuos olim Monachos Baſilius monuit, ideo mentis gigni in oratione deſidiam, quia non ſatis præſens Dei numen agnoſcitur, id Faber etiam ſuo vſu didicit, & ſcriptis monuit, ad coërcendam in orationibus mentem valere plurimum ſi quis Deum, Deique Angelum præſentem agnoſcat, qui quemadmodum in precatione ſe gerant, animaduertant. Itemque ſtantem ex aduerſo malum angelum, qui quo plures habeat ad accuſandum anſas, inuido curioſoque oculo cuncta eius obſeruet & rimetur errata. Hæc & alia plura, quæ commodiùs alibi commemorabuntur,

Regulis bre. q. 21.

tur, factitabat P. Faber, quæ quidem de longioribus orationibus dicta, proportione ad haſce noſtras breuiores accommodanda ſunt. Sequitur vt abſolutis iis, quæ ad earum frequentiam, aliiſque eodem ſpectantibus pertinent, quo eas loco, quoúe ſitu exerceri oporteat diſſeramus.

CAPVT XX.

Quis locus breuioribus hiſce orationibus ſit adhibendus.

MONET S. Paulus nullum omnino locum ab oratione vacare debere. *Volo vos orare in omni loco.* In quæ verba ita Anſelmus. In omni loco orandum eſt, quia Deus vbique eſt. His conſentaneè ſcribit Chryſoſtomus. Neque (inquit) mihi dicat quiſpiam quod nequit homo ſecularis affixus foro, continuò per diem orare, & ad Eccleſiam concurrere. Poteſt enim & quàm facillimè. Nam licet in Eccleſiam non ſit facilè concurrere, illic ante fores conſtitutus, & affixus tribunali poteſt orare. Et hoc multi fecere frequenter, & intus clamante magiſtratu comminante, contendente, furente, pro foribus ſtantes ſigno muniti, & pauca verba per cogitationem orantes, (en tibi orationes noſtras iaculatorias) ingreſſi muta-

1. Tim. 2

Homil. 79. ad populū.

uerunt eum atque mitigarunt & mitem ex fero reddidêre, nec à loco,nec à tempore, nec à clamore ad hanc orationem impediti ſunt. Ne nos excuſemus dicentes quòd non eſſet facile quempiam orare ſecularibus negotiis implicitum, prope ſe domum non inuenientem oratoriam: nam vbicumque ſis, potes altare tuum conſtituere. Nihil enim locus prohibet, nec locũ Deus veretur, ſed vnum exquirit, feruidam mentem, & continentem animam: non eſt quærendus locus ſed loci principium. Hieremias erat in cœno & Deum exorauit. Iob erat in ſtercore & Deum reddidit propitium. Ionas in ventre cæti & facilem habuit;licet in balneo ſis,ora. Templum es, ne locum quæras. numquid enim eſt Deus homo vt locum petas? Deus ſemper prope eſt, ſi mentẽ mundam habeas ab immundis motibus, licet in foro ſis; ſiue in via, ſiue in mari, ſiue in diuerſorio, ſiue in officina poſitus, ſiue ſis vbicumque, Deo poteris inuocato petitionem obtinere.] Hæc & alia plura Chryſoſtomus.

Hier.38. Iob 2. Ionæ 2.

In eandem ſententiam Baſilius magnus, Non locus (inquit) ad orandum, ſed propoſiti initium requiritur. Hieremias enim in luto erat & Deum attraxit. Tres pueri in camino Deum promeruêre. Latro non cruce prohibitus quin paradiſum aſſecutus fuerit. Iob in ſtercore Deum ad miſericordiam pro-

Exhortatione ad baptiſmũ.

prouocauit. Igitur vbicumque fueris ora, vel ſi ante Iudicem ora: Mare ante aderat, retro Ægyptij inſectabantur, medius Moſes in loci anguſtia orabat. Tu quoque cum ante iudicem & Præſidem minantem aut vim afferentem fueris conſtitutus, ora Deum: te namque orante laborum ac tribulationis fluctus contrahentur; Dominus prope eſt. Non hominem eſſe putes, continuò adeſt, vbique adeſt & omnia complet.] S.Ephrem Baſilio æqualis idem cum illo ſentit. Siue, inquit, opereris, ſiue dormias, ſiue iter facias, ſiue comedas, ſiue bibas, ſiue decumbas, caue orationem tuam intermiſeris: Neſcis enim quando veniet, qui animam tuam eſt repetiturus: ne expectes diem dominicum aut feſtum, locíue differentiam, ſed vt inquit, Propheta Dauid. *In omni loco dominationis eius.* Siue igitur in Eccleſia fueris, ſiue domi tuæ, ſiue in agro, & ſi oues paſcas, & ſi ædificia conſtruas, & in ſympoſio verſeris, ab oratione caue deſiſtas.] Hæc quidem Patres Græci. Serm.de orando Deum. Pſal.102

Neque verò ab his diſſentiunt Latini. Ambroſius enim, grauis imprimis auctor, ita ſcribit. Cùm dicat Paulus; Volo viros in omni loco orare, leuantes puras manus ſine ira, & diſceptatione: & Dominus dicat in Euangelio; Tu autem cùm oras, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio Lib.6.de Sacram. c.3. Matth.6

Digitized by Google

ora patrem tuum. An aliud voluit Paulus, aliud Dominus? non vtique. quâ ratione? quia non contrarius interpres eſt. Quid ergo? potes vbique orare & in cubiculo tuo ſemper orare. Habes vbique cubiculum tuum. Etſi inter gentes inter Iudæos poſitus ſis, habes vtiq; ſecretum. Cubiculum tuum mens tua eſt. In populo licet poſitus, tamen in interiore homine arcanum tuum, ſecretumque conſeruas.

De Cain & Abel l.1. c.9. Et alio quodam loco eadem Chriſti verba explanans hæc habet. Intellige cubiculum non incluſum parietibus quo tua membra claudantur, ſed cubiculum quod in te eſt in quo includuntur cogitationes tuæ, in quo verſantur ſenſus tui. Hoc orationis tuæ cubiculum vbique tecum eſt, & vbique ſecretum eſt: cuius arbiter nullus eſt niſi ſolus Deus.

Libro de virginibus, de orationis loco ita diſputat? ſed etiam in ipſo cubili volo pſalmos cùm oratione dominica frequenti contexas vice, vel cùm euigilaueris, vel antequã corpus ſopor irriget, vt in ipſo quietis exordio rerum ſecularium curâ liberum diuina meditantem ſomnus inueniat. Denique etiam ille qui philoſophiæ ipſius nomen inuenit quotidie priuſquam quieſceret tibicinem iubebat molliora canere, vt anxia curis ſæcularibus corda mulceret. Sed ille ſicut

is qui laterem lauat, ſecularia ſecularibus fruſtra cupiebat abolere. Magis enim ſe obliniebat luto, qui remedium à voluptate quærebat. Nos autem terrenorum vitiorum colluuione deterſa, &c. Quæ quidem Ambroſij pręceptio etiam orationis tempus ſpectat de quo ſuperius.

D. Bernardus idem præcipit his verbis: Vbicumque (inquit) fueris intra teipſum ora, ſi longè fueris ab oratorio ne quæras locum, quoniam ipſe locus es.] Hæc Bernardus. Quibus ſanè vt & Ambroſij monitis egregiè obſecutam D. Catarinam Senenſem prodit S. Raymundus qui fuit illi à confeſſionibus eiuſque admirandam conſcripſit vitam. Cùm enim, inquit omni ſecreto loco ei parentes eius interdixiſſent, & ſeruitiis domus eam perpetuò voluiſſent occupatam, ne poſſet ſe ſponſo ſuo Chriſto coniungere, & precibus vacare: atque ob id amota ancilla culinaria, eius ſordida officia illi demandaſſent, ipſa nihil his permota, docente eam ſpiritu Dei, intra ſeipſam fabricauit ſibi conclaue, ſiue ſecretam cellulam, vnde numquam vellet cuiuſcumque rei causâ egredi. Ita factum, vt quæ hactenus vſa externa cella, nonnumquam fuiſſet egreſſa foras, iam deinceps maneret ſecum perpetuò in cellula animi ſui, quam illi eripere nemo poſſet, planèque cæleſti victoriâ trium-

In lib. meditationum.

Digitized by Google

triumphauit de Diabolo in interiori homine, vbi Chriſtus habitat per fidem in cordibus noſtris, ſibi conſtruens ſpiritale domicilium.]

Neque verò ſibi tantùm prodeſſe volebat cæleſte illud ſecretum de fabricanda in ſeipſo cellula ſeu oratorio; verùm etiam cum aliis communicatum volebat. Ita enim pergit S. Raymundus de ſeipſo quaſi de alio ſcribens. Solebat poſtea crebrò admonere Raymundum patrem cùm negotijs externis prope obrutum videret, vt ſibi tale non manufactum in ſuo pectore fabricaret domicilium, nec inde vmquam euagaretur, ibi enim vt diximus per fidem Chriſtus habitat in nobis, ibi regnum Dei intra nos eſt.
Apoc. 3. Ibi numquam non præſto eſt ille qui dicit; Ecce ſto ad oſtium & pulſo, ſi quis audierit vocem meam & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo & ipſe mecum. Hoc ergo ſuauiſſimo hoſpite contenta & freta ſacra virgo, vicit diabolum & omnes machinas eius. Hæc S. Raymundus.

Quibus non ſolùm probatur propoſitum noſtrum, nullum omnino locum orationi eſſe inopportunum, verùm etiam quemadmodum id ſit præſtandum luculentè docetur.

Quod facilè mihi quidem perſuadeo à ſuperioris memoriæ Patribus illis, quorum omnis

omnis vita erat oratio vſurpatum obſeruatumque. Quis enim credat Bartholomæum quem centies interdiu, centies noctu certas precationes genibus flexis iteraſſe accepimus, ad vices ſingulas templum, aut oratorium aliquod adiiſſe? Erat ſibi ipſe templũ: Et ſanè mentem quæ Deo adhæreſcit, Dei viui templum appellant ſacræ litteræ. Nec fit veriſimile Apollonium Abbatem & Martham, quos idem Bartholomæi imitatione factitaſſe produnt hiſtoriæ, alio vſos oratorio quàm ſeipſis, aliamque ingreſſos cellam quàm mentem quemque ſuam, atque eam quidem ab humanarum rerum cogitatione, curâque expeditam. 1. Cor. 6. Invitis Patrum.

B. porrò Gregorium tradit non obſcurus auctor, etiam dum naturæ neceſſitatibus famularetur, cibiq; reliquias purgaret, pſalmos recitare ſolitum. Ex quo cùm diabolus quæſiiſſet quid demum rei eo loco & tempore, turpique naturæ famulatu factitaret, ventrem, inquit, purgo, Deumque meum laudo. Hæc Gregorius. cuius factum & reſponſum laudans idem auctor. Naturæ (inquit) neceſſaria opera perfectis non ſunt turpia: nec locus vllus turpis eſt orationi, dum orans mundus fuerit atque purus: Nec infernus ipſe, orationi non congrueret, ſi ibi exſtaret qui orandi haberet affectum. Hæc Gabriel. Gabriel Biel in canone. Lætare 62. ex Alexan. Alenſi.

Quo-

Quorum omnium hæc poteſt afferri ratio, quòd oratio ſit de genere ſpiritualium rerum, quare non videatur eius honeſtas pendere à conditione loci corporei. Tum quia vbique optimum eſt Deum. Opt. Max. colere, adorare, venerari, eique gratias agere. Id ipſum continetur canone ſacræ liturgiæ. Quæ quidem, vt & quæ ſuperiùs commemorata ſunt ex Patribus, P. Soarez cenſet maximè accipienda de breuioribus hiſce mentis aſpirationibus. Hæ namque (affero eius verba) cùm non requirant permanentem attentionem, non ſolùm ex natura talium actionum, ſed etiam ex parte noſtra accommodatè fieri poſſunt in omni loco: at verò diuturna & quieta oratio, licet ex parte ſua non determinet peculiarem loci conditionem, ex parte noſtra requirit ſaltem locum ſolitarium & quietum. Hęc Soares. Quibus addo, etiam ſacrum: ſi is quidem poteſt haberi quandoquidem eo loci fuſæ preces, exaudiuntur faciliùs, atque ob alias cauſas, quas fuſiùs perſequi non eſt huius inſtituti.

Lib. 2. de orat. c. 5.

CAPVT XXI.

Quis ſitus, habituſúe corporis ſit in aſpirationibus ad Deum ſeruandus.

DIVVS Chryſoſtomus nullum omnino ſtatum, aut certum corporis ſitum breuioribus hiſce orationibus præfigit. Non tam, inquit, voce opus eſt quàm cogitatione, neque tam manuum extenſione, quàm animi intentione, neq; figura, ſed intellectu, licet genua non flectas neque percutias pectus, nec in cælum manus extendas, ſi mentem tantùm feruentem exhibeas, orationis perfectionem conſummaueris. Licet enim & forum petentem & ambulantem, per ſe prolixas tenere orationes. Licet & in officina ſedentem & ſuentem pelles, animam Domino dedicare: licet & ſeruo & ementi, & aſcendenti & deſcendenti, & aſtanti coquo orationem facere prolixam & ſolertem. Nam & Paulus in carcere iacens ſupinus, neque ſtans erectus neque flectens genua, non enim ſinebat lignum quo pedibus vinctus tenebatur: quoniam cum ſtudio iacens orauit, carcerem concuſſit & labefactauit fundamenta, carceriſque cuſtodem ligauit, & poſt hæc ad ſacram initiationem deduxit. Et Ezechias haud ſtans re-

Homil. 79. ad popul.

ctus neque genua flectens, ſed ſupinus, propter ægritudinem lectulo recubans, cùm ad parietem ſeipſum cõuertiſſet, quoniã Deum feruenter inuocauit, & anima continente prolatam reuocauit ſententiam, & multam adeptus eſt beneuolentiam, & ad priſtinã rediit valetudinem. Et latro in cruce diſtentus, paucis verbis cœleſte regnum aſſecutus eſt. Et Hieremias in cœno & in lacu, & in lacu feriſque Daniel, & Ionas in ipſo cæti ventre Deum deprecati, circumſtantia queque mala diſſoluerunt, & gratiam inuenêre diuinam. Hæc Chryſoſtomus.

Quæ quidem non ita accipienda ſunt, quaſi non admodum conſulendum ſit orantibus, vt eo ſint inter orandum corporis habitu, geſtuque, qui tum reuerentiam, tum animi demiſſionem teſtari ſolent: ſed quod ij nõ ſint planè neceſſarij, neque ab illis omnino pendeat oratio: Etenim & Chriſtus ipſe flexis orauit genibus, imò proſtratus humi. Et protomartyr Stephanus oraturus pro ſeſe lapidantibus accidit in genua. Quod idem præſtitum à D. Petro Tabitham vitæ redditur apoſtolica tradit hiſtoria. Atque item à Paulo dum Epheſios ſuos valere iuberet. Hunc autem vſum tum Chriſtum tum Apoſtolos anteceſſiſſe liquet ex Daniele & ex ſacra Regum hiſtoria: atque perpetua multorum ſeculorum traditione in Eccleſia retentum

Luc. 22. Matth. 26. Mar. 14. Actor. 7 Actor. 9 Actor. 20. c. 6. 3. Reg. 8.

tum conſtat ex variis, quæ ab huius memoriæ ſcriptoribus ſunt annotata, quibus ne ſim longior, ſuperſedeo.

Quod autẽ de genuflexione eſt traditum, hoc idem de ceteris vel ſignis vel geſtibus corporis, animi demiſſionem Deiq; venerationem teſtatã facientibus omnino videtur accipiendum. Huiuſmodi ſunt manuũ eleuatio, aut extenſio, capitis apertio, atq; alia huius generis, de quibus grauiſſimus auctor Tertullianus ita ſcribit. Illuc ſuſpicientes Christiani manibus expanſis quia innocuis, capite nudo quia non erubeſcimus, denique ſine monitore quia de pectore oramus, &c. Et Hieronymus corpus pariter & animus tendatur ad Dominum.

Caniſius in Catechiſmo.

In Apolog. c. 30

Epiſt. 4.

Et ſanè diffiteri nemo poteſt, quin animo commouendo, afficiendoque multum valeant exteriora hæc ſigna, mentemque Deo ſubiici magis, maiorique eum cultu proſequi corpore pariter demiſſo, & exteriùs ad venerationem diuinumque cultum compoſito. Verè enim Auguſtinus: Orantes (inquit) de membris ſui corporis faciunt quod ſupplicantibus congruit, cùm genua figunt, cùm extendunt manus, vel etiam proſternuntur ſolo, & ſi quid aliud viſibiliter faciunt, quamuis eorum inuiſibilis voluntas & cordis intentio Deo nota ſit, nec ille indigeat his indiciis,

Lib. de cura pro mortuis c. 5.

Digitized by Google

vt humanus ei pandatur animus, ſed his magis ſeipſum excitat homo, ad orandum gemendumq́ue humiliùs atque feruentiùs. Et neſcio quomodo cùm hi motus corporis fieri niſi motu animi præcedente non poſſint, eiſdem rurſus exteriùs viſibiliter factis, ille interior inuiſibilis, qui eos fecit, augetur, ac per hoc cordis affectus, qui vt fierent ita præceſſit, quia facta ſunt creſcit. Hæc Auguſtinus.

Iam verò cùm ſint multiplices corporis & membrorũ eæq; aptæ omnes orationi compoſitiones, vt ſtatio, genuflexio, proſtratio & huiuſmodi, operoſum foret ſtatuere quænã de illis præferenda videatur omnibus. Et quia potiſſimùm breuiores precationes ſpectamus, exiſtimo quemlibet corporis habitum, ſitumúe ijs aptari poſſe, vt ſuperiùs dictum ex Chryſoſtomo: quamquam negari non poteſt eum cęteris vtilitate præſtare, qui vel eſt maioris demiſſionis argumentum, vel corpori laborioſior exiſtit, modò ne luce palàm fiat, ne ſit cuiquam offenſioni. Atque hæc de tempore, frequentia, loco, ſitu harum orationum dicta ſint: ſequitur vt de alia quapiam earundem conditione paucis diſſeramus.

Digitized by Google

CAPVT XXII.

Sintne huiuſmodi orationes, voce, an mente tantùm perficiendæ.

QVANDOQVIDEM qualibet occaſione, quouis loco,& in media turba & quouis tempore aſpirandum ad Deum;id multò quidem cõmodius videtur fieri ſola cogitatione quàm vſu vocis ne aliis innoteſcamus: atque ſancti Patres præferunt (ſpectata quidẽ rei natura, atque ſi cætera ſint paria) orationem quæ ſolâ mente completur, illi quæ vocis formationem ſtrepitumq́ue deſiderat, pauculos autem, exempliq́; tantũ cauſa adferam. Qua de re Ambroſius quidẽ ita ſcribit: Qui in ſilentio orat fidem defert,& confitetur, quòd Deus ſcrutator cordis & renis ſit, & orationem tuam ante ille audiat, quàm tuo ore fundatur. Lib. 6. de Sacram. c.4.

Chryſoſtomus ſuperiore capite allatus non tam(inquiebat)voce opus eſt quàm attentione.

Tertullianus vtroque antiquior, mentalẽ orationem commendat præ vocali,eamq́ue damnat quæ fit palam clariore voce. Sonos etiam vocis (inquit) ſubiectos eſſe oportet, aut quantis arteriis opus eſt ſi pro ſono audiamur?Deus autem non vocis, ſed cordis auditor eſt,ſicut conſpector. Dæmonium o- Lib. de oration. c.13.

 raculi

raculi Pythij: Et mutum, inquit, intelligo, & non loquentem exaudio. Dei aures ſonum exſpectant? quomodo ergo oratio Ionæ de ventre cæti per tantæ beſtiæ viſcera ab ipſis abyſſis per tantam æquoris molem ad cælum potuit euadere? Quid amplius referent iſti qui clarius adorant, niſi quòd proximis obſtrepunt? Imò prodendo petitiones ſuas quid minus faciunt quàm ſi in publico orent? Hæc Tertullianus de oratione quæ in oculis hominum, quæ quidem ad priuatam etiam poſſunt accommodari.

Cur autem præſtet mentalis oratio vocali, ea poteſt afferri ratio. Quia ceſſatio ab exteriore locutione liberiorem relinquit animum tum ad attentius cogitandum, tum ad vehementiores feruentioréſque voluntatis motiones. Eo fit vt rei naturâ per ſe ſpectatâ ſit illa hac longè excellentior & fructuoſior. Adde eſſe etiam plurimùm magis arduam, in eâque exercenda plus laboris ſubire corpus, vt admonet Bonauentura, & ipſe confirmat vſus. Etenim mentis exercitio, corpus auocatur magis à ſenſibus, viribuſque ſuis, ac quodammodo ipſum ſupra ſe fertur, quare dum exteriùs ab omni actione feriatur, ab interiori interim mentis attentione debilitatum propè languet ac concidit.

Proceſſu 7. relig.

Cæterùm nullâ ratione negandũ, quin vocalis oratio ſuas etiã, eaſque non exiguas habeat

beat

Digitized by Google

beat vtilitates: immò ſit quandoq; etiam neceſſaria, quando nobis maiorũ præceptione vel publicè vel priuatim certæ precationes indicuntur. Eſt quidẽ vtilis, quandoquidem (vt aſſerit Auguſt.) interdum voce noſipſos ad deuotionẽ acriùs excitamus. Ad hęc quia mirificè famulatur piis affectibus iã excitatis, ac deuotioni, quæ ſolet nonnumquã erumpere atq; emicare, iuxta illud Dauidis: *Lætatum eſt cor meũ, & exultauit lingua mea.* Itẽ, *Cor meũ & caro mea exultauerunt in Deum viuũ.* Denique vtilis eſt vt non mordò corde, verùm etiam corpore Deo debiti famulatus præſtemus obſequium, iuxta illud cuiuſdam Prophetæ: Omnem aufer iniquitatem & reddemus vitulos labiorum noſtrorum.]

Epiſt. 121. c. 9.

Pſal. 15.
Pſal. 83.

Oſeæ cap. vlt.

Quas quidem orationis quæ voce perficitur vtilitates laudatâ priùs præ ea mentali, his verbis complexus eſt S. Laurentius Iuſtinianus: Vt ad orationis, inquit, perfectionem & ſpiritus perſpicuitatẽ pertingere poſſint, quicũque Deo vacare cupiunt, ſtudeant cùm orationi inſiſtunt, mentali exercitationi incumbere, & à vocali oratione ceſſare. Nam iuxta incarnatæ veritatis ſententiam adoratores Dei, Deum in ſpiritu & veritate adorant. Non tamen ſemper vocalis oratio ab adoratoribus veris repudianda eſt orationis tempore aut cõdemnanda, frigeſcente namque ſpiritu, & ab interioribus

De diſciplina monaſticæ conuerſationis c. 18.

Ioan. 4.

ad exteriora redeunte, opportunum adminiculum ad deuotionem excitandam eſt vocalis oratio. Accenſo verò deuotionis igne, ori ſilentium imponendum eſt, & à vocali oratione ceſſandum, ne pro exiguo, maximum præpediatur bonum: ſeducitur enim quiſque, cùm ſuperuenientis gratiæ perfruitur dulcedine, ſi oranti linguæ non interdicit loquelam, excepto dumtaxat illo tempore, quo diuinorum officiorum perſoluit debitum ad quod tenetur. Tunc enim (ſi valet) oret ſpiritu, oret & mente: omnibus namque modis nitendum eſt, atque ſubſidia inuenienda ſunt ſiue per vocalem orationē, ſeu per proſtrationes, aut manuum extenſiones, vel quomodolibet vt mens abſque impedimento eleuetur in Deum quum orationi inſiſtit. Nam orationis finis hic eſt, vt anima Deo vniatur per pium caritatis affectum præuio lùmine diuinæ agnitionis. Hæc B. Iuſtinianus.

Ex cuius extremis verbis illud colligere licet, vocalis orationis adminiculo vtendum illi, cuius ope tum velocius orationis finem qui eſt adhærere ſummo immenſoque bono tum faciliùs conſequitur. Atque hæc de aſpirationum conditionibus ſufficiant. Deinceps de earum tum effectis tum adminiculis atque impedimentis diſputandum.

LIBER

Digitized by Google

DE ORATIONIBVS IACVLATORIIS LIBER IV.

CAPVT I.

De tribus orationum iaculatoriarum effectis.

TRADVNT Theologi, harum orationum, vt & cæterarum quæ ab homine charitate prędito fiunt, primarios fructus eſſe tres. Vnus eſt ſatisfactio, alter impetratio, deinde meritum: ſatisfaciendi quidem vi pollet oratio iaculatoria, qnia & actio bona eſt & exercetur (id enim ponimus) à perſona Deo grata, eſtque opus laborioſum: Etenim ſi ſola fiat cogitatione, eâ ſe mens in Deum erigit, quod cum niſi vehementiori mentis applicatione non perficiatur, magnam in ea neceſſe ſit tum carneæ molis ac ſenſuum, tum animi luctam, certamenque interuenire. Vnde il-

Digitized by Google

c.12.12. illud Eccleſiaſtis frequens. *Meditatio carnis eſt afflictio*. Si verò orationi vox adhibetur cùm ea peculiarem laborem, corporiq́ue fatigationem accerſat, non eſt ei quidē certè ſatiſfaciendi facultas adimenda; quam ſibi ex ſacris ſcripturis etiam vindicat. *Bona eſt* (inquit

c.12. Angelus ad Tobiam) *oratio cum ieiunio & eleëmoſyna magis quàm theſauros auri recondere*. Et quamquam illico ſubijciatur: *Quoniam eleëmoſyna à morte liberat, & ipſa eſt quæ purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam, & vitam æternam*: quaſi verò mortis liberatio, purgatioq́ue peccatorum vni eleëmoſynæ aſcribenda videantur. Falsò, cùm enim tria hæc generatim æquiparentur, quod de vno, idem de cæteris aſſerendum.

Alterum propoſitū erat impetratio, cuius quidem tot Chriſti extant promiſſa, vt de ea

Matth.7 niſi incredulus dubitare nemo poſſit. *Petite*,

Luc. 11. inquit, *& accipietis*: Et, *omnis qui petit accipit, qui quærit inuenit, & pulſanti aperietur*. Item, *ſi quid*

Ioan.16. *petieritis patrem in nomine meo dabit vobis*. Quæ quidem de oratione vniuersè dicta, iaculatoriis neganda non ſunt; iis itaque tum animi corporiſque beneficia, eaque vniuerſa (vt verbo complectar) quæ nobis, aut neceſſaria ſunt aut vtilia impetrantur.

Lib. de oration. Quemadmodum enim vt præclarè Chryſoſtomo eſt obſeruatum, quarum rerum corpori neceſſarius eſt vſus, earum nullam natura

tura homini impertit, at eum quidẽ nudum omnino, rerumq́; omnium egentiſſimum in lucẽ emittit. Verùm largitur ei manus, quarũ vſu omnia ſibi ipſe arte induſtriâq; ſuâ prouideat: quæ propterea ſcitè à nõnullis organum organorum appellantur, quòd earũ adminiculo tum vniuerſa confici inſtrumenta, tum cibus, veſtis, tectum, arma etiam, quidquid denique deſiderat mortalium vita, facilè queat apparari: ſic etiam in ea vita, quæ mente animoq́ue continetur, planè eſt homo rerum omnium inops, nec quidquam niſi diuinâ ope fultus non modò operari, ſed ne effari quidem, aut cogitare poteſt. Verùm datum eſt ei organum organorum, id eſt, oratio, cuius præſidio, dummodo eâ norit vti, vniuerſa quantumlibet ardua, atque ſupra humanas vires, facilè conſequatur.

Meritum (is enim erat tertius orationis effectus) ita arctis cum ea vinculis cohæret, vt numquam abſit; impetret necne quod poſtulatum eſt. Oratio itaque meretur ſemper vberiorem cùm gratiam, tum gloriam, ſi modò ab homine iuſto, & quemadmodum oportet fuſa ſit. Cuius rei teſtimonium extat grauiſſimum in ſacris litteris; *Cùm oraueris* (inquit Chriſtus Dominus) *intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito, & pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi.* Matth. 6

Ex quibus ſanè verbis Dominus vult intelligi orationem eſſe opus bonum, cui ſi benè, decenterque fiat, ſua ſit merces: vnde rurſus efficitur orationem eſſe meritoriam, quandoquidem merces merito iuſtè propriéque reſpondeat.

CAPVT II.

Fuſior explicatio tertij effectus, & vtrum orationes iaculatoriæ minùs mereantur, quia breuiores.

EX iis conditionibus, quibus ſtudioſæ actionis qualiſcumque augetur meritum, aliæ augent etiam eius bonitatem moralem (vt vocant) actionémque ipſam intrinſecus efficiunt meliorem: Aliæ non ſuperioris quidem generis ſunt quantitas maior, ad hæc intenſio, tum libertas, poſtea difficultas, denique finis præſtantior. Poſterioris ferè ſunt tum mora, quæ adhibetur actioni, tum ſanctimonia efficientis eam; quò enim hęc vtraque tam vnius, quàm alterius generis maiora exiſtunt, & ampliora, hoc etiam (ſi cætera quidem ſint paria) quam perficient ſtudioſam actionem, ea ſanè maiorem promerebitur tum gratiam, tum gloriam.

Quæ quidem doctrina haud parum (atque illud maximè de diuturniore mora) videtur derogare de iaculatoriarum quæ plurimum

rimum breuiores ſunt,tum merito,tum auctoritate. Etenim ſi vt quiſque orat diutiùs, ita meretur, magis: quantulum mereatur is qui idipſum momento aut breuiſſimo aliquo tempore præſtat? Verùm benè res habet non conſtare meritum omne temporis menſurâ, neque verò præcipuam eius partem: quandoquidem ab ijs quæ prioris ſunt generis,dependeat imprimis ſtudioſæ actionis meritum, quæ quidem hiſce noſtris aſpirationibus non deeſſe, ſic paucis explico.

Quantitas auget, exaggeratque meritum operis (plus namque meretur qui dat aureos centum egeno, quàm qui vnicum modò) quia ab ea ipſa efficitur ſtudioſæ actionis materia præſtantior, à qua quidem pendet imprimis ipſius meritum. Quocirca ſi iaculatoriæ quamquam perbreui, nobilior ſubiecta ſit materia quàm ſit ea in qua verſatur longior oratio, maiorem profectò tum laudem, tum mercedem conſequetur; Occupetur itaque illa diuini amoris actionibus,hæc autem inferiori alicui virtuti inſiſtat, tum planũ eſt illã (cæteris paribus) huic, & gloriâ & merito longè eſſe ſuperiorem.

Quamquam id quidem negari non poteſt actionem, quâ diligitur Deus ſuper omnia toto corde, mente, anima atque viribus omnibus, longiori tempore productã, magis valere,quàm ea quæ momento abrumpi-

rumpitur. Verùm quotuſquiſque eſt, qui poſſit inter orandum, diutiùs diuini amoris exercitio, immorari? cùm id ſit potiſſima contemplationis pars, quæ tum ob corporis vi magna deorſum nitentis pondus, tum ob virium imbecillitatem, tum ob rei celſitatem, penè temporis puncto perficitur.

2. 2. q. 180. art. 8. Quod quidem variis locis traditur tum à Sancto Thoma, tum à Gregorio in hæc verba. Mens noſtra ſtare in cogitatione non valet, ſed omne quod de æternitate per ſpeculum & in ænigmate conſpicit; quaſi furtim hoc, & per tranſitum videt: loquitur autem Gregorius, non modò de intelligentia, ſed multo maximè de voluntate, amoriſque affectione, cuius exercitio, finis, perfectioque contemplationis omnis continetur. Atque id ipſum docet ad illa Iobi verba: *quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea venas ſuſurri eius*. Venas (inquit) ſuperni ſuſurri, auris cordis furtiuè ſuſcipit, quia ſubtilitatem locutionis intimæ, afflata mens, & raptim & occultè cognoſcit.

Hom. 5. in Ezechiel.

Lib. 5. moral.

Et non ita multò poſt. Vix ſuſurri venas apprehendimus, quia ipſi quoque mira eius opera raptim, tenuiterque penſamus. In eãdem ſentẽtiam Bernardus, qui poſteaquam contemplationem vocaſſet ſilentium in cælo, id eſt in anima iuſti, alludens ad certum de Apocalypſi locum hæc habet. Quamdiu ſumus

Lib. de amore Dei c. 4.

Digitized by Google

ſumus in hac vita, hoc fœliciſſimæ pacis ſilentio in cęlo, id eſt in anima iuſti, quæ ſedes eſt ſapientiæ, aliquando fruitur affectus, ſed hora eſt dimidia, vel quaſi dimidia, intentio verò de ręliquiis cogitationis, diem feſtum perpetuum agit tibi.

Quo loco per dimidiam vel quaſi dimidiam horam accipe cùm P. Soarez, non quidem quod verba ipſa ſonare videntur, ſed breuiſſimam huiuſce actionis morā. Quod quidem haud parum tum excellentiam tum præſtantiam, tum meritum iaculatoriarum commendat, quod ipſum contemplationis apicem extremum iam tandem poſt multos ſudores adeptus animus eas ferè ſolas adhibeat, iiſque exiguo licet paſcatur tempore, quandoquidem ob rationes dictas tam ſublimi amoris operatione, quæ eſt contemplationis quaſi adeps, nemo valeat diutiùs diſtineri, neque in hac vinaria cella longiores moras trahere. Lib. 2. de orat. c. 10.

Neque verò id proprium eſt contemplationis, vt eius actiones iaculatorijs conſtent; verùm quælibet oratio, maximè quæ mente perficitur, vt frugifera ſit ac ſalutaris, illas ipſas iaculatorias adhibeat neceſſe eſt. In confeſſo namque eſt omnes apud ſpiritualis vitæ peritos, tum demùm res diuinas meditanti ſuum operæ conſtare fructum, quando poſt diuturniorem mentis inueſtigationem

ac

Digitized by Google

ac ratiocinationem, prorumpit tandem in pium aliquem affectum ergaDeum:qui quidem affectus cùm modico duret tempore, vt experientia cõſtat(neque enim ferre poſſit humana imbecillitas diuturniores illas animi motiones)meritò ad iaculatorias orationes eſt reuocandus. Quæ quidem meditanti, ſcilicet voluntate iam excitatâ atque commotâ,frequentiùs iterandæ ſunt.Quod ſanè ita eſt vtile, vt in eo poſitum ſit totum meditationis momentum.

Atque hoc ipſum eſt quod cæleſtes factitant ciues apud Iſaiam,cùm diuinæ maieſtatis admiratione ſuſpenſi creberrimè quaſi eiaculantur illud: *Sanctus,Sanctus,Sanctus,Dominus Deus exercituum:* eò fit, vt à D.Ioanne
Apoc.4. dicantur requiem non habere die,ac nocte, id eſt nunquam omnino ceſſare à laude Dei. Neque verò vlla erat SS.Dauidi orandi ratio familiarior, quàm hæc quæ iaculatoriarum repetitione conſtat.Siquidem complectebatur is animo vnam aliquam excellentiam earum,quę diuinam naturã perficiunt, quâ benè intellectâ, menteque iam cæleſti lumine completâ,erumpebat is,breuioribus hiſce aſpirationibus in vehemẽtiſſimos voluntatis affectus, quarum frequenti repetitione eandem continuabat animi motionem. Cuius quidem rei tam occurrunt frequentia exempla,vt ſuperfluum videatur ijs re-

recenſendis diutiùs immorari.

In ijs illuſtre admodum eſt, quod ex pſalmo quinto & triceſimo ſupra centeſimum ducitur, in quo frequentiſſima huiuſce diuini elogij (*quoniam in æternum miſericordia eius*) repetitione ſe ipſum mirificè excitat ad diuina miſericordiæ miracula, prædicanda. Quid, quod ipſa item Chriſti domini ſponſa Eccleſia, columna & firmamentum veritatis, nos ad frequentem hanc affectuum repetitionem inuitat, dum in ſacro-ſancta liturgia vel ad excitandam contritionem, vel ad iam excitatam luce palàm depromendam, ter percuſſo pectore ingeminat *mea culpa*? dum poſtea expetendæ Dei miſerationi nouiès κύριε ἐλέησον adhibet? dum ſolemni publicoque diuini officij concentu decies alleluia ad Dei laudes cumulandas, vnius Antiphonæ ſpiritu pronuntiat? Quid tot quæſo tamque frequentes vnius eiuſdemque rei repetitiones? Aliudne ſunt quàm orationes iaculatoriæ crebriùs vſurpatæ? In laudibus paſch. offic.

Neque verò ab hac orandi ratione abhorruêre ſancti Patres: Serò te amaui (ita exclamat Auguſtinus) pulchritudo tam antiqua, & noua, ſerò te amaui. Et alibi. Et cognoſcam te cognitor meus, cognoſcam te. Sanctum verò Franciſcum orando toties hæc iteraſſe: Deus meus & omnia, Deus meus & omnia, vt eâ exercitatione noctes ipſas tranſegerit l.10. confeſſ. c.17. c.1.

Digitized by Google

egerit ſuperiùs commemoratum eſt. Nimirùm eſt hæc crebra affectionum repetitio, recta, certaque via ad eam cum Deo conſuetudinem, quam ſcopum eſſe orationis, atque imprimis contemplationis; à maioribus noſtris accepimus. Neque verò eſt via tantùm, ſed eius ipſius compendium etiam, ad veræ ſolidæque deuotionis habitum comparandum, qui niſi frequentibus actionibus non efficitur: qua de re ita grauiſſimus teſtis D. Bonauentura;

l. de myſtica Theol. quæſt. vltima.

Si quis, inquit, per viam purgatiuam benè præparatus frequentiſſimè hoc dictum corde frequentaret. ô domine quando te diligam; quando te conſtringam? citiùs ſe ſciret experimentaliter inflammari, quàm ſi de ſecretiſſimis cæleſtibus, vel de æterna generatione vel proceſſione millies cogitaret. hæc S. Bonauentura. Maneat ergo contemplationis, meditationis, orationiſq; omnis fructum atque meritum, precatiunculis iaculatorijs, quæ affectu iam commoto, excitataque voluntate fiunt, colligi potiſſimùm. ſed ad propoſitas maioris meriti cauſas redeundum.

Intenſio maior actionis (quæ quidem altera erat cauſa augens meritum, plus enim meretur qui feruidè, quàm qui remiſsè Deũ amat) propria videtur harum orationum, quæ ob ſui breuitatem maiore animi tum conatu,

Digitized by Google

conatu, applicationeque, tum incitatione perficiũtur, quæ eadem in longioribus non exiſtunt: tum quòd non poſſit animus tamdiu quaſi arcum contentum tenere, feruoremque conceptum producere: tum quòd vt inquit Caſſianus, dæmon nobis ſemper infeſtus, tunc maximè adſiſtit infeſtior, cùm contra ſe offerre nos preces Domino velle peruiderit, cogitationibus excitatis, abducere mentem noſtram à ſupplicationibus intenſione feſtinans, & per hoc eam tepefacere à cœpto feruore contendens. Quamobrem vtilius cenſent breues quidem rationes ſed creberrimas fieri, illud quidẽ vt frequẽtiùs Dominũ deprecãtes, iugiter eidẽ cohærere poſſimus, hoc verò vt inſidiãtis diaboli iacula, quę infligere tũc nobis pręcipuè cùm oramus inſiſtit, ſuccinctâ breuitate vitemus. Hæc Caſſian. Qui quidẽ breuiorũ precationũ vſum vtpote feruentiorum de communi Patrum Ægypti ſententia, longioribus præfert, quas ipſa mora animique imbecillitas non patitur eſſe tam vehementes. lib. 2. inſtit. c. 10.

Pulchrè quidem ſanctus Nilus de hac ipſa re: non ſpectat inquit, ad laudem orationis, quanta ſit, ſed qualis: quod quidem non ita accipiendum quaſi verò nihil omnino laudis à quantitate moraque temporis conſequatur oratio, ſed quòd potiſſima eius excellentia, qualitate, intenſio- De oratione c. 145.

Digitized by Google

ne feruoreque contineatur. Equidem prætulerim vnicam inuocationem ſancti Spiritus, quæ fit ſolemni illo Eccleſiæ hymno: *Veni Creator*, qualem accepimus fuiſſe beati Franciſci Xauerij, cuilibet vel longiſſimæ orationi ſi tepidè & oſcitanter fiat. Verùm audiamus quid de eo Tertullianus noſter.

Lib.6. vitæ c.5. Ad mentis (inquit) attentionem, ac pietatem vehementiùs accendendam hymno *Veni Creator* ante ſingulas eccleſiaſtici officij horas pronuntiato, haud ſegniter ſancti Spiritus expoſcebat opem, quemquidem ille hymnum tanto ſemper pronuntiabat ardore, vt ei cor è pectore exilire, animuſque deficere videretur.

Sed ne quempiam ab orandi ſtudio illud abducat, quòd non eximium illum precandi feruorem in ſe ardoremque experiatur, id imprimis intelligendum eſt quod à peritioribus quibuſque Theologis traditur: nimirum, neque ab oratione, neque ab alia quapiam ſtudioſâ actione certum vllum aut ſtatum requiri gradum menſuramque intenſionis aut feruoris, vt ſi eò fortè non pertingat, deſinat ea promereri tum gratiam, tum gloriam: Neque verò eorum recipienda eſt ſententia, qui id negant eſſe opus meritorium, quod eſt remiſſius habitu à quo promanat. An non pollicetur Deus operibus etiam minimis, (quę quidem eius in nos

eſt

eſt benignitas) æternam beatitudinẽ; dummodo ab amico ipſique accepta perſona fiant? *Qui recipit Prophetam* (inquit) *in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet.* Num hîc exigitur vt magnâ id fiat animi ſeu contentione, ſeu vehementiâ? Et alibi. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*: ſeruantur autem etiam operibus habitu ipſo à quo fiunt multo remiſſioribus. Ad hæc œcumenicũ Concilium habitum Tridenti, vniuersè definit, iuſtorum opera, à gratia profecta merendi vi pollere, nec vllum petit certum intenſionis gradum: eiuſque definitio cùm dogma contineat, decretumque fidei, Theologorum quidem ſenſu, æquiualet definitioni vniuerſali. Poſtremò cùm peccatum mortiferum, quantumuis remiſſum paruóque affectu commiſſum, ſupplicium mereatur æternum, cur quodlibet virtutis officium, ab amico præſtitum, non valeat ad vitam ęternam. Num erit igitur procliuior Deus Opt. Max. ad vlciſcendum, quàm ad remunerandum, proniórque ad pœnam quàm ad gratiam?

Matth. 10.

Matth. 19.

Seſſ. 6. can. 32.

Atque ex proximè dictis videre licet, quàm incredibili fructu frequententur hæ ad Deum aſpirationes, quamque vberem poſſit quiſque meritorum, cæleſtiumque donorum ſegetem in dies, imò in horas propè ſingulas colligere. Etenim ſi is, qui

Digitized by Google

diem totum extrahit frequentibus exempli gratiâ in Deum blaſphemiis, animo licet cōceptis tantū, variiſque item actionibus odij in proximum, cupiditatibuſq; vindictæ ac libidinū generibus ſpontè cogitatis, quas etiā animo ac voluntate approbet ſtatuatque ſi ita res ferat re exequi: ſi hic, inquam, perditus & flagitioſus exacto die toties ignis æterni reus exiſtit, quoties mentem prauo aliquo deſiderio fœdauit? quoties quæſo, per diem, & quàm innumerabiles ob cauſas æternâ dignus erit mercede is, cui dies ipſa abiit tota, ad Deum aſpirando? modò quidem actionum amoris exercitio, modò verò petitione virtutum, aliàs anteactæ vitæ dolore, aliàs propoſito melioris? Quàm ſe is ad veſperam ratione ſecum initâ, com-
Iſaiæ 60. periet diuitem meritorum, cæleſtiumque donorum? tunc videbit ſanè & affluet & mirabitur & dilatabitur cor eius: mirabitur tantillâ re tantùm feciſſe quæſtum; mirabitur ſe tam exiguo labore, breuiculiſque precationibus tam ingentem perennis fælicitatis mercedem præmiumque conſecutum. Vt verbo abſoluam, mirabitur (quod ſuprà monuit non ſine admiratione Bo-
De perfect. vitæ c. 2. nauentura) ſe id oratiunculâ vnicâ adeptum, quo vel mundus ipſe quantus quantus eſt longè & dignitate & fructu eſt inferior.

Ad

Ad intenſionem porrò, reuoco attentionem, quæ plurimum conducit etiam ad orationis meritum, quæque faciliùs breuiore quàm longiore habetur: pluris enim facit Deus (Baſilio teſte) breuem precationem attentè fuſam, & quemadmodum decet, quàm longiorem his vacuam qualitatibus: neque is orationum vel multitudine vel morâ, verùm earum pondere feruoreque vincitur.

Ad libertatem & difficultatem maiorem quod attinet (quæ duo erant reliqua capita augendi meriti) nihil occurrit proprium harum orationum: Atque etiam communia ſunt cum omni oratione, quæ de orantis ſanctitate (quæ quidem erat altera cauſa quæ extrinſecus merito amplificando deſeruit) fusè poſſent diſputari.

Altera autem erat quantitas temporis de qua Tullius. Recta, inquit, affectio, quam Græci κατόρθωσιν vocant non fit maior productione temporis; quæ quidem de maiori rectitudine ſeu bonitate interiore accipienda ſunt, quam productione temporis non creſcere conſtat inter omnes. Verùm ne deeſt quidem ipſa breuioribus hiſce aſpirationibus, quamquam enim frequenter interrumpantur, nec productiores moras continentis temporis patiantur, nihilominùs poſt modicam quietem reſu-

De finibus l. 3.

muntur frequentiùs, vt ſi eas tempore continuò metiamur, parùm quidem durent: multum autem ſi tempore diſcreto vt philoſophi loquuntur: quas vniuerſas temporis diſcreti partes, ſi in vnum conferes, vtique continuati temporis non exiguam partem portionemque confeceris.

Quod vtinam obſeruent ij, qui inualetudine corporis, aut capitis imbecillitate, aut negotiorum multitudine præpediti longioribus orationibus, quas vel religioſa diſciplina, vel pia conſuetudo præſcribit, non ſufficiunt. Etenim ſi breuiores haſce frequentent, in iiſque ſint creberrimi (vt ſuprà monebat Caſſianus) rationibus acti tẽporis ſecum ipſi ad veſperam ſubductis, comperient ſanè ſe nihilominus temporis, licet ſecreti diuulſique, præcationi dediſſe, quàm qui idipſum continuato tempore præſtiterunt. Quocirca non minùs quàm hi orationis tempus à regula præſtitutum & fortè vtilius atque vberiore fructu, meritóque expleuerint.

Vter enim, dic, amabò, horum duorum regi gratior exiſtit, an qui ei totum diem adſtat, verùm oſcitabundus, & aliud agens, an verò qui ſe certo tempore & ex interuallo regi ſiſtit ſupplex magnaque animi promptitudine amoriſque ſignificatione, voce denique, geſtu, habituq; corporis atque vniuerſis

uerſis ad obſequium comparatis, ſe eius obſequio deuotum teſtatur? Clarior eſt ea res, quàm vt à me indicetur. Neque verò obſcurum eſſe poteſt creberrimè ad Deum aſpirantem poſteriori annumerandum, quem priore longè Deo acceptiorem eſſe crediderim, quòd longiori orationi eam quæ decet quamque rei præſtantia exigit adhibere tum attentionem tum intentionem, ſit admodum arduum, & quod inde ſit parum vſu ipſo receptum probatumque his addo longioris meditationis fructum poſt diuturnam veri inueſtigationem, tum demum percipi, quando mens (vt etiam ſuprà obſeruatum eſt) in affectus feruentioreſque iaculatorias erumpit.

Sed ne exigua earum mora angatur quiſpiam, quaſi parui omnino ſit meriti tantillo tempore ſupplicare. Intelligat is ſe huic incommodo (ſi quod eſt) deſideratione longioris orationis ſupplere poſſe; optet itaque & ſincerè atque ex animo expetat diutiùs orare: cùm id (quæcumque ſit demum eius rei cauſa) præſtare non poſſit, ſanè diuturnioris illius precationis ſeu laudem, ſeu meritum conſequetur: ſolent enim diuinæ litteræ laudem humanarum actionum omnem, voluntati aſcribere. Argumento ſit illud Angeli perſonam Dei agentis ad Abraham, quem ob efficacem dumtaxat volun-

Digitized by Google

tatem, natum ex ſe ſacrificandi Deo citra
Gen.22. 16. effectionem tamen, ita compellat. *Per memetipſum* (inquit) *iuraui, quia feciſti rem hanc, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me; benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam, quæ eſt in littore maris*; Nihilo ſcilicet minoris æſtimans eximiam illam animi promptitudinem, atque ſi illam opere præſtitiſſet.

An non Apoſtolus promptam voluntatem
2.Cor.8 aſſerit acceptam eſſe ſecundùm id quod habet, non ſecundùm id quod non habet?
l.3. ad Quirin. c.4. In quam ſententiam præclarè D. Cyprianus; In opere (inquit) etiamſi per mediocritatem minus fiat, ipſa voluntas ſatis eſt.
l.1.Offic.c.30. Et D. Ambroſius. Affectus (inquit) diuitem collationem aut pauperem facit, & pretium rebus imponit. Idipſumque do-
l.8.Inſt. c.19. cet Caſſianus his verbis. Dominus non ſolum pro operationis effectu, ſed etiam pro voluntatis ac voti deſiderio, vnicui-
Hom.5. in Euag. que aut præmium reddet aut pœnam. Atque item Gregorius. Dominus cor non ſubſtantiam penſat: nec perpendit quantum in ſacrificio, ſed ex quanto proferatur. Hinc Pſalmiſta dicit. *In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi.* Ac ſi apertè dicat. Etſi exteriùs munera offerenda non habeo, intra memetipſum tamen inuenio, quod in ara tuæ laudis impono. quia qui

noſtrâ

Digitized by Google

noſtrâ datione non paſceris, oblatione cordis placaris. Nihil enim offertur Deo ditius voluntate bonâ.

His non abſimilia cæteri Patres, quæ quidem res magno ſolatio ſit oportet tum ægris corpore, tum negotioſis hominibus, quorum ſeu valetudo ſeu occupationes, productiores orationes non ferunt.

Atque hæc de præcipuis tribus harum iaculatoriarum effectis.

CAPVT III.

De aliis earum ſed ſecundis effectis, ex Græcis Patribus.

MIRVM eſt quàm ſint tum frequentes tum diſerti ſancti Patres in explicādis orationis fructibus; qui quoniam omni cōueniunt orationi, ſuam etiam ſibi partē vendicant orationes iaculatoriæ, atque eò fortè maiorem, quàm longiores, quod illarum vſus ſit maior & frequentior à pluribuſque vſurpetur, feruidioreque plurimùm fiant affectu vnde & vberior fructus colligatur. Atque ordiar à ſancto Gregorio Nyſſeno, cuius hæc ſunt orationis ſeu encomia ſeu fructus. Oratio pudicitiæ præſidium atque tutamen eſt, iræ moderatio, ſuperbiæ ſedatio atque repreſſio, iniuriarum tenacis memoriæ expurgatio, inuidiæ

l. de oratione ſub initium.

Digitized by Google

profligatio, iniuſtitiæ ſublatio, impietatis correctio. Oratio corporũ robur eſt, abundantia domus, recta iuris ac legum in ciuitate conſtitutio, regni vires, belli trophæũ, pacis ſecuritas, diſſidentium conciliatio, coniunctorum conſeruatio. Oratio virginitatis ſigillum eſt, matrimonij fides, viatoribus ſcutum, dormientium cuſtos, vigilantium fiducia, agricolarum fertilitas, nauigantium ſalus. Oratio reorum, & cauſam dicẽtium patrona, noxiorum ac vinctorum relaxatio atque ſolutio, fatigatorũ requies, mœrentium conſolatio, gaudentium animi delectatio, lugentium ſolatium, nuptias contrahentium corona, natalitij feſti celebratio, morientium funus. Oratio conuerſatio, ſermocinatioq́ue cum Deo eſt, viſum effugientium contemplatio, eorum quæ concupiſcuntur certa fides, eiuſdem cum Angelis honoris conditio, bonorum progreſſus, & incrementum, malorum ſubuerſio, peccatorum emendatio, præſentium fructus, futurorum comprehenſio. Hæc Sanctus Nyſſenus, qui poſt allata aliquot è ſacris litteris exempla, quibus propoſitum ſuum probat, ita concludit. Atque ſexcenta (inquit) præter hæc ex iis, quæ iam acciderunt exempla licet inuenire, quibus palàm fit, nihil ex iis, quæ per hanc vitam coluntur & in pretio ſunt, orationi præſtare. Ita

Nyſſe-

Nyſſenus, quæ eadem ad verbum ab eo mutuatus eſt Sanctus Ephrem. Lib. de oration.

Sed Chryſoſtomi aurea verba de tota hac re audiamus. Deprecatio (inquit) caput eſt bonorum omnium, baſis ac radix vitæ frugiferæ, baſis inquam quæ cæteris omnibus ſubſternitur. Neque ſecus ac nauem, ac domum ea quæ ſubſtrata ſunt valida reddunt, ac ne ſoluatur continent, ita noſtram vitam orandi ſtudium & continet, & vbique firmam reddit, adeò vt abſque hoc nihil nobis boni poſſit contingere, neque quod ad ſalutem conducat. Decet igitur nos cum precatione, vitæ curſum peragere, atque hac mentem rigare. Si quidem hoc omnes homines non minus opus habemus quàm arbores aquarum humore. Neque enim valent illæ fructus producere, niſi bibant humorem radicibus, neque nos pretioſis pietatis fructibus poterimus eſſe grauidi, niſi precibus irrigemur. Hactenus Chryſoſtomus. Ex quibus habetur non modo quantorum bonorum ſit efficiens precatio, ſed quàm ſit etiam Chriſtiano homini neceſſaria. Lib. 1. de oration.

Atque Chryſoſtomus quidem quaſi nihil à ſe ante dictum, rurſus poſteriore de oratione libro aggreditur ad eius laudes. Omnium maximum (inquit) quod de precatione dicere poſſumus, eſt quod quiſquis

orat,

orat, cum Deo colloquitur. Quantæ enim dignitatis ſit hominem cum Deo miſcere ſermonem, neminem latet: ceterùm eam dignitatem oratione conſequi, nemo prorſus valet: quandoquidem hic honos etiam Angelorum ſuperat maieſtatem. Orantes itaque exiſtimemus nos in Angelorũ medio cõſiſtere, idemque ſacrificium cum illis peragere. Orare namque commune opus eſt Angelorum pariter & hominum, neque quidquam intereſt inter naturam noſtram & illorum, dumtaxat quod attinet ad precationem. Hæc te ſociat Angelis. Quin facilè fiet vt quis in illorum ciuitatem tranſferatur, in illorum vitam & conſortium, ad illorum honorem, nobilitatem, ſapientiam & intelligentiam, qui per omnem vitam precibus ac diuino cultui vacare ſtuduerit. Quid enim inueniri poſſit, ſanctius his qui cùm Deo commercium habent, quid porrò iuſtius? quid ornatius? quid ſapientius? Etenim ſi qui cum ſapientibus viris colloqui ſolent propter aſſiduam conſuetudinem, breui ſic tranſmutantur, vt illorum prudentiam referant: quid dicere conuenit de his, qui cum Deo colloquia miſcent, ei ſua vota deferentes? quanta ſapientia, quanta virtute, quanta prudentia, quanta bonitate, quanta ſobrietate, quanta morum æquitate replet illos precatio & obſe-

obſecratio? proinde nequaquam aberrarit à vero, ſi quis affirmet deprecationem eſſe cauſam omnis virtutis, & iuſtitiæ, neque quidquam eorum quæ conferunt ad pietatem, venire poſſe in animum, cui non adſit deprecatio & obſecratio. Hæc & alia plura Chryſoſtomus de eximiis orationis fructibus & effectis, quibus ſi quis animum diligentius aduertat, fieri non poterit quin eorum vtilitate allectus, orationem deinceps tot tantorumque cauſam bonorum ſtudioſè atque aſſiduè colat.

Sed nihil frequentius incurrit in ſtylum ſanctiſſimorum virorum, quàm huiuſce virtutis præconia & effecta; Sicut panis (ait Beatus Nilus) eſt alimentum corporis & virtus animæ; ſic ſpiritualis oratio alimentum eſt mentis. Diuus Dionyſius Areopagita, eam comparat cathenæ magna luce nitenti (ita enim loquitur) atque è ſummo cælo pendenti, & in terram vſque demiſſæ. Item funi anchoræ alligato.

c. 95. de orat.

c. 3. de diuinis nominibus.

At Nazianzenus, Non leue (inquit) momentum ad augendum animi robur iis affert oratio, qui ad virtutis ſtudium accinguntur. Sed extremum Origenem audiamus, Sicut (inquit) firmamentum cælum appellatum eſt, ex eo quòd diuidat inter aquas quæ ſuper ipſum, & aquas quæ ſub

Orat. in laudem Cypriani.

In Geneſis c. 2

Digitized by Google

ſub ipſo ſunt: ita homo in corpore poſitus, diuiſerit ſuperiora & cæleſtia ab inferioribus, & terrenis (in oratione ſcilicet & conſideratione) & ipſe cælum, id eſt cęleſtis homo appellabitur.

Hæc Origenes & patres Græci, veniendum modò ad Latinos.

CAPVT IV.

Proſecutio ſuperioris capitis ex Patribus Latinis.

TAM fuit Diuus Auguſtinus orationis amans, vt in eius laudes qualibet captata occaſione frequenter excurrat: neque id mirum ſanè, quippe qui eius tum vim, tũ neceſſitatem proprio vſu experientiaque didicerat. Oratio ſancta (inquit) columna eſt ſanctarum virtutum, deitatis ſcala, viduarum maritus, Angelorum cognata, fundamentum fidei, monachorum corona, cõiugatorum leuamen. Beatus qui te amat, beatior qui te frequentat. Beatus qui te aſtringit, ſed beatior qui in te perſeuerat. Beatus qui tecum lacrymas fundit; quoniam holocauſtum ſanctum Deo & immaculatum offerre non dubitamus.

Ad fratres in heremo ſerm. 22

Oſtendit alibi facto Ionæ, quanta ſit orationis vis, quomodo omnia peruadat, nihilque

In Pſal. 119.

hilq́ue ſit ei imperuium. Clamauit (inquit) de profundo Ionas, de ventre ceti. Erat non ſolùm ſub fluctibus, ſed etiam in viſceribus belluæ: nec tamen illud corpus, & illi fluctus interclu ſerunt orationem, ne perueniret ad Deum, & venter beſtiæ non potuit tenere vocem deprecantis. Penetrauit omnia, dirupit omnia, peruenit ad aures Dei: ſi tamen nunc dicendum eſt, quia diruptis omnibus peruenit ad aures Dei quando aures Dei in corde precantis erant. Item probat oratione, caſtitatem, ſeruari illibatam, fortiſſimumq́ue eſſe aduerſus hoſtes præſidium. Orationis (ait) fauore caſtitas pudorem proprium ſeruauit intactum, ac quietum, decepitq́ue alienum. Omnis erat in ciuitate victoria, & in hoſtilibus caſtris tremor erat & fuga. Iudith in ciuitate cum ſecuris ſecura. Vbi enim aſſiduis pulſatur orationibus cælum, potentia ſemper calcatur armorum. Ecce glorioſæ fæminæ caſtitatem ſeruauit oratio, & hoſtem ſeruare non potuit multitudo. Serm. 66 tom. 10. in appendice.

Hieronymus qui ſæpiùs noctes totas orando duxit, tantùm tribuit orationi, vt aſſerat ab ea Dei potentiam impediri. Quando (inquit) Dominus dicit, Dimitte me vt iraſcatur furor meus contra eos, oſtendit ſe teneri poſſe, ne faciat quod minatus eſt. Dei enim potentiam, ſerui preces impediebant. Epiſt. ad Gaudentium. Exo. 32. In Ezechiele c. 3.

Atque

Atque quemadmodum murus hoſti opponitur, & aduerſario occurri ſolet ex aduerſo contraque venienti, ita Dei ſententia, ſanctorum precibus frangitur. Cui enim dicitur, dimitte me, oſtendit quod tenendi habeat facultatem. Hæc Hieronymus & verè: ſi de Dei ſententia, decretoque non eo quidem abſoluto, ſed poſitâ conditione accipiantur.

Ambroſius & ipſe eximius orationis cultor, finem non facit eius prædicandæ & celebrandæ. lib. de viduis. Si indecorè inquit, alicuius rei cupiditate langueſcis, obſerua Dominum, fidem defer, nec vllam timeas moram: vbi adeſt, omnino adeſt verbum, fugatur cupiditas, libido diſcedit. Ibidem. Item, armatura eccleſiæ eſt oratio, quæ aduerſarium vincit.

Hæc Ambroſius, & plura in eandem ſententiam, quæ à nobis ſuperiùs vt ſe res dabat, commemorata ſunt. S. Ioannes Climachus Gradu 28. vir eximiæ tum ſanctitatis, tum doctrinæ, aureo illo tractatu qui ab eo climax appellatur, hæc admiranda recenſet orationis effecta.

Oratio (inquit) conſtantia eſt mundi, ornatus collectio, reconciliatio Dei, lacrymarum mater, earumque item filia, peccatorum propitiatio, tentatorum pons, tribulationum interpoſitus paries, bellorum confractio, Angelorum opus, incorporearum omnium

omnium virtutum cibus, futura lætitia, infinita operatio, virtutum fons, gratiarum miniſtra, profectus inuiſibilis, nutrimentũ animæ, mentis illuminatio, deſperationis amputatio, ſpei & fidei demonſtratio, triſtitiæ ſolutio, monachorum diuitiæ, ſolitariorum theſaurus, iræ minutio, ſpeculum profectus, menſurarum indicium, ſtatus inſinuatio, reuelatio futurorum, clementiæ ſignificatio, Oratio eis qui rectè orant, curia & iudicium & tribunal Domini ante futurũ tribunal eſt. Hactenus Climachus, iuxta piè ac disertè de orationis fructibus, in quibus illũ cenſeo longè maximum, maximeque æſtimandum, quòd qui ritè orat, ſibique in hac vita Deum propitium reddit, tremendo eius tribunali, exactoque examini ſeſe ſubtrahit, vt nec illi videatur timendum ab auditione mala, nec à verbo illo longè aſperrimo; Ite maledicti in ignem ęternum. S. Iſidorus pręſcribit vt precatio cuiuis opponatur tentationi; hoc eſt, inquit, remedium eius qui vitiorum tentationibus exęſtuat, vt quoties quolibet tangitur vitio, toties ad orationem ſe ſubdat, quia frequens oratio impugnationem extinguit dæmonum. lib. 3. de ſummo bono. c. 7.

Claudet Latinorum agmen B. Laurentius Iuſtinianus, qui tractationem ſuam de oratione concludit eâ perelegàti amplificatione, quam vocant rhetores ab his quæ De diſciplina monaſticæ cõuerſ. c. 18.

ſunt orta de cauſis, quam eandem adhibuit etiam ſuprà B. Climachus. Oratio (inquit) eſt beatiſſima virtutum nutrix, vitiorum interemptrix, culpæ venia, peccatorum abolitio, interuentrix mundi, ſalus hominum, caritatis mater, caſtitatis robur, iuſtitiæ regula, prudentiæ ſpeculum, ſanctitatis decus, ſcientiæ lumen, ſapientiæ cellarium, domeſtica Dei, fiducia animæ, medicamentum puſillanimitatis, gaudium cordis, fida huius peregrinationis comes, mœſtorum conſolatio, impugnatorum impenetrabile ſcutum, ſecretorum Dei cognitrix, humilitatis norma, fidei clauis, honeſtatis præuia, obedientiæ plenitudo, ſecuritatis fons, Angelorum imitatrix, iuſtorum exultatio, temperantiæ magiſtra, pacis pelagus, dæmonum fugatrix, quieſcentium refugium, conſcientiæ ornamentum, additamentum gratiæ, amoris incendium, porta cæli, petitionum nuncia, auxiliatrix ſtrenua, mediatrix præcipua, & cæleſtium ſacramentorum reſeratrix optima. In ea nihil ſordidum, nihil curuum, nil reperitur coinquinatum; & cùm tota ſit pulchra, & omnium donorum fœcunda, ſemper hilarem, ſemper iucundum ſui exhibet dilectorem. Clamat hoc oratio ſacroſancta virtutum regina, & gratiarum nutrix dicens: Venite ad me omnes qui concupiſcitis me, & à generationibus (id eſt fru-

ctibus

ctibus meis) adimplemini: fructus etenim meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauum. Ego vtique mater pulcræ dilectionis & timoris & magnitudinis & ſanctæ ſpei: In me omnis ſpes vitæ. In me omnis plenitudo gratię; propterea qui me inuenerit, inueniet vitam & hauriet ſalutem à Domino. Eccleſ. 24.

Quid his quæſo vel eloquentiùs dici vel diuinius proferri vel maiori cum efficacitate poteſt? quis orator vllo vmquam tempore tot, tamque appoſitè conglobauit cauſæ cuiuſpiam effecta, atque hic Iuſtinianus? ſed quis tam ferreus, qui ſe ab huius ſapientiſſimi, ſacratiſſimique viri ſermone tam diſerto tamque efficaci, non ſinat flecti, atque ad orationis ſtudium, conſuetudinemque capiendam permoueri? ſi vtilitatem conſectaris, eam verò tibi ſummam præſtabit oratio. Si dignitatem atque honeſtatem, quid eâ dignius, quę ſocios facit beatorum ſpirituū? quæ ad Dei cōſortium clientes euehit ſuos? quæ ab eo denique quantumlibet ardua facillimè exorat?

Quibus quidem rationibus exiſtimo impulſos olim viros ſanctiſſimos ad mentem aſſiduâ oratione excolendam, quos accepimus nullo vmquam tempore ab hac ſalutari ſacraque exercitatione feriatos. Paſtumius quidē Abbas vſque adeò orandi ſtudio du- In vitis patrum.

 cebatur,

cebatur, vt nulla eũ corporis imbecillitas ab eo reuocaret, adeò vt aduersâ etiam preſſus valetudine, cùm de lectulo ſurgere non valeret, iacens oraret & quamquã ei vehementior dolor, expeditiùs loquendi ademiſſet facultatem, tacitus tamen labiorum motus, etiã tum illum orare fidem faciebat. Denique morti proximus cùm eſſet, non priùs orationem quàm vitam reliquit. Illum itaque, orantem adhuc Angeli exceperunt, idemq; penè momentum habuit illum tum orãtem, tum orationis ſuæ fructu, æternâ nimirum beatáque vitâ perfruentem. Quid hoc homine beatius, quid hoc ſtatu fortunatius cogitari ne dum dici poteſt? Ea videlicet eſt orationis vis, vt quem ſui aſſiduum cultorẽ nacta ſit, eum numquam deſerat, ſed illi in ipſo etiam mortis articulo adſit, opemque ferat, denique in beatorum cœtum domiciliumque inuectum, porrò ad Dei Optimi Maximi conſpectum euehat.

In eius vita. Teſtatur B. Sulpitius, Diuum Martinum ſanctiſſimũ Antiſtitem Turonenſem, ne tũ quidẽ cùm quid operis manibus exerceret, linguam ab orãdo cohibuiſſe. Atque illi ſeu

1. Theſ. 5 præcepto Apoſtoli ſeu conſilio (ſine intermiſſione orate) licet ſimpliciter & planè dictũ accipiatur, cumulatè atque omni ex parte obſecutum eſſe; Qui autem in omni vita tantus orationis cultor extiterat, quis putet

cam

eam ſub mortẽ neglexiſſe? Extremum enim (inquit Sulpitius) obiturus diem, quamquã frigeſcentibus iam membris immotus iacebat, labia tamen ad preces mouebantur. Denique orare non priùs deſiit, quàm ſubitò circumfuſus lumine reddiderit ſpiritum. Dum ergo moriendo orat, & orando moritur, mortis tenebras non ſenſit. Hæc Seuerus Sulpitius.

O quàm ſe quiſque vellet tam beatâ, tam piâ, tam ſanctâ, tam præclarâ morte defungi! O ſi tam fœlix ex hac ærumnoſa vita exitus venum exponeretur, quot haberet licitatores; verùm nec auro, nec argento is, vlloq; pretio comparatur: quiſquis autem talẽ ſibi optat exitum in oratione ſit totus, ab ea numquam ſe, quantum mortalis quidẽ patitur infirmitas, reuocari ſinat, noctes dieſque ei ſtudio conſecret, dicet, deuoueat: illa ſit ei cibus, potus, ſomnus. Illa quies, vigiliæ, voluptas, omnia denique: Fieri omnino nequit, vt qui eam in omni vita adhibuerit, ab ea ſe extremo eius momento, deſeri ſentiat. Orando itaque morietur, moriendoque orabit: quâ morte (ſi ea mors dicenda ſit) quid magis expetendum! Atque hæc de orationis effectis & fructibus non tam dicta quàm delibuta ſint.

Digitized by Google

CAPVT V.

Quibus externis præſidiis opus habeant orationes iaculatoriæ vt benè fiant.

QVÆ dicturi ſumus deinceps, ea ferè omnia nō minùs orationi vniuersè ſumptæ, quàm hiſce breuioribus aptari poſſunt. Sed non ideo omittēda, imò verò eò inculcanda magis; quò vberior eorum fructus eſt futurus. neque verò eſt id nouum vnde parte diſputationem inſtituenti, plurima inſerenda, ingerendaq́; ſint, quæ ipſius generi conuenire videātur. Ac primùm quidem occurrit ſermo, atque de diuinis rebus collocutio, magnum ſanè orationis adiumentū de quibus ita S. Bonauētura, lectio, & collatio bonæ, ſunt quaſi ſeminaria, & materia orationis. Vnde qualia vis tibi oranti occurrere in cogitatione, talibus colloquiis, lectionibus aut negotiis priùs occupare ſtude memoriā: quia qualis liquor vaſi infunditur taliter redolebit, & quales herbas in horto cordis tui plantaueris, talia ſemina germinabunt. Collatio ſpiritualis inſtruit intellectum, affectū inflammat, memoriam bonæ & ſanctæ cogitationis prole fœcundat: ſicut è conuerſo otioſa fabulatio tempus perdit infructuosè, affectū infrigidat, inutiles cogitationes cordi inſerit; conſcientiam rodit, profectū ſpiritualem

De profectu religioſorum l. 2. c. 58.

tualem impedit, pœnam meretur. Lectio talis frequentetur de qua poſtea non ſit inutile in oratione cogitare, quę illuminet ad Dei notitiam, accendat ad eius amorem, mores bonos inſtruat, animet ad tollerandum aduerſa, mundi contemptum ingerat, deſideriũ patriæ cæleſtis inferat, doceat diſcernere inter vitia & virtutes, & vincere tentationes, & alia vtilia ad ſalutem.

Quæ quidem D. Bonauenturę pręceptiones hoc magis in breuioribus orationibus ſeruandæ videntur, quo ſunt illæ frequẽtiores: longioribus enim verbi cauſa quę matutino tempore fiunt, non ita officiunt aut pridiana lectio, aut ſermones inutiles, cùm à nocturna quiete phantaſmata inde collecta, vniuerſa ferè obliterentur: verùm ſi tibi ſtatim vel ab inutili lectione, vel à vana confabulatione ſit aſpirandum ad Deum, vel etiam in iis ipſis, eas ſcilicet interrumpendo, interpellandoque: quàm tibi diſtracta, quamque diſſipata ſit mens futura, ſatis credo intelligitur.

Sed pergit monere Bonauentura ne immoderata ſit lectio, nimiaque cum auiditate ſuſcepta, neuè orationibus iaculatoriis tempus præripiat. Lectionem (inquit) ſæpe interrumpat oratio, ſicut & alias actiones, vt ſæpe mens ad Deũ eleuetur, à quo omne bonũ fluere neceſſe eſt. Hæc D. Bonauent.

Occurrebat alia etiam lectio, eius ſcilicet rei, quam inter orandum quiſque ſibi mente agitãdam proponit, quæ quidem vel pridie ſub noctis tempus, vel eo ipſo die inſtituenda eſt: Nam quemadmodum fieri non poteſt, vt qui tabulam pingit ſimul penicillum aptet ſibi, coloreſque miſceat, temperetque: Ita rariſſimum eſt bene meditari illum, qui inter meditandum, materiã quærit quàm menti repræſentet. Præpara (monebat olim Salomon, quod idem & modò vſui eſſe poteſt) foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, & poſtea ædifices domum tuam. Verùm ſpectat hoc monitum longiores orationes: breuioribus enim noſtris ſua ſemper eſt in promptu materia in qua verſentur.

Prou. 24.

Alterum earum adiumentum eſt corporis mortificatio, de qua hæc S. Auguſtinus: Ieiunia (inquit) & ab aliis voluptatibus (ſine ſalutis neglectu) carnalis concupiſcentiæ refrenatio, maximæq; eleëmoſynæ multùm adiuuant orationem, vt poſſimus dicere: In die tribulationis meæ Deum exquiſiui manibus meis, nocte coram eo, & non ſum deceptus. Quomodo enim Deus incorporalis & impalpabilis manibus exquiritur, niſi operibus exquiratur? Hæc Auguſtinus. Et ſane quemadmodum aromata, niſi igne non accenduntur. Ita orationem (quæ ſpiri-

Epiſt. 121.

Pſal. 76.

tuale

tuale quoddã eſt aroma, vt multis locis tradidêre Sancti Patres) igne ſpontè aſſumptæ mortificationis, feruere neceſſe eſt. Quocirca qui in orationis ſtudium incumbit, mortificationis curâ abiectâ, perinde facit atq; is qui per ſe igneque nõ adhibito aromata velit nihilominus ignẽ concipere. Quid? an nõ prædicat in Canticis ſponſus demeſſuiſſe ſe myrrham ſuã cum aromatibus; Alterũ alteri videlicet coniugandum eſt, & mortificationis myrrha, orationis aromatibus ſocianda. Quid? An non iiſdem in canticis nuntiat ſe conſcenſurum ſponſus montem myrrhæ & collem thuris? Inſolubilibus nimirũ vinculis ſibi myrrha & thus, maceratio corporis, orationiſq; fragrantia cohærent, nec Deũ mulcent delectántve aromata orationis, quę nõ myrrhâ, vniuerſoque puluere pigmentario promanant, id eſt ex corporis maceratione quâ paruæ animi appetiones ita tunduntur, vt in tenuiſſimum puluerem redigantur. Cant. 5. 1. Cãt. 4. 6. Cant. 3. 6.

Haud parum etiam ad bene orandũ habent momẽti exteriores occupationes, operáve, ſi quemadmodum oportet aſſumãtur, obeanturque: quod mirum ſanè videri poſſet, niſi id tum vſu ipſo, tum grauiſſimorum virorum auctoritate conſtaret. Ac Caſſianus quidem de ea re ita diſſerit. Ægypti (inquit) Monachi pariter exercentes corporis animæq; virtutes, exterioris hominis ſtipendia l. 2. inſt. c. 14.

cum emolumentis interioris exæquant, lubricis motibus cordis & fluctuationi cogitationum inſtabili, operum pondera, velut quandam tenacem, atque immobilem anchoram præfigentes, cui volubilitas ac peruagatio cordis innexa, intra cellæ clauſtra, velut in portu fidiſſimo valeat contineri, atque ita ſpirituali meditationi tantùm, & cuſtodiæ cogitationum intenta, non modò ad cõſenſum prauæ cuiuſque ſuggeſtionis, peruigilem mentem corruere non ſinat; verùm etiam ab omni ſuperflua otioſaque cogitatione cuſtodiat: Ita vt quid ex quo pendeat haud facilè poſſit à quoquam diſcerni: id eſt vtrùm propter meditationem ſpirituale͂, inceſſabile manuum opus exerceant, an propter operis iugitatem tam præclarum ſpiritus profectum, ſcientiæque lumen acquirant. Hæc Caſſianus.

Queruntur quidem plerique obrui ſeſe, extinguique quidquid in iis eſt deuotionis, diſtrahique animum in varias partes, ab exterioribus hiſce negotiis, ita vt iis ſtato tempore vel non libeat ad Deum aſpirare, vel ſi libeat id oſcitanter admodum languideque ab illis fiat: Verùm immeritò eos queri non eſt difficile probare, neque enim tam eſt ea negotiorum culpa, quàm ipſorum, qui in iis obeundis neque debitum modum, neque ordinem tenent. Maximâ vtique ſunt inter

ſe

ſe propinquitate iūctæ Maria & Martha, vtpote germanæ, quia nec contemplatiua vita actiuam, neque hæc illā impedit: immò verò altera alteri vt ſorori & præſidio eſt & ſolatio. Oratio enim actioni opitulatur, & illa ab hac benè obita, non parum iuuatur. Atque hinc etiam Monachis Ægypti teſte Caſſiano ſolemne erat inter operandum etiam mente in Deum erigi, manibuſque quidem Martham, animo verò Mariam æmulari, ita vt & operando contemplarentur, & contemplando operarentur. Sed præſtat ipſemet loquatur Caſſianus. l. 3. inſt. c. 2.

Ita inquit ab Ægypti monachis inceſſanter operatio manuum priuatim per cellulas exercetur, vt pſalmorum quoq; vel cæterarum ſcripturarum meditatio numquā penitus omittatur, cui preces & orationes per ſingula momenta miſcentes, in his officiis quæ nos ſtatuto tempore celebramus, totū diei tempus abſumunt. Atque plus eſt id quod inceſſanter ab iis offertur, quàm quod per temporis interualla perſoluitur: & gratius eſt volūtarium munus, quàm functiones quæ canonicâ compulſione redduntur. Et ſanè (vt præclarè dictum à Bernardo) hoc maximè curant, ſpiritualibus exercitationibus dediti, taliter ſe circa exteriora occupare, vt deuotionis ſpiritum non extinguant; vnde licet extrinſecus bonorum operum Serm. ad ſolitarios.

exer-

exercitiis fatigentur in corpore, intrinſecus tamen reficiuntur in mente.

Vtinam horum ſimiliumque veſtigiis inſiſtant, religioſi potiſſimùm, quorum quidem vitam omnem ſpiritu conſtare oportet, atque in iis ſint quos modò commemoraturus ſum ex Sancto Ioanne Climacho tum ex hiſtoria ordinis D. Franciſci.

c. 4. non procul ab initio.

Non prætenibo ſilentio, (ita quidem Climachus) coqui monaſterij cuiuſdam admirabilem, ſingularemque virtutem (alebat id monaſterium ordinariè ducentos & triginta extra hoſpites) cùm enim illum animaduerterem in tam frequenti, perpetuoque miniſterio, jugiter ſecum habitare, gratiamque poſſidere lacrymarum, oraui ſupplex, vt mihi quonammodo meruiſſet huiuſmodi gratiam, reuelare dignaretur. Qui tandem precibus fatigatus meis ita reſpondit. Numquam me hominibus ſeruire arbitratus ſum, ſed Deo, & indignum meipſum quiete omni iudicans, ex huius ignis contemplatione, ſempiterni incendij iugi memoriâ compungor.

Vides quâ ratione actio orationi adminiculatur, quando quas res in manibus habemus ita tractamus, vt iis tamquam quibuſdã gradibus ad cæleſtia cogitanda ſuſtollimur. Mirabilis planè res eſt oratio, omnibus omnino rebus vtitur rectè, omniaq; ad ſui vſum

ſum

ſum conuertit, & quod cæteris aut impatientiæ aut murmurationis anſam præberet, illud ipſum adhibet ad ſui demiſſionem, ad peccatorum expiationem, ad diuinæ miſerationis imperrationem.

Hiſtoria Franciſcana de altero item coquo, aliud haud abſimile narrat, quod compendio recitabo. Cōſueuerat is coquinæ officiis, miniſteriiſque perfunctus ſe in cellam ſuam recipere orandi cæleſtiaq; meditandi causâ, quo quidem tempore tantâ cęleſtium gaudiorum donorumq; copiâ mentem eius complebat diuina bonitas, vt ſe ipſe miraretur: quare in eam venit cogitationem, vt ſibi perſuaderet, ſi coquinæ miniſteriis liber plus temporis ſermocinationi cum Deo tribuiſſet, vberiora etiam in dies ſingulos dona, Dei liberalitate percepturum. Adito itaque moderatore ſuo, req; totâ, atque imprimis voto ſuo miſſionis accuratè expoſito, eaq; haud ęgrè impetratâ, omnibus iam exterioribus ſolutus curis, precationi ſe dat totum, ratus præclarè ſecum actū eſſe, quod deinceps omni vacuus curâ, cogitationeq́ue pereuntium ciborum, cum operaretur cibum qui non perit, ſed permanet in vitam æternam; Verùm ſpe ſuâ miſer falſus, proprio didicit vſu quanti ad rectè orandum interſit, charitatis, ac demiſſionis ſui obire actiones. Tantum enim abeſt vt ei in quiete illa

Parte 3. hiſt. l. 1. c. 19. citatur à Iatie Aria 3. parte orationis mentalis, c. 5.

Ioan. 6. 27.

triſ meæ, vt inueniam te foris & deoſculer te. Facit ſcilicet amor, vt aliud non cogitet, vt alia omnia præter dilecti recordationem abdicet & reiiciat, vt nullo exteriore opus habeat ſigno ad eius refricandam memoriam, quem poſuit vt ſignaculum ſuper cor ſuum, vt ſignaculum ſuper brachium ſuum. Atque Dauid quidem tanto ſe prædicat ſanctiſſimam Dei voluntatem amore proſecutum, vt aliud ei non liberet meditari.

Cant. 8.

Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea eſt: Cùm cætera omnia mihi deſipiant, illa mihi vnica ſapit & placet, in ea mihi refrigerium, quies, ſolatium, oblectatio, mœroriſque omnis abſterſio. Et meditabar in mandatis tuis quæ dilexi. Ita vt ſi oblitus fuero tui, obliuioni detur dextera mea. Adhæreat lingua mea faucibus meis ſi non meminero tui, ſi non propoſuero te in principio lætitiæ meæ. Omnino non eſt potentius quidquam Dei memoriæ perpetuandæ, quàm feruida & ſincera ipſius dilectio.

Pſ. 118. 97.

Pſal. 118 47.

O ſi vel minima cæleſtis huius ignis ſcintilla arderet in nobis, aliud ſanè nihil occurreret præter Deum, non nox, non dies, non cibus, non potio, non negotia quęlibet nos ab huiuſmodi cogitatione auocarent, neque verò vmquam deeſſet materia de eo cogitanti, cui quidem nihil deeſſe poteſt atque

eſt omni ex parte immenſus infinituſque. Quo igitur animo nos, quibúſve poſſumus ſpectare oculis, matrem de filio ſibi vnicè dilecto aſſiduè & ſumma cum animi ſui voluptate cogitantem nobis tam à Dei memoria alienis! non indiget illa quidem multâ ratiocinatione, neque longiore mentis agitatione, vt eius recordatione afficiatur: vel ſimplex eius obtutus etiam ſolâ mente, incredibili eam mulcet ſuauitate: ſi de eo verba facit, commouetur tota, nec à lacrymis ſe abſtinet: tanta eſt, tamque efficax vis amoris: qui quamquam intra naturæ limites conſtitutus. Si tantùm valet, quid igitur præſtabit is amor, qui naturæ viribus longè ſuperior fertur non in creatarum rerum fœditatem, verùm in eximiam illam diuini vultus venuſtatem, in quam deſiderant etiam Angeli proſpicere: quæ candor eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula: quæque ſui intuitu ſatiat, reficit, beatque, cæleſtis domicilij ciues vniuerſos! cui denique pulchritudo omnis creata, quamlibet cumulata & perfecta, fœda eſt & deformis?

Et cùm negare poſſit nemo, niſi impius, longè plus efficacitatis ineſſe gratiæ quàm naturæ, conſequens eſt, vt qui Deum diligit, de eo numquam non cogitet. Vbi enim eſt
Matth. 6.21. theſaurus tuus, ibi eſt cor tuum. Ita enim naturâ comparatum, vt in id cogitatione feratur

ratur

ratur humana mens, quod adamarit. Pondus meum amor meus, inquiebat B. Auguſt. illò feror, quocumque feror. Nec immeritò coniungunt ſacræ litteræ guſtum ſeu amorē viſioni. (ita in Prouerbiis, Guſtauit & vidit, quoniam bona eſt negotiatio eius. Et pſalmographus. Guſtate & videte quoniā ſuauis eſt Dominus) guſtus enim ſeu affectus cognitionem antecedunt: quibus conſentaneè ſcribit ſanctus Thomas, dum ait vitam contemplatiuam licet eſſentialiter cōſiſtat in intellectu, principium tamen habere in affectu, eſſeque orationem, amoris filiam, in quantum videlicet quis ex Charitate ad Dei contemplationem incitatur: eſſe tamen eundem ipſum amorem, orationis fœtum & fructum: etenim quoniam finis reſpondet principio, inde fieri vt terminus ſeu finis contemplationis in voluntate exiſtat, dum ſcilicet quis viſione rei amatæ delectatur, ipſaque delectatio rei viſæ, ampliorem excitat amorem. Vnde ait Sanctus Gregorius: dum quis ipſum quem amat viderit, in amore ipſius ampliùs igneſcit. Hæc Sanctus Thomas.

C. 31. 18.

Pſ. 32. 9.

2. 2. qu. 180. a. 7. ad 1.

In Ezec. hom. 14.

Obedientia etiam Climacho teſte non parum item conducit orationi. Vidi (inquit) quoſdam obedientiæ virtute fulgentes, Deique memoriam pro viribus non negligentes, promptè ad orationis ſtudium oc-

Gradu 28.

Item ſi orare vis vt decet, ne animam dolore afficias, alioquin fruſtra curris. Dolorem interpretor animi perturbationes dolorem inferentes. c.18. v.221. in vita Aloyſij.

Iam verò ex vniuerſis hiſce perturbationibus, iram cauendam diligentiſſimè, tamquam orationi inimiciſſimā monet B. Nilus, cùm orationē definit eſſe manſuetudinē, & fœtum ex vacuitate iræ prouenientem. c.12. de oration.

Quintum ſit mentis ſolitudo, quâ peregrinæ cogitationes, irruentiaque variarum rerum phantaſmata, aut non admittuntur, aut admiſſa, vtique orationis tempore comprimuntur, ne erumpant. Atque ea quidem mentis ſolitudo caput eſt eorum omnium quæ oranti profutura ſuggerunt ſpiritualium rerum periti. Quales orantes volumus inueniri (inquit Caſſianus) tales nos eſſe oportet ante tempus orandi: neceſſe eſt enim mentem in tempore ſupplicationis ſuæ de ſtatu præcedenti formari. Et quidquid ante orationis horam anima noſtra conceperit, neceſſe eſt vt orantibus nobis per ingeſtionem recordationis occurrat. Collat. 10. c.13. Collat. 9. c.3.

Porrò fontem euagationum animi non male quis indicarit curioſitatem, & terrena deſideria: de priore quidem, ea multis ante damnata, allatiſque variis eius rationibus & partibus. ita Auguſtinus. Verumtamen in l.10. confeſſ. c.35.

quàm multis minutiſſimis & contemptibilibus rebus, curioſitas noſtra quotidie tentatur, & quàm ſæpe labamur, quis enumeret? Et tandem cùm in huiuſmodij rebus conceptaculum ſit cor noſtrum & portat copioſæ vanitatis cateruas; hinc & orationes noſtræ ſæpe interrumpuntur atque turbantur.

Trac. de grad. humil. Opportuniſſimum ad eam ſi quæras remedium, conſule Bernardum apud quem hæc leges: Anima inquit dum à ſui circumſpectione torpeſcit, incuriâ ſui, curioſa fit in alios, quia enim ſe ipſam ignorat, foras mittitur vt paſcat hædos, id eſt oculos & aures. Itaque curioſitate obuiatur indagine ſui, rerumq́ue ſuarum accuratâ conſideratione.

Alter erat diſtractionum fons, terrenorum deſideriorum multitudo, non parua ſanè orantium remora, quà de re ita Grego-
l.5. moral. c.21. rius. Nullo modo quis ad vim intimæ contemplationis rapitur, niſi ſtudioſè priùs à terrenorum deſideriorum tumultu ſopiatur. Hæc Gregorius.

Ex quibus habetur curioſitatis cohibitionem, terrenorumq́ue deſideriorum compreſſionem, efficere ſolitudinem illam mentis ad orationem accedenti, adeò neceſſariam, multoq́ue magis quàm ſit corporis ſo-
l.30. moral. c.12. litudo & turba hominumq́ue conſortio ſeceſſus. Quid enim (vt præclarè S. Gregorius)

rius) prodeſt ſolitudo corporis, ſi ſolitudo defuerit cordis? Qui enim corpore remotus viuit, ſed tumultibus conuerſationis humanæ terrenorum deſideriorum cogitationibus ſe inſerit, non eſt in ſolitudine. ſi verò prematur aliquis corporaliter popularibus turbis, & tamen nullos curarum ſæcularium tumultus in corde patiatur non eſt in vrbe. Itaque benè conuerſantibus, primùm ſolitudo mentis tribuitur, vt exurgentem intrinſecus ſtrepitum terrenorum deſideriorum premant, vt ebullientes ab infimis curas cordis, per ſuperni gratiam reſtinguant amoris, omneſque motus importunè ſe offerentium leuium cogitationũ, quaſi quaſdam circumuolantes muſcas ab oculis mentis abigant manu grauitatis, & quoddã ſibi cum Domino intra ſe ſecretum quærant, vbi cum illo exteriori ceſſante ſtrepitu, per interna deſideria, ſilenter loquantur, hæc Gregorius.

Quintum ſit actiuæ vitæ cultus, exercitatioque, quæ quidem virtutum omnium Ethicarum ſtudio continetur. Conſtans eſt doctrina ſanctorum, actionem hanc contemplationi viam ſternere, Gregorij quidem. Qui contemplationis arcem (inquit) tenere deſiderant, priùs ſe in campo operis per exercitium probent. Et Iſidori. In actiua vita priùs per exercitium boni operis, cun-

6. moral. c. 17

1. de ſum. bono. c. 15.

cuncta exhaurienda ſunt vitia, vt in contemplatiua iam purâ mentis acie ad cõtemplandum diuinum lumen quiſque pertranſeat. Exhauritur autem vitiorum ſentina, Ethicarum virtutum exercitatione.

Caſſianus multus eſt in hac commendanda, verè enim princeps eſt ad ritè decenterque orandum.

Collat. 14. c.2. Quiſquis (inquit) ad Theoreticem, voluerit peruenire, neceſſe eſt vt omni ſtudio atque virtute, actualem primùm ſcientiam conſequatur. Nam hæc practica abſque theoretica poſſideri poteſt: theoreticè verò abſque actuali omnimodis apprehendi non poteſt. Gradus enim quidam ita ordinati ac diſtincti ſunt, vt humana humilitas poſſit ad ſublime conſcendere, qui ſi inuicem ſibi eâ quâ diximus ratione ſuccedant, poteſt ad altitudinem perueniri, ad quam ſublato primo gradu non poteſt tranſuolari. Fruſtra igitur ad conſpectum Dei tendit, qui vitiorum contagia non declinat. Spiritus namque Dei effugiet fictum, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Sap.1.

Hæc Caſſianus, qui quidem non tam de grauioribus agit criminibus quàm de minutioribus, quibus contra morales virtutes peccatur, vt humilitatem, manſuetudinem, modeſtiam, temperantiam, cæteráſque conſimiles. Pergit item explicare

cáre quibus rebus perficiatur vitæ huius a-
ctiuæ exercitatio.

Hæc autem (inquit) actualis perfectio duplici ratione ſubſiſtit. Nam primus eius modus eſt, vt omnium natura vitiorum & curationis ratio cognoſcatur. Secundus vt ita diſcernatur ordo virtutum, earumque perfectione mens noſtra formetur, vt illis non iam velut coacta, & quaſi violento imperio ſubiecta famuletur, ſed tamquam naturali bono delectetur, atque paſcatur, & arduam illam atque anguſtam viam cum oblectatione conſcendat. Cap.3.

Vides quanta vitæ actiuæ perfectio orationem antecedat, vt ita ſcilicet capiatur virtutum exercitio mens noſtra, vt in deliciis habeat earum ſtudium & vſum, nec inuitâ (quod aiunt) Mineruâ aut repugnante, ſed volente & præcurrente naturâ ad eas exercendas, colendaſque feratur. Cuius quidem hanc affert cauſam.

Quo enim modo (inquit) vel virtutum rationem, qui ſecundus in actuali diſciplina gradus eſt, vel rerum ſpiritualium & cæleſtium ſacramenta, quæ in theoriæ gradu ſublimiore conſiſtunt valebit attingere, qui naturam vitiorum ſuorum, nec potuit intelligere, nec niſus eſt extirpare? Conſequenter enim pronuntiabitur

Digitized by Google

progredi ad excelſiora non poſſe, qui non euicerit planiora, multoque minus ea quæ ſunt extrinſecus apprehendet, quiſquis intelligere ea quæ ſibi ſunt inſerta non quiuerit.

Et quia hoc in genere peccatur vtique à quamplurimis: qui neglectis vitæ actiuæ exercitijs, virtutumque ſtudio valere iuſſo, ſuperbiâ tumidi, irâ inflammati, acediâ, graues, innumerabiliumque perturbationum pondere prægrauati, ad arduum montem præruptumque contemplationis connituntur. operæ pretiũ erit quæ idem alibi diſputat in eandem ſententiam hoc loco afferre.
c 9. Abſque hac inquit, (id eſt ethica exercitatione atque virtutum ſtudio) illa quam diximus Theoretica puritas (id eſt contemplatio) non poteſt apprehendi, quam hi tãtùm qui non aliorum docentium verbis, ſed propriorum actuum virtute perfecti ſunt, poſt multa operum ac laborum ſtipendia, iam quaſi in præmio conſequuntur, non enim à meditatione legis ſcientiam, ſed de fructu operis acquirentes, cum pſalmographo canunt: A mandatis tuis intellexi. Et excoctis paſſionibus vniuerſis, fiducialiter dicunt: Pſallam & intelligam in via immaculata. Ita Caſſianus.
Pſal. 118
Pſ. 100.

Longè igitur falluntur qui vel in primo ipſo vitæ ſpiritalis limine ſe contemplatio-

nis

nis orationiſque donum conſequi putant: cùm teſte Caſſiano multorum laborum ante ſuſceptorum, diuturneque exercitationis virtutum merces ſit & præmium. Denique hiſce orationibus iaculatoriis opitulatur admodum, vſus quotidianę meditationis, imò ratio hæc frequenter orandi per momentaneos actus (inquit P. Soares vſum quietæ, diuturnioriſque orationis præſupponit: ex qua, continens illa Dei recordatio naſcatur: Quemadmodum etiam ab animi facilitate actiones emanant, atque in ferro ignito remanent quædam quaſi ignis veſtigia, vel multo poſt tempore quàm ab eo remotum eſt, vt pulchrè Dionyſius Cartuſianus. c.2.de relig. l.2.c.5. l. de perfect. charit. art. 44.

Quare omnino eſt neceſſe aliquantum temporis à cæteris actionibus curiſque vacui, eum in ſingulos dies dare mentis orationi, qui volet hiſce breuioribus inter quotidianas occupationes negotiorumque moleſtias curaſque mentem exercere, & recreare. Qui namque otioſus & quietus non cogitat Deum (verba ſunt Auguſtini) quomodo inter actus multos & laborioſa negotia poterit de illo cogitare? Meditetur ergo quæ Dei ſunt fidelis, cùm vacat, & benè operandi ſubſtantiam quærat, ne in actione deficiat. l. Sent. Proſperi ſentent. 218.

Sed neque breuioribus hiſce orationibus poterit animum exercere is, qui meditandi

pla-

Digitized by Google

planè eſt imperitus, nã vt præclarè Bernardus. Aſcendimus (inquit) velut duobus quibuſdam pedibus, meditatione & oratione, meditatio ſiquidem docet quid deſit, oratio ne deſit obtinet: illa viam oſtendit, iſta deducit. Meditatione denique agnoſcimus imminentia nobis pericula, oratione euadimus.

Serm. 1. de S. Andræa

Hinc illud Auguſtini: Intellectus cogitabundus eſt initium omnis boni. Qui enim cogitatione complectitur tum diuinam bonitatem, tum ſuam ipſe miſeriam, innumeraque demerita: eum ſanè ad orationis confugere præſidium neceſſe eſt, quæ quidem origo eſt & fons omnis boni. Meditatio denique (teſte Gerſone) ſoror eſt lectionis, nutrix orationis, directrix operis, omniumque pariter perfectio & conſummatrix virtutum. Suntque hæ iaculatoriæ quaſi reſidua longioris meditationis, manè aut alio oportuno tempore inſtitutæ: iuxta illud. *Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi.* Quod ita accipio, vt cogitatio ſit ipſa meditatio, eius reliquiæ ſeu cæleſtis cibi quo ab ea refectus eſt quaſi micæ quædam, ſint orationes iaculatoriæ. Atque hæc pauca de multis quæ de tota hac quæſtione afferri poſſent dicta ſint. rectus autem ordo poſtulat, vt deinceps de earum impedimentis

Pſ. 75. 11

Digitized by Google

tis tum externis, tum internis breuiter diſſeramus.

CAPVT VII.

Quibus externis rebus impediantur.

In præcipuis orationis impedimẽtis habet Gregorius, exteriores occupationes, ita enim ait quodã loco; Nequaquã mens ad ſuperna attollitur, ſi curarũ tumultibus continuè in intimis occupatur. Quid enim de Deo occupata obtineat, quæ de illo apprehendere aliquid, etiam vacans laborat.] Hæc Gregorius. Qui & negotioſos homines eos quidem qui oratione actiones ſuas non interrumpunt & quaſi condiunt, piſcibus confert, quos lex vetus, immundos neque ad cibum adhibendos pronunciabat. Hinc per Moyſem dicitur (verba ſunt Gregorij) vt piſces qui pinnulas nõ habent, non edantur. Piſces quippe qui habent pinnulas, ſaltus dare ſuper aquas ſolent, ſoli ergo in electorum corpore quaſi piſces tranſeunt, qui in eo quod in imis deſeruiunt aliquando ad ſuperna conſcendere mentis ſaltibus ſciunt, ne ſemper in profundis curarum lateant, & nulla eos amoris ſummi, quaſi liberi aëris aura contineat. 3. moral. c. 6.

Tradit deinceps quâ ratione quis ſe in mediis

cui bonus? Hæc Bernardus grauiſſimè.

Cuius quidem oratio vtinam omnibus, ac viris religioſis imprimis perſuadeat, vt eâ moderatione menſuraq; exteriores obeant actiones, vt non ab iis teneantur, quin potiùs in eas ipſi imperium habeant. Atque iis expediti ad orationis poſſint quietem portumque confugere, quando ita res feret. Quæ verò de exterioribus dicta occupationibus, multo maximè valent quando nimiæ ſunt & ſupra vires tum corporis, tum animi. Vnicuique igitur expendendũ maturè quid in eo genere poſſit, citra ſpiritualis profectus diſpendium, illudque demum ei aſſumendum, cætera vt ſuis imparia humeris aliijs concedenda. Scitè quidam hac noſtra ætate. *Nulli plus filiorum quàm lactis, nec plus negotiorum quàm virium eſſe debere.* Quæ mulier pluribus quàm poſſit commodè filiis lac præbet, tum ſibi tum illis ipſis nocet admodum; propriis quidem ſe viribus deſtituit corpuſque macie conficit, illos autem alimenti inopiâ imbecillos, ægroque eſſe corpore neceſſe eſt: ſic quiſquis, qui ſe negotiis ſinit, quibus ferendo nõ eſt, prægrauari, eum quidem ſingula ex animi ſui ſententia conficere eſt impoſſibile: tum quod caput eſt, nullum ei relinquitur tempus ad vires orationis præſidio inſtaurandas, ſed Beatum Iuſtinianum diuinè de hac eadem quæ-

ſtione diſputantem audiamus.

l.de diſcipl. & perfect. monaſticę cõuerſ. c.21. Sunt multi (inquit) qui ſpiritus leuitate permoti & inordinato feruore ſub prætextu caritatis ſeducti, adeò in exterioribus occupationibus implicantur, vt de ſe nihil curare videantur. Diem quippe totum in his occupant, mentem dilaniant, corpus atterũt,& ſpiritualia ſtudia negligunt, ſola temporalia cogitãtes. Iſtorũ autem quale fuerit opus, exitus conprobabit. In diuinis namq; legitur ſcripturis quòd Moſes cùm ex Ægypto egreſſus eſſet,& abſque interuallo cauſas populi occupatus audiret, à Iethro ſuo cognato admonitus eſt, quòd ſtulto labore & vltra vires proprias deſudaret, cùm minora maioribus anteponeret,& plus debito in exterioribus ſe dilataret. Et quis Moyſe ſanctior? quíſue feruentior? qui à Deo dux populi Iſrael electus eſt? qui ſuper omnes homines, qui tunc morabantur in terra mitiſſimus? Qui cauſas populi ardentiſſimo caritatis zelo iudicabat? Vt audeat ſine læſione perſiſtere in eo, in quo ſanctus Propheta perſeuerare non valuit? Audito namq; gentilis viri conſilio, prudenter reſtrinxit negotia proximorum, vt in iis quæ Dei erãt quietiùs ſuo vacaret tempore. Hùius admonitione exempli erudimur operibus exteriorbus, ſpiritualia deuotionum intermiſcere exercitia, quatenus guſtus eorum reſumptis

Exodi 18.

viri-

viribus, & roboratâ mente, vtilius iucundiuſq; exteriora agamus. Ita Laurentius Iuſtinianus. Quo quid efficacius in hoc quidē genere & magis neruoſum afferri poſſit, nō video; præſertim ſi quæ habet reliquo capite perlegantur, quæ quidem certè lectu ſunt digniſſima. Alterum quod hiſce ad Deum aſpirationibus nocet admodum, eſt ſcriptitatio, litterarum maximè, rerumque nouarum & curioſarum atque à ſtatu & dignitate ſpiritualis viri abhorrentium. Audi quid à Bernardo de hac ipsâ occupatione ſcribendi etiam ſacra, nobis traditū ſit. Cùm enim rogatus eſſet à Guilielmo Abbate Cluniacenſi Apologiam conſcribere, quâ ſe ſuoſq; tueretur aduerſus eos, qui Cluniacenſibus illos monachis detrahere palàm prædicabant: principiò ſe multis quidem excuſat, tādem inuitus licet, cædit: additâ etiam hac graui teſtificatione. Scito tamen me nō modico huiuſmodi ſcriptitationibus feriri detrimento, quia multū hinc deuotionis ſubtrahitur, dum ſtudium orationis intermittitur, præſertim cum nec vſus ſuppetat dictādi nec otium. Hæc Bernardus. Quid ad ea tu qui noctes dieſque inutilia, inania, vana, futilia ſcriptitans, quæque neſcire multò eſſet melius, exiſtimas nihilominus te orandi ſpiritum, deuotioniſque feruorem poſſe continere? Toto quidem erras cælo, nimia

Præfat. in Apologiam ad Guilli lm. Abbatē.

 nam-

namque etiam de re ſacra ſcriptio, teſte Bernardo, orationis exercitationi inimiciſſima eſt.

Quid igitur ſentiendum de prophano, de curioſo, atque adeò noxio hominũ, eorum ſtudio, qui peruersâ Athenienſium imitatione ad nihil aliud vacant (vt ſacræ loquũtur litteræ) niſi aut dicere aut audire (addo ego & ſcribere) aliquid noui?

Actor. 17.21.

Tertium orationis impedimentũ ſuggerit Caſſianus his verbis. Prætermitto (inquit) illa quibus attonita anima, ac ſpiritualibus theoriis ſemper intẽta ſpecialiùs ingrauatur, concurſus ſcilicet fratrũ, ſuſceptionis quoq; ac deductionis officia, mutuas viſitationes, diuerſarumq́; confabulationũ, atque occupationum interminabilem curam. Hęc Caſſianus, quæ viris Deo ſacris expendẽda maximè: nihil enim tam aduerſatur orationi quàm mutuæ viſitationes, & non neceſſariæ confabulationes, ad humana tantùm captanda ſolatiola inſtitutæ. Iis enim tum deuotionis ſpiritus exhauritur, tum cor varias in partes diſtrahitur.

Collat. 19. c.6.

Vnico D. Bernardi teſtimonio finẽ huic capiti imponam, ſciunt (inquit) viri ſpirituales, qui hoc experti ſunt, quantũ auferat deuotionis, quantum afferat diſſolutionis, intrinſecus frequens linguę reſolutio. Nã ſicut fornax, cuius os ſemper apertum eſt, nõ poteſt

De paſſione Domini c.27.

teſt in ſe retinere feruorem: ſic nec cor deuotionis in ſe poterit gratiam conſeruare, cuius os non fuerit ianuâ ſilentij recluſum. Claudamus igitur os noſtrum, vt cum deuotionis feruore Chriſtum deuotionis largitorem in feruenti affectu poſſimus cōſeruare. Hæc Bernardus. Atque hæc de iis impedimentis orationis, quæ ab exteriore cauſa proficiſcuntur.

CAPVT VIII.

De iis quæ ab interiore cauſa ortum habent.

PRIMVM ſe offert, peccatum, maximè ſi mortiferū ſit & grauioris noxæ. Ita Gregorius ad illa Iobi verba. *Tunc leuare poteris faciem abſque macula*. Faciem (inquit) leuare eſt in Deo animum per ſtudium orationis attollere. Sed eleuatam faciem macula inquinat, ſi intendentem mentem reatus ſui conſcientia accuſat, quia ab ſpei fiducia protinus frangitur, ſi intenta precibus, necdum deuictæ culpæ memoria mordetur, diffidit namque accipere ſe poſſe quod appetit, quæ profectò reminiſcitur, nolle ſe adhuc quidē facere quod audiuit. Hæc Gregorius. cuius ſenſu, peccatum oranti impedimento eſt, quod ei ſpem fiduciamque, ſine qua ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento circumfertur, vel eripit, vel infirmiorem efficit.

l. 10. moral. c. 17.

1.Ioan.3 Præclarè enim D. Ioannes; Si cor noſtrũ non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum, & quidquid petierimus, ab eo accipiemus. Et multò ante Salomon. Qui auertit aurem ſuam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Quæ explanans Greg. Cor quippe (inquit) nos in petitione reprehendit, cùm reſiſtere ſe præceptis eius quem poſtulat, meminit, & oratio fit execrabilis, cùm à cenſura auertitur legis, quia dignum profectò eſt vt ab eius beneficiis ſit quiſque extraneus, cuius nimirum iuſſionibus non vult eſſe ſubiectus.]

Prou. 28.

Sed quoniam parum refert hoc impedimentum indicaſſe, niſi qua ei ſit ratione obuiam eundum doceatur, idipſum à Gregorio petendum. Qua in re (inquit) hoc eſt ſalubre remediũ, vt cùm ſe mens ex memoria culpæ reprehẽdit, hoc priùs in oratione defleat quod errauit, quatenus cũ erroris macula fletibus tergitur, in petitione ſua cordis facies ab auctore munda videatur.

18. moral. c.3. Idem, ad illa Iobi verba. Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Fuſius tradit quantum orantis interſit, vt is ex præſcripto diuinæ legis vitam ducat. Si enim (inquit) quod præcipit facimus, id quod petimus obtinebimus. Valde enim apud Deum, vtraque hæc ſibi neceſſariò congruunt, vt & oratione operatio,

ratio, & operatione fulciatur oratio.

Cùm autem peccatum omne quale quale id ſit, orationis curſum remoretur tum maximè odium proximi acceptaſque ab eo iniurias meminiſſe. Cùm ſtabitis ad orandũ (monitum eſt Chriſti Domini) dimittite ſi quid habetis aduerſus alterum. Et iterum: Matth. 6 Cùm offers munus tuũ ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuũ: De quo quidem argumẽto hæc Gregorius quodam loco: Quid hac (inquit) doloris maculâ (id eſt ſeruato in proximum odio) inueniri deterius poteſt, quæ in conſpectu iudicis 10. Mor. 18. Charitatem non inquinat, ſed necat? Vitam quippe animæ, quælibet culpa polluit, ſeruatus verò contra proximum dolor occidit. Menti namque, vt gladius figitur, & mucrone illius, ipſa viſcerum occulta perforantur. Qui ſcilicet à trãfixo corde ſi priùs nõ educitur, nihil in precibus diuinæ opis obtinetur, quin & vulneri membrorum imponi ſalutis medicamina nequeunt, niſi ferrum à vulnere antea ſubtrahatur. Hinc eſt enim quod per ſemetipſam dicit Veritas, Niſi remiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter qui in cælis eſt, remittet vobis peccata veſtra. Hinc circa inſtitutionem poſtu-

lationis, conditionem poſuit pietatis dicẽs, Dimitte nobis dēbita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, vt bonum profectò quod à Deo compuncti petimus, hoc primùm cum proximo conuerſi faciamus. Hæc Gregorius, qui ſeſe tandem ad inſtitutam Iobi explanationem referens, ſic eam concludit. Tunc igitur verè ſine macula faciem leuamus, cùm nec nos prohibita mala committimus, nec ea quæ in nos à proximis commiſſa ſunt, ex proprio zelo retinemus: graui namque mens noſtra orationis ſuæ tempore confuſione deprimitur, ſi hanc aut ſua adhuc operatio inquinat, aut alienæ malitiæ ſeruatus dolor accuſat. Neque verò mirum ſit proximi odium ita Deo inuiſum & exoſum, cùm neque martyrium ipſum, morſque eius amore obita, ipſi, niſi charitate fulta placere poſſit. Cuius quidem rei fidem facit hiſtoria miranda ſanè Nicephori & Sapritij, quam legere licet apud Surium.
Febr. 9.

Odium proximi, ſequitur proximè ſuperbia; orationis, & ipſa inimiciſſima, tantus enim à ſapientibus, & prudentibus abſconditur theſaurus, reuelaturque paruulis. ſed de ea occaſione humilitatis, oranti admodum opportunæ memini ſuprà à me dicta eſſe non pauca. Impedimentum denique poſtremum, non eorum quidem quæ exiſtunt

ſtunt

ſtunt (cùm ſint innumera) verùm quæ nobis impræſentiarum occurrunt, ſunt mentis euagationes, quæ plurimum rerum ſunt ante orationem cogitatarum, & fructus, & fœtus. Sæpe (verba ſunt Magni Gregorij) immunda quædam, vel illicita animo verſamus, quoties à precibus vacamus: ſed cùm ſe mens ad ſtudium orationis erexerit, earum rerum imagines reuerberata patitur, quibus libenter priùs otioſa premebatur, & quaſi iam faciem anima ad Deum leuare non ſufficit, quia in ſe nimirum inquinatâ mente, maculas pollutæ cogitationis erubeſcit: ſæpe curis mundi libenter occupamur, cumque poſt hæc ſtudio orationis intendimus, nequaquam ſe mens ad cæleſtia erigit, quia pondus hanc terrenæ ſolicitudinis in profundum merſit, & in prece facies munda non oſtenditur, quia cogitationis infimæ luto maculatur. l. 10. moral. c. 17.

Idem ad Iobi verba; *Cùm ponerem nubem veſtimentum eius*, &c. vult haſce animi diſtractiones niſi Deo ſinente non accedere, quibus permittat quidem orantem affligi, quòd ipſe aliàs ab eo aliena ſalutique inimica animo verſare ſolitus ſit. Sed ipſummet præſtat audire ſuis id verbis præclarè exprimentem, ſic enim Deum compellat. Menti noſtræ (inquit) terrenis voluptatibus 28. moral. c. 15.

aſſuetæ curarum ſuarum phantaſmata iuſto iudicio obijcis, quibus eam in ipſa orationis ſua intentione confundis, & quam deſideriis infimis deditam non ignoras, rectè cœcatam ab intuenda lucis tuæ perſpicuitate reuerberas, vt cùm in te intenditur, ipſo à te cogitationum ſuarum nubilo reflectatur, & quæ terrena hæc aſſiduè cogitat, quia vult, hæc etiam toleret in oratione cùm non vult.

Hactenus Gregorius. Ex his conficitur permagni intereſſe quid interdiu quiſque, quid ante orationem agitet animo: earum namque rerum quas cogitaueris, importuna recurrent phantaſmata, quæ te iuuitum licet atque repugnantem contraque nitentem pellicient ad ſui conſideratione͂: quod quidem pulcrè molæ ſimilitudine à Caſſiano (quem ſequuti Anſelmus, & Bernardus) illuſtratur. Mola (inquit) quam meatus aquarum præceps impetu rotante prouoluit, nullatenus quidem ceſſare poteſt ab opere ſuo, aquarum impulſibus circumacta. In eius verò qui præeſt ſitum eſt poteſtate, vtrumne triticum molat, an hordeum, loliumque cōminuat. Ita igitur etiam mens per vitæ præſentis incurſus, vndique ingruentibus tentationum torrentibus circumacta, vacua quidem cogitationum æſtibus eſſe non poterit, quales verò vel admittere vel parare

Collat. 1. c. 18.

ſibi

ſibi debeat, ſtudij ac diligentiæ ſuæ prouidebit induſtria. Si enim vt diximus, ad ſanctarũ ſcripturarum meditationem iugiter recurramus, ac memoriam noſtram ad recordationem ſpiritualium rerum & deſiderium perfectionis, ſpemque futuræ beatitudinis erigamus; neceſsè eſt, vt ortæ cogitationes inde ſpirituales in his quæ meditati ſumus, mentem faciant immobilem; ſin verò negligentiâ ſeu deſidiâ ſuperati, vitiis & otioſis confabulationibus occupemur, ſeu curis mundanis, & ſuperfluis ſolicitudinibus implicemur, conſequenter exinde velut quædam zizaniorum ſpecies generata, operationem quoque noſtro cordi noxiam miniſtrabit, & ſecundum ſententiam Domini Saluatoris, vbi fuerit theſaurus operum noſtrorum, ſeu intentionis noſtræ, ibi & cor noſtrum neceſſariò permanebit. Hæc præclarè Caſſianus. Quibus bellè conſentit quod D. Bonauentura. Qualis (inquit) liquor vaſi infunditur, taliter redolebit, & quales herbas in horto cordis tui plantaueris, talia ſemina germinabit. De profectu relig. l. 1. c. 58.

Res eſt clarior quàm vt pluribus explicetur. Eò factum vt qui ſeriò in vitæ ſpiritualis ſtudium incumberent, orationiſque perfectionem ſequerentur, nihil haberent antiquius, quàm mentis ſuæ hortulũ frugiferis conſerere plantis, animumq; ſuum ab omni

non

non ſolùm noxiarum contagione cogitationum, verùm etiam ab inutilium, leuiumque appulſu intactum ſeruare. Atque in hoc quidem genere planè mirabile eſt factum cuiuſdam monachi apud Caſſianum, de quo ipſe in hæc verba. Nec minùs quoque hoc opus fratris erga puritatem ſui cordis intenti & erga contemplationem diuinam valdè ſolliciti commemorare neceſſariũ reor: qui cùm ei poſt annos quindecim, patris, ac matris, amicorúmque multorum de prouincia Ponti, complures epiſtolæ delatæ fuiſſent, accipiens grandem faſciculum litterarum, diuque apud ſemetipſum voluens. Quantorum (inquit) cogitationum cauſa, erit mihi harum lectio, quæ me vel ad inané gaudium, vel ad triſtitias infructuoſas impellet? quot diebus horum recordatione qui ſcripſerunt, intentionem pectoris mei à propoſita contemplatione reuocabunt? Poſt quantum temporis dirigenda eſt hæc mentis concepta confuſio, quantoque labore rurſus iſte tranquillitatis reparandus eſt ſtatus: ſi ſemel animus litterarum permotus affectu, eorumque recenſendo ſermones ac vultus, quos tanto tempore dereliquit, iterum eos reuiſere, ipſiſque cohabitare, & animo, ac mente cœperit intereſſe? quos profectò corporaliter deſeruiſſe nihil proderit ſi cor-
de

de eos incipiat intueri, ac memoriam quam ſæculo huic renuncians quiſque velut mortuus abdicauit, reuiuiſcens eandem rurſus admiſerit. Hæc voluens in corde ſuo non ſolùm nullam reſoluere epiſtolam definiuit, ſed ne ipſum quidem faſciculum reſignare, ne ſcilicet eorum qui ſcripſerant, vel nomina recenſendo, vel vultus recordando, à ſpiritus ſui intentione ceſſaret, itaque vt eum conſtrictum ſuſceperat, igni tradidit concremandum. Ite (inquiens) cogitationes patriæ, pariter concremamini: nec me vlterius ad illa quæ fugi reuocare tentetis.

Præclarum ſanè facinus, heroicam virtutem, diuinam animi fortitudinem, cuius quidem plures extabunt ſubuereor laudatores quàm imitatores. Quid hîc agant ij, quibus niſi quæ ad alios mittuntur litteris aut perlectis, aut cognito earum argumento, nulla animi quies? qui vrgent, inſtant, ſatagunt, efflagitant? nihil non tentant vt ſuæ curioſitati, eiuſque (vt cum Auguſtino loquar) prurigini obſecundent, cùm hic nec ad ſe ſcriptas quidem legat? tanti ſcilicet erat illi mentis tranquillitas, animique libertas, quam ſibi litterarum illarum reſeratione, lectioneque detractum iri, vt ſolers erat, præuidebat. Metuis forte tu, ne tibi cauſæ deſint diſtractionum, niſi eas extrinſecus aduoces? falsò: earum plus Medit. c. 1.

ſatis

ſatis ferax eſt ager tuus, non eſt quod eas tibi accerſas aliundè.

Et quoniam maius quàm vulgo exiſtimatur, momentum habet, ad mentẽ dum oratur colligendam, ſibi ſuperflua omni cognitione, inaniumque litterarum lectione interdicere, addam aliud eiuſdẽ generis, cuius eò debeat eſſe vis permouendi maior, quod patrum contigerit memoria.

Orantem in cubiculo B. Ignatium oſtio clauſo (ita de illo Ribadenieyra) importunè Ianitor interpellauit aliquando, cui ſemel atque iterum pulſanti nihil reſpondit Ignatius; cùm moleſtus eſſe pergeret, & perſeueranter obtunderet, oſtium aperuit. Et quid (inquit) tibi vis? cui Ianitor, en inquit pater litteræ quas qui reddidit, tua ex patria allatas dicit, ſimulque literas in manus Ignatio tradit, qui recluſo oſtio, literas in lucentem caminum (erat enim hyems) cremandas coniecit, & continuò ad intermiſſam orationem rediit. Hæc Ribad. Quam vereor ne hæc magno religioſis ſtent viris præclara collecti animi exempla, quibus quidem curioſâ nouorum, tum auditione, tum narratione, tum lectione, tum ſcriptione, id vnum propoſitum videtur, vt mente in varias diſſipatâ partes, tot orationi, religioſæque quieti apparent hoſtes, quot ſunt res quarum phantaſmata in animum admittunt.

l. 5. vitæ eius.

tunt. Num hic finis eſt religioſæ vitæ quam ducimus? Inſtituti curſuſque vitæ quem ſequimur? Siccine ætas omnis, boniq́ue & heu numquam redituri anni nugis, vaniſque ac futilibus aut excipiendis aut exhibendis tranſigendi? curâ interim omni precandi poſitâ, quaſi ea ad nos nil pertineret? omniq́ue colligendæ mentis ſtudio valere iuſſo, quaſi eo etiam neglecto, poſſit ſpiritualis vita conſiſtere? Heu quàm malè religioſum nomen, dignitatemq́ue tuetur quiſquis eſt huiuſmodi. Quàm accedit proximè ad eius, qui in ſæculo degit, vitam & mores. Quàm metuendum ei, ne quemadmodum eum prauè æmulatur, ita & illi ſocietur; atque à ſanctorum cœtu tranquilloq́ue religioſæ diſciplinæ portu, tamquàm eo indignus aliquando ſegregatus, rurſumq́ue in mare ſæculi reiectus, naufragiis, tempeſtatibus, certæ denique morti exponatur. Vtinam & non euomatur aliquando ex ore Dei, tantoq́ue ſit iis qui in ſæculo degunt & deterior Deoq́ue inuiſior, quò (vt loquitur Caſſianus) id quod nauſea compellente proiicimus, odibilius deteſtamur. Collat. 4. c. 19.

CA-

CAPVT IX.

Epilogus ad laicos.

TE primùm lubet compellare quiſquis nullis adhuc initiatus ſacris, mundiq́ue ſequens caſtra, tamquam pullum onagri liberum natum putas, neque vllo orationis egentem pręſidio arbitraris. Et cùm quæ hactenus generatim de precationis neceſſario vſu dicta ſunt, euincant nemini non capiendam eius tum exercitationem tum conſuedinem: tum eam tibi capiendam potiſſimū, idq́ue ob innumeras ſtatus, inſtitutiq́ue tui difficultates & pericula, extremum hîc perſuadere conabor. Et quando magna parte tecum hactenus collocuti ſunt Sancti Patres me ferè ſilente (id enim decorum erat, & ea præceptio eſt Salomonis: loquere maior natu, decet enim te) eoſdem ipſos ſi per te quidem licet extremâ hac parte adhibebo.

Iob 11. 12.

Eccleſ. 32. 9.

Ac principio quidem illud omnino negari non poteſt, quin vitæ tuæ curſus eiuſq; dirigendæ ratio, innumeris pateat tentationibus, tum iis quæ ab humani generis hoſte immittuntur, tum quas mundus, reſq; humanæ, atque ſua cuique caro, cupiditaſq́ue ſuppeditant. Neque verò illud obſcurum eſt, multò eos ipſos hoſtes ſuperiores eſſe

viri-

viribus tuis, atque de ſalute tua conclamatum, niſi in alienis armis ſpem ponas, niſi tibi mittat Deus ſuppetias, quibus te liberet ab inimicis tuis iracundis, & ab inſurgentibus in te potenter eruat. Verùm quæ tibi ratio, quis modus cæleſtem opem promerendi? Si neſcis, eam tibi quidem ab oratione petendam, doceat Auguſtinus. Nullum (inquit) credimus ad ſalutem niſi Deo inuitante venire: nullum inuitatum ſalutem ſuam niſi Deo auxiliante operari, nullum niſi orantem auxilium promereri. Hæc Auguſtinus. Quæ quidem maximè valent in eo auxilio, quod tentationibus propulſandis neceſſarium eſt, quibus vtique cuiuſque ſalutem vehementiùs impediri planum eſt. Iam verò eſſe orationem vnicum ad eas præſentiſſimumque remedium, docent tum ſacræ litteræ, tum ſacri Patres, tum vſus ipſe quotidianus.

Pſal. 17. 48.

De eccl. dignitatib. c.56

An non frequentiùs ingerit Chriſtus orãdum, vigilandum, animóque excubandum ne intremus in tentationem? An non Apoſtolis ſuis edixit certum eſſe dæmoniorum genus quod niſi orationi eique ieiunio coniunctæ non cædat: Quidquid capitibus Dominicæ precationis, orandique formula nobis ab ipſomet tradita hæc ipſa tentationum liberatio continetur tamquam orationis fructus & promeritum? quando optimus

Matth. 17.22.

Digitized by Google

quiſque viribus ſuis diffiſus, Deique fretus ope exclamat. *Et ne nos inducas in tentationem: ſed libera nôs à malo.*

Et vt paulò altiùs rem repetamus: quid aliud quæſo ſignificatum olim iecore piſcis à Tobia Angeli iuſſu exenterati, cuius extricabatur fumo genus omne dæmoniorum, quàm hæc orationis in eos ipſos dæmones diuina quædam vis? Cuius quidem potentiſſimo, ſuauiſſimoq́; optimiq́; odoris vtpote incenſi thuris fumo (vt eſt apud Dauidem) eos ſæpe fugatos, luculentam fidem facit ſacra ac diuina hiſtoria. Neque verò ab his diſcrepat Sanctorum ſenſus, quorum omnium atque adeò ſingulorum ea vnica conſtanſq́; vox eſt, orationis ſtudiũ ei imprimis colendum, qui ſe tum à dæmonum moleſtiis impugnationibuſque velit ſecurum, tum eorum ipſorum machinis, dolis fraudibuſque ſuperiorem.

Tobiæ c.6.8.

Quo in genere præclarum ſanè eſt illud abbatis Ioannis apud Ruffinum (quod quidem de monacho ab eo dictum; cuilibet qui ſe ſaluum velit, eſt optandum) Similis inquiebat debet eſſe monachus homini ſedenti ſub arbore, qui reſpiciens feras diuerſas & ſerpentes ad ſe venientes, cùm nõ potuerit illis reſiſtere, aſcendit in arborem vt euadat. Ita & monachus ſedeat in cella ſua, & reſpiciens prauas cogitationes venientes ſuper

l.3. vitæ Patrum.

Digitized by Google

ſuper ſe, & cùm non potuerit eis reſiſtere, confugiat per orationem ad Dominum, & ſaluabitur. Hæc abbas Ioannes. Quod idem aliâ ſimilitudine non minùs aptâ, perſpicuáque ſic explicaſſe accepimus. Similis debet eſſe monachus (dicamus nos ad rem noſtrã quilibet Chriſto initiatus) homini habenti à ſiniſtra ignem, & à dextera aquam: quoties enim ſuccẽſus fuerit ignis tollit de aqua & extinguit illum. Sic oportet & illum facere omni hora, vt quandocumque cogitatio turpis ſuccenſa fuerit ab inimico, tunc aquã orationis effundat, illamq́ue extinguat.

Et ſanè quotquot dæmoni bellum indicentes, ignea nequiſſimi illius tela extinxerunt, non id quidem aliâ ferè quàm orationis aquâ præſtiterunt. Cuius rei tot teſtes exiſtunt, quot Sancti in omni æuo, ordine, ſexuq́ue qui interiorem concupiſcentiæ ignem; fœnum illum quidem atque vſque ad perditionem deuorantem, omniaq́ue virtutum eradicantem genimina, non aliâ vndâ, quàm cæleſti hoc orationis rore cohibitum reſtinxere. Atque imprimis nobile eſt in hoc genere quod de Sancto Ioſaphat Indiæ rege narrat Damaſcenus; Ad quem (inquit) cùm præſtanti forma delectæ puellæ parentis iuſſu inductæ eſſent, cæteriſq́ue eius miniſtris, famulatúque è palatio eiecto, eorum ipſæ munere fungerentur, atque obſcœnis

Eph. 6. 16.

Iob. 31. 12.

In eius vita.

geſtibus, ſermonibus, complexuque ad nefaria ſollicitarent: cumque ne deeſſet quidquam ad adoleſcẽtis mentem tot illecebris allectandam atque permouendam, Theudas quidam magus inſignis, atque impoſtor ei ſpiritum fornicationis, qui & item alios aliis nequiores ſecũ aſſumpſit, immiſiſſet, vt hi quidem intus flammam excitarent, puellæ autem venuſtate ſuâ, igni concepto exteriùs pabulum, fomitemque ſuppeditarent. Sed in irritum vniuerſi cecidêre eorum conatus, debilitati nimirum, atque fracti orationis virtute, lacrymarum fonte, ac profuſione, pectoris tunſione, gemituum valido clamore, quibus improbas illas cogitationes (ait Damaſcenus) non ſecus, ac fucos quoſdam in fugam vertit. Surgens enim ac manus attollens, calentibus lacrymis, ac gemitibus Dei opem implorabat in hæc ferè verba. Omnipotens Domine, qui ſolus viribus polles, atque ad miſericordiam pro-
Pſal. 21. cliuis es, erue à dæmonis frameâ animam meam, & de manu canis vnicam meã: Non
Pſal. 34. ſupergaudeant mihi, qui oderunt me iniquè, nec corpus meum quod tibi caſtum exhibere promiſi, probro & contumeliâ affici permittas. Vixque hanc orationem finierat, cùm diuinam conſolationem ſibi cçlitus aduenire ſenſit, cuius præſentiâ improbæ cogitationes ſe illico ſubduxerunt.
Quod

Quod idem vtique experti ſunt, quotquot nefariis dæmonis ſuggeſtionibus, improbiſque telis inuicta orationis arma oppoſuerunt: Vt non immeritò Sanctus Abraham vt de illo teſtatur Ephrem item Sanctus, dæmoni exprobrarit illum à Chriſtianis vinci facillimè, & quemadmodum deficit fumus à facie venti, ſic deficere illum à facie eorum. Vna ſiquidem (inquit) eorum oratio te perſequitur ac deturbat, quemadmodũ dum puluis à vento inſectatus diſpergitur.

In eius vita.

Atque vt idipſum penitiùs etiam perſpicias, intelligaſque, quàm tibi nulla omnino excuſatio in peccatis, cùm ſit in promptu tam efficax quàm facile ad ea remedium. Audi quid de ea ipſa re apud Athanaſium Magnus Antonius. Magna (inquit) dilectiſſimi aduerſum dæmones arma ſunt, vita ſincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto, pertimeſcit ſatanas rectè viuentium vigilias, atque orationes. Rectè quidem (experto) vt enim idem teſtatur Athanaſius, armis orationum omnem ſatanæ proſternebat exercitum Antonius: & licet in tam immani ſolitudine ſolitarius degeret, quotidieque cum dæmonibus decertaret, nihil tamen ſibi ab illis, orationis ſcilicet munitus loricâ, metuebat.

In eius vita.

Quid ad hæc tu qui vel minimo dæmonis flatu concuſſus non nutas modò, ſed &

turpiter concidis. Tu quem oportuit annoſâ quercu firmiorem, omniq́ue muro fortiorem, atque adamante ipſo validiorem eſſe, nulliſq́ue ne moueri quidem procelloſis ventorum, tentationumq́ue flatibus, quomodo ita vel leuiſſimo auræ flatu minimaq́ue ſuggeſtione hoſtili, miſerè es proſtratus? Quomodo cecidiſti de cælo lucifer, qui manè oriebaris? quomodo corruiſti in terram, qui olim vulnerabas gentes; quomodo ad infernum detractus in profundum laci?
Iſaiæ 14.12. Verùm vbi antiqua ſpecies tua? vbi vbi ornatus atque decor priſtinus? olim cùm te nondum tentatio deieciſſet, Deoq́ue adhæreſceres, omnis lapis pretioſus operimen-
Ezech. 28.13. tum tuum: ſardius, topazius, & iaſpis, chryſolitus, & onix, & berillus, ſapphirus, & carbunculus, & ſmaragdus, aurum opus deco-
Thren. 1.6. ris tui. At heu heu egreſſus eſt à filia Sion omnis decor eius. Obſcuratum eſt aurum,
Thren. 4.1. mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platea-
verſ. 2. rum. Heu filij Sion inclyti, & amicti auro primo, reputati ſunt in vaſa teſtea opus manuum figuli. Heu qui veſcebantur volu-
verſ. 5. ptuosè interierunt in viis, qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora. Candi-
verſ. 7. diores Nazaræi niue, nitidiores lacte, rubicũdiores ebore antiquo, ſapphiro pulchrio-
verſ. 8. res. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum,

eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus, aruit & facta eſt quaſi lignum.

Vnde dic, amabò, vnde tot tibi tuiq́ue ſimilibus, ſpiritualia tum damna, tum turpitudo morumq́ue fœditas? Vnde tot cæleſtium iactura donorum, quæ quidem pretioſi lapides Tyri regis adumbrabant? An non ea dæmoni adſcribenda, atque adeò tibi, qui improbis eius, callidiſq́ue conſiliis imprudens paruiſti? qui te repertum inermem non modò vicit ac ſpoliauit, opibuſq́ue omnibus exuit: at necauit etiam, peremit, iugulauit, æternæq́ue morti æternùm addixit? At vnde tanta tibi ſtrages & calamitas? nonne ab oratione neglecta? ab ope diuina non implorata? Hanc quidem ſi efflagitaſſes, illam verò ſi adhibuiſſes næ ſuper aſpidem & baſiliſcum ambulaſſes, & cõculcaſſes leonem & draconem, calcaſſes, inquam, ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici. Contriuiſſes vtique caput ſerpentis, iaceretq́ue is modò inglorius, & imbellis ſub pedibus tuis. Ita res habet, parum dico pro rei dignitate, victoriæq́ue gloria. Lucæ 10.19.

Dico iterum: forti armato (Chriſto ſcilicet duce & auſpice, comiteq́ue oratione) longè fortior vniuerſa abſtuliſſes arma eius in quibus confidebat, ſpoliaq́ue eius diſtribuiſſes: Lucæ 11.21.

buiſſes: A quo quidem tu modo (ô indignũ facinus!) turpiter debellatus, ei ipſi fœdè ſeruis, viliſſimi mancipij inſtar, à quo item
2. Tim. 2.26. captiuus teneris miſer ad faciendam eius voluntatem.

Atque vix aliam vllam tibi certo perſuadeas velim hiſce compedibus, vinculiſq; expediēdis ſuppetere rationem, quàm orationem. Ipſa eſt quæ ſoluit compeditos, ipſa
Pſalm. 145.7. quæ principi Apoſtolorũ arctè concluſo ergaſtulo, ad hæc à quatuor quaternionibus
Act. 12, 4. militum ſtudioſè cuſtodito nõ carceris modò reſerauit fores, verùm permulta etiã porrò pergẽti ab eo remouit offendicula, dum in tuto foret. Ipſa eſt quæ Ionam prophetam ceti abſorptum viſceribus, & tantùm non mortuum libertati reſtituit. Ipſa eſt denique (quando eius generis infinita ſunt exempla) quæ Danieli prophetæ obturauit ora leonũ,
Dan. 6. 20. eumq́ue ab iis intactũ, carceris ſubterraneíque laci anguſtiis, ſqualoreque liberauit. Cur igitur eam nõ adhibes ô miſer? An tibi fortè non videris tetro horridóq; clauſus ergaſtulo, arctiſſimiſq́; preſſus pedes compedibus? non credo equidem. Si modò tibi vel minimum ſupereſt ſenſus dolorum tuorũ: ſi non es traditus in reprobum ſenſum: ſi non te planè excæcauit malitia tua, vt videns non videas, & audiens non intelligas.

Si igitur ſentis adhuc mala tua, ſi te du-
ra

ra diabolici famulatus catena premit, ſi te vinctum doles, peccatique ferreis atque adeò adamantinis loris conſtrictũ: in promptu eſt remedium. Tantùm aperi os tuum & dilata illud. Clama in fortitudine vocis tuæ. Clama inquam cum propheta: Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meã: Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia. Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Cõplaceat tibi Domine vt eruas me, Domine ad adiuuandum me reſpice. Erue animã meam ex inferno inferiori, vt non pereat. Proijce poſt tergum tuum omnia peccata mea. Aperi mihi vincto carcerem, libera me de manu peſſimorũ, & de manibus quęrentium animã meã. Ne quæſo, ne tradas beſtiis animam confitentem tibi, & animam pauperis tui ne obliuiſcaris in finem. Eripe me de luto vt non infigar: libera me ab his qui oderunt me, & de profundis aquarum. Non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum, neque vrgeat ſuper me puteus os ſuũ. Exaudi me Domine, quoniã benigna eſt miſericordia tua, ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me. Et ne auertas faciem tuam à puero tuo, quoniam tribulor velociter exaudi me. Intende animæ meæ & libera eam, propter inimicos meos eripe me.

Pſ. 68. 1.

Pſal. 39. 14.

Pſ. 85. 13.

Iſaiæ 38. 17.

Pſal. 68. 15.

Quid te prohibet ſcelerum licet pondere preſſum has precationes harumq; conſimiles eiaculari, Deique opem appellare? Iob 5. 1. Quin loqueris, & ad Sanctorum aliquem conuerteris? Itane perire placet, cui tam eſt præſens remedium? Quis periit, vmquam quòd clamare renuiſſet? An eſt quidquam homini voce paratius? Eſt quidquam magis in eius poteſtate? Ergóne morieris reticentiâ? Peribis æternùm vocis vſurâ tibi ipſe denegatâ? Clama miſer, clama, ora ſolue, Deum compella. Inuoca illum in die tribulationis, ne dubita, eruet te de domo carceris, animámque tuam de framea, & de manu canis vnicam tuam. Dæmonis vires franget, vinculáque quibus te tenet colligatum confringet, omniqúe tentationis diſſipatâ nube, priori te, atque adeò maiori reſtituet luci; nimirum vniuerſa hæc aliáque his præſtantiora præſtabit oratio.

At non ſum, inquies, de iis qui grauioribus tenentur irretiti flagitiis, vt mihi ſit neceſſe Deum precari ab iis vt me extricet atque expediat. Credo, & gaudeo te in iis eſſe, qui quamquam in ſæculo ætatem degant, at nihil minus quàm quæ ſæculi ſunt cogitant. Scio equidem quamplurimos reperiri, qui in hac etiam morum corruptela, & vniuerſo mundo in maligno poſito non curuauerunt genua Baal: quíque cuſtodierunt Apoc. 16 14. veſti-

veſtimenta ſua, nec inquinauerunt ea, ambulántque cum Agno in albis quia digni ſunt. Sed num tibi propterea precationis negligendum ſtudium? minimè gentium. Si iuſtus es (vt ſupra monuiſſe memini Auguſtinum) ora vt iuſtificeris adhuc, ſiquidē voluntas Dei eſt ſanctificatio noſtra vt eamus de virtute in virtutem: vt eorum quæ retro ſunt obliti, ad ea verò quæ priora ſunt extendentes noſmetipſos, ad deſtinatum perſequamur, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Ieſu.

Apoc. 3.4.

Philipp. 3.13.

Si iuſtus es, ora iterum atque iterum, vt in accepta inchoatáque iuſtitia perſeueres in finem. Quod quidem cuilibet aſſiduis votis, ſupplicibúſque & continentibus precibus à Deo efflagitandum eſt. Inexplorata enim eſt incertáque ſua cuique perſeuerantia. Quis namque ſcire poſſit num de iis ſit, quos meminit Chriſtus dum ait: Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & (quod caput eſt) ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea? Nemo ſanè niſi diuino doctus oraculo exploratam habet ſuam in bono perſeuerantiam; ignorátque an ſibi quidem olim aptabitur illud Ioannis: Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis. Licet ſancti (ait Auguſtinus) de ſuæ perſeuerantiæ præ-

Ioan. 10.27.

1. Epiſt. 2.19.

l.11. ciuit. c.12

præmio certi ſint, de ipſa tamen perſeuerantia ſua reperiuntur incerti: quis enim ſcit quod in finem perſeueraturus ſit, niſi reuelatione ab illo fiat certus, qui de hac re iuſto, latentique iudicio non omnes inſtruit, ſed neminem fallit? In eandem ſententiam Sanctus Proſper, cuius quidem rei hanc aſſignat cauſam, vt perſeuerantem (inquit) humilitatem, vtilis metus ſeruet, & qui ſtat, videat ne cadat.

Lib. 2. de vocatione gentiū c. vlt.

Cùm igitur ignoret quiſque (Deo iuſtas ob cauſas ſic ſtatuente) ſit necne in finem perſeueraturus, quid aliud ſupereſt quàm vt id à Deo armatis frequentibúſque precibus per infinita Christi Domini promerita contendamus? Si enim ipſemet Chriſtus de Apoſtolorum ſalute ſolicitus pro iis in hunc modum Patrem precatur. *Pater ſancte ſerua eos in nomine tuo quos dediſti mihi. Non rogo vt tollas eos de mundo, ſed vt ſerues eos à malo.* Si idem Petrum compellans, *Ecce*, inquit, *Simon ſatanas expetiuit vos, vt cribaret ſicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* Si ipſos Apoſtolos ad orationis vſum cohortatus eſt, vt pro ſe orarent ipſi, ne malis cederent, aduerſiſque quæ quidem g a-uia imminebant conciderent; quid dormitis (inquiens) ſurgite, orate, ne intretis in tentationem: ſi hæc inquam ſic habent, quid igitur miſerrimo cuique atque infini-

Ioan. 17.

Luc. 22.

tùm

Digitized by Google

tùm ab Apoſtolica tum Sanctimoniâ, tum animi fortitudine diſtanti præſtandum eſt? Quanto animi ſenſu & contentione adeundus Deus, vt vniuerſis viæ quæ quidem ad cælum ducit amotus offendiculis, ſecurus eò tandem aſpiret ac pertingat?

Et ſanè optimus quiſque in eo totus eſt. Neque verò Dominicæ orationi, quam ex Dei præſcripto recitat frequenter, aliud ferè propoſitum eſt, quàm perſeuerantiæ poſtulatio. Quid enim aliud innuunt, quid ſibi hæ volunt petitiones. Sanctificetur nomen tuum, Adueniat regnum tuum, fiat voluntas tua, Et ne nos inducas in tentationem, & poſtrema illa, Sed libera nos à malo: quàm (vt ait Cyprianus) vt in eo quod eſſe cœpimus perſeueremus? Cùm enim, (vt præclarè etiam Auguſtinus) Dei nomen per lauacrum regenerationis ſit ſanctificatum in nobis, quare idipſum quotidie à fidelibus poſcitur, niſi vt in eo quod factum eſt in nobis, perſeueretur à nobis? Serm.6. in orat. Dominicam. De correptione & gratia c.6.

Neque verò ea tantùm cauſa, tibi vt perſeueres ſupplicandum, quod vtrum id necne à te ſit pręſtandũ ignores, ſed ex alio item fonte manat hæc orandi neceſſitas. Quod perſeuerantiæ donum tanti ſit, tantæq; excellentiæ, vt licet diuinam gratiam bonis factis, amicitiámque promereri poſſis, atque adeò immortalem gloriam; perſeueran-

rantiam non poſſis. Ipſa quippe eſt ſupra omne meritum, opus omne, & quantumcumque arduum officium infra illam eſt. Nimirum pendet ipſa à diuina motione, quæ principium eſt omnis meriti, principium autem meriti (ex recepta Theologorum doctrinâ) non cadit ſub meritum.

Neque verò id exiſtimandum eſt, homini iuſto vt in accepta primum gratia ad exitum vſque perſeueret, ipſam ſufficere gratiam, ſine nouis auxilijs, quibus porrò excitetur roboretúrque vitandis peccatis, id enim aſſerere hæreſis eſt Pelagij teſte Hieronymo & Auguſtino, certiſſimáque fide tenendum eſt, etiam iuſto cuique vt longiore tempore in finem perſeueret, tentationeſque ſuperet, atque magis arduis Dei præceptionibus pareat, actualia ei inſuper (vt loquuntur) auxilia, iterum, atque iterum, ac tertiùm, ſæpiuſque collata omnino eſſe neceſſaria: nec diutius gratiam conſtanter habiturum, niſi diuinis excitetur atque erigatur inſpirationibus ab eo, cuius eſt (vt loquitur Tridentinum) eum qui ſtat ſtatuere vt perſeueranter ſtet, & eum qui cadit reſtituere. Quæ quidem tum inſpirationes, tum auxilia, ſi ea præſtantia ſint, affluantque, & peculiaris cuiuſdam efficacitatis ſint ad perſeuerandum, ſanè non omnibus præſtò ſunt, ſed ea nonnullis tantùm diuina boni-

Dialogo contra Pelagianos Hæreſi 88.

Seſſ. 6. c. 13.

tas

tas pro ſuo arbitrio impertit: vt mirum non ſit ſi tot támque vehementes à ſanctis à Diuo maximè Auguſtino adhibeantur cohortationes, quibus perſuadeat, enixè cuique ſummóque animi conatu iſtud perſeuerantiæ in finem donum poſtulandum. l. de bono perſeuerãtiæ.

Si verò ſermo ſit de ſufficientibus ad perſeuerandum tántùm, & non admodum illuſtribus inſolentibúſque adiumentis, ne ea quidem obtinebit quis, niſi ea ipſa ſtudiosè diligentérque poſtulet: quibus cùm ſua culpa vitióque careat, conſtanter facere, perſeuerareque non poſſit. Et ſanè ea quamplurimis vel ob id denegantur, quia vel non petunt, vel non rectè, & inſtanter petunt, quò etiam fit vt iis non potiantur, conſentaneè illi Sancti Iacobi. *Petitis & non accipitis, eò quòd malè petatis.* c. 4. Ex his conficitur ſumma orationis neceſſitas, vt ea ſibi comparet quiſque adiumenta, quibus fretus fultúſque vitam ſuam læto fine optatóque concludat. Deus enim (quantum quidem in illo eſt) omnibus omnino paratus eſt ea conferre. Vt enim rectè & doctè Auguſtinus, Dominus noſter Ieſus Chriſtus inter nos petitor, cùm Patre dator, non vtique nos hortaretur vt peteremus niſi dare vellet. Erubeſcat itaque humana pigritia, plus vult ille dare, quàm nos accipere. Et quamquam vt præclarè idem Auguſtinus potuiſſent diuinâ munificentiâ Ser. 29. de verbis Domini.

c.7. de dono perſe-uerātiæ. centiâ etiam non orantibus dari ea auxilia, perſeuerantiæque donum: ſed oratione noſtrâ (inquit) voluit nos admonere à quo accipiamus hæc beneficia. Hactenus Auguſtinus.

Atque vt tibi magis explorata ſit non orationis modò neceſſitas ad perſeuerādum, verùm etiam quàm ea frequenter in omni vita ſit adhibenda, ſubiiciam grauiſſima verba Cardinalis Bellarmini. Credendum inquit eſt quia accipiemus quæ petimus (iuxta illud Marci 11. quidquid orantes petitis, credite, quia accipietis & fiet vobis) ſi bona petamus, & ſi expedit nobis, non abſolutè. Porrò perſeuerantiæ donum planè expedit nobis, ſed non benè petit, qui non aſſiduè petit. Non enim perſeuerantia res eſt eiuſmodi, quæ vno die peti & accipi poſſit: Sed quotidie petenda eſt, vt quotidie detur, & ſic tandem fiat vt in finem vſque perſeueremus. Hæc Bellarminus.

l.3. de Iuſtificatione c.13.

Quæ quidem quàm vellem iis cognita qui Dei ſuique ipſorum, atque orationis obliuione capti tam ſunt ab eius vſu alieni, vt vix eam octauoquoque die idque oſcitanter vſurpent. Quanti proh dolor exiſtunt mortales, qui humanis per hebdomadam negotiis immerſi, ac penè obruti, numquam inde niſi ea actâ nouaque ineunte caput efferunt, numquam Deo bonorum omnium largi-

largitori munificentiſſimo, ritè ſupplicant, niſi quando iis ex Eccleſiæ præſcripto ad Miſſæ Sacrificium eſt adeundum. Quo quidem tempore quanta ſit eorum in orando ſomnolentia ſocordiáque, quãta animi colligendi incuria, quàm diſſipata mens, quàm vagi erranteſque oculi: quàm denique in eos quadret illud prophetæ, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me; procliuius eſt vtique cogitatione quàm oratione perſequi.

Ita bene longi ſolidique illius abeunt dies, qualibet ſui parte oratione vacui: non eos ſol oriens, non meridianus, non denique occidens orantes conſpicit: abiectos nimirum vel ad vitæ ſequendas voluptates, vel intentos opibus ſuis, copiiſque, ac rei familiari omni ratione per fas perque nefas exaggerandæ, vt numquam alia animum ſubeat cogitatio, hacque vnâ ita teneantur, vt ea aliam omnem excludat & quaſi abſorbeat. Itaque videas eos mane è ſtrato exilire pecudum inſtar, vixque ſigno crucis munitos nullâ omnino actione gratiarum pro nocturna quiete præmiſſa, accingere ſe ad opus, eique totum diem inſiſtere conſtanter, Dei planè immemores; quaſi verò non penderet ab eo eorum vita omnis atque induſtria; quaſi vero à ſe ipſi haberent omnia, neque eius ope vlla in re egerent, omniá-

Digitized by Google

que illis ſalua forent, illis denique comperta ſua eſſet perſeuerantia ac fœlicitas.

Philipp. 2.12. Quæ, malum, eſt iſta inſania? optimi quique cũ metu & tremore multáque oratione ſalutem ſuam operantur, quia Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate, columnæque cæli contremiſcunt ne non ſatis conſtanter faciant, licet ad id ipſum exorandum continenter Deo ſupplicent: Tu omnia tibi ſalua fore confidis, nec de perſeuerantia magnoperè angeris, qui nec eam à Deo poſtulas; quod ſi poſtulas, id quidem facis turpibus flagitiis inquinatiſſimus, è quorum cœno vix emergis vmquam. Et adhuc confidis te ſaluum fore? Toto quidem erras tu cælo, niſi tibi fortè alia quæpiam ſit ſalutis & perſeuerantiæ ratio (quam nobis quæſo edicas, vt & nos minore operâ ſaluemur) verùm cùm neque ſit alia, neque verò eſſe poſſit vlla, hancque non ineas tu, quippe qui aut rariſſimè, aut numquam, aut non vt decet Déo ſupplices, conſequitur quidem certè te perſeuerantiæ dono cariturum, ac quod inde exiſtit, æternùm periturum.

Neque verò mihi occurras, tibi orare parato otium deeſſe, cogique te tum negotiorum multitudine ac varietate, tũ temporis anguſtiis neglectâ oratione rem tuam agere. Quaſi verò nõ ſalutis ratio cæteris omnibus

bus præponderet? Quaſi verò tibi quid profuerit vniuerſum mundum eſſe lucratum, animæ verò tuæ detrimentum paſſum? Quaſi verò liceat tibi reperire quam des commutationem pro anima tua? Vt omittam principes viros quos ſuprà memini, Dauidem, Carolum V. cæteróſque quamquam imperio adminiſtrando occupatiſſimos, orandi tamen extitiſſe etiam ſtudioſiſſimos.

Neque verò ſi ita (vt dicis) negotioſus es, à te quidem longiores exigo precationes: vtaris licet iaculatoriis hiſce breuioribus, earumque breuitatem crebritate compenſa. Atque iis poſtula aliàs perſeuerantiam in bono (ſi Deo quidem tum es acceptus) aliàs reditum in gratiam cum eo ipſo, ſi es ei inuiſus. Cùm autem in omni vita, in bonis, in aduerſis adhibenda ſit oratio, tum maximè in tentationibus, atque iis potiſſimùm, quæ caſtitatis theſaurum, qualis demum ea ſit (licet ſit in coniugio) eripere moliuntur. Quoties tu quidem ignita hæc dæmonis tela incolumis eluſiſſes, ſi in eum validè, hæc breuiorũ orationũ iacula intorſiſſes? Quanti item ab æuo condito extiterunt, qui ſi dæmonis frangendis viribus ad orationis pręſidium perfugiſſent, ab eo proſtrati non eſſent, neque modò arderent, æternúmq; arſuri eſſent? Millia certè millium, imò decies millies centena millia, id eſt, immenſa damnato-

natorum multitudo, neglectæ orationis pœnas iam ſoluit, perſolutura numquam. O ter miſeri, ô mortalium omnium infœliciſſimi, cur nō tentationum igni extinguendo, cæleſtem hunc orationis rorem adhibuiſtis? Quod ſi præſtitum à vobis eſſet, non eſſetis modo ipſi æterni, inextinguibiliſque ignis pabulum, neque hoc diuinæ ſententiæ fulmine percuſſi: Ite maledicti in ignem æternum.

Eorum tu malo edoctus tandem diſce ô infœlix, diſce tentatus orare, ne te patiatur Deus induci in tentationem. Clama, exalta in fortitudine vocem tuam ad eum qui te ſaluum facere poteſt à turbine, à tempeſtate, à morte. Num tam tibi vilis eſt tua ſalus, vt ei in tuto collocandæ vel vocis præſidium deneges? Ergone te ſimplex reticentia æternum damnabit? An non pretium operæ te facturum arbitraris, ſi vt animæ tuæ ſecuritati conſulas, eamque perpetuis ſubtrahas, Deóque coënis ſuppliciis, iterum atque iterum aperias fauces ad opem inclamandam? Quid hoc facilius? Quid autem magis in promptu? Quid magis in hominis poteſtate quàm ſermo; quàm oratio, quàm ſuæ cuique vocis vſus? Atque hac re tantilla, tamq; facili te, animámque tuam teterrimâ ſeruitute, acerbiſſimiſque pœnis ereptam in libertatem aſſeris. Quid tibi te animáque tua charius

riis eſſe aut poſſit aut debeat? Quid toto licet orbe mente cogitatióneque peragrato reperias quod ei conferri poſſit?

Eſt ea, mihi crede, omni re præſtantior, pretio omni ſuperior, æſtimatione omni potior. Vniuerſa ei cedunt tum dignitate tum vtilitate, tum vſu. Nõ dabitur aurum obryzum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius. Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi ſardonycho pretioſiſſimo vel ſapphiro. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vaſa auri. Excelſa & eminentiá non memorabuntur comparatione eius. Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundiſſimæ componetur. Iob. 28. 15.

Quiſquiliæ ſunt vniuerſa hæc, reſq; nihili, flocci, naucique facienda, infinitúmque diſſident ab immenſa animæ tuæ tum excellentia, tum præſtantia, quam vt ſaluam velis, te oro atque obteſtor per amorem, cultum, obſeruantiámque à te Deo optimo, maximo, ob innumera eius in te immeritũ licet, merita: per Chriſti ſanguinem tibi in ara crucis effuſum, perque immaniſſimam eius mortem pro te in ipſo ætatis ſuæ flore obitam. Si his nihil moueris, oro te atque obteſtor per ſalutem tuam, atque per ſalutem illius ipſius animæ tuæ, vt eius ſaluti bonóque conſulas.

Eamnè ô hominum omnium miſerrime detrūdi ſines in tenebras exteriores, vbi ni-
Iob. 24. 19. hil niſi fletus & ſtridor dentiū? vbi ad ſummum calorem tranſitur ab aquis niuiū? Vbi ignis & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis miſerorum, vbi ſtagnum ardens igne
Iſa. 24. 21. & ſulphure, quod eſt mors ſecunda? Vbi denique congregabuntur omnes congregatione vnius faſcis in lacum, & claudentur ibi in carcere, & poſt multos dies viſitabuntur? id eſt phraſi ſcripturæ vſitata, poſt innumeras annorum myriades, infinitáſque ſeculorum reuolutiones punientur adhuc, torquebuntur adhuc, ardebunt adhuc: neque verò quidquam aliud tantæ dolorum acerbitati finem imponet quàm ipſa æternitas, quæ tamen & ipſa cùm finem neſciat, finem vtique imponere non poſſit?

Si te vel ſola ſimpléxque tot & tantorum cogitatio malorum percellit: occurre igitur, mi frater, occurre illis. Fac tibi ſi ſapis tantis malis medicinam, ne expecta dum malum diuturnitate firmatum omnem reſpuat curationem. Ora, clama, geme, dum ora-
Micheæ 2. 11. tio, clamor, gemitúſque proſunt. Erit, erit tempus. (Vtinam ſim augur mendax, vtinam ſim vir non habens ſpiritum, & mendacium potiùs loquerer.) Erit, inquam, tempus cùm ſupplicabis cùm inclamabis, reſpó-
Hierem. 30. 12. 15 debitúrque tibi. Quid clamas ſuper contritione

tione tua? Inſanabilis eſt dolor tuus. Inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua. Curationum vtilitas non eſt tibi. Plaga enim inimici percuſſi te caſtigatione crudeli. Propter multitudinem iniquitates tuæ, dura facta ſunt peccata tua.

Quòd ſi clamare porrò pergas vſurpatâ illâ Iobi querimoniâ, clamo ad te, & non exaudis me, ſto & non reſpicis. Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduerſaris mihi. Hoc quidem referes reſponſi. Vocaui & ego te, & renuiſti. Extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret. Deſpexiſti omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſti. Ego quoque in interitu tuo ridebo & ſubſannabo, cùm tibi id quod timebas aduenerit. Cùm irruerit repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit, quando venerit ſuper te tribulatio & anguſtia. Tunc inuocabis me & non exaudiam, mane conſurges, & non inuenies me, eò quòd exoſam habueris diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperis, nec acquieueris conſilio meo, & detraxeris vniuerſæ correptioni meæ.

Iob 30. 20.21.

Prou. 1. 24.

O acerbum reſponſum! ô verbum aſperum, quo omnis ſubtrahitur miſeris conſolatio! quo de eorum ſalute conclamatum ſignificatur, quo ſpe omni adiumenti ſublatâ, aliud nihil iis ſupereſt, quàm deſperatio,

Digitized by Google

quàm rabies quædam canina, quàm feritas quâ ſe ipſi belluis ipſis immaniores lacerent, dilanient, violent, quaque membra ſua aduerſis dentibus impetant, atque conficiant, fiatque illud quod eſt apud Dauidem. Peccator videbit & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet, deſiderium peccatorum peribit.

Hæc eſt pars, hæc ſors, hæc merces, hæc portio miſerorum, eorúmque qui ab humani generis hoſte ad deſertionem ſolicitati, illicò nulla aut exigua reſiſtentia nihil aut per exiguum reluctati Dei ſui ſignis caſtriſque deſertis, ignauè ſe ei dedidere: cùm tamen diuinâ ope vel ſigno tantùm, ſoláque cogitatione, breuiculáque iaculatoria oratione inclamata, eius conatus, dolos, machinas omnes, vim, fallaciámque vniuerſam irritam, nullámque reddidiſſent.

Itáne ô miſeri vos perire iuuat? Itáne æternùm cruciari delectat? doloribúſque confici? nec confici tamen: igne conſumi? nec conſumi, quando vermis veſter non moritur, & ignis veſter non extinguitur? Tu quidem ſi me, atque adeò Deum monentem audies, ſi te immanium intolerabiliumque cruciatuum æternitati ſubtrahere voles, cùm primum vel eminus tenuiſſima tentantis dæmonis deprehendes veſtigia, illicò ad orationis arcem perfugies, atque adeò

Digitized by Google

adeò conuolabis. Domine vim patior (inquies) reſponde pro me, Deus in nomine tuo ſaluum me fac, & in virtute tua iudica me. Quoniam alieni inſurrexerunt aduerſum me, & fortes quæſierunt animam meã. Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina. Confundantur & reuereantur qui quærunt animam meam. Diſperge illos in virtute tua, & depone eos protector noſter Domine. Deus meus pone illos vt rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburens montes. Ita perſequeris illos in tempeſtate tua: & in ira tua turbabis eos.

Pſal. 53. 1.

Pſal. 69.

Pſal. 82. 14.

His conſimilibúſque vocibus interpellatus ne dubita, aderit propitius Deus. Exurget ipſe & diſſipabuntur inimici eius, & fugient qui oderunt eum à facie eius. Sicut deficit fumus deficient & peribunt peccatores à facie Dei. Tu verò victoriâ lætus, proſtratiſque hoſtibus mirè ſecurus gaudens gaudebis in Domino, & exultabis in Deo Ieſu tuo, qui docuit manus tuas ad prælium, & digitos tuos ad bellum. Qui induit te virtute ex alto. Qui poſuit animam tuam ad vitam, & non dedit commoueri pedes tuos.

Equidem tibi eam mentem imprimis à Deo petam, atque vt eam ipſam tibi diuina

Digitized by Google

bonitas impertiat precibus qualibus qualibus, pro virili contendere non deſiſtam, quò & tuæ ſaluti conſulam (quam christiana ſanè charitas à me alienam eſſe non patitur) & per me immeritum licet, aliqua diuinæ gloriæ acceſſio fiat præſtante Domino
Apoc. 7. 12. noſtro Ieſu Chriſto, cui cum Patre & Spiritu Sancto ſit ab omni creatura benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, virtus & fortitudo in ſæcula ſæculorum. Amen.

CAPVT X.

Epilogus ad Eccleſiaſticos.

MINVS vt ſpero equidem mihi negotij atque operæ in orationis perſuadendo ſtudio tecum erit quiſquis es ſacris initiatus, Sanctuarioque curando deputatus, cuiuſq; cum tribu Leuitica portio eſt Deus, & Dominus pars hæreditatis tuæ. Atque vt hæc ipſa horumque ſimilia faciliùs animo complectare, frequentiúſque menti recurrant, ea tibi paulò fuſius ex Sanctorum Patrum ſenſu ſcriptiſque cenſui proponenda. Ac primùm quidem quàm deceret precationi inſiſtere clericos luculenter oſtendit
In eius vita. Beatus Syluester Pontifex, tui Sabbati & Dominicæ dumtaxat diei nomine retento,

reli-

Digitized by Google

reliquos hebdomadæ dies feriarum nomine diſtinctos, vt iam ante etiam in Eccleſia vocari cœpti erant, appellari placuit, quò ſignificaretur quotidie clericos abiectâ cæterarum rerum curâ, vni Deo prorſus vacare debere. Sanctus verò Gregorius epiſtola quadam de Sacerdotibus, & potiſſimè Antiſtitibus hæc habet. Quid Antiſtes ad Dominum, niſi pro delictis populi interceſſor eligitur? Quâ itaque fiduciâ ad Deum pro peccatis alienis interceſſor venio, apud quem de propriis ſecurus nõ ſum? Alludit Gregorius ad illud Apoſtoli. Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis. Diuus Bernardus Sacerdotem oratione tamquam veſte exornat. Veſtis (inquit) quâ ſacerdos vti debet triplex eſt, exterioris operis groſſitudo, quo induitur Aaron coram populo: ſpiritualis ſanctimoniæ habitudo, quam apud ſe Rebecca abſcondit, & eâ vtitur Aaron in tabernaculo: contemplatiuæ dulcedinis pulchritudo, quæ inconſutilis eſt, & eâ vtitur Ieſus.

Epiſt. 24

Heb. 5. 1

In ſententiis.

Idem quadrifariam diuidit officium ſacerdotale: viuam (inquit) carnis hoſtiam immolare quod Leuiticum eſt; virtutum chariſmata Deo offerre, quod eſt incendere aro-

Ibidem.

aromata;& filiorum Aaron eſt: cum feruore martyrij cælũ intrare, quod eſt introire cùm ſanguine ſanctum Sanctorum, gratiæ & precum vota cælo transfundere, quod eſt panem & vinum Deo offerre. Hæc Bernardus, quæ eadem alibi ſæpiſſimè inculcat.

Verùm in re adeò perſpicuâ, pluribus ſuperſedebo teſtimonijs. Illud tantùm afferam: ſacrorum auctoritate Canonum, quò ſacerdotibus plus eſſet otij, Deo crebriùs ſupplicandi ſancitum eſſe, ne ſe ſæcularium negotiorum procuratione tractationeque implicent. Imprimis autem omnis eis negotiatio ſeu mercatura, quæ eſt de rebus ſæcularibus viliùs & cariùs diſtrahendis interdicitur. Atque Alexander quidẽ tertius maiorum ſuorum inſiſtens veſtigijs, ſub interminatione anathematis prohibuit ne clerici cauſa lucri negotientur: Ab Apoſtolis verò ita ſtatutum eſt. Epiſcopus aut ſacerdos, aut diaconus, nequaquam ſæculi curas aſſumãt, ſin aliter, deijciantur. Atque ob hãc eandem orationis cauſam, clericis vetita eſt poſſeſſionum, agrorúmue conductio, adminiſtratio procuratioque negotiorum ſæcularium. Ita quidem concilium Cartaginenſe primum, & tertium, cui ſubſcribit Nicaſius Epiſcopus Culuſitanus, atque illud ipſum citat. Placuit (inquit) quoque concilio Carthaginenſi vt Epiſcopi, presbyteri & diaconi vel quicumque

Trid. ſeſſ.22. de reform. 1. c.1.

c. canon 14. quæſtione 4. c. ſecundum ne clerici vel monachi. can.7. Apoſt.

Actione 6. & 15.

c. peruenit. 21 quæſt.3. & c. pla-

que

que clerici non ſint conductores aut procu- cuit 21.
ratores. quæſt.3.

Ad hæc clerici ordinariè neque curatores neque tutores eſſe poſſunt: quod cõtra cum factum eſſet à quodam Victore, qui Fauſtinum presbyterum tutorem teſtamento ſuo nominauerat, grauiter commotus eſt cum ſuis collegis ſanctus Cyprianus totius Africę primas, vt patet ex vnius è ſuis epiſtolis fragmento. Cùm iampridem (inquit) in concilio Epiſcoporum ſtatutum ſit, ne quis de clericis & Dei miniſtris tutorem vel curatorem teſtamento ſuo conſtituat, cùm ſinguli diuino ſacerdotio honorati, & cuncti in clericali miniſterio conſtituti non niſi altari & ſacrificiis deſeruire, & precibus atque orationibus vacare debeant. Scriptum eſt enim: Nemo militans Deo implicat ſe moleſtijs ſecularibus, vt poſſit placere ei cui ſe probauit. Quod cùm de omnibus dictum ſit, quanto magis moleſtiis & laqueis ſæcularibus obligari non debent qui diuinis rebus & ſpiritualibus occupati, & ab Eccleſia recedere, & ad terrenos & ſæculares actus vacare non poſſunt?

Epiſt.9. lib.1.

2.Tim.2

Atque vt omnibus magis conſtet quanti id fecerint maiores noſtri, quaque plecteretur pœnâ qui contrà feciſſet, clericúmque ab orandi ſtudio ad humana negotia auocaſſet, operæ pretium eſt audire, quid

quid de ea ipſa re idem Sanctus Cyprianus. Quod inquit (Sacerdotum nempe officiū) Epiſcopi anteceſſores noſtri religiosè conſiderantes, & ſalubriter prouidentes, cenſuerunt ne quis fratrum excedens, ad tutelam vel curam, clericum nominaret, ac ſi quis hoc feciſſet non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim ad altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & miniſtros ſuos Leuitas auocare voluit. Et ideo cum Victor contrà formam nuper in concilio à Sacerdotibus datam, Fauſtinum preſbyterum auſus ſit actorem conſtituere, non eſt quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in eccleſia frequentetur. Hactenus Cyprianus.

C. de epiſc. & clericis. Neque verò id ſacris ſimodò Canonibus cautum eſt, ſed legibus etiam ciuilibus, cõſtitutionibuſque Imperatorum, Martiani, Leonis, & Iuſtiniani, quæ ex ipſiſmet petat licet cui lubebit.

c. 1. ne clerici vel monachi. Clericis denique cùm varias ob cauſas, tum ob hanc maximè, qua de modò agimus, interdicta eſt venatio, ſeu canes & aues (vt habet canon) ſequi ad venandum. Nicolaus quidem Papa (vt eſt apud Iuonem) Part. 5. decreti. Aluino Archiepiſcopo litteris ad eum datis grauiſſimè præcipit vt coacto Epiſcoporum

ſibi

ſibi ſubditorum concilio, quemdam Lanfredum item Epiſcopum, at adoleſcentem, venationi deditũ: ſalutaribus monitis (verba ſunt Pontificis) conueniat, atque illi auctoritate Epiſcopali præcipiat, quatenus ab omnium beſtiarum & volucrum venatione penitus alienus exiſtat. Nam vt dixit Beatus Hieronymus. Venatorem numquam legimus Sanctum: Quod ſi parere contempſerit, à veſtro collegio excommunicatus abſcedat. Quod ſi in hoc contumax adhuc apparuerit, à miniſterio ceſſare debebit. Hæc Pontifex.

In pſal. 90.

Ex quibus omnibus efficitur magnam ſanè ſacerdotali ſtatui ineſſe orandi obligationem; vehementerque lugendos eos Sacerdotes, qui quidem ſui obliti aliudque agentes, tum grauem fœdamque dignitati ſuæ inurunt maculam; tum quibus eos prælucere vitæ exemplo oportuit, illis ipſis orationis neglectu, humanarumque rerum tractatione tenebras offundant.

Sed præſtat Beatum Gregorium amarè hanc ipſam Sacerdotum ſiue incuriam, ſiue impietatem deplorãtem audire. Ecce (quod tamen inquit ſine dolore dicere non poſſumus) ex oblatione fidelium viuimus, ſed numquid pro animabus fidelium laboramus? Illa in ſtipendium noſtrum ſumimus, quæ pro redimendis peccatis ſuis fideles obtulerunt,

Hom. 17. in Euangelia.

tulerunt, nec tamen contra peccata eadem, vel orationis ſtudio, vel prædicationis vt dignum eſt, inſudamus. Dei cauſam relinquimus, ad terrena negotia vacamus, locum ſanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur. Impletum eſt in nobis profectò
Oſeæ 4. quod ſcriptum eſt. Et erit ſicut populus ſic ſacerdos. Sacerdos enim non diſtat à populo, quando nullo meritó vitæ ſuæ vulgi tranſcendit actionem. Hæc Gregorius.

Et quia tantæ ſacerdotum incuriæ parem penes ſe quidem non inuenit luctum: Imploremus (inquit) Hieremiæ lacrymas, conſideret mortem noſtram & deplorans dicat. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum. Nos lapides ſanctuarii ſumus qui apparere ſemper debemus in ſecreto Dei, quos numquá neceſſe eſt foris conſpici, id eſt in extraneis actionibus videri. Sed diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearũ, quia hi qui per vitam probam & orationem ſemper intus eſſe debuerant, per vitam foris vacant. Ecce iam penè nulla eſt ſeculi actio: quam non ſacerdotes adminiſtrent.

Hæc & alia longè pulcherrima Gregorius: quibus quidem quanta ſit cum ſacerdotibus omnibus vi ſtatus ſui, tum iis maximè qui ceteris præſunt, orandi impoſita neceſſitas

ceſſitas luce clarius eſſe exiſtimo. Verùm non ob ſtatus tantùm ſui naturam conditionemque idcirco eis orationis ſtudium colendum eſt: ſed ob alias etiam, eaſque grauiſſimas cauſas. Principio enim non ſunt ipſi quidem immunes à dæmonum tentationibus: atque fortè eo magis etiam iis ipſis expoſiti, quòd pluris faciat dæmon vel vnicum ad ſigna ſua adiungere Sacerdotem, quàm ſæculares decem. Atqui oratio vt pręclarè Sanctus Iſidorus dæmonum omnem vitiorumque impugnationem extinguit. Ad hæç multa etiam in vitam Sacerdotum incurrunt mala, omnibus autem malis (eodẽ auctore) præualet oratio. Quid commemorem quàm ſæpè animo fluctuent cõſilij inopiâ, cùm in rebus dubiis quàm potiſſimùm amplectantur partem, non ſatis perſpiciũt? Verùm vnicum (vt rectè Bernardus) in dubiis remedium ſeu refugium eſt oratio & frequens gemitus ad Deum, & vt quid quando & qualiter, facere nos velit Deus aſſiduè nobis monſtrare dignetur.

Lib. 3. ſent.

In c. 4.

Serm. 57. in Cant.

Ac quemadmodum minora ſydera lumen omne ſuum, quo tum in ſe ipſa, tum nobis colluceant, mutuantur à ſole, à quo ita pendent vt ipſo extincto, pariter ipſa extinguantur. Sic & nobis vſuuenit quibus à nobis ipſis quidẽ nihil niſi tenebræ, caligo, ignoratio, inſcitia, ſi quid verò luminis, intel-

ſemel ſalutationem Angelicam (vt ſemper erat ſolita cùm de rebus ſpiritualibus conſuleretur) ſaluberrimum eis conſilium impertijt.

Denique tot ſunt tamq́ue eximii orationis fructus & effecta, vt parum ſui amans, vehemẽterq́ue bono ſuo inuidere is videatur, qui ab iis inopem atque deſtitutam vitam ſuam patiatur. Oratio namque Deum nobis placatũ efficit. Moyſes (ait ſacer textus) orabat Dominũ, & placatus eſt Dominus. Oratio commiſſorum veniam exorat. Omne debitum dimiſi tibi, quoniã rogaſti me. Tentationis impetũ ſedat. Orauit Moyſes, & abſorptus eſt ignis, ita quidem interpretatur Bonauentura. Vitia fugat. Diſperge illos in virtute tua, & depone illos protector meus Domine. In periculo poſitos liberat: Inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Oratio difficultates complanat. Vociferante populo, muri Ierichio corruerũt. Confert dei familiaritatem. Prope eſt dominus omnibus inuocãtibus eum. Clamabis, & dicet: Ecce adſum. Spiritus ſancti dona impetrat. Repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. Pater dabit ſpiritum bonum petentibus ſe, donum item ſapientię. Si quis veſtrum indiget ſapientiâ, poſtulet à Deo, & dabitur ei. Et prædicandi facultatẽ. Orantes pro me vt detur mihi ſermo in apertione

Exodi 32. Matt. 18. Numer. 11. De profectu religio. lib. 2. Pſ. 58. 12 Pſal. 49. Ioſue 6. Pſ. 144. Iſaiæ 58. Actor. 2. Iacob 1. 5. Epheſ. 6

oris mei. Nec non reuelationem ſecreto-
Iere. 33. rum. Clama ad me, & annunciabo tibi gran-
dia & firma. Tum poteſtatem quælibet pa-
3. Reg. 17. trandi miracula. Elias namque orauit vt
non plueret, rurſumque vt plueret, & voti
factus eſt compos. Deinde temporalia con-
fert ſubſidia. Oculi omnium in te ſperant
Domine, & tu das eſcam illorum in tempo-
re opportuno. Nec minùs valet ad aduerſa
quælibet auertenda. Fames ſi oborta fue-
3. Reg. 8. 37. rit in terra, aut peſtilentia, aut corruptus
aër, aut ærugo, aut locuſta, vel rubigo,
omniſque plaga & vniuerſa infirmitas, &
expanderit quis manus ſuas in domo hac:
Tu exaudies in cælo in loco habitationis
tuæ. Tandem vt verbo abſoluam, ad nihil
non valet oratio, nihilque tam eſt ar-
duum, tamque humanis viribus impar,
quin id aſſiduitate & frequentiâ adipi-
ſcatur.

Fallere nequit is cuius hæc eſt magnifica vox, cohortatioque. Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis: Quam quidem cohortationem, ne hæſitaremus, animoque fluctuaremus incerti de rei euentu, hoc etiam certiſſimo promiſſo à ſe firmatam ita concluſit. Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit inuenit, & pulſanti aperietur. Atque hi quidem principes ſunt orationis fructus, quos & ſibi

bi imprimis colligere, tum verò aliis Sacerdotis officij eſſe, nemo non videt: cùm vniuerſæ Chriſti Reipublicæ, id eſt eccleſiæ nomine fungatur legatione ad Deum, ſitque inter eum & multitudinem medius interiectus, tum vt ab illo quælibet referat bona, tum vt ab ſibi creditorum ceruicibus impendentia auertat mala: neque ſibi tantum priuatæque vtilitati ſacris ſit initiatus, Sacraque obeat miniſteria, ſed bonam eorum partem, atque adeò multò maximam ſibi Chriſti corpus iure ſuo vendicet.

Et quoniam plerique omnes concionandi ad populum ſacro munere funguntur, quo quidem vt nullum difficilius eſt, ita nullum diuinius, ſi modò benè obeatur: eam ob cauſam iis imprimis in orationis ſtudium incumbendum. Omnino eos oportet meminiſſe quis hac in re fuerit Sanctorum Apoſtolorum (qui quidem orbis magiſtri à Deo erant conſtituti) & ſenſus & verò vſus. Nos verò (inquiunt) orationi & miniſterio verbi inſtantes erimus. Ac meritò ſanè prædicationem oratio antecedit; illam enim ab hac vires ſumere decet, animumque ac Spiritum quem aliis impertiat haurire, ſine qua etiam ſit imbecilla, inops, ſterilis & infœcunda, nec eum cuius gratiâ vſurpatur fructum finemque conſequatur. Actor. 6.

Meminerint item quid ſacerdoti præſcribat Auguſtinus, qui ad mortales Deo ſuo conciliandos vocatus eſt. Munus ſuum (inquit) vt præſtet, magis pietate orationum opus eſt, quàm oratoris facultate, vt orando pro ſe & pro illis quos eſt allocuturus, ſit orator antequam dictor. Meminerit tandem omni id ſibi ratione præſtandum, vt quæ tria ſponſæ tribuuntur ſeu honoris, ſeu amoris epitheta; ea ſibi etiam quadrent. Amicæ ſcilicet, columbæ, & formoſæ. De quo eſt illud præclarum apud Bernardum. Amica mea, columba mea formoſa mea. Habes (inquit) tria hæc, prædicationem, orationem, contemplationem in tribus deſignata vocabulis. Etenim meritò amica dicitur quæ ſponſi lucra ſtudioſè ac fideliter prædicando, conſulendo, miniſtrando conquirit: meritò columba quæ nihilominus pro ſuis delictis in oratione gemens & ſupplicans diuinam ſibi non ceſſat conciliare miſericordiam: meritò quoque formoſa, quæ cæleſti deſiderio fulgens, ſupernæ contemplationis decore ſe induit. Qui autem huiuſmodi eſt, placens Deo, cautus ſibi, vtilis ſuis erit. Ac ne cui eſſet dubium quod de his tribus, cæteris præſtaret tum dignitate, tum fructu. Nunc manent (inquit) tria hæc, verbũ, exemplum, oratio, maior autem horum eſt oratio, ea namque

lib. 4. de doctrina Chriſtiana. c. 15.

Serm. 57 in Cant.

Epiſt. 201.

operi & voci gratiam & efficaciam promeretur.

Conſiderent iterum atque iterum Chriſti Saluatoris exemplum, qui vt rectè Gregorius, per diem miracula hominibus exhibebat, & ad orationis ſtudium in nocte pernoctabat, vt perfectis prædicatoribus innueret, quatenus nec actiuam vitam amore contemplationis deſerant, nec contemplationis gaudia operationis nimietate penitus contemnant, ſed quieti contemplantes ſorbeant, quod occupati erga proximos loquentes refundant. Et inſtar Pauli orando diſcant, quæ alijs tradant, qui quidem (vt D. Maximo videtur) vltra humana raptus in tertium cælum, ſecreta cæleſtia cognouit, vt Eccleſiarum futurus doctor inter Angelos diſceret quod inter homines prædicaret.

lib. 6. moral. c. 17.

Hom. 1. de ſanctis Petro & Paulo.

Neque verò miretur quiſpiam ita enixè orandi ſtudium ſacerdoti concionatori commendatum à ſanctis Patribus: quomodo enim niſi eius adminiculo quæ diuino huic & planè Angelico muneri neceſſariæ ſunt virtutes conſequatur? humilitatem, inquam, charitatem tum Dei tum proximi, manſuetudinem, patientiam, paupertatem, ſimplicitatem, pietatē, deuotionis ſenſum, incenſum animarum zelum, vniuerſæ denique Chriſtianæ perfectionis plenitudinem? Nonne temerarius ſit is qui ſperet ſe

niſi diuinâ ope adiutum atque gratiâ, tantæ rei quæque tot tantarumque ornatum virtutum requirat parem futurum? At quomodo ſibi Deum conciliabit niſi aſſiduâ oratione cum eo ipſo vnde bonum omne profluit ſit coniunctiſſimus? Vt omittam hoc muneris varias eaſque graues ſecum trahere moleſtias ac difficultates, quas qui ſine orationis adiumento ſe ſuperare poſſe confidat, perinde faciat atque is qui cum nauigio careat, auſit ſe tamen alto committere.

Denique vt eius conſtet operæ laboriſque fructus, neque ſit velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens, neque ſic currat quaſi in incertum, ſic pugnet quaſi aërem verberans, omnino ei frequens adhibenda eſt oratio, tum vt is qui linguas infantium facit diſertas, os ipſi aperiat, tum vt auditorum animos veluti terram ita præparet, ſubigat, atque molliat, vt diuini verbi ſemente exceptâ, ſinuque confotâ, fructificet ea primum herbam, tum ſpicam, tum plenum frumentum in ſpica, vt & ipſe ſit vnus de iis qui venientes veniunt cum exultatione portantes manipulos ſuos: & qui cum gaudio metunt, meſſemque colligũt, conduntque in vitam æternam. Sed longiorem, huiuſce rei momentum requirit tractationem quàm patiatur hic locus.

1. Cor. 9 26.

Marci 4. 28.

Ioannis 4. 36.

Verùm

Verùm quoniam Sacerdotibus, iis maximè qui animis curandis pręſunt, vix ſuppetit otium longioribus orationibus, idq́; ob varia, eaq́ue multiplicia negotia, quę iis alia ex aliis oriuntur, equidem iis auctor eſſem vt certum temporis ſpatium in ſingulos dies, idq́ue primâ luce tribuerent commentationi rerum cæleſtium, potiſſimùm vitæ Chriſti, eorumq́ue quæ inter mortales degens tum perfecit, tum perpeſſus eſt: Difficile ſanè dictu eſt, quantum ea res habeat virium ad eas parandas virtutes, quæ animorum præfecto imprimis ſunt vſui futuræ, neminiq́ue niſi experto id eloqui licet, atque ei vix quidem certè.

Ad hæc toto reliquo die, imitatione Abrahæ, ambulet & ipſe coram Deo, vt ſit perfectus, iiſq́ue rebus quas in manibus habet, iaculatorias inſerat precationes, id eſt ſiue ſtudiis ſit intentus, ſiue etiam cum aliquo ſermonem conferat, inter ambulandum, inter edendum ſub ipſum cibum & potionem, omni denique occaſione meminerit ſeſe Deo ſiſtere, eiq́ue pio quopiam mentis affectu aliâs doloris peccatorum, aliâs fidei, ſpei, dilectionis, modò gratitudinis, modo zeli pereuntium animarum, incenſum, commotumq́ue animum exhibere. Ita Chriſti Domini ſeruato iuſſo ſeu conſilio, de continua & numquam interru-

ptâ oratione quantum quidem patitur mortalitas paruerit.

Tertiò dum canonicarum precationum penſum perſoluit; quantam poteſt maximam adhibeat attentionem: & quia intellectu admodum ſunt difficiles, ſitque ea ſacræ Scripturæ pars, quæ ex Pſalmis conficitur, omnium maximè à communi remota intelligentia, idcirco ne deuotionis feruor intepeſcat, ſeſeque remittat, quòd ſenſum eorum quæ legit non aſſequatur, iaculatorias ijs orationes immiſceat: parùm enim refert vtrum ex rebus quas tractat, & in quibus tum verſatur, an verò ex alienis atque abſentibus in Deum feratur eius mens. Denique tum concionem apparaturus, tum eius habendæ appetente horâ, iaculatorias vſurpabit, nec non in ipſomet concionis curſu, maximè ſi vel ſe memoriâ labi, vel ſpiritu frigeſcere, vel vanæ gloriolæ titillatione, vt fit, demulceri, cæcaque quadam philautiâ tangi ſenſerit.

Et quoniam exteriores occupationes ſi nimiæ ſunt, debitoque careant modo, admodum orationi aduerſantur, vtpote quæ (vt omittam cætera) bonam dici partem ſibi vendicent, omnino Sacerdoti curandum eſt, vt in iis modum teneat, itaque otium ſuum diſpertiat, vt illius parte actioni tributa, reliquum det orationi. Quod quidem

dem monitũ multo malim Sancti Bernardi grauiſſimis verbis quàm meis exprimere.

Si quod viuis (inquit) & ſapis, totum das actioni, conſiderationi nihil: laudo te, in hoc nõ laudo. Puto quod & nemo qui à Salomone audierit, qui minoratur actu, percipiet ſapientiam. Atque ſi totus vis eſſe omnium per actionem, inſtar illius qui dicit. Omnibus omnia factus ſum: Eſto & tuus, nam & tu homo es. In ſinu tuo in quo omnes recipis, teipſum etiam collige. Omnes habent te, eſto & tu ex habentibus vnus. Vt quid ſolus fraudaris munere tuo? Quid prodeſt ſi vniuerſos lucreris, teipſum perdas? Vſquequo ſpiritus vadens (per actionem) & non rediens (per contemplationem) ſapientibus & inſipientibus debitor es, & ſoli negas te tibi? Hæc & alia grauiſſimè iuxta ac appoſitiſſimè ad perſuadendum Bernardus.

De conſideratione ad Eugenium.

Atque vt eò vnde initium duxit ſeſe referat oratio, ſi ſe Sacerdos Sacrorum procuratorem auguſtiſſimique ſacrificij miniſtrum, ſi ſe Deo multitudini oratione conciliando poſitum, ſi ſe obicem iræ diuinæ, murúmque domus Dei conſtitutum eſſe meminerit, numquam committet profectò, vt ei tempus vllum ab oratione ſit vacuum, multùm orabit imitatione Hieremiæ pro populo & vniuerſa ſancta ciuitate ne tot 2.Mach. 15.14.

Deo

Digitized by Google

Deo iudice ſit reus animarum quarum ſaluti orationum ſuarum ope aut conſulere neglexit, aut noluit. Demum ſi ſe ab ipſo Chriſto terræ ſalem, quo cibi id eſt homines qui tamquam Dei cibus ſunt, condiantur, nuncupatum recordatus ſit, orationem intermittet numquàm, dum enim vt præclarè Gregorius, ab eius vſu ceſſat, ſal infatuatur, ita condiri non valet cibus Dei, atque idcirco ab auctore non ſumitur, nec in eius corpus traijcitur, vt in æternæ Eccleſiæ augmẽtum tendat, quia exigente Sacerdotis fatuitate minimè conditur.

Hom. 17. in Euang.

CAPVT XI.

Epilogus ad Religioſos.

Eph. 2. 19.

TE tandem conuenio qui conciuis es Sanctorum & domeſticus Dei, non hoſpes, non aduena, vt ferè ſuperiores, qui es tamquam à cubiculis regi regum, vt proinde liberè cùm eo ſermocinandi quouis tibi momento facultas detur. Te, inquam, qui ob id mundo valedixiſti vt vacares & videres quoniam ſuauis eſt Dominus; & quã bonum ei adhærere iugiter, quamque ſit melior dies vna in atriis eius ſuper millia. Atque vtinam quemadmodum tibi hæc omnia frequentiorem orationis vſum ſuadẽt vehemen-

menter, ita & ab iis te perſuaderi patiaris: cùm præſertim tibi tot ad eam frequentandam adminicula, ipſa Sanctiſſimi ſtatus tui ratio, vitæque inſtitutum ſuppeditent.

Atque vt de cæteris ſileam, quantum quęſo ad continenter orandum, momentum habet, Sanctum illud religioſorum otium, quo ab omni humano negotio feriati, ſæculique ſollicitudine immunes, mentem continent liberam, vt eius vires omnes integras omnino, neque terrenarum rerum cura cogitationeque diſſipatas, fractaſq; Deo contemplando, amandoque impendant? Etenim quod alibi de beatis ait Beatus Auguſtinus, eos neque arare, neque ſeminare, neque molere, quod hæc opera neceſſitatis ſint, in cælo autem neceſſitas ſit nulla: idipſum magna ex parte locũ habet in religione, in qua vel illa miniſteria non obeuntur, vel ſi id quidem fit ab iis, abeſt cupiditas omnis, quæ orationis eſt venenum, vel demum ita exercentur ex maiorum inſtitutis, vt nec ea ipſa oratione vacent, cum ad Dei optimi, maximi gloriam dirigantur vniuerſa. Quod quidem cùm fit (vt præclarè idem Auguſtinus) non ceſſatur à Dei laude atque oratione, quoniam hæc ipſa ad Deum relata, Deum laudant. Sic enim (inquit) laudas Deum cùm agis negotium, laudas cùm cibum & potũ capis, laudas cùm in lecto requi-

In pſal. 148.

In pſal. 146.

quieſcis: laudas cùm dormis. Atque eæ ipſæ actiones, variis iiſque crebris interpellantur precatiunculis, vt etiam propriè dicta oratio in iis exiſtat. Itaque omnis veri religioſi vita aliud nihil eſt quàm oratio, cùm illi ipſi tempori, quod ea vacare videatur,
Iſa.56. minimè quidem deſit. Nimirum eſt religio domus orationis; eſt altare in quo ex Domini præſcripto ignem iugiter ardere oportebat, cui etiam fouendo Sacerdotis partes erant continuò ligna addere ac ſubiicere:
Iſa.31.9. Eſt denique inclyta illa Sion & Hieruſalem in qua ipſi Deo caminus eſt, quo ſcilicet ſuauiſſimus ille miriq́ue odoris fumus, qui ex orationis exhalat thimiamate ſurſum feratur. Et quemadmodum qui ad grammaticæ ſcholam lectioneſque admiſſus, alia omnia agit, nihilq́ue minùs quàm ea ſtudia cogitat, is quidem non vacat culpâ: Sic iure culpandus qui in domum orationis gratis, ſummâq́ue gratiâ receptus, neglectâ tamen oratione, quaſi ea nihil ad ſe ſpectaret, in omni alia re verſatur.

Verùm quàm religioſum dedeceat, quáque ei ſit periculoſum hoc ſancto precandi ſtudio omiſſo, à ſtatu ſuo alieniora conſectari, haud ita multo poſt diſſerendum. Videndum modò an quod ei ſtatus ſui conditio, lociq́ue quem incolit natura & vis tam fortiter ſuadent, id non multo magis

præ-

præſtent qui ab oratione eximij colligantur fructus: Quorum pleriſque quamquam tota hæc tractatio ſit aſperſa, tamen tot ſunt illi, tamque præſtantes, vt quidquid de iis ſit dictum penè nihil videatur, multòque adhuc plus de iiſdem dicendum ſuperſit. Nemo eſt religioſus qui non ſummè expetat introduci in cellam illam vinariam de qua ſponſa in canticis, atque de eius vino dulciore ſuper mel & fauum, ad ſatietatem vſque potare. Atqui orando (ſi Bernardo credendum) bibitur vinum hoc ſpirituale lætificans cor hominis, vinum ſcilicet Spiritus Sancti quod inebriat mentem & carnalium voluptatum infundit obliuionem, humectans interiora arentis conſcientiæ, eſcas bonorum actuum digerens & deducens per quædam animæ membra, fidem roborans, ſpem confortans, vegetans, ordinanſque charitatem & impinguans mores.

In Cantica ſermo 18.

Quis autem non geſtiat religioſus edere, vel de micis cæleſtis illius menſæ, cui quidem occubantibus beatis Chriſtus Dominus miniſtrat præcinctus? quis inquam inauditæ illius iucunditatis quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, non exoptet aliquam etiam in hac vita præſenſionem? Verùm id orationis virtute effici à Sanctis Patribus traditum eſt, qui quidem orationem Angelorum opus, & futu-

In vita Barlaam & Ioſaphat auctore Damaſc.

Digitized by Google

futuræ vitæ præludium appellarunt. Nec ſanè immeritò, vt enim eſt apud Beatum Laurent. Iuſtinian. orando cor dilatatur dilectione, irradiatur veritate, repletur lumine, perfunditur exultatione, iucundatur ſuauitate, ſaginatur deuotione, eleuatur ſpiritu, inebriatur iubilo, contemplatione niteſcit, potitur amplexibus, circumdatur ſplendoribus, odoribus aſpergitur, atque ineffabilibus gaudiis ditatur. Hinc ſecretorum oritur reuelatio, ſcripturarum declaratio, futurorum cognitio, ſenſuum corporalium alienatio, cæleſtium bonorum medullaris participatio, diuinæ bonitatis adhæſio, & vnitatis ſpiritus beata fruitio.

Tract. de orat. in fine.

Bone Deus, quanti vnius orationis fructus, quamque præſtabilia effecta! ſed quanta eius iucunditas, quantaque oblectatio? Quid enim homini in huius quidem corporis ergaſtulo, mortalitatiſque loco detento, iucundius accidere poteſt, quàm deuotione ſaginari, veritate irradiari, inebriari iubilo, potiri amplexibus, indiuulsè continenterq; Deo adhæreſcere, cæteraque à Iuſtiniano allata orationis bona percipere? Equidem hanc arbitror ob cauſam potiſſimùm, priſcis illis Patribus orationis ſtudio nihil fuiſſe antiquius, cui quidem ita ſeſe dabant, vt in eo optimam vitæ ſuæ partem collocandam putarent.

Atque

Digitized by Google

Atque vt omittam Antonios, Arſenios, Siluanos, Simones Stilitas, quos ineunte nocte orare ingreſſos, ſæpe matutina lux in eodem veſtigio, exercitioque deprehendit: de Beato quidem Xauerio ita ſcribitur à Torſellino. Meliaporæ ad ædem Sancti Thomæ cùm diuerſaretur, de nocte ſurgens intrabat in templum, nec vllis aut hominum ſermonibus, aut plagis, ac turbis dæmonum à diuinis colloquiis deterreri potuit. Sæpè etiam ibidem totas penè noctes extraxit precibus. Obſeruatum eſt etiã Malacæ à ſociis eum ferè in Sacrario quaſi alterum Samuelem humi cubitare ſolitum, intempeſtâ inde nocte in templum obrepere, & ante aram maximam, Sacroſanctamque Euchariſtiam ſubmiſſis genibus orare, cruribus autem defatigatis, ſuper aræ gradus proiectum, aut manibus innixum perſeuerare in negotio, donec aut ſomni neceſſitas, aut auroræ lux ſuperueniret. Quòd ſi facultas templi deeſſet, non tamen ſtudium deerat orandi. Hæc & alia multa in eandem ſententiam Torſellinus, quibus continuum Beati huius viri orandi ſtudium declarat, quod ab eo ne in ſummis quidem occupationibus quotidianiſque itineribus ac difficillimis nauigationibus intermittebatur vnquam, quippe cùm meditandi occupationem præcipuam duceret.

lib. 6. c. 5.

Ll De

De ſanctis Ægypti monachis commemoratur eos inter laborandum, edendum, ambulandum, quacumque demum aliâ occaſione orationem adhibuiſſe. Quin etiam inter colloquendum. Cùm enim fratres quidam ad certum ſenem diuertiſſent, præmiſſaque de more oratione, ſimul ſermonem contuliſſent, petiit ſub diſceſſum de iis vnus vt rurſus orationi ſe darent. Cui ſenex: non oraſtis, inquit, omnino inquiunt huc quidem appulſi, ex eo autem tempore colloquio intenti nihil orauimus. Quibus ille. Ignoſcite mihi fratres quia vobiſcum ſedens quidam frater ac loquens centum & tres orationes fecit.

De vitis Patrum l.5. qui eſt de verbis ſeniorũ.

Sed mirabile eſt in hoc genere quod traditum à Beato Nilo de aſſiduitate conſtantiaque orandi Patrum ſuperioris memoriæ. Venit ad nos quidem (inquit) qui narrabat quemadmodum dæmon vſque adeò cuidam Sancto cùm oraret reſiſtebat, vt ſimulatque ille manus tenderet, dæmon ſe in leonis formam verteret, & prioribus pedibus erectis, vngues vtrimque illius manibus infigeret, à quo non priùs diſcedebat quàm manus frangeret: qui verò orabat non priùs remittebat, quàm orationes conſuetas abſolueret. Eiuſdem ferè generis eſt quod ſubdit de quodam, ad quem orantem cùm acceſſiſſet vipera, pedemque eius tetigiſſet, ille

De orat. c.100. 101.102 to.5. bibliot. SS. Patrum.

non

non priùs manus deiecit, quàm ſolitam orationem abſolueret, nihilq; incommodi accepit, qui Deum pluſquam ſe dilexit. Addit & alterum adhuc admirabilius, de Ioanne cognomine paruo, quem ipſe quidem magnum vt erat, vocabat; qui licet vndique circumvolutus & circumplicatus dæmone in draconis ſpeciem mutato, & corpus eius mandente, atque in faciem eius vomente, tamen ſe à colloquio, & congreſſu Dei non dimouebat. O inuictos animos, ô magnanimos heroas, quorum in orando conſtans ſtudium, nec orcus ipſe, nec dæmonum furor valuit interpellare!

Quos quidem Beatus Xauerius vt erat celſo vir animo, proximè imitatione conſecutus eſt, de quo hæc Torſellinus: Xauerio Meliaporæ in India, in templo Beati Thomæ Apoſtoli nocte concubia ad aram Beatæ Virginis ſupplicanti, ex compoſito ſuperueniunt ſempiterni humani generis hoſtes, irâ, odioque furentes, atque vt illum ab inſtituto abſterreant, truci fremitu, clamoribus variis, horrendoque cuncta complent ſono. Mox virum ad minas intrepidum, quàm tumultuoſiſſimè adorti, verberibus atrociſſimè cædunt, factis, dictiſque odium explentes ſuum. Ille inter verbera crepitúſque plagarum, magis de conſtantia quàm de tergo ſuo ſolicitus; Dei lib. 2. c. 15.

parentem ſui certaminis ſpectatricem implorare, varios hoſtium tumultus magnitudine animi eludere, orationem inſtitutam non fortiter ſolùm, ſed etiam conſtanter vrgere. Quocirca moleſtos illos & importunos interpellatores fortis atque inuicta perſeuerantia acerrimum aduerſus infeſtos dæmones telum facilè abegit. Hæc Torſellinus: qui quidem ſubdit alia eodem ſpectantia, eáque ſanè pulcherrima, quæ pius lector non ſine admiratione, magnóque animi gaudio perleget, quæque breuitatis ſtudio prætermitto.

Forſitan quiſpiam perconctabitur ex me, cur tanta in orando tum aſſiduitas, tum conſtantia ab ſanctiſſimis hiſce religioſiſſimíſque Patribus adhibita? Suprà obſeruatum eſt eam ab eximiis qui ab oratione percipiuntur fructibus, profectam eſſe: quibus quidem allecti ipſi, vniuerſa illis, etiam incolumitatem, ſalutémque ſuam poſthabenda prudenter ſanè exiſtimabant. Verùm occurrit & altera huiuſce rei cauſa: Animaduertebant opinor vt erant rarâ prudentiâ, & rerum vſu, poſſe neminem oratione neglectâ germani religioſi nomen, atque dignitatem tueri. Præclarè Bonauentura quodam loco. *Sicut fauus ſine melle, & murus abſque temperamento, & cibus ſine condimento, ita vita religioſi*

De profectu relig. lib. 2. c. 69.

ſine

ſine ſtudio internæ deuotionis. Atque omnis religio arida eſt & imperfecta, & ad ruinam pronior, quæ ſpiritum diuinæ ſuauitatis non quærit, quæque præcipuum conamen ad orationis ſtudium, & internæ puritatis non intendit. Auſteram quidem vitam corporalis exercitationis quaſi ad modicum vtilem deſpicimus, & ardua charitatis opera actualiter non habemus, ſicut olim Sancti qui pro fratribus animas poſuerunt. Item ſublimia virtutum exercitia pauci habemus, vt eximiæ obedientiæ, perfectæ patientiæ, humilitatis præcipuæ, & paupertatis extremæ. Si ergo iſtis caremus & adhuc orationis ſtudium poſtponimus, in quo gloriari de noſtra religione poterimus, niſi fortè de ſolo nomine & exteriori habitu, & verbis ſcripturæ quæ in foliis & in ore magis quàm in affectu & opere geſtamus? Denique religioſus orationem non frequentans, reuerà non ſolùm eſt miſer & inutilis, quinimò coram Deo fert animam mortuam in corpore viuo. Hæc & alia grauiſſimè Beatus Bonauentura quocum ſentit Illuſtriſſimus Caietanus, dum negat religioſi auguſto nomine dignum eſſe eum qui non ſaltem ſemel in dies ſingulos, ſeponit aliquantulum temporis tum diuinis beneficiis, tum priuatis ſuis neceſſitatibus atque miſeriis

Opuſc. de perfectione vitæ c.5.

In 2.2. q.82.a.3

identidem animo verſandis. Quomodo namque (inquit) effectus ſine cauſa, & finis abſque medio, inſularis portus abſque nauigatione haberi nequit; ſic neque perfectionem ad quam quidem tendere tenetur religioſus, abſque precationis ſtudio adipiſci poteſt.

c.10.vitæ.

Diuum quidem Franciſcum aiunt ſolitum dicere orationis gratiam viro religioſo imprimis eſſe deſiderandam, neque verò poſſe quemquam ſine ipſa in Dei proſperari ſeruitio, atque adeò quibus poterat modis, fratres ſuos ad eius ſtudium excitabat. Sanctus autem Thomas religioſum orationis præſidio deſtitutum ſimilem eſſe volebat militis in prælio nudi atque inermis: qui ob eam ipſam cauſam hoſtium pateret telis facilèque vulneraretur. Ex his conficitur non modò vt ſe ipſe locupletet religioſus cæleſtibus donis, ei imprimis colendam orationem, verùm etiam vt ne grauiter à Deo plectatur, quippe qui non id agat ad quod vocatus eſt. Neque verò mihi obiiciat quiſquam, ſe minùs orationi incumbere, quòd non ea experiatur in eius vſu mentis ſolatia quæ ſibi propoſuerat. Iam enim ſuprà diſputatum eſt non metiendum cæleſtium ſolatiorum aut quantitate aut ſuauitate, orationis germanum ſolidumque fructum. Sed neque tam eſt ſui parcus Deus,

Hiſt. S. Dominici lib. 3. c. 17.

tam-

tamque diuinarum oblectationum auarus, vt eas tibi recuſet ſi te eum orando præſtas quem debes. Videmus enim quandoque ſæculares (verba ſunt Bonauenturæ) adhuc in ſtatu peccati poſitos, ex multo orationis vſu, magnâ deuotionis plerúmque perfundi dulcedine, quæ licet ex veræ charitatis radice non profluat, oſtendit tamen Deus per hoc quàm paratus ſit iuſtis gratiam deuotionis infundere, ſi non negligant quærere, qui adhuc in peccato poſitis, ſed per orationis ſtudium eius ſe familiaritati quoquo modo applicantibus, ſuæ dulcedinis experientiam non abſcondit. Quid erit fidelibus amicis, ſi ſic ſe dulcem quandoque Deus exhibet adhuc inimicis? Quid ergo religioſi excuſationis habent prætendere, qui diuinæ dulcedinis expertes ſunt, quam etiam ſæcularibus ſi ſtudioſè quæſierint videmus non negari? Vnde Beatus Bernardus. Arguit nos pro certo negligentiæ & incuriæ ipſa inopia noſtra. Hactenus Bonauentura.

De profect. relig. lib. 2 c. 69.

Serm. 17. in Cant.

At opponunt alij valetudinis iacturam, nec ſibi per eam integrum eſſe orare. Sed velim ab his etiam atque etiam perpendi quantâ animi magnitudine, quàm forti pectore, tum à Beato Xauerio, tum à tribus illis Sanctiſſimis Ægypti Patribus

Digitized by Google

quos ſuprà commemorauimus orando perſeueratum ſit, quos certè ne acerbiſſimorum quidem dolorum morſus, neque à dæmonibus ipſis inflicta verbera & pœnæ, ab huius virtutis cultu auertere potuerunt: nimirum pluris eis erat mentis quàm corporis incolumitas, quàm quidem orationis vſu effici multâ didicerant experientiâ. Verùm id quidem eſt, non eandem vniuerſis orandi præſcribendam eſſe menſuram, aliis id operæ laboriſque diutiùs ferre valentibus, alijs non item. Sed quod tempori detractum erit, id crebritate frequentiq́ue iteratione compenſetur, vt etiam ſuprà monuimus. Quæ quidem orandi ratio infirmioribus & quorum tenuior eſt valetudo, caputq́ue imbecillius, congruit maximè. In hac autem re caput eſt vt quiſque ſincerè ſine vllo dolo fucóvè, tamquam is qui eius rei Deo rationem eſt redditurus, tantum orationi tribuat temporis, quantum illi & per maiores ſuos licebit, & per valetudinem.

Iam verò ſi tanta cuilibet incumbit religioſo orandi neceſſitas, quanta ea erit in præſidibus, iiſq́ue qui alios & moderantur & regunt. De qua quidem re luculenter Gregorius ac diſertè quodam loco. Sit (inquit) rector interiorum curam, in exteriorum occupatione non minuens,

2. parte paſtoralis c. 7

nuens, ne exterioribus deditus ab intimis corruat. Pergit grauiter caſtigare eos moderatores, qui orationis ſtudio valere iuſſo, toto cordis adniſu ſecularibus curis inſeruiunt, haſque cùm adſunt, ſe agere exultant: ad has verò etiam cùm deſunt, diebus ac noctibus cogitationis turbidæ æſtibus anhelant. Voluptatem namque cenſent ſi actionibus deprimuntur, laborem deputant ſi in terrenis negotiis non laborant. Sicque fit, vt dum vrgeri ſe mundanis tumultibus gaudeant, interna quæ alios docere debuerant, ignorent. Vnde ſubditorum vita torpeſcit. Hæc & alia multa Gregorius longè præclariſſima, quæ mihi ad finem properanti longiora forent.

Idipſum neſcio an etiam efficacius commendet Sanctus Bonauentura, aureâ illâ tractatiunculâ de ſex alis Seraphim, quo quidem loco ſextam & vltimam alam Myſtici Seraphim, id eſt prælati, cuius acceſſione perficiantur cæteræ, quaque deſiderata, ferè invtiles ſunt, vult eſſe orationis aſſiduitatem & deuotionem (vt ipſe loquitur) ad Deum, per quem & zelus iuſtitiæ accenditur, & pietas compaſſionis infunditur, & patientia roboratur, & exemplum bonum conditur, & diſcretio clarificatur: hæc enim quin- c.8.

que, tanquam alas quaſdam tribuerat prælato, quas quidem ſextæ huius ſuperuentu perfici, atque adeò neque ſine ea ipſa haberi, fusè ab eo ſacrarum litterarum auctoritate demonſtratur.

Porrò præſcribit vt non pro ſe tantum Deo ſupplicet, verùm etiam pro ſibi commiſſis omnibus, quorum quidem niſi diuinâ ope adiutus, regimini, cuſtodiæque nulla ratione par eſſe poſſit. Etenim niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtrà vigilat qui cuſtodit eam. Atque quemadmodum ſequeſter eſt ipſe Deum inter, & ſibi ſubditam multitudinem, Deique partes agit docendo eam, corripiendo, conſolando: ſic eius etiam eſt ſibi ſubditorum curare negotia apud Deum, eaque ipſa promouere, atque ab eo varia illis dona exorare, & in vniuerſum quidquid eorum prodeſſe poteſt ſaluti atque incolumitati precatione ſuâ prouidere: cùm eius referat & verò agat perſonam qui de ſe pronuntiabat: Ego ſequeſter & medius fui inter Deum & vos.

Pſ. 126.

Deut. 5.

Et quoniam varijs negotiorum curarumque diſtrahitur diſtineturque moleſtis occupationibus, neque illi ad ſupplicandum diutius, ſuppetit otium, ſuadet ſaltem vt frequenter, aliquantum ijs ſurripiat temporis quo quaſi furtim & raptim id muneris

ris obeat, tum ne (inquit) in diſſuetudinem orandi veniat, tum ne à Deo alienus efficiatur, tum ne gratia diuinæ propitiationis, ei quaſi inſenſibiliter ſubtrahatur. Imitetur Moyſem, qui licet vnicus infinitæ præeſſet multitudini, eique iuſſa capeſſere renuenti, & ad obluctandum procliui, creberrimè tamen tum orationis tum conſilij cauſa in tabernaculum fœderis itabat:

Neque verò quia minus ei orare licet, idcirco orationem negligat: id enim ſibi perſuaſum habeat (monitum eſt Bonauenturæ) quod quia pro alijs debet ex officio orare, dabitur ei propter alios copioſior orandi gratia, vt quibus prodeſt agendo, etiam orando proſit. Et quoniam varia ei ſunt agenda, variarumque incumbunt procurationes rerum, ea omnia (ſi Bonauenturam audiet) oratione ſaltem mentali, id eſt breui iaculatoria præueniet, & ad omnes euentus ea ipſa ſeſe muniet: peretque ſibi à Domino ſalubriter inſpirari quæ à ſe velit effici, eorumque euentum ad ſalutis ſuæ dirigi profectum. Sicut enim, inquit, nauta præuidens tempeſtatem, feſtinat ſæpius ingredi portum ſecurum: ita Prælatus ad orationis portum continuè confugiat, vbi omnes periculorum colliſiones euadat, & in omnibus agendis plus orationi fidat quàm propriæ induſtriæ vel labori. Vſurpetque 2.Para. 20.
frequen-

frequenter illud è ſacris litteris. Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui vt ad te oculos noſtros dirigamus.

Conſt. parte 4. c.10.§.5. His conſentaneè ſuis præſcribebat Beatus Ignatius, dum in hæc verba ſcribens, Rectoris inquiebat officium erit in primis oratione & Sanctis deſideriis totum collegium velut humeris ſuis ſuſtinere. Alteros nimirum Athantas eos eſſe iubebat.

Atque vt ad ea quæ ad omnes attinent ſeſe referat ſermo, & tam de iis quæ præſides, quàm quæ ſpectant ſubditos diſſeramus: operæ pretium viſum eſt vnum & alterum de infinitis ſubiicere monitum orationi (cuius quidem ea eſt religioſo viro neceſſitas, quæ eſt aquæ, piſcium generi) benè ac fructuosè inſtituendæ. Primum eſt, vt quantum in eo erit conſuetudinem ſæcularium omnem fugiat, nec ſe ad eos niſi aut obedientiâ duce, aut charitate magiſtrâ adiungat vmquam; ſuperfluáque omnia cum iis colloquia reſecet penitus: ſi autem cum iis (quia nobis non ſumus nati tantùm) erit aliquando agendum, eius quidem conſuetudinis erit tractationiſque menſura, vnica neceſſitas: vt ea cùm ceſſat, ceſſet item & colloquium: vix enim dici poteſt quantum orationi obſint huiuſmodi cum iis qui ſæculo famulantur ſermocinationes, quam-

quamq́ue Spiritum deuotionis imminuant, atque adeò extinguant. Quare ob iis dicto citiùs ſe expediat, & ſi res quidem feret, eis etiam ſe furtim ſubtrahat. Cuius facti ducem ac auctorem habebit Beatum Xauerium, de quo Torſellinus commemorat illum ſæpe numero cum Malacenſibus ciuibus ſummâ affabilitate ſermonis verſantem, ſenſim ſe clam omnibus ſubduxiſſe de circulo, inde diu multumq́ue ab eis requiſitum in ſylua aliqua aut ſolitudine ſuppliciter orantem, aut corpus ſuum verberantem eſſe deprehenſum.

Vt autem nullum orationis ex hac cum prophanis hominibus conſuetudine naſcatur damnum, nec quæ ab iis aut fiunt aut referuntur, animo recurrant poſtmodum precantem interpellatura: id tenendum omnino, vt licet corpore religioſus adſit in huiuſmodi colloquiis, corde tamen quàm ſit longiſſimè ab iis, neque verò iis vllâ ratione afficiatur, animo ſcilicet cogitationeq́ue aliò verſa, atque in Deum vt par eſt intenta atque defixa. Quod quidem à Sancto Thoma Aquinato ſeruatum commemoratur, qui vbi licebat ab hominum colloquiis ad amica cellulæ ſilentia redire, omiſſis omnibus cum quibus erat collocutus, qualeſcumque etiam

Surius in eius vita 7. Martij.

etiam illi fuiſſent: mox ad rerum diuinarum meditationem ſeſe recipiebat, idque animo tam libero, & ad rogandum Dominum expedito, ac ſi intereà ſecum verſatus fuiſſet. Quod vtique argumento erat, cæteris quidem rebus intereſſe & occupari eum potuiſſe, ſed non niſi Deo & rerum diuinarum ſtudio & contemplatione fuiſſe delectatum. Quod idem de Beato Xauerio traditum eſt à Torſellino.

Alterum erat monitum, in vniuerſo hoc orandi negotio ſenſim progrediendũ; conſtanterque tenendum quod quis cœpit; nec aut animi leuitate, aut opinatâ inualetudine, aut mentis ariditate ab inſtituto orationis curſu recedendum. Quod quidem disertè religioſis omnibus præcipitur à Diuo Bonauentura in hæc verba. Qui orationis ſtudio vult intendere, aſſueſcat primò aliquando orationi vacare, deinde ſępiùs ad orationem recurrere, tum in oratione perſiſtere diutiùs, tandem quantumlibet frequenter orationi incumbere, nec pro faſtidio aut leuitate deſiſtere, niſi quia corporis debilitas aut vrgens neceſſitas, vel rationabilis vtilitas inde auocat: & iterum reuertatur in idipſum, ne per diuturnam abſtractionem redeat in deſuetudinem orandi & refrigeſcat affectus, percurrat quoque ſingulos modos orãdi (de quibus ſuprà Capite

De profecture-lig. l. 2. c. 69.

pite 60.) & diuerſis modis ſuas petitiones formet, & diuerſas petitiones attentet, vt tandem in aliqua deuotionis affectum concipiat: & illi quamdiu ſibi ſapit inhæreat. Si autem debilitas capitis aut corporis impedit, tunc breuiter & ſæpiùs oret, & euagationes mentis cohibeat, & ſenſus exteriores ſub diſciplina retineat, & Dei auxilium ad ſingula humiliter inuocet, & patienter ſi pro ſuo voto non ſuccedit, aſſiduè ſuſtineat. Ipſa quoque quandoque retardatio proficiendi eſt via perfectionis dum humiliat. Et ideo piè Deus curſum noſtrum temperat, vt longiùs procedat, & per hoc meliùs à ſuperbia defendimur, quia ſæpe nimia proficiendi ſecuritas, & feruor continuatus, vires corporis exhaurit.

Aureum quidem monitum, dignumque quod penitiſſimè menti infigatur. At vtinam tam id eſſet factu, ſeruatuque procliue quam dictu; plures ſanè haberet religio hac orationis virtute inſtructos & ornatos. Verùm tibi ad eam magno conandum eſt animo quiſquis es religioſæ vitæ inſtitutum ſingulari Dei benignitate complexus: quiſquis non Deo famularis modò (quod quidem prophanorum eſt hominum) at illi adhæreſcis etiam, atque adeò vnum es cum illo: quiſquis demum iam à fæce mundi,
igno-

ignobilique vulgo ſegregatus, degis in domo Domini, reipſa doctus quàm melior eſt dies vna in atriis eius ſuper millia. Tibi, inquam, orationis virtus imprimis colenda, primasipſa partes ac medias, ac reliquum vitæ tuæ omnis ſibi vendicet.

An non id, cùm infinita in te diuinæ bonitatis merita, tum illud maximè religioſæ vocationis, meritò exigunt atque efflagitant? An non idipſum etiam vniuerſum militantis, totque bellis, tum inteſtinis, tum externis afflictiſſimum Eccleſiæ corpus, cuius es non ignobile membrum, à te iure ſuo poſtulat? Quid? non te miſerebit tot mortalium qui purgatorio igne, cuius quidem acerrimi ſunt cruciatus, iam quidem torquentur, quique tuis, tuique ſimilium precibus vehementer confiſi, eas ipſas & vehementer expetunt, & ardenter exoptãt? Quid? num ore ſilente, ſiccisque oculis tantam omnis ordinis hominum ſtragem iacturámque, ſummorum, mediorum, infimorum poteris perſpicere, qui in dies ſingulos, æternùm damnantur? Quis niſi tu qui Dei es domeſticus, eum placabit? quis eius auertet iram? quis exarmabit?

Si quis igitur in te eſt alienorum malorum ſenſus, ſi te Dei optimi maximi, atque de te meritiſſimi afficit honor, qui tot mortalium nefariis fœdiſque ſceleribus tam indignè

dignè violatur: Si te Eccleſię, quæ te quidem matris inſtar tot iam annos ſinu ſuo benignè eſt complexa, tangit calamitas, id verò factis teſtare.

In te eſt (dicam fidenter nec minùs verè) tum inferni hiatum obſtruere, tum mortales ne in eum ſe dent præcipites prohibere. In te eſt purgantis ignis vim mitigare, atque adeò extinguere; In te violati numinis honorem inſtaurare, In te denique eſt (quid enim non efficiat oratio) Eccleſiæ pacem, atque ab hoſtibus ſecuritatem iis profligatis atque deuictis reſtituere.

O te fortunatum ſi hæc præſtas: ô quanta te hinc demigrantem manet gloria & beatitas: occurrent nimirum beatæ illæ animæ quas precibus tuis, purgante igne ereptas cælo inſeruiſti: obuiabunt & illæ quas peccatorum cœno immerſas, dæmoniſque vinculis illigatas in libertatem aſſeruiſti. Teque vnâ voce, ſummâ animi gratitudine liberatorem ſuum, ſeruatorem ſuum, aſſertorem ſuum, patronum ſuum deprædicantes in cæleſtium cœtum, conciliumque læti ouanteſq; deducent. Occurret denique tibi Deus ipſe, cuius honores tuendo cõſeruandoque orationum tuarũ fructum eſſe voluiſti, lætificabit te ipſe in domo orationis ſuæ: Ibi, Ibi videbis & guſtabis quã ſuauis eſt Dominus, Ibi abſterget Deus orationum tuarum lacry-

mas, & non erit vltra luctus, neque clamor neque dolor erit vltra, quia prima abie-
Eſa 35. 10. runt. Tum erit lætitia ſempiterna ſuper caput tuum, gaudium & exultationem obtinebis:& fugiet dolor & gemitus:& quia ſibi oratio diuinam vt flectat pietatem validas adhibet comites, pœnitentiam, cinerem, luctum, mœrorem. Apage hæc, procul hæc à beata illa & immortali vita. Tunc dabo tibi (promiſſum, id eſt, eius qui fallere nequit)
Iſa.61.3. coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris.
Iſa.65. 18. Tunc gaudebis & exultabis vſque in ſempiternum in his quæ ego creo, quia ecce ego creo Ieruſalem exultationem, & populum eius gaudium.

F I N I S.

Digitized by Google

THESAVRVS ORATIONVM IACVLATORIARVM

EX

SACRIS LITTERIS VTRIVSQVE TESTAMENTI:

Additâ explicatione obſcuriorum.

Digitized by Google

PRÆFATIO IN SEQVENTEM THESAVRVM.

2. ad Tim. 3. 16.

PRæCLARE ſanè monet Apoſtolus ſcripturã omnẽ diuinitus inſpiratam, vtilem eſſe ad docendum, ad arguendum, ad corrigendũ, ad erudiendum in iuſtitia, vt perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonũ inſtructus. Verùm non recenſet hoc quidem loco (neque verò id erat ei propoſitum) omnes & ſingulos ſacrarũ litterarũ vſus, atque vtilitates. Quis enim ignorat eas ad orandum non parùm vtiles exiſtere? aut quis tam eſt ſacrarũ rerum ignarus & rudis, vt neſciat Dei ſponſam Eccleſiam, bonam earum precationum partem, quas tum in Sacroſancto Miſſæ Sacrificio adhibet, tum in Eccleſiaſtico officio, ex Sacris litteris deprompſiſſe?

Intellexit nimirum quâ eſt cœleſti prudentiâ, gratiſſimas ſponſo ſuo accidere preces eas, quæ iis conſtarent tum verbis tũ ſententiis, quarum eſſet ipſe auctor & inuentor: Neque verò minus, his affici orantem, cæleſtibuſque eius mentem oblectationibus compleri, quippe ſunt dulcia faucibus eloquia eius, ſuper mel & fauum. Fauus diſtillans

lans labia eius. Mel & lac ſub lingua eius. Pſ.118.
Labia eius lilia diſtillantia myrrham primã. 103.
Guttur illius ſuauiſſimum,& eloquium eius Cant.4.
dulce. Guttur eius ſicut vinum optimum, 11.
atque vt verbo concludam, totus deſidera- Cant.5.
bilis, ſiue vt vertunt Hebræi maiore adhuc 13.16.
emphaſi, totus deſideria. Cant.6. 9.

In eandem ſententiam S. Auguſtinus: ſacras litteras melle omni dulciores, omni pane ſuauiores, vino omni hilariores affirmat. Neque his contentus elogiis: Sapientia eſt, inquit, omnium ſapientiarum ſcriptura, ſcientia ſcientiarum, Angelorum ferculum, Archangelorum pulmentum, Apoſtolorum gloria, Patriarcharum fiducia, Prophetarum ſpes, martyrum corona, virginum fortitudo, Monachorum refectio, Epiſcoporum vacatio, Sacerdotum cellarium, puerorũ principium, viduarum doctrina, coniugatorum pulchritudo, mortuorum reſurrectio, viuentium ſempiterna protectio. Hæc eſt per quam fide ornamur, ſpe confirmamur, & charitate roboramur. Hæc eſt quam qui inuenerit, inueniet vitam, & hauriet ſalutem à Domino. Ad fratres in Eremo ſerm. 38

Eæ porrò precationes non ita ſunt ab Eccleſia ex ſacris deſumptæ litteris, vt cõſtanter earum, ſemperque retineret verba: Etenim nonnullâ ſæpe in iis factâ mutatione, ea ipſa ad ſenſus ſuos adhibet. Quin etiam ea-

Digitized by Google

rum primâ & litterali quam vocant interpretatione miſſà, eas ad vſus ſuos accommodat: quæ quidem notiora ſunt, quàm vt in ijs probandis diutiùs immorandum ſit. Afferam tamen vtriuſque exempla, in eorũ gratiam, quibus id non eſt ita exploratum.

Ac prioris quidem generis ſunt hæc, Eccleſiæ ſanctione ſumpturus ſacratiſſimam
Matt. 8. hoſtiam ſacerdos, Centurionis illa ad Chriſtum verba præmittit: Domine non ſum dignus, &c. ea facta mutatione quæ propoſito congruat: cumq́ue Centurionis fuerit vox (ſanabitur puer meus) Sacerdotis eſt (ſanabitur anima mea. Ad hæc: cum introitus Miſſæ de ſanctiſſima Trinitate petitus ſit ex hiſce Raphaëlis Angeli ad Tobiam verbis:
c. 2. 6. Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viuentibus confitemini ei, quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam: non dubitauit Eccleſia ſancto afflata Spiritu, ita ijs ipſis
In introitu miſſę de ea. ſanctiſſimæ Trinitati ſupplicare, Benedicta ſit ſancta atque indiuidua Trinitas, confitebimur ei, quia fecit nobiſcũ miſericordiam ſuam. Atque hæc exempli tantùm cauſa dicta ſint; nemo enim eſt, cui nõ huius generis plurima occurrãt; vt & alterius, quo quidem nihil frequentiùs ab Eccleſia vſurpatum.

Argumento ſit illud de Pſalmo 138. Domine probaſti me, & cognouiſti me, tu cognouiſti ſeſſionem meam & reſurrectionem

meam:

meam: quæ quidem cum de ſe ipſo protuliſſet Regalis Propheta: ea ipſa placuit Eccleſiæ, reſurgenti Chriſto Domino adaptare. Item quæ grato Eccleſiaſticus recolit animo ſibi à Deo collata beneficia, imprimiſq; liberatum ſe à preſſura flammæ, & in medio ignis non æſtuaſſe: ea ipſa tum D. Laurentio: tum D. Luciæ, tum alijs etiam voluit applicata. Iam verò ad Apoſtolos trahit quæ de Iſaac prolata à ſancto Spiritu recenſet Scriptura: & ad ſanctos Confeſſores, quæ Moyſi primo & potiori ſenſu conueniunt.

In officio miſſæ c. 5. 6.

Eccl. 44 25.

In miſſa de vigilia Apoſtol.

Eccl. 45. 1.

Extra haſce mutationes duas, occurrit & tertia qua Scripturæ verbis, vt ſibi ex ijs precandi ſumat formulam, aliquid addit aut detrahit. Quæ enim ab Angelis laudes, naſcenti Chriſto Domino ſunt paucis decantatæ, quàm varijs auget acceſſionibus atque additamentis ſolemni illo cantico; Gloria in excelſis Deo.

Occurrit & quarta, qua quidem diuerſa Scripturæ loca ex varijs accerſita etiam voluminibus, in vnam precationem coëunt: cuius rei (vt cætera omittam) faciat fidem Antiphona, quam ſacerdotibus legendam ad Magnificat ſanciuit Eccleſia in horis veſpertinis diei, quæ Transfigurationis feſtum antecedit, quæ tum ex cap. 1. ad Hebręos, tũ ex Matt. 17. tũ denique ex 2. Petri c. 1. coaluit. Tanti ſcilicet Sanctæ Eccleſiæ eſt, Dei ipſius

Digitized by Google

verba efficacitatis pleniſſima, ad Deũ ipſum placandum, permouendumque adhibere.

Quod idẽ à ſuperioris memoriæ Patribus & cõſultum, & verò factitatum, luce clarius cuiuis conſtabit; ſi tum eorum lucubrationes, tũ quas poſteritati conſcripſerũt meditandi atque orãdi formulas, paulò attentiùs conſulet. Nihil ibi quidem certè magis obuiũ erit, quàm preces huiuſmodi ex Sacrarũ potiſſimùm litterarũ verbis, ſentẽtiiſq; contextæ. Baſilius ſanè quodam loco ſuadet vehementer, peccatorũ mole grauato, crebrò vt vſurpet illud ſupplicis Chananeę: Miſerere mei Domine fili Dauid: atque vbi illa dicit (filia mea) dicat ipſe: Miſerere mei Domine fili Dauid, anima mea malè à dæmonio vexatur. Idẽ inculcat S. Chryſ. Antiochenis ſuis hoc ipſo allato in medium Chananeæ facto.

In exhort. ad Baptiſ.

Matth. 15.22.

Hom. ad popul. 79.

Quamobrem nemo mihi vitio iure dare poſſit, ſi eorum inſiſtens veſtigiis, cũ tibi piè lector hunc darem Sacrarum aſpirationum theſaurũ, eas ipſas placuerit nonnumquã ex Sacræ paginæ verbis paululum immutatis conficere: quod quidẽ cùm eſt factum, illud ipſum marginali aſteriſco adnotatum inuenies. Id autem hoc feci tum libentiùs, tum liberiùs, quòd Theſaurus hic non breuioribus modò aſpirationibus vſui ſit futurus, verùm poſſit eſſe item materia, in qua verſentur longiores etiam commentationes.

Quid

Quid enim vetat earum vnâ & alterâ ſibi menti obiectâ,eas benè longo tempore cõcitare mentis affectiones,quas offert ipſa atque continet? cùm præſertim ob earum breuitatem, & quod è ſacris litteris ſint deſumptæ,quarum verba tamquam ignis & inſtar mallei petras cõterentis, ad cuiuſuis generis motiones in animo efficiendas, atque adeò cæleſti excitando igni longè accommodatiſſimæ ſint. Potuit D.Franciſcus,innumeras noctes cum ſuo,Deus meus & omnia, ex S. Pauli epiſtolis ducto, ſummo animi gaudio exigere: & non poterit vir pius ſi modò Dei ope adiutus ad id conetur, eum illis,aut earum ſimilibus verbis, horæ quartam partẽ, aut eo amplius orando conſumere? Ierem. 23.2. 1.Cor. 18.28.

Habet is quidẽ varias mentis affectiones, quas cuilibet de iis quæ infra ſubiiciũtur aſpirationibus aptare poſſit: modò admirationis,modò amoris Dei, variiſq; eius partibus, vt zeli gloriæ ipſius, ardentis deſiderij vt ab omni hominum ordine diligatur,oblationis ſui ipſius ad aduerſa quæq; humana in finem perferẽda,&c. Aliàs doloris de peccatis, qui quidem latiſſimè patet, ob varias rationes eum excitandi: aliàs ſpei & fidei: Iam commiſerationis dolorum Chriſti Domini, mortiſque eius acerbiſſimæ: iam gratiarum actionis: quibus quidem concitandis affectibus, cæteriſque quos vnctio docebit;

Digitized by Google

quis non videt non parũ ei abire temporis?

Atque vt faſtidium caueat, cùm primùm eo ſe tentari ſentiet, trãſeat non ab hoc modo affectu ad alium; ſed alia etiam atque alia orandi aſſumptâ formulâ, eam in qua verſaretur relinquat. Nihil enim oranti inimicius quàm tœdium, nihilq́ue ei cauẽdum magis.

Extremum hoc moneo, quibus ex hoc theſauro nõ licebit ſeu ob inualetudinẽ, ſeu quòd nullam orationis, quæ mẽte perficitur conſuetudinem habeant, meditandi materiam deſumere, licebit vtiq; lectionis (quod quidem me auctore quiuis cũ aliud nequeat pręſtabit) ſola enim ſimplexq́ue harum aſpirationum lectio, leuiſq́ue animi, & quaſi ſuperficie tenus tantùm ad eas ipſas applicatio, non parum videtur profutura, quãdo ea complectitur quę in vniuerſa Scriptura ſacra maxima afficiendi vi prædita ſunt: & ſi non ipſo ſtatim initio flammam, at calorem atque ignem tandem frequenti eiuſdem rei repetitione vehementer accendet.

Sed ad quemcumque adhibeatur vſum Theſaurus iſte, faxit Deus Opt. Max. vt eum ſortiatur finem, qui mihi propoſitus eſt, eumq́ue in mortalium animis gignat atque contineat deuotionis veræq́ue pietatis ſpiritum, qui & illi amplioris gloriæ, his autem continentem meritorum acceſſionem afferre poſſit.

THE-

THESAVRVS SACRARVM ASPIRATIONVM EX SACRIS LITTERIS.

Admiratio.

§. 1. ADmirantis Dei opera & ſapientiā. Ps. 103.
Quàm [1] magnificata ſunt opera 25.
tua Domine: omnia in [2] ſapientia feciſti [3] impleta eſt terra [4] poſſeſſione tua.

[5] Magna opera Domini [6] exquiſita in o- Pſalm.
mnes voluntates eius. 110.2.

§. 2. Admirātis Deum ab hominibus velle Pſalm.
cognoſci. Domine quid eſt homo, quia in- 143.4.5.
notuiſti ei, aut filius hominis, quia reputas eum? Homo [7] vanitati ſimilis factus eſt, dies eius ſicut vmbra prætereunt.

§. 3. Admirantis Deum ita obſeruare & iudicare ſtrictè hominum opera.

Homo natus de muliere, breui viuēs tem- Iob 14.1.
pore, repletur multis miſeriis. Qui quaſi flos 2.3.
egreditur & cōteritur, & fugit velut vmbra, & numquā in eodem ſtatu permanet. Et dignum ducis ſuper huiuſcemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudiciū?

Ad

Digitized by Google

§.4. Admirantis Deum meminiſſe hominis, eique benefacere & prouidere.

Pſal. 8. 5. Quid eſt homo quod memor es eius, aut filius hominis quoniam [8] viſitas eum?

§.5. Admirantis Dei miſericordiam, ſapientiam & ſcientiam.

Rom. 11. 33. [9] O altitudo diuitiarum, ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!

Pſalm. 30. 23. §.6. Admirantis Dei bonitatē. Quã magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quã abſcondiſti timentibus te! Pſal. 72. 1. Quàm bonus Iſraël Deus his qui recto ſunt corde!

ANNOTATIONES.

1. MAGNIFICATA.] id eſt eximia præſtantia & laude digna.

2. IN SAPIENTIA.] id eſt, ſummo cum iudicio & ratione.

3. IMPLETA.] id eſt, eadē opera ferè innumerabilia ſunt ita vt terrã vniuerſã repleuerint.

4. POSSESSIONE.] Vocat res creatas poſſeſſionem Dei, quia omnium eſt Dominus.

5. MAGNA.] Dei enim nulla ſunt parua opera, licet nobis præ conſuetudine minùs admiranda.

6. EXQVISITA.] id eſt, quæſita & parata ad quodcumque Deo placuerit, de iis enim facit quidquid vult.

7. VANITATI.] id eſt, rei inani & vacuæ cùm ſit Deus plenitudo bonorum operum.

8. Vi-

Digitized by Google

8. VISITAS.] Hic ſumitur in bonam partem pro beneficentiā.

9. O ALTITVDO.] id eſt, ô profundam Dei miſericordiam, qua nos diuites facit in omnibus. O profundam Sapientiam, &c.

Amor diuinus. Vide *zelus.*

§.1. Petentis amorem Dei. [1] Diligam te Domine fortitudo mea Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. Deus meus adiutor meus & [2] cornu ſalutis meæ, & ſuſceptor meus. Pſal. 17. 1.2.3.

§.2. Petentis perſeuerantiā in amore Dei. Ignis in [3] altari meo ſemper ardeat. Leuit. 6. 12.

Ne proiicias me in tempore [4] ſenectutis, cū defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Pſal. 70. 10.

Exercentis amorem Dei. Animam meam pro te ponam. Ioan. 13.37.

Domine paratus ſum tecum in carcerē & in mortem ire. Vide etiam v. Chriſtus §.4.5.6.7. Et verſu Deus §.1. & 2. Lucæ 22.33.

Non ſolum alligari, ſed & mori paratus ſum propter nomen Domini Ieſu. Actor. 21. 13.

ANNOTATIONES.

1. DILIGAM.] id eſt, optantis eſt q.d. ô vtinam te diligam, quamquam etiam eſſe poſſit promittentis. Hebraice eſt Rackam, quod ſignificat amare ex intimis viſceribus.

2. CORNV.] id eſt, robur ad ſaluādū, animaliū enim cornigerorū fortitudo eſt in cornibus.

3. ALTARI.] cordis ſcilicet.

4. SE-

4. SENECTVTIS.] Tempus ſpiritualiter loquendo eſt quando feruor charitatis, quo quis flagrauit aliquando, tepeſcere incipit.

Auxilium diuinum.

Pſal. 26. 15. 16. Poſtulantis Dei auxilium. Adiutor meus eſto, ne derelinquas me, neque deſpicias me Deus ſalutaris meus. Quoniam [1] Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me.

Pſal. 34. 1. 2. 3. Iudica Domine nocentes me, expugna impugnātes me. Apprehende arma & ſcutū, & exurge in adiutoriū mihi, [2] effunde frameā, & [3] conclude aduerſus eos qui perſequuntur me, [4] dic animæ meæ, Salus tua ego ſum.

Pſ. 59. 12 Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana ſalus hominis: Deus in adiutoriū meū

Pſal. 69. 1. 6. 7. intende, Domine ad adiuuandum me feſtina. Ego egenus & pauper ſum, Deus adiuua me. Adiutor meus & liberator meus es tu, Domine ne moreris.

Pſal. 70. 13. Deus ne elongeris à me, Deus meus in auxilium meum reſpice.

Pſ. 78. 9. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter, & propter gloriā nominis tui Domine libera nos, & propitius eſto peccatis noſtris proter nomē tuū.

Pſ. 79. 3. [5] Excita potentiam tuam & veni vt ſaluos facias nos.

Pſ. 83. 9. Protector noſter aſpice Deus, & [6] reſpice in faciem Chriſti tui.

Pſ. 108. 26. Adiuua me Domine Deus meus, ſaluū me

fac

Digitized by Google

fac ſecundũ miſericordiam tuam. Et tu Do- Ibid.21.
mine Domine, [7] fac mecum propter nomen
tuum, quia ſuauis eſt miſericordia tua.
[8] Non nobis Domine non nobis, ſed no- Pſ.113.9
mini tuo da gloriam.

ANNOTATIONES.

1. PATER.] Nõ erat puer Dauid vt egeret parentũ ope, nec ei graue fuiſſet ea ętate deſeri à parentibus. At in numero vult ſe eſſe inſtar infantis recens editi, quem parentes dereliquêre omni iniuriæ expoſitum. Et certè tales ſumus, imò deteriore conditione, multoq; ad ſingula egentiores Dei gratiâ, quam hic infantulus Parentum auxilio.

2. EFFVNDE FRAMEAM.] id eſt, educ gladium, verbo autem effunde ſignificatur velocitas euaginandi, & conſequenter auxilij præſtandi, petitque non tam eximi quam citiſſimè fundi gladium è vagina.

3. CONCLVDE.] id eſt, manibus claude ſeu fortiter ſtringe, vt firmiter teneas & ferias fortius.

4. DIC ANIMÆ.] id eſt, interiore tua inſpiratione promitte animæ meæ te allaturum ei ſalutem.

5. EXCITA.] videtur enim quaſi ſopita diuina potentia, dum nos affligi ſinit, auxiliumque differt.

6. ET RESPICE.] id eſt, reſpice Chriſtum tuum, Agnum immaculatum, qui tollit peccata

cata mundi ac propter eum protege nos.
7. FAC MECVM.]Scilicet benignè.
8. NON NOBIS,&c.] id eſt, in hoc auxilio quod petimus non attendas merita noſtra, quæ nulla ſunt,ſed gloriam tuam.

Beatitudo. Vide *Gloria.*

Ioan. 14.8. Petentis beatitudinem. Domine oſtende nobis Patrem & ſufficit nobis.

Bellum v. *Victoria. Oratio. Tribulatio. Tentatio.*

Iudith. 7.19.20 Orantis belli tempore. Peccauimus cum patribus noſtris,iniuſtè egimus,iniquitatem fecimus: Tu quia pius es miſerere noſtri,aut in tuo flagello vindica iniquitates noſtras,& noli tradere confitentes te populo qui ignorat te,vt non dicant inter gentes vbi eſt Deus eorum?

Iuditt. 9.10.11. Tu es Deus noſter qui cõteris bella ab initio,& Dominus nomẽ eſt tibi. Erige brachiũ tuum ab initio;& allide virtutem illorum in virtute tua,cadat virtus eorum in iracundia tua,qui promittunt ſe violare ſancta tua.

Eſther 13.15. Et nunc Domine Rex,Deus Abraham miſerere populi tui,quia volũt nos inimici noſtri perdere & hæreditatem tuam delere. Ne deſpicias partem tuam quã redemiſti tibi.v. verſ.ſeq.& c.14. v.16.& 19.& pſ.43.integrũ.

Ioſue 7. 8.9. Mi Domine Deus quid dicam videns Iſraëlem hoſtibus ſuis terga vertentem? & quid facies magno nomini tuo.

ANNOTATIO.

QVID FACIES.] q.d. Conſule famæ tuæ, dicēt enim hoſtes te nō ſeruare promiſſa, vel te nō eſſe ſatis potentem, vel, quis colet nomen tuum ſi nos ſeruos tuos ſinas perire?

Benedicere V. laus.

§.1. * Benedicentis Deo. O Rex Regum & Domine dominantium, qui ſolus habes immortalitatem, & lucem habitas inacceſſibilē, tibi honor & imperiū ſempiternū, Amen. * Sit ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen. 1. ad Timoth. 6. 16. Rom. 9. 5.

Ei qui potēs eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus aut intelligimus, ſecūdùm virtutē quæ operatur in nobis. Ipſi gloria in Eccleſia & in Chriſto Ieſu in omnes generationes ſæculi ſæculorum. Amen. Ad Eph. 3.20.21.

Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſecundum miſericordiā ſuā magnam [1] regenerauit nos in ſpem viuā per reſurrectionem Ieſu Chriſti ex mortuis [2] in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam & immarceſſibilem. 1. Petri 1.3.

Benedictus Dominus [3] die quotidie. Pſal. 67. 21.

Sit nomen eius benedictum in ſęcula, [4] ante ſolem permanet nomen eius. Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui facit mirabilia ſolus. Et benedictum nomen maieſtatis eius in æternum, & replebitur maieſtate eius omnis terra: fiat, fiat. Pſal. 71. 17.19. 20.

Pſalm. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc
112.2. nunc & vſque in ſæculum.

Pſal.134 Benedictus Dominus[5] ex Sion qui habi-
21. tat in Hieruſalem.

§.2. Seipſum inuitantis ad benedicendum
Pſ. 102. Deo ob varia in ſe collata beneficia. Benedic
1.2.3. anima mea Domino, & omnia quæ intra me
4.5. ſunt nomini ſancto eius. Benedic anima mea
Domino, & noli obliuiſci omnes[6] retributiones eius, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in miſericordia & miſerationibus. Qui replet in bonis deſiderium tuum, &c.

§.3. Item ob potentiam, & Sapientiam in mundi creatione.

Pſalm. Benedic anima mea Domino: Domine
103. 1. Deus meus[7] magnificatus es vehemẽter, &c.

§.4. Inuitantis iuſtos ad Deo benedicendum.

Ecce nunc benedicite Dominum omnes
Pſalm. ſerui Domini, &c.
133.1.

§. 5. Inuitantis ad idipſum creaturas vni-
Pſalm.
102. 21. uerſas. Benedicite Domino omnia opera eius,[8] in omni loco dominationis eius.

§.6. Inuitantis Angelos. Benedicite Domino omnes Angeli eius, potentes virtute, facientes verbum illius[9] ad audiendam vocem ſermonum eius.

§.7. Inuitantis ſpiritus omnes beatos: Benedi-

nedicite Domino omnes [10] virtutes eius, ministri eius qui facitis voluntatem eius. Pſalm. 102.20.

§. 8. Poſtulantis benedici à Deo.

Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus. Pſal. 62.

Benedic etiam & mihi Pater mi. Numquid & reſeruaſti mihi benedictionem? Gen. 27 34.36.

Num vnam tantùm benedictionẽ habes Pater? mihi quoque obſecro vt benedicas. Gen 27. 38.

§. 9. Benedicentis, ſeu bene precantis alicui. Benedic Domine fortitudini eius, & opera manuum illius ſuſcipe. Deut. 33.11.

ANNOTATIONES.

1. REGENERAVIT, &c.] id eſt, renaſci nos fecit generatione ſpirituali (quę eſt ſecũda hominis natiuitas) in ſpem vitæ æternæ.

2. IN HÆREDITATEM.] id eſt, vt ſuo tempore accipiamus illam.

3. DIE QVOTIDIE.] id eſt, omni die ſemper.

4. ANTE SOLEM.] idem eſt quod (in ſæcula) quaſi dicat, quamdiu ſol erit,

5. EX SION.] Petit vt benedictio Domini proficiſcatur ex Sion, id eſt, à ciuibus Sion.

6. RETRIBVTIONES.] Beneficia vocat retributiones: quia quoduis eius in nos beneficiũ non ſimplex eſt vt ita loquar tributio & largitio: at duplex eſt & repetita. Beneficium enim eſt quòd non punit nos pro merito; Rurſus beneficium eſt quòd pro tot peccatis noſtris tot bona retribuit.

7. MAGNIFICATVS.] id eſt, ex operibus tuis quæ tum potentiã, tũ ſapientiã tuã deprędicãt, magnus valde factus es in oculis omniũ.
8. IN OMNI. &c.] id eſt, vbi vbi ſitis, ſeu in cælo, ſeu terra, ſeu mari, cùm vbiq; dominetur.
9. AD AVDIENDAM, &c.] Significat finẽ cur faciant Angeli verbum Dei, nõ ob aliam ſcilicet cauſam, quã vt obediant voci eius, ſeq; fideles ſeruos præſtent: q. d. Non ob aliquã ſuam aut vtilitatem, aut neceſſitatem.
10. VIRTVTES.] per eas intellige omnes exercitus cæleſtes etiam Cherubini & Seraphini, nõ autem propriè dictas tantũ virtutes, quæ ſunt ſeptimi chori inter beatos Spiritus.

Beneficium v. Gratitudo, Gratiarum actio.

Tobiæ 12.2. Agnoſcentis diuina beneficia. Quid dignum eſſe poterit beneficiis eius.

Gen. 32. 10. Minor ſum cunctis miſerationibus tuis & [1] veritate tua, quam expleſti ſeruo tuo.

Pſ. 118. 134. Quid retribuã Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? [2] calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.

ANNOTATIONES.

1. VERITATE.] id eſt, fidelitate in ſeruandis Præceptis.
2. CALICEM SALVTARIS.] id eſt, calicem ſalutiferum, quo intelligantur tribulationes, pericula, ipſa etiam mors pro Chriſto obita.

Calumnia.

Petentis liberari à calumniis. Redime me à ca-

Digitized by Google

à calumniis hominum vt cuſtodiam mandata tua. Vide plura Pſalmo 25.

Peto, Domine, vt de vinculo improperij huius abſoluas me, aut certè deſuper terram eripias me. Tob.3. 15.

Caſtitas.

§.1. *Petentis caſtitatem. Domine ſint lumbi mei præcincti. Lucæ 12.35.

*Aufer à me ſtimulum carnis, angelum ſatanæ, qui me colaphizat. 2.Cor. 12.7.

Vre renes meos & cor meum. Pſ.25.2.

Lumbi mei impleti ſunt illuſionibus. Pſ.37.8.

*Scio quoniam aliter non poſſum eſſe cõtinens, niſi tu des ô Deus meus. Sap.8. 21.

Domine Pater & Deus vitæ meæ, aufer à me ventris concupiſcentias, & concubitus concupiſcentiæ ne apprehendant me. Eccl.23. 6.

§.2. Proponentis ſeruare caſtitatem. Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de Virgine.[1] Quã enim partem haberet in me Deus deſuper, & hæreditatem Omnipotens de excelſis? Iob. 31. 12.

ANNOTATIO.

1. QVAM ENIM PARTEM. &c.] q.d. Nullum commercium, nullã manſionẽ haberet in me; ſoli enim caſti ſunt templum Dei.

Charitas.

Exercentis actionem charitatis erga proximum. Aut dimitte eis hanc noxam, aut, ſi nõ facis, dele me de libro tuo quẽ ſcripſiſti. Exod. 32.32.

Digitized by Google

Rom.9. 3. *Opto Anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.

ANNOTATIO.

ANATHEMA.] id eſt, ſeparatus, non quo ad gratiam, at quo ad gloriam.

Chriſtus Dominus.

Hebr. 1. 3. §.1.* Laudantis Chriſtum. O [1] ſplendor gloriæ, & [2] figura ſubſtãtiæ Patris, [3] portanſq; omnia verbo virtutis tuę, purgationẽ peccatorũ faciens, ſedẽs ad dexterã Maieſtatis in excelſis, tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditaſti.

Cant. 2. 1.3. * O flos campi, ô lilium conuallium.[4] Sicut malus inter ligna ſiluarum, ſic dilectus meus inter filios.

Gen. 49.11. Pulchriores ſunt oculi tui vino, & dentes tui lacto candidiores.

Can.5. 10. Dilectus meus [5] candidus & [6] rubicundus, electus ex millibus. [7] Caput eius aurum optimum, &c.

Pſ.44.3. *O ſpecioſe forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum, &c. Eiuſdem generis hoc eodem pſalmo.

Ad Coloſſ. 1. 15.16. &c. * O imago Dei inuiſibilis, primogenite omnis creaturę, [10] in quo cõdita ſunt vniuerſa in cælis & in terra. O caput corporis Eccleſiæ, ô principium, ô primogenite ex mortuis in omnibus primatũ tenens, in quo cõplacuit omnẽ plenitudinem diuinitatis inhabitare

&

Digitized by Google

& pacificificare per ſanguinem crucis tuæ,
ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt.

§.2.* Chriſti aduentum ardenter optantis.
Deſcende [11] ſicut pluuia in vellus, & ſicut Pſ.71.6.
ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.

.Vtinam dirumperes cælos & deſcenderes. Iſai. 64.

Rorate cęli deſuper, & nubes pluant iuſtũ, Iſai. 45.
aperiatur terra & germinet Saluatorem. 8.

[12] Oſculetur me oſculo oris ſui. Cant. 1. 1.

Quis mihi det te fratrem meum ſugen- Cant. 8.
tem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, 5.
& deoſculer te?

Oſtende nobis Domine [13] miſericordiam Pſ.84.7.
tuam, & [14] ſalutare tuum da nobis.

§.3. Inuitantis Chriſtum vt ad ſe veniat.
* Veniat dilectus meus in hortum ſuum, & Cant. 5.
comedat fructum pomorum ſuorum. 1.

* Deſcendat dilectus meus in hortum ſuũ Cant. 6.
ad areolas aromatum, vt paſcatur in hortis 1.
& lilia colligat.

* Deſcẽdat dilectus meus in hortũ nucũ, vt Cant 6.
videat poma conuallium, & inſpiciat ſi flo- 10.
ruit vinęa, ſi germinarunt mala punica.

§.4. * Petentis Chriſti memoriã numquã
ponere. Pone te vt [16] ſignaculũ ſuper cor meũ Cant. 8.
vt ſignaculum ſuper brachium meum. 6.

§.5.* Petentis adueniat regnum Chriſti. O Apoc.
quando fiet Regnum huius mundi, Domi- 11.15.
ni noſtri, & Chriſti eius, & regnabit in ſæ-
cula ſæculorum?

Digitized by Google

Apoc. 12.10. * O quādo erit ſalus & Virtus & Regnum Dei noſtri & poteſtas Chriſti eius.

§. 6. * Poſtulantis Regni Chriſti propagationem, eiuſque gloriam.

Pſal. 71. 8. 9. Vtinā dominetur à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terrarum. Coram illo procidant Æthiopes, & inimici eius terram lingant. Reges Tharſis & Inſulæ munera offerant, Reges Arabum & Saba dona adducant. Et adorent eum omnes Reges terræ, omnes gentes ſeruiant ei.

Philipp. 2. 10. In nomine IESV omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus IESVS in gloria eſt Dei Patris.

§. 7. Significantis ſe Chriſto indiuulsè adhærere volentis. Ioan. 6. 68. Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

Rom. 8. 35. &c. Quis me ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? Certus ſum, quia neque mors, neque vita, neq; Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neq; creatura alia poterit me ſeparare à charitate Dei, quę eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro. vide verbo Amor §. 3.

1. ad Tim. 1. 15. §. 8. Agnoſcētis Chriſti miſericordiā. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quòd

veni-

veniſti Ieſu Chriſte in hunc mundum peccatores ſaluos facere, quorũ primus ego sũ.

ANNOTATIONES.

1. SPLENDOR.] id eſt, lumen de Patris gloria ab æterno procedens.

2. FIGVRA.] id eſt, expreſſa imago, ex qua archetypũ, Deũ ſcilicet ipſum cognoſcimus.

3. PORTANSQVE.] id eſt, ſuſtentans quaſi alter Atlas totum creaturarum pondus, vel gubernãs omnia creata, potenti ſuâ iuſſione.

4. SICVT, &c.] id eſt, tantò præſtat cæteris, quantò fructifera pomus, ſylueſtribus & infœcundis fœcunditate præſtat. Reſpectu enim Chriſti tam Angeli quàm homines ſteriles ſunt, à quo bonorum operum omnium fœcunditas.

5. CANDIDVS.] Diuinitate.

6. RVBICVNDVS.] Humanitate & paſſione.

7. CAPVT.] id eſt, diuinitas tanquã aurũ, &c. Quia nihil apud homines eo præſtantius.

8. GRATIA.] Loquendi ſcilicet, numquam enim ſic locutus eſt homo.

9. PROPTEREA.] id eſt, ſpecioſus es & eloquens, propterea quòd te Deus iis donis ornauit.

10. IN QVO.] velut ſcilicet in exemplari.

11. SICVT PLVVIA, &c.] id eſt, ſine ſtrepitu maximoque ſilentio deſcende in vterũ virginis: & terram ſpiritualiter fœcunda & lætifica, & quemadmodum id facit imber.

12. Os-

Digitized by Google

12. OSCVLETVR.] id eſt, naturā induat humanam, oſque aſſumat quo me oſculetur.

13. MISERICORDIAM.] id eſt, Chriſtum, quo nobis ſummâ Deus exhibuit miſericordiam.

14. SALVTARE.] Ex Hebræo etiam verti poteſt IESVM tuum.

15. HORTVM.] Hortus eſt anima, fructus pomorū pro fructus, pomaq́; quę ſunt bona opera, quæq́; tum comedit Chriſtus quãdo iis oblectatur, quaſiq́; paſci videtur. Eandē ferè habēt ſententiā ſequentes aſpirationes duæ.

16. SIGNACVLVM.] Qui enim ſignum aliquod intuetur, facilè eius rei meminit, cuius eſt ſignum.

Cogitatio.

Eccl.23.4. Petentis bonas cogitationes. Domine Pater & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu [1] illorum.

ANNOTATIO.

1. ILLORVM. Supple inimicorum: id eſt, ne deſeras me vt talia cogitem qualia illi, ſcilicet mala.

Conſolatio. v. *Tribulatio* § 1. & 8.

Cant. 1. 2. Petentis conſolationes cæleſtes. [1] Meliora ſunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis.

Cant. 1. 4. * Introduc me Rex [2] in cellaria tua, exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum [3] ſuper vinum.

Pſ.35.9. * Inebria me ab vbertate domus tuæ, & tor-

Digitized by Google

torrente voluptatis tuæ pota me.

* Exultet anima mea in Domino, & delectetur ſuper ſalutari ſuo. Pſ.34.9.

* Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata. Pſal. 50. 10.

Da ſiceram mœrenti & vinum ei qui amaro eſt animo: bibat & obliuiſcatur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non recordetur amplius. Prou.31. 6.7.

* Domine cæli da mihi gaudium pro tædio quod perpeſſus ſum. Tob.7. 20.

Redde mihi lætitiam [5] ſalutaris tui. Pſalm. 50.14.

* Secundum multitudinem dolorum in corde meo, conſolationes tuæ lętificent animam meam. Pſalm. 93. 19.

Fiat miſericordia tua vt conſoletur me, ſecundum eloquium tuum ſeruo tuo. Pſ.118. 76.

[6] Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes, quando conſolaberis me? vide verbo Deuotio. §.1. Vide V. Gaudium, & Lætitia. Pſ.118. 82.

ANNOTATIONES.

1. MELIORA.] id eſt, præſtant conſolationes tuæ cuiuis alteri voluptati.

2. CELLARIA.] Quibus nō malè intelligas tum notitiam infinitæ in nos bonitatis, tum occulta ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quorum cognitio, mirabiles exultationis & lætitiæ fructus profert.

3. SVPER VINVM.] id eſt, dulcium pluſquā vinum, ſeu quæuis alia voluptas.

4. AV-

4. AVDITVI,&c.] Cùm ſcilicet audiero à te mihi dimiſſa eſſe peccata.

5. SALVTARIS.] id eſt, quæ naſcitur ea donata mihi à te ſalute: q. d. Sicut petij mihi gratiam reſtitui, ſic peto & lætitiam.

6. DEFECERVNT.] Dum ſcilicet intente in cælum reſpiciunt, expectantes à te promiſſam ſalutem.

Conſortium.

Pſalm. 140. 5. Petentis cuſtodiri à conſortio impiorum. Cum hominibus operantibus iniquitatem, & non [1] communicabo cum electis eorum.

ANNOTATIO.

1. COMMVNICABO.] Orat Dauid liberari à familiaritate impiorũ, valetque idẽ (non cõmunicabo) quod, fac vt non communicem.

Creatura.

Earum aſpectu voluptatem capientis. Delectaſti me Domine in [1] factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. Pſal 91. 4.

ANNOTATIO.

1. FACTVRA.] attendente ſcil. creatarũ rerũ pulchritudinẽ, varietatem, præſtãtiam, vires, vſum, &c. Vnde fit menti ſcala ad conſiderãdam Dei pulchritudinem, &c. v. Sap. 13. 3.

Deuotio v. *Oratio* §. 8. *&* 9.

Pſal. 62. 6. §. 1. Petentis gratiã deuotionis. [1] Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum.

§. 2. Poſtulantis ſubtractam deuotionem. Re-

Reuertere,[2] ſimilis eſto dilecte mi capreæ, hinnuloque ceruorum ſuper mõtes Bethel.

ANNOTATIONES.

1. SICVT ADIPE.] Nõ enim propriè eſt adeps deuotio: cũ adeps ſit quid corporeũ. Eſt autem in hoc ſimilitudo, quòd quemadmodũ ſolida adeps hominem efficit ſanum, fortẽ, hilarem & rubicundum, ſic eadem ſuo modo præſtat animo deuotionis gratia.

2. SIMILIS ESTO.] Poſtulat anima celerem ſponſi ſe viſitantis reditum, quomodo in montibus capreæ & iuniores cerui de colliculo in colliculum, de rupe in rupem, mirâ agilitate huc illucque diſcurrunt.

Deus. v. Laus Dei. v. Miſericordia diuina.

§. 1. Agnoſcẽtis Deum ſibi eſſe omnia. Dominus[1] pars hæreditatis meæ &[2] calicis mei, tu es qui[3] reſtitues hæreditatẽ meam mihi. Pſal. 15. 5. 6.

[4] Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara eſt mihi.

[5] Portio mea Domine, dixi cuſtodire legem tuam. Pſalm. 118. 57.

Pars mea Dominus, dixit anima mea: proptereà expectabo eum. Thren. 3. 24.

§. 2. Deum ſolũ quærẽtis, cætera repudiantis.[6] Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram?[7] Defecit caro mea, & cor meũ, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Mihi adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Pſalm. 72. 24. 25. 27.

§. 3. A-

§.3. Agnoſcētis ſe, ſuaq; omnia Deo eſſe notiſſima. Domine probaſti me & cognouiſti me, tu cognouiſti [8] ſeſſionē meā & reſurrectionem meā. Vide etiā aliquot ſeqq. verſ.

Pſalm. 138.1.

§.4. Agnoſcentis ſe à Deo nō poſſe abſcōdi. Quo ibo à Spiritu tuo, & quo à facie tua fugiā? Si aſcēdero in cælū, tu illic es; ſi deſcēdero in infernum ades. Si ſumpſero pennas meas diluculo & habitauero in extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Vide etiam duos verſus ſequentes.

Pſ. 138. 7.8.

Pſalm. 138.6.

§.5. Agnoſcentis ſcientiam Dei incomprehenſibilem. Mirabilis facta eſt ſcientia tua [9] ex me, cōfortata eſt, & non potero ad eam.

Iſa.51. 15.

§.6. * Agnoſcentis Dei potentiam. Tu es Domine Deus meus, qui conturbas mare & intumeſcunt fluctus eius, Dominus exercituum nomen tibi.

Sap. 11. 22.23.

Multum valere, tibi ſoli ſupereſt ſemper, & virtuti brachij tui quis reſiſtet? Quoniam tamquam momentum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ deſcendit in terram.

§.7. Agnoſcentis à Deo eſſe vniuerſa idq́ue quouis modo.

* [10] Ex te & per te, & in te ſunt omnia: tibi gloria in ſæcula. Amen.

ANNOTATIONES.

1. PARS HÆREDITATIS.] id eſt, pars quæ

mihi quaſi hæreditate obtingit.

2. PARS CALICIS. Quæ mihi tamquam portio data eſt, quamque libaui, quaque fruar & me oblectabo: q. d. inquit Auguſt. præter Deum nihil quæro: omne bonum & omnia mihi in illo ſunt. Hac hæreditate, hoc calice abundè ſum contentus.

3. RESTITVES.] id eſt, confirmabis, quaſi dicat, Hanc hæreditatem quæ tu mihi es Domine, nemo mihi auferet: iuxta illud Chriſti: Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

4. FVNES.] id eſt, hæreditas quæ olim funibus dimenſa diuidebatur, optima mihi cõtigit, in Deo ſcilicet qui ſolus ſatiat, non in inanibus voluptatibus.

5. PORTIO.] Aliqui hæc verba iungunt ſequentibus, vt ſenſus ſit: Portio mea ô Domine, dixi, erit cuſtodire legem tuam: tamen verior hic ſenſus eſt. Portio mea tu es ô Domine: tum ſequitur: dixi, id eſt, firmiter ſtatui cuſtodire, &c. Itaque portio mea tu es, id eſt, omnibus rebus creatis abrenuncio, nihil iuris in eis habere cupio, ea ſibi habeat qui volet: mihi tu Domine mi ſolus ſufficis, &c. Affectus pleniſſima eſt hæc aſpiratio.

6. QVID MIHI, &c. q. d. Nihil creatum inuenio quod mihi ſatis ſit, neque in cælo, neque in terra.

Digitized by Google

7. DEFECIT.] Reddit rationem cur nihil præter vnicum Deum expetat. q. d. Vbicumque cor meum aut carnem colloco, putreſcunt & deficiunt, præterquam in te collocata: ô Deus cordis mei, ô pars mea, &c.

8. SESSIONEM, &c.] Per hos duos corporis ſitus intellige cæteras hominis externas actiones. Reſurrectionem id eſt, ſurrectionẽ, ſeu quando ſurgere debeam.

9. Ex ME.] id eſt, præ me, vel ſuper me, phraſi Hebraica. q.d. Mirabilior quam vt ego aſſequi valeam: quod indicant etiam verba ſequentia.

10. Ex TE.] Tamquam primo ſcilicet efficiẽte omnium. Per te: tamquam diligentem & diſponentem. In te: vtpote cuius virtute cõſeruantur omnia. Primum appropriatur Patri, à quo omnis poteſtas. Secundum, Filio: quia (per) ſignificat originem à patre. Tertium Spiritu ſancto, cui tribuitur vnio, denotata particula (IN.)

Eccleſia. Vide *Hæreticus.*

Eccleſiæ gementis quas ab hoſtibus ſuis patitur clades, in iiſque auxilium petentis. Videndi Pſalmi 73.78.79.82. è quibus paucula ſubiiciam.

Memor eſto congregationis tuæ, quam
Pſ.73.2. poſſediſti ab initio.

Vſquequo Deus improperabit inimicus?
Pſal.73. irritat aduerſarius nomen tuum in finem.

Deus

Deus venerunt gentes in hæreditatem Pſ.78.1.
tuam, polluerunt templum ſanctum tuum,
poſuerũt Hieruſalem[1] in pomorũ cuſtodiã.

Deus virtutum conuertere, reſpice de cæ- Pſal.79.15.
lo, & vide, & viſita vineam iſtam. Et perfice
eam, quam plantauit dextera tua.

Deus[2] quis ſimilis erit tibi? ne taceas, ne- Pſalm.82.1.2.
que compeſcaris Deus. Quoniam ecce ini-
mici tui[3] ſonuerunt, & qui oderunt te, extu-
lerunt caput.

ANNOTATIONES.

1. IN POMORVM CVSTODIAM.] id eſt, tam-
quam deſertam: ſolent enim deſeri pomo-
rum cuſtodiæ pomis collectis.

2. QVIS SIMILIS.] id eſt, quia nemo tibi cõ-
parari poteſt potentia, ne teipſum compe-
ſcas & contineas à ſumenda vindicta.

3. SONVERVNT.] Non ſignificatur tantùm
ſonus tympani, aut tubæ; ſed tumultus gra-
uis; vnde exiſtit ſonitus inconditus multi-
tudinis.

Euchariſtia.

§. 1. Euchariſtiæ perceptionem ardenter Ioan. 6.34.
expetentis: Domine ſemper da nobis panem
hunc.

* Deſiderio deſidero hoc Paſcha mandu- Lucæ 22.15.
care.

Quis det de carnibus eius vt ſaturemur. Iob 31.31.

O frumentum electorum, & vinum ger- Zach.9.19.
minans virgines!

Pſalm. 80.17. * Frumenti adipe ſatia me Domine.

§. 2. Admirantis immenſum Euchariſtiæ beneficium.

Ioan. 6. 52. Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?

§. 3. Agnoſcentis Euchariſtiæ beneficium.

Sap. 16. 20. Angelorum eſca nutriuiſti populum tuum Domine, & paratum panem præſtitiſti illis ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem.

§. 4. Humiliantis ſe in Euchariſtiæ perceptione.

Lucæ 1. 43. * Vnde hoc mihi vt veniat Dominus meus ad me? Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum, &c.

Lucæ 3. 16. Non ſum dignus ſoluere corrigiam calceamentorum eius.

Lucæ 5. 8. Exi à me, quia homo peccator ſum Domine.

Examen diuinum.

Poſtulantis ſe à Deo examinari, vt praua corrigat!

Pſal. 138 22.23. [1] Proba me Deus, & ſcito cor meum, interroga me, & cognoſce ſemitas meas. Et vide ſi via iniquitatis in me eſt, & deduc me in via æterna.

ANNOTATIO.

1. PROBA. &c.] Scrutare & examina cogitationes & actiones meas, vt ſi in via iniqui-

tatis

tatis ſim, quæ ducit ad temporalia acquirenda, inde me abſtrahas & deducas ad ea cogitanda & agenda, quæ pertinent ad bona ſempiterna.

Fides.

§. 1. Petentis augmentum fidei. Domine adauge nobis fidem. Lucæ 17. 5.

Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Marci 9. 24.

Da mihi Domine fidem ſicut granum ſinapis. Lucæ 17. 6.

§. 2. Petentis doceri credenda & agenda ne in iis erret. Indica mihi [1] quem diligit anima mea, [2] vbi paſcas, vbi cubes in meridie, [3] ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum. Cant. 1. 7.

ANNOTATIO.

1. QVEM DILIGIT.] id eſt, ô quem diligit, &c. id eſt, ô ſponſe dilectiſſime.

2. VBI PASCAS, &c.] id eſt, doce me vera ſalutis paſcua veram lucem veritatis ſinceræque doctrinæ.

3. NE VAGARI, &c.] id eſt, ne errem ſequendo falſa dogmata hæreticorum, qui ſe licet falsò tuos gloriantur ſodales.

Fortitudo.

Poſtulantis eam.

Domine ſaluum me fac à puſillanimitate ſpiritus & * tempeſtate. Pſalm. 54. 4.

Iudith. 12.9. Confirma me Domine Deus in hac ra. Vide verbo Tentatio §. 3. ex Iu 9. 14.

ANNOTATIO.

*TEMPESTATE.] id eſt, magna graui tentatione.

Gaudium v. Lætitia, Conſolatio.

Gaudentis de donis ſpiritualibus ſibi latis.

Iſa. 61. 10. Gaudens gaudebo in Domino, & e tabit anima mea in Deo meo, quia in me veſtimentis ſalutis, & indumento i tiæ circumdedit me quaſi [1] ſponſum d ratum coronâ, & quaſi ſponſam orna monilibus ſuis.

ANNOTATIO.

1. SPONSVM.] Iuſti dicuntur ſponſi ob titudinem: dicuntur etiam ſponſæ ob chritudinem fœcunditatem & gloriam, hic incipit, & perficitur in cælo.

Gloria cæleſtis.

Iſa. 61. 3. §. 1. Eam ardenter optantis. O qua dabitur lugentibus corona pro cin oleum gaudij pro luctu, pallium laudis ſpiritu mœroris.

Pſalm. 26. 7. 8. Vnam petij à Domino, hanc requiram inhabitem in domo Domini omnibus bus vitæ meæ, vt videam voluptatem mini, & viſitem templum eius.

Pſ. 41. 1. 2. Quemadmodum deſiderat ceruus

f

fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei.

Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Pſ.54.6.

Quis deducet me in ciuitatem munitam? Pſal.59.10.

Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Rom.11 24.

Si inueni gratiam in conſpectu tuo Domine, oſtende mihi faciem tuam. Exod. 33.13.

Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Pſ.83.1.

Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Pſ.83.5.

Melior eſt dies vna in atriis tuis ſuper millia. Pſalm. 83.10.

Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt, multum incola fuit anima mea. Pſalm. 119.5.

Defecit in [1] ſalutare tuum anima mea. Pſalm. 118.81.

Educ de [2] cuſtodia animam meam ad cōfitendum nomini tuo, me expectant iuſti donec retribuas mihi. Pſalm. 141.8.

* Oſtende mihi gloriam tuam. Oſtende mihi omne bonum. Exodi 33.18.19

§. 2. Hortantis ſeipſum ad deſiderium patriæ cæleſtis.

Conuertere anima mea in requiem tuam, Pſalm. 114.7.

Digitized by Google

quia Dominus benefecit tibi.

Poteſt & huic affectioni accommodari illud Pſalm. 72. verſ. 24. Quid mihi eſt in cælo,&c.

Qui plura deſiderat, legat Pſalmos 86. 83.& 41.

Pſalm. 136.6. §.3. Conteſtantis numquam fore vt gloriæ cæleſtis obliuiſcatur. Si oblitus fuero tui Hieruſalem, obliuioni detur dextera mea. Adhæreat lingua mea faucibus meis ſi non meminero tui. Si non propoſuero Hieruſalem in principio lætitiæ meæ.

ANNOTATIONES.

1. SALVTARE.] id eſt, expectando veram ſalutem, & liberationem ab omni malo, quam ſola præſtat gloria æterna.

2. CVSTODIA.] id eſt, carcere, eſt enim corpus tamquam animi carcer.

3. CONFITENDVM.] Ad laudandum.

Gratia diuina. V. *Peccator*.

Cant. 1. 4. §. 1. Poſtulantis diuinam gratiam.

[1] Trahe me poſt te, & curremus in odorem vnguentorum tuorum.

Pſ.79.4. Deus [2] conuerte nos, & oſtende faciem tuam, & ſalui erimus: quod ipſum ter hic magno affectu repetit.

Ioan. 4. 15.16. Domine da mihi hanc [3] aquam, qua non ſitiam in æternum. Da mihi aquam, quæ fiat in me fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

Auſer

Aufer [5] rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum. Prou. 25. 4.

§. 2. Agnoſcentis diuinæ gratiæ neceſſitatem ad non peccandum. [6] Auertiſti faciem tuam à me & factus ſum conturbatus. Pſ. 29. 9.

§. 3. Diuinæ gratiæ tribuentis ſuam à morte æterna liberationem.

Niſi quia Dominus adiuuit me, [7] paulò minus habitaſſet in inferno anima mea. Pſalm. 93. 17.

Domine eduxiſti ab inferno animam meam, ſaluaſti me à deſcendentibus in lacum. Pſ. 29. 3.

§. 4. * Agnoſcentis diuinæ gratiæ neceſſitatem ad bene operandum. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo niſi manſerit in vite, ſic nec ego niſi in te manſero. Ioan. 15. 4.

* Domine ſine te nihil poſſum facere. Ioan 15. 5.

* Domine IESV nemo poteſt venire ad te, niſi pater qui miſit te, traxerit eum. Ioan. 6.

* Domine non ſum ſufficiens cogitare aliquid ex me quaſi ex me, ſed omnis ſufficientia mea ex te eſt. 2. Cor. 3

[8] In Deo faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos. Pſalm. 59. 14.

ANNOTATIONES.

1. TRAHE.] Niſi enim à diuina trahatur gratia, ſequi non poteſt, nedum currere viam mandatorum Dei.

2. CONVERTE.] Quia ſine eius gratia non poſſumus ad eum conuerti, ideo toties ingeminat Propheta hanc petitionem.
3. AQVAM.] Notum eſt aquæ nomine, à SS. PP. diuinam gratiam intelligi ob magnam huius cum illa congruentiam.
4. SALIENTIS.] Gratiæ enim merces eſt vita æterna.
5. RVBIGINEM.] Rubigo eſt peccatum: patet ex Ezechiele, quæ non tollitur de vaſe argenteo, id eſt, anima, niſi gratiæ ornamento.
6. AVERTISTI.] id eſt, dimiſiſti meipſum mihi, meiſque viribus, & cecidi.
7. PAVLO MINVS.] Referendum hoc non ad difficultatem rei, quaſi aliquo modo licet ægrè potuiſſet ſine Dei ope infernum euadere & tentationes ſuperare: ſed referendum eſt ad breuitatem temporis, id eſt, niſi Deus adiuuiſſet paulo poſt damnatus eſſem.
8. IN DEO.] q.d. Non in nobis: ideo ſubdit: & ipſe ad nihilum, &c.

Gratiarum actio. v. Benedictio. Laus.

§. 1. Gratias agentis pro obtenta victoria.

Iudith. 16. 2. 3. Cantate Domino in cymbalis, modulamini illi pſalmum nouum, exultate & inuocate nomen eius, Dominus conterens bella, Dominus nomen eſt illi. Vide Exodi c. 15. Canticum Moyſi deuicto Pharaone.

§. 2. Pro

§.2. Pro liberatione ab inferno. Confi- Pſal. 85.
tebor tibi Domine Deus meus in toto cor- 11.
de meo, & glorificabo nomen tuum in æ-
ternum: Quoniam miſericordia tua magna
eſt ſuper me,& eruiſti animam meam ex in-
ferno inferiori.

§. 3. Pro deuictis hoſtibus ſeu corporis
ſeu animi.

Confitebor tibi Domine in toto corde Pſal. 9.
meo:narrabo omnia mirabilia tua. Lætabor 1.2.3.
& exultabo in te, pſallam nomini tuo Altiſ-
ſime. [3] In conuertendo inimicum meum
retrorſum, infirmabuntur, & peribunt à fa-
cie tua.

§. 4. Pro beneficiis ſpiritualibus, maxi- Ad Eph. 1.3.4.
mèque pro vocatione ad fidem & gratiam.
Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti, qui benedixit nos in omni bene-
dictione ſpirituali [2] in cæleſtibus [3] in Chri-
ſto: ſicut elegit nos in ipſo ante mundi con-
ſtitutionem, [4] vt eſſemus ſancti & immacu-
lati in conſpectu eius in charitate.

* Gratias ago Deo & patri qui dignum Ad Col. 1.12.13.
me fecit [5] in partem ſortis Sanctorum in lu-
mine, qui eripuit me de poteſtate tenebra-
rum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis
ſuæ, in quo habeo redemptionem & remiſ-
ſionem peccatorum.

§.5. Pro beneficiis in genere.

*. Benedicam Deum cæli, & coram o- Tob.12. 6.

Digitized by Google

mnibus viuentibus confitebor illi, quia fecit mecum miſericordiam ſuam.

Pſ.27.6. §.6. Pro exauditione orationis. Benedictus Dominus quoniam exaudiuit vocem deprecationis meæ.

1.Petri 2.24. §.7.* Pro beneficio paſſionis. Gratias ago tibi Domine Ieſu, qui peccata noſtra ipſe pertuliſti in corpore tuo ſuper lignum: cuius liuore ſanatus ſum.

1.Petri 3.18. *Gratias tibi Chriſte, qui pro peccatis meis mortuus es, iuſtus pro iniuſto, vt me offerres Deo, mortificatus quidem carne, viuificatus autem ſpiritu.

1.Petri 3.22. Benedictus ſis ô bone IESV, qui mortem deglutiiſti vt vitæ æternæ hæres efficerer.

1.Petri 1.18. * Benedictus Deus qui non corruptibilibus auro vel argento redemit me de vana mea conuerſatione, ſed pretioſo, ſanguine quaſi Agni immaculati Chriſti, & incontaminati. Vide Paſſio §.5.& 1.

§.8. Agnoſcentis ſe non poſſe ſufficienter gratias agere. Quam mercedem dabo tibi? aut quid dignum eſſe poterit beneficiis tuis? Me duxiſti & reduxiſti, dæmonium à me compeſcuiſti, & bonis omnibus per te repletus ſum. Quid tibi ad hæc potero dignum dare? Tob.12. 2.3.

ANNOTATIONES.

1. IN CONVERTENDO.] id eſt, merito tibi gratias agam, quia cum inimici mei ſeu homines,

nes, ſeu dæmones terga darent, nõ mea fortitudine victi ſunt (ponitur hic futurum pro præterito) ſed à præſentia tuæ potentiæ, quam ferre nequiuerunt.
2. IN CÆLESTIBVS.] Locis ſcilicet exiſtens.
3. IN CHRISTO.] id eſt, per Chriſtum ſeu eius merita.
4. VT ESSEMVS SANCTI, &c.] Per fidem ſcilicet veram & immaculati in operibus bonis: idque in conſpectu eius, id eſt, verè & non ficte: & hæc quidem in charitate, id eſt, in ſpiritu non timoris, ſed amoris.
5. IN PARTEM, &c.] Vt participarem ſortem, & hæreditatem ſanctorum per fidem & lumen Euangelij.
6. DILECTIONIS.] id eſt, filij dilecti ſui.

Homo.

Vide Admiratio §.2. & 3. Deus §.3. 4. 6.

Hæreſis. Hæreticus.

Hæreſes à ſe deprecantis.

Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar, vanitatem & verba mendacia longè fac à me. Prou. 30.7.8.

Petentis opem in Hæreticos cæteroſque Eccleſiæ hoſtes. Increpa [1] feras arundinis, [2] congregatio taurorum [3] in vaccis populorum [4]; vt excludant eos qui probati ſunt argento. Vide verbo Eccleſia, verbo Impij & Inimici & Zelus. Pſalm. 67.33.

AN-

ANNOTATIONES.

1. FERAS ARVNDINIS.] id eſt, ſecundùm Auguſtinum Hæreticos, qui calamo vexant Eccleſiam ſeu ſcripturâ : vel quia ſunt homines vani & leues, & luxuriæ dediti, ſignificanturque per arundines, quæ in locis humidioribus. Hos itaque petit increpari, id eſt, coërceri, reprimi.

2. CONGREGATIO TAVRORVM.] Quia ſæuiunt inſtar taurorum.

3. IN.] Sumitur pro cum, id eſt, ſæuiunt cum populis, qui ſunt inſtar vaccarum laſciuientium.

4. VT EXCLVDANT.] Ab æterna ſcilicet hæreditate. Eos qui tibi probati ſunt quaſi argentum candidiſſimum.

Multa ad eundem affectum aptari poſſunt ex Pſalmo hoc 67. & ex aliis citandis verbo Oratio & Tribulatio.

Humilitas. V. *Euchariſtia. Superbia.*

§. 1. *Petentis humilitatem. Bone Ieſu, quando efficiar ſicut paruulus?

*Vtinam ſim in medio fratrum meorum ſicut qui miniſtrat.

Pſ.115.6. §. 2. Seſe humiliantis. O Domine, quia ego ſeruus tuus, ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ.

Pſ.21.7. Ego ſum vermis & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis.

2.Reg. 9.8. Quis ego ſum ſeruus tuus Domine, quoniam

niam reſpexiſti ſuper canem mortuum ſimilem mei, ſuper pulicem vnum. 1.Reg. 24.15.

Ego ſum pauper & dolens, ſalus tua Deus ſuſcepit me.

Ego ſum pauper, & in laboribus à iuuentute mea.

Putredini dixi' pater meus es: mater mea & ſoror mea vermibus. Iob 17. 14.

Quaſi putredo conſumendus ſum, & quaſi veſtimentum quod comeditur à tinea. Iob 13. 28.

Quid habes quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, cur gloriaris quaſi non acceperis?

* Ego putredo & filius hominis vermis. Iob 25. 6.

Quem perſequeris ô Domine? quem perſequeris? canem mortuum perſequeris, & pulicem vnum. loco (perſequeris) poteſt poni (diligis) aut quod magis placet. 1.Reg. 24.15.

Domine' minor ſum cunctis miſerationibus tuis, & veritate tua, quam expleuiſti ſeruo tuo. Gen. 32. 10.

Loquar ad Dominum meum cum ſim puluis & cinis Gen. 18. 27.

Memoria mea comparabitur cineri, & redigentur in lutum ceruices meæ. Iob 13. 12.

Si iuſtè egero quid donabo ei? aut quid de manu mea accipiet? Iob 35. 7

Veniſti bone IESV in mundum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum.

AN-

ANNOTATIONES.

1. PATER MEVS, &c.] q.d. Pro parentibus & propinquis mihi erunt vermes.

2. MINOR.] id eſt, inferior. q.d. Indignus tot beneficiis in me tuis, & fide promiſſorum.

Infirmus. vide *Morbus.*

Tobiæ 8.19. Orantis pro infirmo. Fac eum Domine plenius benedicere te, & ſacrificium tibi laudis tuæ, & ſuæ ſanitatis offerre, vt cognoſcat vniuerſitas gentium, quia tu es Deus ſolus in vniuerſa terra.

Impij & Inimici.

Pſ.9.18. §.1. Imprecãtis iis mala, ſeu potiùs prędicẽtis euentura.[1] Cõuertantur peccatores in infernum omnes gẽtes quæ obliuiſcũtur Deũ.

Pſ 9.39. Contere brachium peccatoris, & maligni

Pſalm. 16.15. Domine [2] à paucis de terra diuide eos in vita eorum.

Pſ.24.3. Confundantur omnes iniqua agẽtes [3] ſuperuacuè.

Pſ.27.5. [4] Da illis ſecundùm opera eorum, & ſecundum nequitiam adinuentionum ipſorũ.

Pſ.53.5. [5] Auerte mala inimicis meis, & in veritate tua diſperde illos.

Pſal.54.16. Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viuentes.

Plurima ſunt generis eiuſdem in ſacris litteris ac in Pſalmis potiſſimùm. Qui capitur iis, petat ex Pſalmo 68. per multos verſus Pſalm.69.2. Pſalm.39.19. Pſalm.118. Et

et

Digitized by Google

ex Hieremiæ cap.11.1. v.20. cap.17. v.18. cap.20.v.12.

§.2. Poſtulantis liberationem ab inimicis ſeu viſibilibus ſeu inuiſibilibus. Domine Deus meus in te ſperaui, ſaluum me fac ex omnibus perſequentibus me & libera me. Nequando rapiat vt leo animam meam, dum non eſt qui redimat, neque qui ſaluum faciat. Pſalm. 7.1.2.

Exurge Domine, præueni eum, & ſupplãta eum, eripe animam meam ab impio, frameam tuam ab inimicis manus tuæ. Pſalm. 16.14.

Ne tradideris me in animas tribulantium me, quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui, & [6] mentita eſt iniquitas ſibi. Pſalm. 26.18.

Eripe me de manu inimicorum meorum, & à perſequentibus me. Videndi etiã Pſal. 34. per multos verſus & 24.v.21. & 42.v.1. Pſalm. 30.19.

ANNOTATIONES.

1. CONVERTANTVR.] Poſitum pro reuertãtur: quatenus enim peccatores, inde venerunt: Deus enim hominem fecit rectum; diabolus fecit eum peccatorem.

2. A PAVCIS.] id eſt, ab electis qui pauci futuri ſunt.

3. SVPERVACVE.] id eſt, fruſtrà: nam iniqui fine ſuo, qui eſt aut iuſtos perdere, aut bonis vitæ huius ſatiari, aut ſimile quidpiam, fruſtrantur ſemper.

4. DA ILLIS, &c.] id eſt afficiantur iis ſupplicijs

pliciis, quæ praua eorum opera cogitationeſque merentur.

5. AVERTE,&c.] Auerte quæ mihi impendent mala à me, & conuerte illa ad inimicos meos.

6. MENTITA SIBI.] id eſt, Nemini nocebit niſi proprio auctori: quod Daniel dixit illis ſenioribus: & tu mentitus es in caput tuum.

Ira diuina.

Pſ.6.1. Iram diuinam deprecantis. Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

Pſal.84.4.5. Conuerte nos Deus ſalutaris noſter, & auerte iram tuam à nobis. Numquid in æternum iraſceris nobis? aut extendes iram tuam à generatione in generationem?

Iudex, Iudicium diuinum.

Pſal.7.9 §.1. Petentis Deum Iudicem. [1] Iudica me Domine ſecundùm iuſtitiam meam, & ſecundùm innocentiam meam ſuper me.

Pſ.42.1. Iudica me Deus, & [2] diſcerne cauſam meã de gente non ſancta, ab homine iniquo & doloſo erue me.

Pſ.25.1. Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum, & in Domino ſperans non infirmabor.

§.2. Iudicium diuinum ab ſeſe deprecantis. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens.

Pſ. 142.2.

AN-

ANNOTATIONES.

1. IVDICA.] q. d. Ne iudica me ſecundum calumnias, quæ mihi ſtruuntur: teſtis enim es conſcientiæ & vitæ meæ: at ſecundum innocentiam meam.

2. DISCERNE.] quaſi ſcilicet iuſtam, & ſanctam à gente non ſancta. q. d. Oſtende cauſam meam eſſe iuſtam, hoſtium iniuſtam.

Iudex. Iudicium humanum.

§. 1. Petentis iniquos Iudices puniri. [1] Surge Deus iudica terram, [2] quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus. Pſ. 81. 8.

§. 2. Conſolantis ſe in prauis hominum iudiciis. Ecce in cælo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis. Iob 16. 19.

ANNOTATIONES.

1. SVRGE, &c.] id eſt, quandoquidem abutuntur Iudices poteſtate ſua, tu eos iudica, puni:

2. QVONIAM, &c.] id eſt, quia tu es Dominus totius orbis.

Lachrymæ.

§. 1. Petentis lachrymas ad deflendum peccata. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarũ, & plorabo die ac nocte [1] interfectos filiæ populi mei? Hier. 9. 1.

* O vtinam exitus aquarum deducant oculi mei, quia non cuſtodierunt legẽ tuam. Pſalm. 118. 136.

§. 2. Excitantis ſe ad lachrymas ob peccata: Vtinam deducãt oculi noſtri lachrymas, Hier. 9. 19.

& palpebræ noſtræ defluant aquis.

Ioel 1.8. Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum [2] pubertatis ſuæ.

Super hoc plange & vlula: fac planctum velut draconum & luctum quaſi ſtruthionum. V. verbo Peccatum.

ANNOTATIONES.

1. INTERFECTOS.] Scilicet ſpiritualiter: vt propoſito noſtro quadret.

2. PVBERTATIS.] id eſt, cui in virginitate ſua nupſit, hic enim maximè amatur: pluris autem eſt Deum perdere, quàm talem virum: vnde & peccatori ampliùs de tali iactura dolendum.

3. DRACONVM. &c.] Horum & ſtruthionum vox valde eſt lugubris cùm dolent.

Lætitia v. *Conſolatio, & Gaudium.*

Pſ.83. 2. §. 1. * Petentis lætitiam ſpiritualem. Vtinam cor meum & caro mea exultent in Deum viuum.

Pſ.85. 3. Lætifica animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui.

Pſalm. 85.10. Lætetur cor meũ [1] vt timeat nomen tuũ.

§. 2. Excitantis ſe ad lætitiam ſpiritualem.

Pſ 41. 6. Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me?

Pſalm. 34.10. Anima mea exulta in Domino, & delectare ſuper ſalutari tuo.

ANNOTATIO.

1. VT TIMEAT.] ita lætari peto, vt timor adſit,

ſit, cum timore enim & tremore ſalutem oportet operari.

Laus Dei. Vide *Deus*. *Beneficium*. *& Gratiarum actio*.

§.1. Inuitantis ad Dei laudes. Hæc aſpiratio nuſquam non occurrit in Pſalmis. Videri poſſunt inter cæteros Pſalm. 28. 94. 95. 97. 98. 99. 104. 105. 112. 116. 117. 134. 135. 146. 148. 149. 150. pauculos tamen verſus ex aliis colligam hinc inde, huic affectioni ſeruientes.

Qui timetis Dominum laudate eum: vniuerſum ſemen Iacob glorificate eum. Pſalm. 21. 24.

Iubilate Deo omnis terra: pſalmum dicite nomini eius, date gloriam laudi eius: [1] dicite Deo, quàm terribilia ſunt opera tua Domine, [2] in multitudine virtutis tuæ mentiẽtur tibi inimici tui. Omnis terra adoret te & pſallat tibi, pſalmum dicat nomini tuo. Pſalm. 65. 1. &c.

Benedicite gentes Deum noſtrum, & [3] auditam facite vocem laudis eius. Pſ. 65. 7.

Laudent illum cæli & terra, mare, & omnia reptilia in eis. Pſalm. 68. 39.

Exultate Deo adiutori noſtro iubilate Deo Iacob. Pſ. 80. 1.

Confiteantur Domino [4] miſericordiæ eius, & mirabilia eius filiis hominum. Pſalm. 106. 8. 22.

Et ſacrificent ſacrificium laudis, & annuncient opera eius in exultatione.

Pſ. 144. 8. &c. Confiteantur tibi Domine omnia opera tua, & ſancti tui benedicant tibi. Gloriam regni tui dicant, & potentiam tuam loquãtur. Vt notam faciant filiis hominum potentiam tuam, & gloriam magnificentiæ regni tui.

Pſ. 29. 4. Pſallite Domino ſancti eius, & confitemini memoriæ ſanctitatis eius.

Pſal. 32. 1. &c. Exultate iuſti in Domino, rectos decet collaudatio, &c.

Pſ. 33. 3. Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipſum.

Pſal. 67. 35. 36. Regna terræ cantate Deo, pſallite Domino, date gloriam Deo ſuper Iſrael.

Iſa. 62. 6 Qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, & ne detis ſilentium ei.

Iſa. 44. 23. Laudate cæli, quoniam miſericordiam fecit Dominus: reſonate extrema terræ: reſonate montes laudationem ſaltus & omne lignum eius, quoniam redemit Dominus Iacob.

Apoc. 19. 5. Laudem dicite Deo noſtro omnes ſerui eius, & qui timetis eum puſilli & magni.

Apoc. 19. 7. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei.

Sap. 15. 1 §. 2. Laudantis Deum à miſericordia. Tu Domine Deus noſter ſuauis, & verus es, patiens, & in miſericordia diſponens omnia.

Pſ. 144. 8. 9. Miſerator & miſericors Dominus, patiens, & multum miſericors. Suauis Dominus

nus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius.

Alleuat Dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes eliſos. Pſ. 144. 15.

Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti, quia non defecerunt miſerationes eius. Thren. 3. 22.

Miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam. Diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti. Sap. 11. 24.

§. 3. Laudantis à bonitate. Bonus Dominus & confortans in die tribulationis, & ſciens ſperantes in ſe. Nahum. 1. 7.

Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via. Pſ. 24. 8.

Bonus es tu, & in bonitate tua doce me iuſtificationes tuas. Pſ. 118.

Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum. Thren. 3. 25.

O quàm bonus, & ſuauis eſt Domine ſpiritus tuus in omnibus. Sap. 12. 1.

§. 4. Laus Dei ob vocationem ad vitam æternam. Deo omnis gratiæ qui vocauit me in æternam ſuàm gloriam, ipſi gloria & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen. 1. Petri 5. 10.

§. 5. Laudantis quod humiles illuminarit. Confiteor tibi pater Domine cæli & terrę, quia abſcondiſti hęc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Ita pater: Matth. 11. 25.

quoniam ſic placitum fuit ante te.

Pſalm. 118.137. §.6. Laudantis à Iuſtitia. Iuſtus es Domine: & rectum iudicium tuum.

Apoc. 16.5. Iuſtus es Domine qui es, & qui eras ſanctus, quia hæc indicaſti: quia ſanguinem ſanctorum & prophetarum effuderunt, & ſanguinem eis dediſti bibere.

Apoc. 16.7. Etiam Domine Deus omnipotens vera & iuſta iudicia tua.

Pſalm. 17.33. §.7. Laudantis à veritate promiſſorum. [6] Eloquia Domini igne examinata, [7] protector eſt omnium ſperantium in ſe.

Pſalm. 144.14. Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis.

Matth. 24.35. Cælum & terra tranſibunt, verba autem tua non tranſibunt.

Pſ. 144. 16.17. §.8. Laudantis à liberalitate. Oculi omnium in te ſperant Domine, & tu das eſcam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.

Pſ. 144. 13. §.9. Laudantis à regno æterno. Regnum tuum regnum omnium ſæculorum, & dominatio tua in omni generatione & generationem.

Pſ. 117. 51.52. §.10. Laudantis ob conceſſam de hoſtibus victoriam.

Viuit Dominus & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ. Deus qui das vindictas mihi: & ſubdis populos ſub me, liberator

Digitized by Google

berator meus de inimicis meis iracundis.

§.11.Laudantis ob facilem ad eũ acceſſum.

[8] * Prope es Domine omnibus inuocantibus te, omnibus inuocantibus te in veritate. Pſ. 144. 19.

§.12. Laudantis à creatione mundi. Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam & honorem, & virtutem, quia tu creaſti omnia. Apoc. 4.11.

§.13.* Laudantis à prouidentia: Cuſtodis Domine omnes diligentes te, & omnes peccatores diſperdes. Pſalm. 144.20.

* Cuſtodis Domine omnia oſſa tuorum, vnum ex his non conteretur.

§.14. Laudantis à potentia. Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt, & ſub quo curuantur qui portant orbem. Iob 9.13

§.15.* Laudantis quod ſolus ſit Deus. Tu Dominus & non eſt amplius: extra te non eſt Deus. Tu Dominus, & non eſt alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: tu Dominus faciens omnia hæc. Iſa.45. 5.&c.

§.16. * Laudantis quod infinitè diſtet ab homine.

Sicut exaltantur cæli à terra, ſic exaltatæ ſunt viæ tuæ à viis noſtris, & cogitationes tuæ à cogitationibus noſtris. Iſa.55.9.

§.17. * Laudantis quia delet peccata. Quis ſimilis tui, qui aufers iniquitatem, Micheæ 7.8.

& tranſis peccatum reliquiarum hęreditatis tuæ? non immittes vltra furorem tuũ, quoniam volens miſericordiam es.

Pſalm. 143 1. §. 18. Laudantis ob victoriam tentationum. Benedictus Dominus Deus meus qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.

Habac. 1. 13. §. 19. Laudantis quod diſplicet ei peccatum: mundi ſunt oculi tui ne[9] videas malũ, & reſpicere ad iniquitatem non poteris.

Sap. 14. 6. Odio tibi ſunt Domine impius, & impietas eius.

Pſ. 14. 4. Ad nihilum deductus eſt in conſpectu tuo malignus; timentes autem te glorificas.

Pſal. 34. 11. §. 20. Proponentis laudare Deum ob liberationem à tribulatione. Omnia[10] oſſa mea dicent, Dominę quis ſimilis tibi? Eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à diripientibus eum.

Pſ. 117. 26. &c. Deus meus es tu, & confitebor tibi, Deus meus es tu, exaltabo te. Confitebor tibi & quoniã exaudiſti, & factus es mihi in ſalutẽ.

Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum eſt.

Quoniam ex omni tribulatione eripuiſti me, & ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus. Vide etiam Pſalm. 56. v. 12. & 13. Pſal. 58. v. 18. & 19. & 20. Pſalm. 65. verſ. 11. 12. 13. 14. Pſalm. 68. v. 35. 36. Pſalm. 88. v. 1. & 2. Pſal. 108. v. 29. 30. Pſalm. 103. v. 24.

§. 21.

§.21. Proponentis Deum laudare ſi libe- Pſal. 34.
retur. Domine quando reſpicies? reſtitue a- 20. 21.
nimam meam à malignitate eorum, à leoni- 32.
bus vnicam meam. Confitebor tibi in Ec-
cleſia magna, in populo graui laudabo te. Et
lingua mea [11] meditabitur iuſtitiam, tota die
laudem tuam.

§.22. Proponentis Deum laudare ob libe- Pſalm.
rationem à peccatis. Dirupiſti vincula mea, 115.7.
tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, & nomen
Domini inuocabo.

[19] Vota mea Domino reddam in conſpe-
ctu omnis populi eius, in atriis domus Do-
mini, in medio tui Hieruſalem.

§ 23. Proponentis laudare Deum etiã vitæ Pſalm.
diſpendio. Vota mea reddam coram omni 115.5.
populo eius: [13] pretioſa in conſpectu Domi-
ni mors ſanctorum eius.

§. 24. Proponentis laudare Deum ob ad- Pſalm.
mirãda eius opera. Confitebor tibi, quia ter- 138.13.
ribiliter magnificatus es: mirabilia opera
tua, & anima mea [14] cognoſcet nimis.

§.25. Petentis gratiam laudandi Deum.
Repleatur os meum laude, vt cantem glo- Pſ. 70. 9.
riam tuam, tota die magnitudinem tuam.

§.26. Excitantis ſe ad laudes Dei. Exurge Pſalm.
[15] gloria mea, exurge pſalterium & cythara: 56.11.
exurgam diluculo.

Laudationem Domini loquatur os meũ, Pſalm.
& benedicat omnis caro nomini ſancto eius, 144.22.

in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.

Pſalm. 145.1. Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea, pſallam Deo meo quamdiu fuero.

§.27. Petentis Deum ab omnibus laudari.

Pſ.66.3. Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum ſuum.

§.28. Etiam ab vniuerſis Regibus.

Pſalm. 137.5.6. Confiteantur tibi Domine omnes Reges terræ, quia audierunt omnia [16] verba oris tui. Et cantent in viis Domini, quoniam magna eſt gloria Domini.

Pſ. 103. 31. §.29. Petentis ſemper laudari. Sit gloria Domini in ſæculum.

Pſ. 103. 34. §.30. Proponentis ſe ſemper laudaturũ. Cantabo Domino in vita mea, pſallam Deo meo quamdiu ſum.

Viuet anima mea, & laudabit te, & [17] iudicia tua adiuuabunt me.

Pſalm. 29.15. Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

Pſalm. 70.16. Os meum annuntiabit iuſtitiam tuam, tota die ſalutare tuum.

Pſalm. 144.1.2 Exaltabo te Deus meus rex, & benedicam nomini tuo in ſæculũ, & in ſæculum ſæculi.

Per ſingulos dies benedicam tibi, & laudabo nomen tuum in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.

§.31. Laudantis Deum à variis perfectionibus

nibus. Huius generis aſpirationes frequentiſſimè occurrunt. Indicabo vnde potiſſimùm perendæ ei cui ſuperius allatæ nō ſunt ſatis. Hieremiæ c.32.v.18. 1.ad Tim.1. v.17. Iudæ verſu vlt. Apoc.5. v.13.& c.7. v.10. & 12. Pſal.17, v.53. Pſal.35. v.5. Pſal.40. v.14. Pſ. 65.& 19.& 111. Pſal.75. v.13. Pſal.85. v.7.& 9.& 14. Pſal.88. v.7.&c. Pſal.89. v.2. Pſal.102. v.6.& 8. Hieremiæ c.10, v.6. Dan. c.2. v.20. Apoc. c.15. v.3. Iob c.5. v.9. c.9. à verſu 4. Iterum verſu 19. Iob c.11. v.8. cap.12. à verſu 13. Iob cap.26.6. Iob.36. verſ.22. & infra Eccleſ.18.3.

ANNOTATIONES.

1. DICITE, &c.] Hæc eſt materia laudis diuinæ. Opera tua ô Domine præ magnitudine omnibus terrorem incutiant.

2. IN MVLTITVDINE, &c.] id eſt, tanta eſt virtus & potentia tua, vt mendaces oſtendat omnes inimicos tuos, qui te multò etiam minora non poſſe iactabant.

3. AVDITAM.] id eſt, vt audiatur.

4. MISERICORDIÆ EIVS.] id eſt, ipſa beneficia confiteantur Dei laudem, eandem confiteantur mirabilia opera Dei exhibita filiis hominum ad eorum liberationem.

5. IN IDIPSVM.] id eſt, ſimul.

6. ELOQVIA, &c.] id eſt, promiſſa eius ſunt certiſſima, & probatiſſima tamquam aurum, &c.

7. PRO-

Digitized by Google

7. PROTECTOR.] Hebraicè ſcutum.
8. PROPE EST,&c.] id eſt, licet cælo ſit excelſior, appropinquanti tamen facilem ſe exhibet, nec vmquam audientiam aut negat, aut differt.
9. VIDEAS.] Viſione ſeu ſcientia approbationis, ſeu ne approbes.
10. OSSA.] id eſt, non anima tantùm mea te laudabit, at corpus etiam, imò omnes partes corporis etiam intimæ & abiectiſſimæ, quales ſunt oſſa quæ ſenſu carent: nec oſſa tantùm, ſed omnia oſſa, etiam minima, ſi ſenſum haberent & vocem, exclamarent vtique: Domine quis,&c. nihil enim eſt neque in cælo, neque in terra te fortius, ſapientius, benignius.
11. MEDITABITVR.] An meditatur lingua? ſignificat itaque ex cordis meditatione, linguam deprædicaturam Dei iuſtitiam.
12. VOTA.] Laudum ſcilicet & gratiarum actionis.
13. PRETIOSA,&c.] id eſt, quia ſcio Deum magni facere mortem Sanctorum pro ſuo honore obitam, reddam ei vota laudis non in angulis ſolùm, at publicè, etiamſi mortem mihi inde imminere intelligam.
14. COGNOSCET NIMIS.] id eſt, cognoſcet valdè opera tua eſſe mirabilia, idque in genere: non enim ſignificatur hîc perfecta cognitio operum Dei.

15. GLO-

Digitized by Google

15. GLORIA, &c.] ô anima mea, quæ es decus meum & gloria mea, expergiſcere ad Dei laudes, vos quoque inſtrumenta muſica: tum ſibi ipſi reſpondens ſubiicit: Exurgam diluculo.
16. VERBA.] id eſt, promiſſa tua, quæ in me adimpleſti & in ſeruis tuis.
17. IVDICIA.] id eſt, mandata tua à me cuſtodita: quæ quidem iudicia dicuntur, eò quòd ſint ſummæ æquitatis Dei decreta.

Lex Dei.

Vide verbo Mandata.

Lingua.

§. 1. Petentis linguæ moderationem. Da Pſalm.
vt cuſtodiam [1] vias meas, vt non delinquam 38.1.2.
in lingua mea. Pone Domine cuſtodiam ori meo cùm conſiſtet peccator aduerſum me.

Pone Domine cuſtodiam ori meo, & Pſalm.
oſtium circumſtantiæ labiis meis. Non de- 140.3.4
clinet [2] cor meum in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis.

Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper Eccleſ.
labia mea ſignaculum certum, vt nõ cadam 22.33.
ab ipſis, & lingua mea perdat me?

Petentis liberari à telis linguæ proximi.

§. 2. Domine libera animam meam à la- Pſalm.
biis iniquis & à lingua doloſa. [3] Quid detur 119.2.3.
tibi aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam?

ANNOTATIONES.

1. VIAS.] id eſt, actiones meas omnes, vt ſi fieri poſſit, ne verbo quidem offendam.

2. COR. &c.] Quia ſcilicet linguæ lapſus ex cordis oritur prauitate, ne ſinas me propenſum fieri ad loquendum malos ſermones, maximè autem, ne quæram excuſationes in peccatis.

3. QVID. &c.] Quaſi dicat, Lingua doloſa ſummum eſt malum. Quid enim mali ei dari aut addi poſſit?

Lumen diuinum. V. *Vita*.

Pſalm. 17.31. Poſtulantis lumen diuinum. [1] Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine Deus meus, illumina tenebras meas. Vide etiam verbo Vita §. 1.

Pſ. 42.3. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam; ipſa me [2] deduxerunt, & adduxerunt in montem ſanctum tuũ & in tabernacula tua.

Matth. 20.33. Domine vt videam.

Pſalm. 66.1.2. Deus miſereatur noſtri & benedicat nobis, [3] illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſereatur noſtri. Vt cognoſcamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus [4] ſalutare tuum.

Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua.

Pſalm. 89.19. Reſpice in ſeruos tuos: Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper nos.

Iſa. 58. 11. Reple ſplendoribus animam meam.

No-

Digitized by Google

Notã fac mihi viã in qua ambulem, quia ad Pſ. 142.
te leuaui animam meam. Doce me facere 10. 11.
voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Domine fiat lux. Gen. 1. 3

ANNOTATIONES.

1. QVONIAM, &c.] id eſt, quia hactenus oculum interiorem cordis mei (qui quaſi lucerna eſt qua video) illuminaſti, ita quæſo perge id facere.

2. DEDVXERVNT.] id eſt, deducent in hac periculoſa peregrinatione, & adducent in montem regis cælorum.

3. ILLVMINET.] id eſt, faciat lucere ſuper nos.

4. SALVTARE.] id eſt, Chriſtus vera via ad patriam, & vera ſalus.

Mandata.

§. 1. Optantis mandata Dei ſeruare. Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas [1] iuſtificationes tuas. Pſ. 118. 5

§. 2. Statuentis ea ſeruare. Iuſtificationes tuas cuſtodiam, non me derelinquas [2] vſquequaque. Pſ. 118. 8

Et cuſtodiam legem tuam ſemper in ſæculum, & in ſæculum ſæculi. Pſalm. 118. 44.

[3] Dixi, cuſtodire legem tuam. Pſalm. 118. 57.

In æternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas, quia in ipſis viuificaſti me. Pſalm. 118. 93.

Iuraui, & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. Pſalm. 118. 106.

§. 3. Indi-

Pſalm. 118.60. §. 3. Indicantis paratum ſeſe ea ſeruare: Paratus ſum, & non ſum turbatus, vt cuſtodiam mandata tua.

Pſalm. 118. 10. §. 4. Petentis gratiam ea ſeruandi. ⁴ In toto corde meo exquiſiui te, ne repellas me à mandatis tuis.

Pſalm. 118. 12. Benedictus es Domine, doce me iuſtificationes tuas.

Pſal. 118 35.36. Deduc me in ſemitam mandatorum tuorum, quia ipſam volui. Inclina cor meum in teſtimonia tua & non in auaritiam.

Pſ. 118. 80. Fiat cor meum immaculatum in iuſtificationibus tuis, vt non confundar.

§. 5. Petentis lumen ad ea ſeruanda eorumque intelligentiam. Reuela oculos
18. meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua.

19. Incola ego ſum in terra, non abſcondas à me mandata tua.

Pſalm. 118. 25. Seruus tuus ſum ego, da mihi intellectum, vt ſciam teſtimonia tua.

Pſalm. 118. 144 Æquitas teſtimonia tua in æternum: Intellectum da mihi, & viuam.

Pſalm. 118. 27. Viam iuſtificationum tuarum inſtrue me, & exercebor in mirabilibus tuis.

34. Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde meo.

73. Manus tuæ fecerunt me & plaſmauerunt me: da mihi intellectum, vt diſcam mandata tua.

135. Faciem tuam illumina ſuper ſeruum

tuum:

tuum, & doce me iuſtificationes tuas.

§.6. Petentis perſeueranter ea ſeruare.

[5] Statue ſeruo tuo eloquium tuum in timore tuo. 38.

Greſſus meos dirige ſecundùm eloquium tuũ, & non dominetur mei omnis iniuſtitia. 133.

Fac nequando obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, Præualui aduerſus eum. Pſ.12.4.

§.7. Petentis perfectũ deſideriũ ea ſeruãdi.

[6] Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore. Pſalm. 118. 20.

§.8. Petentis vt ea ſola ſint ſibi lex vitæ.

Legem pone mihi viam iuſtificationum tuarum, & exquiram eam ſemper. 33.

§.9. Indicantis ea ſibi ſuauia. [7] Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ in via peregrinationis meæ. Pſ.118. 54.

Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo! 103.

[8] Hæreditate acquiſiui teſtimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei ſunt. 111.

Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea eſt. 97.

Iudicia tua iucunda. 39.

Iugum tuum ſuaue eſt, & onus tuũ dulce. Matth. 11.30.

Mandata tua grauia non ſunt. 1. Ioan. 5.3.

§.10. Agnoſcentis eorum vtilitatem. Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia auri & argenti. 72.

127. Dilexi mandata tua ſuper aurum & Topazium.

109. §. 11. Indicantis ſe ea ſeruaſſe vitæ periculo.

[9] Anima mea in manibus meis ſemper, & legem tuam non ſum oblitus.

61. Funes peccatorum circumplexi ſunt me, & legem tuam non ſum oblitus.

51. Superbi iniquè agebant vſquequaque, à lege autem tua non declinaui.

Pſalm. Me expectauerunt peccatores, vt perde-
118.95. rent me: teſtimonia tua intellexi.

Pſalm. Poſuerunt peccatores laqueum mihi: &
118.110. de mandatis tuis non erraui.

ANNOTATIONES.

1. IVSTIFICATIONES.] id eſt, mandata: ea autem ita vocantur, quoniam eorum obſeruatio iuſtificat.

2. VSQVEQVAQVE.] id eſt, in perpetuum.

3. DIXI.] id eſt, ſtatui firmiter.

4. IN TOTO, &c.] id eſt, quandoquidem quæſiui te, & gratū me tibi eſſe ante omnia volui: Ne repellas me, &c. id eſt, ne deſeras me gratia tua; ſi enim deſeris, idem eſt ac ſi repellas, cùm ſine auxilio gratiæ illa ſeruare non poſſim.

5. STATVE, &c.] id eſt, fac vt per ſanctum timorem tuum ſtatuatur, ſeu confirmetur lex tua in ſeruo tuo, vt immobiliter in illa hæreat.

6. CON-

Digitized by Google

6. CONCVPIVIT DESIDERARE, &c.] quaſi dicat, Adhuc non deſidero niſi imperfectè; opto itaque opem tuam, vt ardenter ea deſiderem, vt deſiderium in opus tranſeat, & mandata tua cuſtodiam om̃ni tempore.

7. CANTABILES.] id eſt, ſuauis inſtar carminum, q.d. Non fuerunt mihi graues.

8. HÆREDITATE.] id eſt, elegi mihi mandata tua in hæreditatem æternam.

9. ANIMA, &c.] id eſt, quotidie de vita periclitor ob legis tuæ obſeruationem, eam tamen non ſum oblitus. Eandem ferè habent ſententiam ſequentes verſus quatuor: vbi ſupplenda videtur initio particula: quamquam, vel licet: vt, quamquam funes peccatorum, &c.

Maria virgo ſanctiſsima.

§. 1. Laudantis eam ab interna pulchritudine. Tota pulchra es, & macula nō eſt in te. Cant. 47.

Quàm pulchra es, & quàm decora charissima in deliciis. Cant. 76.

§. 2. A ſuauitate ſermonis. Fauus diſtillans labia tua: mel & lac ſub lingua tua. Cant. 4. 11.

§. 3. A fragrantia operum exteriorum. Odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris. Cant. 4. 11.

§. 4. A virginitate: Hortus concluſus, fons ſignatus. Cant. 4. 12.

§. 5. A variis virtutibus. Emiſſiones tuæ

paradiſus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo, nardus & crocus, fiſtula & cynnamomum cum vniuerſis lignis libani.

Cant.6. 9. Tu aurora conſurgens, tu pulchra vt luna, tu electa vt ſol, tu terribilis vt caſtrorum acies ordinata.

Eccleſ. 24. 24. Tu mater [3] pulchræ dilectionis, & timoris & agnitionis, & ſanctæ ſpei: In te omnis gratia vitæ & veritatis; in te omnis ſpes vitæ & virtutis. Et alia quæ paſſim toto hoc capite continentur, quæ ſicut & quàm plurima de libro Canticorum B.V. aptari poſſunt.

Prou. 31.29. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas.

ANNOTATIONES.

1. CHARISSIMA, &c.] id eſt, adeò vnicè dilecta, vt pro magnis eam delitijs reputet cæleſtis ſponſus.

2. EMISSIONES.] id eſt, virtutum actus, qui à te emittuntur habent præſtantiam omnium eorum fructuum & aromatum, quæ hîc varia recenſentur.

3. PVLCHRÆ.] Seu bonæ: eſt enim turpis & mala dilectio.

Miſericordia diuina. Vide *Deus.*

Iob 23. 6. *Poſtulantis eam. Nolo multa fortitudine contendas mecum ô Domine, nec magnitudinis tuæ mole me premas.

Pſal. 6.2 Miſerere mei Domine quoniã infirmus ſum:

ſum: ſana me Domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea.

Reminiſcere miſerationum tuarum Domine, & miſericordiarum tuarum, quæ à ſæculo ſunt. Pſ. 24. 6

Secundùm miſericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine. Pſ. 24. 7.

Reſpice in me & miſerere mei, quia vnicus & pauper ſum ego. Pſalm. 24. 16.

Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos: quemadmodum ſperauimus in te. Pſalm. 32. 22.

Tu autem Domine ne longe facias miſerationes tuas à me: miſericordia tua & veritas tua ſemper ſuſceperunt me. Pſalm. 39. 12.

* Non ſecundùm peccata noſtra facias nobis, neque ſecundùm iniquitates noſtras retribuas nobis. Pſalm. 102. 10.

* Secundùm altitudinem cæli à terra, corrobora miſericordiam tuam ſuper timentes te. Pſalm. 102. 11.

* Quomodo miſeretur pater filiorum ſuorum, miſerere Domine timentibus te, & cognoſce figmentum noſtrum. Recordare quoniam puluis ſumus: homo, ſicut fœnum dies eius, tamquam flos agri ſic efflorebit. Pſalm. 102. 13. 14.

Veniant mihi miſerationes tuæ, & viuam: quia lex tua meditatio mea eſt. Pſalm. 118. 77.

Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundùm iudicium diligentium nomen tuum. Pſalm. 118. 132.

Matt.15. 22. Miſerere mei fili Dauid: Anima mea malè à dæmonio torquetur.

ANNOTATIONES.

1. SECVNDVM,&c.] Quàm maximè, eſt enim quam maxima diſtantia cæli à terra.

2. CORROBORA.] id eſt, confirma, ſtabili.

3. IVDICIVM.] id eſt, iuxta conſuetudinem quâ vteris in eos, qui te diligunt.

Morbus.

Iob.7.16 1. Petentis morbum mitigari.

Parce mihi, nihil enim ſunt dies mei.

Iob 7.19 Vſquequo non parcis mihi? nec dimittis me, vt glutiam ſaliuam meam?

ANNOTATIONES.

1. PARCE.] Mitius mecum age, & quam contra me extendiſti ſeueram manum tuam reuoca.

2. NECDIMITTIS.] q.d. nec rem tam alioqui facilem, tamque neceſſariam, facere poſſum ſine maximo dolore.

Mors.

§.1. Deprecantis mortem, vt poſſit hîc Deum laudare.

Pſal. 9. 2c.12. Quæ vtilitas in [1] ſanguine meo, dum deſcendero in corruptionem? nunquid confitebitur tibi puluis, aut annuntiabit veritatem tuam?

Iſa.38. 18.19. Quia non [2] infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te, non expectabunt, qui deſcendunt in lacum veritatem tuam. Viuens,

uens, viuens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie.

Domine ſaluum me fac, & pſalmos no- Iſa.38.
ſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ 20.
in domo Domini.

Nunquid mortuis facies[3] mirabilia, [4] aut Pſ.87.11
medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? Nunquid [5] narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam & veritatẽ tuam [6] in perditione? Nunquid cognoſcẽtur in tenebris mirabilia tua, & iuſtitia tua in terra obliuionis.

§. 2. Improuiſam mortem deprecantis.

Paucitatem dierum meorũ nuncia mihi: Pſ.101.
[7] ne reuoces me in dimidio dierum meorũ: 24.25.
[8] in generationem & generationẽ anni tui.

§. 3. Optantis mortem. Domine ſecundùm Tob.3.6
voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi ſpiritum meum, Expedit enim mihi mori magis quàm viuere.

Moriatur anima mea morte Iuſtorum, & Num.
fiant nouiſſima mea horum ſimilia. 23.10.

Et nũc Domine tolle quæſo animã meam Ionæ 4.
à me, quia melior eſt mihi mors quàm vita. 3.

Melior eſt mors quàm vita amara: & re- Eccl.30.
quies æterna quàm languor perſeuerans. 17.

Deſiderium habeo diſſolui: & eſſe cum Philipp.
Chriſto. 1.23.

Sufficit mihi Domine, tolle animã meam, 3 Reg.
neque enim melior ſum, quàm fratres mei. 19.4.
Vide Gloria cœleſtis.

Iob 9. 23. Si flagellas, occidas ſemel, & non de pœnis innocentum [9] rideas.

Pſalm. 5. 8. §. 4. Orantis inſtante morte. Introibo in domum tuam, adorabo ad templū ſanctum tuū, & confitebor nomini tuo Domine. Eam fuiſſe ſub mortis tempus S. Ludouici Galliæ Regis aſpirationem tradit auctor vitæ eius.

ANNOTATIONES.

1. SANGVINE.] id eſt, vita mea, ſi in ſepulchrum corrumpendus deſcendam.

2. INFERNVS.] Per infernum, mortē, lacum, eos intellige, qui in inferno ſeu ſepulchro & lacu ſunt. Qui dicuntur non expectare veritatem Dei, id eſt, fidelitatem, qua ſcilicet viuentibus temporalia præſtat beneficia.

3. MIRABILIA.] Ea ſcilicet quæ in viuentibus frequenter operaris.

4. AVT MEDICI, &c.] id eſt, an poterunt mortuos ſuſcitare, qui te laudent?

5. NARRABIT.] Scilicet apud viuos.

6. IN PERDITIONE.] id eſt, quando perierit ſecundùm corpus.

7. NE REVOCES, &c.] Ne reuoces me de curriculo vitæ in medio curſu, quando minus expecto mortem.

8. IN GENERATIONEM, &c.] id eſt, Æquum eſt, ô Domine, te id dare mihi, cùm anni tui ſint æterni.

9. RIDEAS.] Loquitur Iob in amaritudine ſpiritus, & quæritur ſe Deo tam diris & lentis

tis pœnis torqueri, vt quaſi iis delectari videatur; & de hominibus quaſi pila ludere, idque ob cauſas æquiſſimas v. Tertull. c. 7. Scorpiaci, licet hic ludus ſanctis ſit peracerbus, eumque in ſe ſpectatum horreant.

Mundities. V. *Oratio*. §. 2.

Poſtulantis munditiem cordis. Cor mundum crea in me Deus, & [1] ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Pſalm. 50. 11.

Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Pſ. 50. 3.

* Laua à malitia cor meum. Ierem. 4. 19.

ANNOTATIO.

1. SPIRITVM RECTVM.] id eſt, voluntatem & affectionem rectam, quæ habetur à munditia cordis, quam charitas efficit; per peccatum enim mens diſtorta efficitur dum conuertitur ad inferiora maximéque ad ſe amãdum: dirigitur autem per charitatem dum conuertitur ad ſuperna, potiſſimumque ad Deum amandum.

Oratio V. *Tribulatio*. V. *Impij*. V. *Infirmus*.

§. 1. Orantis in tribulatione. Quare in perpetuum obliuiſcêris noſtri: derelinques nos in longitudine dierum? Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, innoua dies noſtros ſicut à principio. Thren. 5. 20.

Attende Domine de cælo, & vide de habitaculo ſancto tuo & gloriæ tuæ; vbi eſt zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſcerum Iſa. 63. 15. 16.

tuorum & miſerationum tuarum? ſuper me continuerunt ſe. Tu enim Pater noſter, tu Domine Pater noſter, Redemptor noſter, à ſæculo nomen tuum.

Iſa.64. 8.9. Tu Domine Pater noſter es tu, nos verò lutum; & fictor noſter tu, & opera manuum tuarum omnes nos. Ne iraſcaris Domine ſatis, & ne vltra memineris iniquitatis noſtræ, & reſpice: populus tuus omnes nos.

Thren. 1.9. Vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus eſt inimicus.

Matt.8. 25. Domine ſalua nos perimus.

Matt.14 31. Domine ſaluum me fac.

Matt.15. 25. Domine adiuua me.

Matt.20 31. Miſerere mei fili Dauid.

Marc. 4. 38. Magiſter non ad te pertinet quia perimus?

Ioan.11. 3. Domine ecce quem amas, infirmatur.

Pſ.45.1. Deus noſter refugium, & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis.

Pſ.53.1. Deus in nomine tuo ſaluum me fac, & in virtute tua iudica me.

Finem ſcribendi non faciam, ſi quę tum in Pſalmis, tũ in cęteris exiſtunt ſcripturæ locis, huius generis aſpirationes perſequi velim, cõtentus ero præcipua earum loca indicaſſe.

Videnda itaque Tobiæ c.3. verſ.13.& 22. Eſter c.14.v.4. Thren.c.1.v.9.11.20.& c.3.v. 19.& tot.c.5.Danielis c.3.à verſ.27. Danielis 9.à v.4.Baruch.c.2.à v.14.Baruch. c.3.v.1.& infra.Pſ.30.v.11.&20.Pſ.34.v.20.&c. Pſ.41. v.9.

v.9.& 10.& 13.Pſ.42.2.Pſal.43.v.25.&c.Pſal.
87.v.2.& 17.& 18.Pſ.21.v.9.&c.Pſ.67.v.12.

Huic eidẽ affectioni ſeruiunt ſeq. Pſal. vel integri vel magna ex parte Pſal.27.30.54.55.56.58.59.68.70.85.87.101.141. Denique hac aſpiratione nil magis obuiũ in ſacris litteris.

§.2. Orantis pro remiſſione peccatorum.

* Dele Domine vt nubẽ iniquitates meas, Iſa.44.22.
& quaſi nebulam peccata mea.

Miſerere noſtri Domine, & depone iniqui- Miche.7.19.
tates noſtras, & proijce in profundum maris omnia peccata noſtra.

* O fons patens domui Dauid, & habitan- Zach.13.1.
tibus Ieruſalem, in ablutionem peccatoris, & menſtruatæ. Laua me à peccatis meis in ſan- Apoc.1.6.
guine tuo.

Domine ſi vis, potes me mundare. Matt.8.3.

Conuerte Domine manum tuam ad me, Iſa.1.25.
& excoque ad purum ſcoriam meam, & aufer omne ſtannum meum.

Propter nomen tuum, Domine, propitia- Pſ.24.11
beris peccato meo, multum eſt enim.

Vide humilitatem meam, & laborem Pſal.24.19.
meum; & dimitte vniuerſa delicta mea.

Si iniquitates obſeruaueris Domine, Do- Pſ.129.3
mine quis ſuſtinebit.

* Quantum diſtat ortus ab occidente, Pſ.102.12.
longe fac à nobis iniquitates noſtras.

Et nunc Domine memor eſto mei, & ne Tob.3.3
vindictam ſumas de peccatis meis, neque re- v. etiam Pſal.78.v.8.9.

miniſcaris delicta mea, vel parentũ meorũ.

Conuertere Domine, & eripe animã meã, ſaluum me fac propter miſericordiã tuam.

Pſalm. 38.14. Remitte mihi, vt [2] refrigerer priuſquam abeam, [3] & amplius non ero.

Pſal 39. 13. 47. Circumdederunt me mala, quorum nõ eſt numerus, comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem. Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me: Cõplaceat tibi Domine vt eruas me, Domine ad adiuuandũ me reſpice.

Pſ. 40.5 Ego dixi: Domine miſerere mei, ſana animam meam, quia peccaui tibi.

1. Ioan. 1.7. * O ſanguis Ieſu Chriſti Filij Dei, emunda me ab omni peccato.

Hebr. 9. 13. 14. Si ſanguis hircorum inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quãto magis ſanguis tuus, Chriſte, qui per Spiritum Sãctum temetipſum obtuliſti immaculatum Deo, emundabit conſcientiam meam ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti.

Thren. 3.56. §.3. Petentis orationem ſuam audiri. Vocem meam audi, ne auertas aurem tuam à ſingultu meo, & clamoribus.

Iudith. *Humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio, Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ exaudi me miſerum deprecantem, & de tua miſericordia præſumentem.

Pſ. 5. 1.2 Verba mea auribus percipe Domine, intellige

tellige clamorem meum: Intende voci orationis meæ, Rex meus & Deus meus.

Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes o- Pſ.64.6.
mnium finium terræ, & in mari longè.

Exaudi me Domine, quoniam benigna eſt Pſal.68.
miſericordia tua, ſecundùm multitudinem 17.18.
miſerationum tuarum reſpice in me.* Et ne auertas faciem tuam à puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.

Vide etiam Pſ.17.7.Pſ.27.1.2. Pſ.38.1. Pſ.54.1.Pſ.83.8.Pſ.85.1 Pſ.101.& Pſ.118. 149. & 169.& 170.Pſ.129.1.2.

§.4.Orantis patrem per filium.Protector Pſalm.
noſter aſpice Deus, & reſpice in faciem 83.10.
Chriſti tui.

Memento Domine [4] Dauid, & omnis Pſalm.
manſuetudinis eius. 131.1.

§.5.* Orantis pro Sacerdotibus.Sacerdo- Pſalm.
tes tui induantur Iuſtitia, & Sancti tui exul- 131.9.
tent.

*Sacerdotes tuos indue ſalutari. Pſalm. 131.18.

§.6.Orantis pro Rege.Domine ſaluum fac Pſalm.
Regem, & exaudi nos in die qua inuocaue- 19.10.
rimus te.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis: Pſ.19.1.
protegat te nomen Dei Iacob,&c.in eodem pſalmo.

[5] Magnifica ſalutes Regis tui, & fac miſericordiam Chriſto tuo Dauid, & ſemini eius vſque in ſæculum.

§.7.O-

Pſ.27.9. §.7. Orantis pro populo. Saluum fac populũ tuũ Domine, & benedic hęreditati tuę, & rege eos, & extolle illos vſq; in æternum.

Pſalm. 84.1.2.3 *Benedic Domine terram tuam, auerte captiuitatem Iacob. Remitte iniquitatem plebis tuæ, operi omnia peccata eorum: Mitiga omnem iram tuam, auerte ab ira indignationis tuæ.

Pſ.73.2. Memor eſto Congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio. Nunquid perdes iuſtum cum impio? ſi fuerint quinquaginta iuſti in ciuitate peribunt ſimul? & non parces loco illi propter quinquaginta iuſtos, ſi fuerint in eo?

Gen.18. 24. §.8. Orantis pro ſanitate recuperanda. V. verbo Sanitas.

Pſ.38.4. §.9.* Petentis orandi feruorem. Concaleat cor meum intra me & in meditatione mea exardeſcat ignis.

Pſalm. 140.2. §.10.* Petentis gratiam benè orandi. Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo, eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.

Habac. 1.2. §.11. Quærentis orationem ſuam non audiri. Vſquequo Domine clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te vim patiens, & non ſaluabis?

Gen.18. 28. §.12. Perſeuerantis in oratione. Quia ſemel cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm ſim puluis & cinis.

An-

ANNOTATIONES.

1. QVEM AMAS.] Se ipſe denotet, orans, ſicut ſorores illæ fratrem ſuum Lazarum.
2. VT REFRIGERET.] Intelligens ſcilicet ante mortem mihi peccata eſſe remiſſa.
3. ET AMPLIVS NON ERO.] Supple aduena & peregrinus, at ero ciuis Sanctorum. Ita Ambroſ.
4. DAVID.] id eſt, Chriſti, cuius Dauid fuit typus, nec infrequenter vocatur Chriſtus in ſcriptutis nomine Dauid.
5. MAGNIFICA SALVTES.] id eſt, auge, & multiplica ſalutem corporis, & animæ, & omnium rerum Regis.
6. SACRIFICIVM, &c.] id eſt, oratio quam eleuatis manibus fundo, ſit tibi æquè grata ac mactatio Agni immaculati, quæ veſperi fiebat.

Paßio Chriſti. V. Chriſtus.

§. I. * Agnoſcentis hoc beneficium. Corpus tuum, ô bone Ieſu, dediſti percutientibus, & genas tuas vellentibus: faciem tuam non auertiſti ab increpantibus & conſpuentibus. Iſa. 50. 6

Sponſus ſanguinum tu mihi es. Exod. 4 26.

* Inglorius fuit inter viros aſpectus tuus, & forma tua inter filios hominum. Iſa. 52. 14.

Lauaſti in [1] vino [2] ſtolam tuam, & in ſanguine vuæ pallium tuum. Gen. 49 11.

* Verè

Iſa.53.4 * Verè languores noſtros tuliſti, & dolores noſtros ipſe portaſti, vulneratus es propter iniquitates noſtras, attritus es propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper te, & liuore tuo ſanati ſumus.

Thren. 3.30. * Dediſti percutienti te maxillam, ſaturatus es opprobriis.

Cant. 1. 14. Botrus[3] Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

Gal. 1. 4 * Dediſti temetipſum pro peccatis noſtris, vt eriperes nos de præſenti ſæculo nequam.

Rom. 5. 8. * Commendas (ô piiſſime Ieſu) charitatem tuam in nobis, quoniam cũ adhuc peccatores eſſemus, pro nobis mortuus es.

§. 2. Admirantis vnde Chriſto vulnera.

Zach. 13.6. * Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? his plagatus es in domo eorum qui diligebant te.

§. 3. Proponentis ſe numquam poſiturum Chriſti pro ſe paſſi memoriam.

Cant. 1. 13. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.

Eccl. 29. 20. * Gratiam fideiuſſoris non obliuiſcar: dedit enim pro me animam ſuam.

Apoc. 5. 12. §. 4. * Benedicentis & laudãtis Chriſtum de beneficio paſſionis. Dignus es, ô Agne Dei, qui occiſus es, accipere virtutem & diuinitatem, & ſapientiam & fortitudinem, & honorem, & gloriam & benedictionem.

§. 5. Gra-

§.5.* Gratias agentis. Gratias tibi ago Domine Ieſu, quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione. Vide Gratiarum actio §.7. Apoc. 5. 9.

§.6. Lugentis Chriſti paſſionem.

Quomodo cecidiſti potens, qui ſaluum faciebas populum Iſrael? 1. Mach. 9. 21.

§.7.* Compatientis Chriſto. Doleo ſuper te frater mi [4] Ionatha decore minis & amabilis, quis mihi tribuat vt ego moriar pro te? 2. Reg. 1. 26.

§.8.* Agnoſcentis ſe mortis Chriſti cauſam [5] Spiritus oris mei Chriſtus Dominus captus eſt [6] in peccatis meis. Thren. 4. 20.

ANNOTATIONES.

1. VINO.] id eſt, ſanguine.
2. STOLAM.] id eſt, corpus.
3. BOTRVS CYPRI.] q. d. ſimilis eſt, ratione pretioſiſſimi ſanguinis, paſſionis tempore effuſi, botro qui in inſula Cypro præſtantiſſimus gignitur, vt & in vineis Engaddi in Palæſtina.
4. IONATHA.] Significat Ionathas Domini domum; quod quàm Chriſto congruat ſatis per ſe liquet, eſt enim ipſe, cæleſtis Patris donum ac datum optimum, iuxta illud Ioãnis. Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. c. 3. 16.
5. SPIRITVS.] Chaldæus ita vertit, Rex, Meſ-

Digitized by Google

ſias, qui nobis dilectus, ſicut ſpiritus vitæ qui eſt in naribus.

6. In.] id eſt, ob peccata noſtra.

Patientia.

Iob 23. 17. §. 1.* Poſtulantis patientiam. Da vt non [1] peream propter imminentes tenebras, nec faciem meam operiat [2] caligo.

Pſ. 61. 1. §. 2. Seſe ad patiendum cohortantis. Nonne Deo [3] ſubiecta erit anima mea? ab ipſo enim [4] ſalutare meum?

Pſal. 26. 14. Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

Annotationes.

1. Peream.] per deſperationẽ & impatientiã propter calamitates quas vocat tenebras.

2. Caligo.] Scilicet impietatis, aut Iudicij perturbatio, qua fiat vt faciem meam ad te leuare nequeam: quaſi dicat, Fac vt eam, vt ſoleo leuem, cum fide, ſpe, & reuerentia.

3. Svbiecta.] Scilicet verè patientiæ exercitio, non obmurmurando, non contradicendo, &c.

4. Salvtare.] id eſt, ſalus mea omnis ab eo pendet.

Pax.

Poſtulantis pacem. Suſcipiant [1] montes
Pſ. 71. 3. pacem populo, & colles iuſtitiam.

Pſ. 71. 7. Oriatur in diebus noſtris Iuſtitia, & abundantia pacis [2] donec auferatur luna.

Fiat

Fiat pax [3] in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Pſ.121.7

*Pone fines noſtros pacem, & adipe frumenti ſatia nos. Pſalm. 147.4.

Da pacem Domine finibus noſtris, dormiamus, & non ſit qui exterreat. Leuit. 26.6.

ANNOTATIONES.

1. MONTES.] per quos intellige Regni maiores & nobiliores, vt per colles, viliores & humiliores. Petitur itaque, vt per Primores, qui primi ſint inter ſe pacifici, deſcendat pax ad populum.

2. DONEC, &c.] id eſt, vſque in finem ſæculi, quādo auferetur luna, non vt non ſit omnino, ſed ne ſit qualis modò eſt, modò clara, modò obſcura, modò plena, modò nulla.

3. IN.] id eſt per.

Peccator, peccatum. V. *Oratio* §.2.

§.1. Agnoſcentis & dolentis de peccatis. Væ mihi peccatori graui iniquitate, ſemini nequam, filio ſcelerato; dereliqui Dominum, blaſphemaui Sanctum Iſrael, abalienatus ſum retrorſum. A planta pedis vſque ad verticem capitis non eſt in me ſanitas. Iſa.1.4.

Peccaui. quid faciam tibi ô [1] cuſtos hominum. Iob 7. 20.

Iniquitatem meā ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. Pſ.50.5.

Peccauimus cum Patribus noſtris, iniuſtè egimus, iniquitatem fecimus. Pſalm. 105.6.

Iſa.59. 2.3. *Iniquitates meæ diuiſerũt inter me & Deũ
meum, & peccata mea abſconderũt faciem
eius à me, ne exaudiret: manus enim meæ
pollutæ ſunt ſanguine, & digiti mei iniqui-
tate. Labia mea locuta ſunt mendacium, &
lingua mea iniquitatem fatur.

Iſa.59. 12. Multiplicatæ ſunt iniquitates meæ corã te,
& peccata mea[2] reſponderũt mihi, quia ſce-
lera mea mecũ, & iniquitates meas cognoui:
peccare & mentiri contra Dominũ, & auer-
ſus ſum vt irem poſt tergum Dei noſtri, vt
loquerer calumniã & trãſgreſſionem: cõce-
pi, & locutus ſum de corde verba mẽdacij.

Hier. 2. 13. *Duo mala feci, Deus meus, te dereliqui
fontem aquæ viuæ, & fodi mihi ciſternas, ci-
ſternas diſſipatas, quæ continere non valent
aquas.

Hier. 3. 13. *Scio iniquitatem meam: quia in Domi-
num Deum præuaricatus ſum, & [3] diſperſi
vias meas alienis ſub omni ligno frondoſo,
& vocem tuam non audiui.

Hier. 3. 20. *Quomodo ſi contemnat mulier amato-
rem ſuum, ſic contemſi te Deus meus.

Lucæ 15. 19. Pater peccaui in cælum & coram te, iam
non ſum dignus vocari filius tuus; fac me
ſicut vnum de mercenariis tuis.

Gen. 4. 10. Quid feci? vox ſanguinis fratris mei (Chri-
ſti) clamat ad te Domine de terra.

2.Reg. 12.13. Peccaui Domino, transfer Domine pec-
catum meum.

Ne

Ne reputes mihi, Domine mi, iniquita- 2.Reg.
tem, neque memineris iniuriarum ſerui tui: 19. 19.
agnoſco enim ſeruus tuus peccatum meum. 20.

Peccaui etiam nunc: Dominus iuſtus: ego Exodi 9.
& populus meus impij. 27.

§.2.* Agnoſcentis peccatum eſſe mendax
& noxium: Ecce venio ad te, tu enim es Do- Hier. 3.
minus Deus meus. Verè mendaces erant 25.
[4] colles, & multitudo montium, verè in Do-
mino meo ſalus mea. [5] Confuſio comedit
laborem fratrum meorum ab adoleſcentia
mea, greges eorum, & armenta eorum, filios
eorum & filias eorum.

*Domine fortitudo mea & robur meum,
& refugium meum in die tribulationis: verè Hier.
mendacium poſſedi, vanitatem quæ mihi 16.19.
non profuit.

*Expectatio mea Domine, omnes qui te Hier.
derelinquũt confundentur, recedentes à te 17.13.
in terra [6] ſcribentur, quoniam dereliquerunt
venam aquarum viuentium Dominum.

§.3.* Agnoſcentis ignorantiam ſuam. Mil- Hier. 8.
uus in cælo cognouit tempus ſuum, turtur, 7.
& hirundo, & ciconia cuſtodierunt tempus
[7] aduentus ſui; ego autem non cognoui [8] Iu-
dicium Domini.

§.4.* Agnoſcentis ingratitudinem ſuam.
Me filium enutriſti, ô Domine, & exaltaſti,
ego autem ſpreui te. Cognouit bos poſſeſſo-
rem ſuũ, & aſinus [9] præſepe Domini ſui, ego

Digitized by Google

autem te non cognoui, te non intellexi.

§. 5. Conferentis priſtinam felicitatem cum præſenti miſeria.

Luc. 15. 17. Quanti mercenarij in domo Patris mei abundãt panibus, ego autẽ hic fame pereo?

Thren. 4.1. Quomodo obſcuratum eſt [10] aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum.

Thren. 4.2. * O filij Sion inclyte, & inuicte auro primo, quomodo reputatus es in vaſa teſtea, opus manuum figuli?

Thren. 4.5. Qui veſcebaris voluptuosè interiiſti in viis, qui nutriebaris in croceis, amplexatus es ſtercora.

Videndi etiam verſus 7. & 8.

Iſa. 1. 21. Quomodo facta es meretrix ciuitas fidelis? plena Iudicij? Iuſtitia habitauit in te, nũc autem homicidæ: argentum tuũ verſum eſt in ſcoriam, vinum tuum miſtum eſt aqua.

§. 6. Deſiderantis priſtinam fælicitatem.

Iob 29. 2. Quis mihi tribuat vt ſim iuxta menſes priſtinos, ſecũdum dies quibus Deus cuſtodiebat me? Quãdo ſplendebat [11] lucerna eius ſuper caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris; Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, quãdo ſecreto Deus erat in tabernaculo meo? quando erat omnipotens mecum?

Hier. 3. 4. §. 7. * Proponẽtis meliora. Amodo vocabo te Pater meus, dux [12] virginitatis meæ.

Lucæ 15. 18. Surgam & ibo ad Patrem.

*Ex-

* Exſurgam à mortuis, & illuminabit me Chriſtus. Eph.5. 14.

Non loquentur labia mea iniquitatẽ, nec lingua mea meditabitur mendacium. Iob 27. 4.

§.8. Deteſtantis peccatum. Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum? Gen.39. 9.

Propitius ſit mihi Dominus ne faciam rem hanc. 1.Reg. 24.7.

Propitius ſit mihi Dominus, vt non mittam manum meam in Chriſtum Domini. 1.Reg. 24.8. Scilicet quantum in ſe eſt peccator occidit Chriſtum.

Per ſalutem tuam & per ſalutem animæ meæ non faciam rem hanc. 2.Reg. 11.11:

Humeris meus à iunctura ſua cadat, & brachiũ meũ cũ ſuis oſſibus [13] confringatur. Iob 31. 22:

§.9. Petentis puniri ob peccata. Vide Tribulatio §.11.

§.10. Petentis occultorum & alienorum veniam. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo. Pſ.18.13

§.11. Petentis idipſum de ignorantiis & adoleſcentiæ vitiis. Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine. Pſ.24.7

§.12. Petentis notitiam peccatorum.

Quantas habeo iniquitates & peccata, ſcelera mea & delicta oſtende mihi. Iob 13. 23.

§.13. Petentis liberationem à pœnis pec- Pſ.50.16

10. AVRVM.]Per aurum & lapides ſanctuarij,&c. intellige charitatem cæteraſque virtutes, quibus exornatur animus Iuſti. vt & per vaſa teſtea,& ſtercora,fœditatem & humilitatem vitiorum,quibus ſe fœdat, & ad quæ ſe demittit.

11. LVCERNA.]Eâ ſignificatur fauor diuinus, maximè qui animum ſpectat,quique gratiæ munere conferendo, conſeruandoque potiſſimùm ſe prodit.

12. VIRGINITATIS MEÆ.] Illius temporis, quo adhuc virgo exiſtens nullis me proſtitueram,id eſt,nullis commaculaueram peccatis.

13. CONFRINGATVR.] Supplendum, ſi vel minimo peccato aſſenſus ero.

14. SANGVINIBVS.] id eſt,pœna debitâ ſanguini Vriæ à me effuſo: quod ipſum tu de Chriſti pretioſiſſimo à te etiam effuſo intellige.

15. QVÆRE.]vt ſcilicet me ad verum paſtorem reducas.

Perſeuerantia.

§.1. Poſtulantis perſeuerantiam in bono.

Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueantur veſtigia mea. Pſ.16.6.

Ne [1] proijcias me à facie tua,& [2] ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me. Pſalm. 50.12.13

Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu [3] principali confirma me.

& pretioſo bono: cuius petitionis cauſam ſubdit & dixiſti, id eſt, quia dixiſti ſcilicet per prophetas Conuertimini, &c. q.d. Æquum eſt te nõ ſinere me labi in peccata, qui ad eorum fugam cohortatus es genus humanum.

Reſignatio.

Reſignantis ſeſe ad dura quælibet & aſpe- Matth.
ra. Magiſter ſequar te quocumque ieris. 8.19.
Ego in flagella paratus ſum, & [1] dolor meus Pſalm. 37.18.
in conſpectu tuo ſemper.
Holocauſtum & [2] pro peccato non po- Pſalm. 39.10.
ſtulaſti, [3] tunc dixi, ecce venio.
[4] Paratum cor meum Deus, paratum cor Pſalm. 56.10.
meum, [5] cantabo & pſalmum dicam.
Non mea ſed tua voluntas fiat. Matth. 26.42.
[6] Calicem ſalutaris accipiam [7] & nomen Pſalm.
Domini inuocabo. 115.4.
Sicut fuerit voluntas in cælo ſic fiat. 1.Mach. 3.60.
Quid Dominus meus loquitur ad ſeruum Ioſue 5.
ſuum? ſi Dominus incitat te aduerſum me, 14. 1.Reg.
[8] odoretur ſacrificium. 26.19.
A Domino egreſſus eſt ſermo non poſſi- Gen. 24
mus extra eius placitum loqui quidquam. 50.
Dominus præcepit: & quis eſt qui audeat 2.Reg.
dicere quare ſic fecerit? 16.10.
* Quis ego vt contradicam Domino meo? Iudith.
Omne quod erit ante oculos tuos bonum 12.13. 14.
& optimum faciam. Quicquid autem tibi placuerit, hoc erit mihi optimum omnibus diebus vitæ meæ.

ANNOTATIONES.

1. MISERICORDIAM.] Eam perfectã petit, vt & ſalutẽ (quam quidẽ vocat ſalutare) quarũ vtraque perfecta erit in reſurrectione, cùm & corpore & animo beati erimus.

Salus animæ.

Petentis animam ſuã ſaluari. Cuſtodi[1] animam meam, quoniã [2] ſanctus ſum, ſaluũ fac ſeruum tuum Deus meus ſperantem in te. Pſ. 85. 2.

Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam. Pſ. 68. 1.

Saluum me fac ex omnibus perſequentibus me, & libera me. Pſal. 7. 2

Tuus ſum ego, ſaluum me fac. Pſalm. 118. 94.

ANNOTATIONES.

1. ANIMAM.] Vndique ab hoſtibus obſeſſam ne æternum pereat.

2. SANCTVS.] Quia ſanctæ fidei & Religionis cultor.

Sanitas.

Eam petentis.

Fac me Domine plenius benedicere te, & ſacrificium tibi laudis tuæ & meæ ſanitatis offerre, vt cognoſcat vniuerſitas gentium, quia tu es Deus ſolus in vniuerſa terra. Tob. 8. 19.

Sapientia.

Poſtulantis eam. Da mihi Domine ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis. Sap. 9. 4

* Mitte ſapientiam de cælis ſanctis tuis, Sap. 9. 10.

Digitized by Google

& à ſede magnitudinis tuæ,vt mecum ſit, &
mecum laboret, vt ſciam quid acceptum ſit
apud te.

Sap.9. Senſum tuum ô Domine quis ſciet,niſi tu
17. dederis ſapientiam,& miſeris Spiritum San-
ctum tuum de altiſſimis.

Spes.

§.1.Sperantis in Deo in rebus aduerſis.

Hier.20 Dominus mecum eſt quaſi bellator fortis,
11. idcirco qui perſequuntur me,cadent, & in-
firmi erunt; confundentur vehementer.

Thren. * Bonus es Domine ſperantibus in te, ani-
3.25. mæ quęrenti te,pars mea Domine dixit ani-
ma mea, propterea expectabo te.

Thren.3 Bonum eſt prȩſtolari cum ſilentio ſaluta-
26.31. re tuum Domine,quia non repelles in ſem-
piternum.

Iob 13. Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo.

15. Si ambulauero in medio vmbræ mortis,
Pſ.22.4. non timebo mala, quoniam tu mecum es.

Multi dicunt animæ meæ non eſt ſalus ipſi
Pſ.3.34. in Deo eius. Tu autem Domine, ſuſceptor
meus es,gloria mea,& exaltãs caput meum.

Pſal.3.7 Nõ timebo millia populi circũdantis me:
exſurge Domine ſaluũ me fac Deus meus.

Pſ.41.7. Spera in Domino,quoniã adhuc cõfitebor
illi,ſalutare vultus mei & Deus meus.

Videndi etiam pſalmus 26.& pſ.141.v.7.
pſ.24.v.1.& 7.pſ.30.v.8.& 18.pſ.45.2.pſ.5.1.
11.pſ.55.4.pſ.59.13.pſ.60.2.&c. pſ.61.7.

Spe-

§.2. Sperantis remiſſa ſibi peccata.[1] Si- Iob 14.
gnaſti quaſi in ſacculo peccata mea, ſed cu- 17.
raſti iniquitatem meam.

§.3. Sperantis reſurrectionem.

In [2] nidulo meo moriar, & ſicut [3] palma Iob 29. 18.
multiplicabo dies.

Scio quod redemptor meus viuit, & in Iob 19. 25.
nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum, Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

§.4. Sperantis vitam æternam: Credo videre bona Domini in terra viuentium.

§.5. Petentis ſpem ſuā nō fruſtrare. Suſcipe Pſalm.
me ſecundùm eloquium tuum, & viuam, & 118.116.
non confundas me ab expectatione mea.

Adhæſi teſtimoniis tuis Domine, noli me Pſalm.
confundere. vide etiam Pſ. 30.2. Pſ. 70.1. 118.31.

§.6. Agnoſcentis in vno Deo ſperādum. Pſ. 117.6.
Dominus mihi adiutor, nō timebo quid fa- 7.8.9.
ciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego deſpiciam inimicos meos. Bonum eſt confidere in Domino, quàm confidere in homine. Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principibus.

ANNOTATIONES.

1. SIGNASTI, &c.] q.d. Licet ea habeas perſpecta, & veluti aſſeruata diligenter, cōfido tamen te ea remiſiſſe, pænitudine mea ad id permotum.

2. Ni-

6. TERRÆ.] id eſt, animæ meæ.

Superbia. V. humilitas.

Eam deprecantis. Nō veniat mihi [1] pes ſuperbiæ, [2] ibi ceciderūt qui operātur iniquitatē, expulſi ſunt nec potuerunt ſtare. Extollentiam oculorum meorū ne dederis mihi. Pſ. 35. 12 Eccl. 23 5.

ANNOTATIONES.

1. PES.] id eſt, affectus.

2. IBI CECIDERVNT.] id eſt, per ſuperbiā. Patet ex facto Angelorum & primorum parētum, quorum alteri è cælo, alteri è paradiſo expulſi: atque initium omnis peccati ſuperbia.

Tentatio. V. Tribulatio. Oratio. Peccatum.

§. 1. Petentis opem diuinam in tentatione. Pſ. 73. 20
Ne tradas [1] beſtiis animā confitentem tibi, & animā pauperis tui ne obliuiſcaris in finem.

Cuſtodi me à [2] laqueo quem ſtatuerūt mihi. Vide pſ. 139. Domine inuadit me. Pſ. 140. 10. Tobiæ 6. 3.

§. 2. Deſiderantis finem tentationū. Quot ſunt [3] dies ſerui tui? quando facies de perſequentibus me iudicium? Pſal. 118. 84.

§. 3. Poſtulantis victoriam in tentatione. Pſ. 12. 4.
Illumina oculos meos ne vmquam obdormiam in [4] morte, ne quando dicat inimicus meus, præualui aduerſus eum.

Reſpice in me, & miſerere mei, da [5] imperiū tuum puero tuo, & ſaluum fac filium ancillæ tuæ. Fac [6] mecum ſignum in bonum, vt videant qui oderunt me, & confundan- Pſal. 85. 15.

tur, quoniam tu Domine adiuuiſti me, & conſolatus es me.

Iudith. 9.14. Da mihi in animo conſtantiam, vt contemnam illum, & virtutem vt euertã illum.

§. 4. Reſiſtentis tentationi. Vade poſt me Satana, non enim ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum. Vide verbo Peccatum. §. 8.

§. 5. Reſiſtẽtis homini ſollicitãti ad malũ.

2. Reg. 19.22. * Quid mihi & tibi? Cur efficeris mihi hodie in Satan.

§. 6. Agnoſcentis victoriam tentationum, hoſtiumque omnium à Deo eſſe.

Pſalm. 17.32. In te eripiar à tentatione, & in Deo meo tranſgrediar murum.

Pſal. 17. 34. * Tu Deus meus præcinxiſti me virtute, & poſuiſti immaculatam viam meam.

Videndi etiam verſus, 40. 43. 44. & pſalm. 143. v. 1.

Pſ. 117. 13.14. * Impulſus euerſus ſum vt caderem, ſed tu ô Domine ſuſcepiſti me: fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus es mihi in ſalutem.

Pſalm. 117.15. Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, dextera Domini fecit virtutem.

ANNOTATIONES.

1. BESTIIS.] id eſt, dæmonibus, quauis beſtia & fera crudelioribus.

2. LAQVEO.] Tentationum ſcilicet.

3. DIES.] Quibus ſcilicet durabit tentatio.

4. MORTE.] Peccati ſcilicet.

5. IMPE-

5. IMPERIVM.] In hoſtes. fac vt eis pręualeam.
6. SIGNVM.] id eſt, oſtende in me ſignum aliquod, quod rem bonam, id eſt, gratiam & fauorem tuum manifeſtet.

Terra.

* Terræ fruges poſtulantis. Viſita terram, & [1] inebria eam, [2] multiplica locupletare eam. para cibum [3] illorum. Pſal. 64. 19.10.

[4] Riuos eius inebria, multiplica genimina eius, in [5] ſtillicidiis eius lętetur germinans. Pſ. 64. 11.

[6] Benedic coronæ anni benignitatis tuæ, & campi tui repleantur vbertate. Pſ. 64. 12

Pingueſcant ſpecioſa deſerti, & exultatione colles accingantur. Pſ. 64. 12

Da nobis Domine de rore cœli, & de pinguedine terræ abũdantiam frumenti & vini. Gen. 27. 28.

ANNOTATIONES.

1. INEBRIA.] Explicat quomodo optet viſitari, ſcilicet aquarum irrigatione, ſine qua ſterilis eſt terra.
2. MVLTIPLICA LOCVPLETARE.] id eſt, multum illam locupleta, ſeu bonis omnibus refertam redde.
3. ILLORVM.] Hominum & animantium.
4. RIVOS EIVS.] id eſt, terræ ſulcos abundanter irriga.
5. STILLICIDIIS EIVS.] id eſt, In Dei pluuia deſuper cadente.
6. BENEDIC.] id eſt, benefac tua benignitate totius anni reuolutioni.

Timor Dei.

Psal,118 20. Poſtulantis eum. Confige timore tuo carnes meas,à iudiciis enim tuis timui.

Pſ.33 12. * Timorem tuum doce me.

Pſ. 2. 11. * Fac vt ſeruiam tibi in timore, & exultem tibi cum tremore.

Pſ.86.17 Lætetur cor meum [1] vt timeat nomē tuū.

ANNOTATIO.

1. VT TIMEAT.] Peto lætitiam, ſed cum timore coniunctam.

Tribulatio.

§.1. Poſtulātis conſolationē in tribulatione.

Pſ.30.25 * Abſconde me [1] in abſcondito faciei tuæ à conturbatione hominum.

Hier.14. 8. §.2. Petentis nō deſeri tēpore tribulationis.
[2] Expectatio mea, ſaluator mi in tēpore tribulationis? [3] quare quaſi colonus futurus es in terra, & quaſi viator declinās ad manendū.

§.3. Petentis liberari.

Iob 7.16 [4] Parce mihi Domine nil enim ſūt dies mei.

Iob 7.19 Vſquequo non parcis mihi, nec dimittis me vt glutiam ſaliuam meam? videndi etiam duo ſequentes verſus.

Iob 13. 21. [5] Manum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat.

Iob 13. 25. Contra folium quod vento rapitur oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam perſequeris: atque alia eodem capite. Vide etiam totum cap. 14. maximè verſu 13. & 14.

Pſ.9. 14. Miſerere mei Domine, vide [6] humilitatem

meam

Digitized by Google

meam de inimicis meis.

Vt quid Domine receſſiſti longè, deſpicis in opportunitatibus, in [7] tribulatione? Pſ.9.22.

Videndi etiam pſalmus 12.1. pſ.16.8. pſal. 30.1. pſ. 38.13. & 14.

§.4. Recenſentis tribulationes ſuas.

Conſulendus Iob c.16. à v.9. & c.17. à v.6. & c.19. à v.7. & c.23. v.1. & 2.

Pharetram ſuam aperuit Dominus, & afflixit me, [8] & frænum poſuit in os meum. Iob 30. 11.

In memetipſo marceſcit anima mea, & poſſident me dies afflictionis. Iob 30. 16.

Comparatus ſum luto, & aſſimilatus ſum fauillæ & cineri. Iob 30. 19.

§.5. Agnoſcentis ſe iuſtè puniri. Peccaui, & verè deliqui, & vt erã dignus non recepi. Iob 33. 27.

* Iuſtus es Domine, quia os tuum ad iracundiam prouocaui. Thren. 1.18.

* Ego iniquè egi, & te ad iracundiam prouocaui, idcirco inexorabilis es. Thren. 3.42.

* Peccaui, impiè egi, iniquè geſſi Domine Deus meus in omnibus iuſtitiis tuis: auertatur ira tua à me. Baruch. 2.12.

* Peccaui: & in amaritudinibus moratur oculus meus. Iob 17.2

* Domine fac propter nomẽ tuũ, quoniam multæ ſunt auerſiones meæ, tibi peccaui. Hier. 11. 7.

§.6. Confugientis ad Deum in tribulatione. Domine fortitudo mea & robur meum, & refugium meum in die tribulationis. Hier. 16. 19.

 §.7. Se-

Hier. 31.16. §.7. Seipſum conſolantis in tribulatione.
Quieſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia eſt merces operi tuo.

§.8. Prædicantis diuinam conſolationem ſibi affuiſſe in ipſa tribulatione.

Pſ.22.4. Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt.

Pſ.22.5. Paraſti in conſpectu meo mensam aduerſus eos qui tribulant me.

§.9. Æquo animo ferentis tribulationem.

Iob 2.10. Si bona ſuſcepimus de manu Dei, mala quare non ſuſcipiamus?

Iob 1.21. Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit ita factum eſt, Sit nomen Domini benedictum.

1.Reg.3.18. Dominus eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis faciat.

§.10. Gaudentis in tribulatione.

Abac.3.17. Ficus non florebit, & non erit germen in vineis: mentietur opus oliuæ, & arua non afferent cibum: abſcindetur de ouili pecus, & non erit armentum in præſepibus: ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Ieſu meo.

2.Cor.12.10. Placeo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtijs pro Chriſto: cùm enim infirmor tunc potens ſum.

Iob.34.36. §.11. Poſtulantis tribulari ob peccata.

* Pater mi probetur ſeruus tuus vſque ad

finem,

finem,ne deſinas ab homine iniquitatis.

11. Poſtulantis nouas tribulationes.

Quis det vt veniat petitio mea,&quod ex- Iob.6.
pecto tribuat mihi Deus,& qui cæpit ipſe me 8.9.
conterat,[11] ſoluat manũ ſuam & ſuccidat me?

*Hæc mihi ſit cõſolatio vt affligẽs me dolo- Iob.6. 10.
re nõ parcas,nec contradicã ſermonibus tuis.

[12] Pone me iuxta te & cuiuſuis manus pu- Iob.17.3
gnet contra me.

§.12. Poſtulantis ne occaſione tribulatio- Ioan.17.
nis peccet. Non rogo vt tollas me de mundo, 15.
ſed vt ſerues me à malo.

§.13. Proponentis Deo ſuam tribulatio-
nem,licet nihil petat.

*Domine puer tuus iacet in domo paraly- Matth.
ticus, & malè torquetur. 8.6.

Domine anima mea malè à dæmonio tor- Matth.
quetur. 15.22.

Vide etiam ſupra verbo Oratio. §. 1. ex
Ioan. 11. v. 3.

§.14. Agnoſcentis tribulationis fructum.

Caſtigaſti me Domine, & eruditus ſum Hier. 31.
quaſi iuuenculus indomitus. 18.

Bonum mihi quia humiliaſti me,vt diſcam Pſal. 118.
iuſtificationes tuas. 71.

§.15. Laudantis Deum poſt tribulationem. Hier. 20.

Cantate Domino,laudate Dominum,quia 13.
liberauit animã pauperis de manu malorum.

Benedictus Dominus qui non dedit nos in Pſ. 123.
captionem dentibus eorum. 6.

Digitized by Google

Tobiæ 11.17. Benedico te Domine Deus Iſrael, quia tu caſtigaſti me, & tu ſaluaſti me.

Pſal. 29. 1..13. Agnoſcentis ſe à Deo liberatum, eique promittentis laudes.

[13] Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitiâ, vt cantet tibi [14] gloria mea, & non [15] compungar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

Videndi etiam pſalmi 39.v.1.2.3.4. & pſal. 123.integer, & alibi frequenter.

ANNOTATIONES.

1. IN ABSCONDITO FACIEI.] id eſt, in loco abdito, qui eſt faciei tuæ contemplatio, qui enim raptus eſt ad Dei contemplationem, is ſummam experitur ſuauitatem, nec curat aduerſa, quæ homines conturbare ſolent.

2. EXPECTATIO.] id eſt, ſpes.

3. QVARE, &c.] Cur me deſerturus es, ſicut facit aduena & peregrinus, qui poſt vnius noctis moram aliò tranſit.

4. PARCE.] Non hîc de peccatis agitur, ſed de morbo & ſupplicio.

5. MANVM.] Scilicet punientem.

6. HVMILITATEM.] id eſt, afflictionem, quæ mihi ab inimicis affertur.

7. OPPORTVNITATIBVS.] id eſt, cum maximè opportunum & tempeſtiuum eſt iuuare me, tempore ſcilicet tribulationis.

8. FRÆNVM.] Vt ſolet equo domando, id eſt, morbum & alias calamitates.

9. MEN-

Digitized by Google

9. MENSAM.] id eſt, ſanctiſſimam Euchariſtiam vel ſacras litteras, verum animæ afflictæ pabulũ, vel cæleſtes oblectationes.
10. Verba ſunt Heli Sacerdotis, poſtquam ei multa, domuique ſuæ aduerſa prædixerat puer Samuel.
11. SOLVAT.] Qui enim parcit, videtur habere manum ligatam.
12. PONE, &c.] Per amorem ſcilicet & feruentem dilectionem, tumque nihil morabor aduerſa omnia, quæ ab hominibus inferri poſſint.
13. CONSCIDISTI SACCVM.] id eſt, luctum, qui ſacco fit, omnem abſterſiſti.
14. GLORIA.] id eſt, Gloria qua me liberando affeciſti.
15. COMPVNGAR.] id eſt, non doleam peccati conſcientia.

Verecundia.

Poſtulantis eam. Animæ irreuerenti, & infrunitæ ne tradas me. Eccl. 23.6.

ANNOTATIONES.

IRREVERENTI.] id eſt, Impudenti: eſt impudentia multorum vitiorum maximè carnalium mater.

INFRVNITÆ.] id eſt, ſtolidæ: à ſtoliditate proficiſcitur inuerecundia, ſicut contra honeſtas & pudor à Sapientia.

Victoria de hoſtibus. Vide *Bellum*.

§.1. Poſtulantis eam.

Deut.33 11. Percute dorſa inimicorum noſtrorum, & qui oderunt nos non conſurgant.

Iudith. 6.15. * Domine Deus cæli, & terræ intuere ſuperbiam inimicorum noſtrorum, & reſpice ad noſtram humilitatem, & faciem ſanctorum tuorum attende: & oſtende quoniam non derelinquis præſumentes de te, & præſumentes de ſe, & de ſua virtute gloriantes humilias.

Pſ.58.12 Diſperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus Domine.

Pſ.82.14 Deus meus pone illos vt rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti. Videndus totus hic pſalmus.

Exod. 15.16. Irruat ſuper eos formido, & pauor in magnitudine brachij tui.

§.2. Agnoſcentis victoriam omnem à Deo exiſtere. Vide. verbo Tentatio. §.5.

Pſalm. 3.& 4. Manus tua gentes diſperdidit, & [1]plantaſti eos, afflixiſti populos & expuliſti eos, nec enim in gladio noſtro poſſedimus terram, & brachium noſtrũ, & [2]illuminatio vultus tui, quoniam complacuiſti in nobis. Vide etiam quatuor ſequentes verſus.

* Non manus noſtra excelſa, ſed Dominus fecit hæc omnia.

ANNOTATIONES.

PLANTASTI EOS.] Scilicet Patres noſtros, quibus inimicorum vrbes tradidiſti, & quaſi plantaſti in iis, quãdo eas tuo iuſſu habitarũt.

ILLV-

2. ILLVMINATIO.] id eſt, fauor tuus.

Vindicta diuina.

§. 1. Poſtulantis eam in ſe affligentes.

*Vſquequo Domine ſanctus & verus non iudicas & non vindicas ſanguinem noſtrum de iis qui habitant in terra? Apoc. 6. 10.

¹ Iudica Domine nocentes, expugna impugnantes me. Pſalm. 34. 1.

Frequentiſſima eſt hæc aſpiratio in pſalmis.

§. 2. Poſtulantis vt in ſe ſæuiat diuina vindicta.

Ego ſum qui peccaui, & ego iniquè egi, iſti qui oues ſunt quid fecerunt? vertatur obſecro manus tua contra me, & contra domum Patris mei. 2. Reg. 24. 17.

ANNOTATIO.

1. IVDICA.] id eſt, Puni.

Virtus.

Petentis eam.

*Poſſideam mi Domine virtutem, quia auro melior eſt, & acquiram eam, quia pretioſior eſt argento. Prou. 16. 16.

Bonitatem & diſciplinam & ſcientiam doce me, quia mandatis tuis credidi. Pſ. 118. 66.

ANNOTATIO.

BONITATEM.] Rectus ordo, vt primo bonitas ſeu virtus, qua abſolutè homo bonus eſt, petatur tum diſciplina ſeu prudentia, demum ſcientia: quod contrà plerique faciunt.

Vita Vide *Lumen.*

Pſ.24.4.5. §. 1. Petentis lumen ad vitæ ſtatum[1] deligendum. [1] Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me; dirige me in veritate tua, & edoce me, quia tu es Deus Saluator meus.

§. 2. Agnoſcentis vitæ breuitatem.

Eccl. 18.8. Quid eſt homo, cuius numerus dierum vt multum centum anni, quaſi[2] guttæ aquæ maris deputati ſunt, & ſicut calculus arenæ ſic exigui anni in die æui?

Pſ.38.6. *[3] Menſurabiles poſuiſti Domine dies meos, & ſubſtantia mea tamquam [4] nihilum ante te.

Pſ.38.8. Vniuerſa vanitas omnis homo viuens.

[5] In imagine pertranſit homo.

§. 3. Petentis vitæ neceſſaria ad victum cultumque corporis.

Prou. 30.8. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo neceſſaria.

ANNOTATIONES.

1. VIAS TVAS.] id eſt, eam viæ & vitæ rationem, quæ tibi imprimis probatur.

2. GVTTÆ.] id eſt, centum illi anni ad æternitatem Dei propriam collati, non aliter ſe habent, ac guttæ reſpectu totius maris, aut calculus vnus, reſpectu innumerabilis arenæ: quaſi dicat nullam eſſe comparationem vitæ humanæ & diuinæ cum illa finita ſit, hæc infinita.

3. MEN-

3. MENSVRABILES.] Ac proinde breues: quidquid enim ſub menſuram cadit, vtique breue eſt.

4. NIHILVM.] Non modò breues ſunt dies noſtri, at ſubſtantia ſeu ſubſiſtentia noſtra & duratio nihil eſt ante oculos Dei.

5. IN IMAGINE.] id eſt, inſtar inanis vmbræ quæ imago rei eſt, non res ipſa, percurrit homo vitæ huius ſtadium.

Zelus Vide *Amor diuinus*.

§.1. Poſtulantis zelum animarum.

Zelus domus tuæ comedat me Domine. Pſ.68.10

Defectio teneat me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Pſal.118.53.

Tabeſcere me faciat zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici tui. Pſal. 18.

§.2.* Exercentis zelum animarum. Contere ſceleſtes & peccatores ſimul, & qui te dereliquerunt conſume. Iſai 1.28

Deficiant peccatores à terrâ, & iniqui, ita vt non ſint. Pſ.103.35.

Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viuentes, quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in medio eorum. Pſ.54.16

Vide etiam pſal.108. ferè totum.

Vtinã abſcondantur qui vos conturbant. Gal.5.12

Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas noſtras. Cant. 2.15.

Sicut deficit fumus, deficiant, ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereãt peccatores à facie Dei. Pſ.67.3.

² Sa-

Pſ.44.7. [2] Sagittæ tuæ acutæ (populi ſub te cadent) in corda inimicorum Regis.

Pſ.64.2. [3] Exaudi orationem meam ad te omnis caro veniat.

ANNOTATIONES.

1. VVLPES.] id eſt, hæreticos doloſos, & aſtutos vt vulpes, quibus tempeſtiuè obuiandum priuſquam grandeſcant. Poſſunt etiam per vulpes, mali omnes intelligi, quorum conatus ipſo ſtatim initio comprimendi, ne animarum vineas demoliantur.

2. SAGITTÆ.] Intellige prædicationem verbi Dei, aut cæleſtes eius inſpirationes, quibus confixi inimici Regis id eſt, peccatores, concidunt, eiq́ue ſe dedunt.

3. EXAVDI.] id eſt, Si me exaudies orantem pro omnium hominum ſalute, omnes ad te venient per fidem, ſpem, & charitatem omnes te laudabunt, omnes te colent donis & votis. Amen, amen. Fiat fiat.

FINIS.

Ad maiorem Dei opt. max. ſanctiſsimæq́; Deiparæ, & Sanctorum omnium gloriam.

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE IN ROMA

ERRATA

quæ remorari poſſent Lectorem : cætera benignè agnoſcet, & per ſe corriget.

Pag. 4. *lin.* 7. *lege* pro. *p.* 9 *l.* 4. *l.* ad hæc quod. *p.* 15. *l.* 5. *l.* ara. *p.* 39. *l.* 3. *l.* halitu. *p.* 42. *l* 23. *l.* nec. *ibid. lege* & ad cæleſtes. *p.* 72. *l.* 18. *l.* inſiſtet. *p.* 83 *l.* 8. *l.* Capiti. *p.* 89. *l.* 27. *l.* verò. *p.* 116. *l.* 7. *l.* animorum. *p.* 139 *l.* 10. *l.* aſpirationum. *p.* 140. *l.* 13. *l.* non obſecundet. *p.* 144. *l.* 6. *l.* informationem. *p.* 146. *l.* 20. *l.* patente. *p.* 148. *l.* 5. *l.* ſiſque. *p.* 173. *l.* 20. *l.* gratum. *p.* 186. *l.* 15. *l.* lenitas. *p* 189. *l.* 14. *l.* Rara. *p.* 207. *l.* 10. *l.* verò. *p* 214. *l.* 9. *l.* ſed ſi. *p.* 221. *l.* 28. *l.* vt à. *p.* 233. *l.* 1. *l.* diffidenti. *p.* 242. *l.* 30. *l.* in ſe. *ibid. l.* 23. *l.* impunitatem. *p.* 253. *l.* 9. *l.* continente. *p.* 264. *l.* 25. *l.* alternis. *ibid. l.* 27. *l.* quia. *p.* 266. *l.* 20. *l* anchoræ fune. *p.* 269 *l.* 17. *l.* imitatio. *ibid. l.* 22 *l.* memores. *p.* 277. *l.* 5. innumera. *ibid. l.* 8. *l.* Itidem. *ibid. l.* 21. *l.* nulla. *p.* 282. *l.* 4. *l.* ſumamus. *ibid. l.* 10. *dele* A. *p.* 288. *l.* 8. *dele* dum id ſemel. *p.* 302. *l.* 2. *l.* tibi. *p.* 307. *l.* 27. *l.* ipſis. *p.* 311. *l* 16. *l.* factum. *p.* 319. *l.* 10. *l.* interioribus. *p.* 327. *l.* 2. *l.* interior. *p.* 349. *l.* *vlt.* *l* at. *p* 349. *l.* 18. *l.* ſenſis. *ibid. l.* 28. *l.* precandi. *p.* 358. *l.* 5. *l.* imperuium. *p.* 368. *l. pen. l.* fletibus. *p.* 372. *l. vlt. l.* præeminere. *p.* 382. *l.* 19. *l.* hoc eum. *p.* 387 *l.* 27. *l.* quia magna. *p.* 394. *l.* 3. *l.* ſed interpretes. *p.* 410. *l.* 11. *poſt* aliæ non *pone* (.) *p.* 417. *l.* 17. *l.* ſupplicationis. *p.* 418. *l.* 7. *l.* Turſellinus. *p.* 423. *l.* 10. *l.* inde fit. *ibid. l.* 11. *poſt* probatumque *pone* (.) *p.* 430. *l.* 2. *l.* ſi diuiſerit *p.* 437. *l. vlt. l.* delibata. *p. ibid. l.* 20. *l.* grauæ *p.* 484. *l.* 29. *l.* à turba: *p.* 476. *l.* 21. *l.* digerenda. *p.* 483. *l.* 20. *l.* ſruum. *p.* 497. *l.* 12. *l.* illis. *p.* 501. *l.* 24. *l.* merita debitam. *p.* 505. *l* *vlt. l.* peto. *p.* 506; *l. pen. l.* cui. *p.* 544. *l.* 19. *l.* pridem. *p.* 545. *l.* 26. *l* honore. *p.* 653. *l.* 14. *l.* cum illis aut eorum. *ibid. l.* 23. *l* hunc in finem. *p.* 557. *in Annot.* n. 1. *dele* id eſt. *p.* 559. *in Annot* n. 1. *l.* At innuere vult. *p.* 570. n 15. *l.* fructus pomorum ponitur pro. *p.* 572. n. 5. *l.* ex donata. *p.* 575. n. 2. *l.* quamque bibam.

Digitized by Google

Digitized by Google

8-1

IHS